

REDOVNIČKI IDENTITET

**ZBORNIK RADOVA
OSMOG REDOVNIČKOG TJEDNA**

REDOVNIČKI IDENTITET

ZBORNIK RADOVA VIII. REDOVNIČKOG TJEDNA

(Zagreb, 30. kolovoza do 2. rujna 1983.)

ZAGREB 1984.

Konferencija viših redovničkih poglavara u Jugoslaviji
Unija viših redovničkih poglavarica Jugoslavije

PROGRAM

30. kolovoza 1983.

- 9,00 sati – OTVORENJE TJEDNA: P. Vlatko Badurina, predsjednik KVRPJ
- P. Jerko Fućak: BIBLIJSKA PROVJERA REDOVNIČKOG POZIVA
- 10,30 sati – Odmor
- 11,00 sati – RAD U SKUPINAMA
- 12,15 sati – EUHARISTIJSKO SLAVLJE – predvodi zagrebački nadbiskup dr FRANJO kard. KUHARIĆ
- 16,00 sati – G. Marko Pranjić: NEKE ANTROPOLOŠKE KOMPONENTE REDOVNIČKOG POZIVA
- P. Marko Štekić: OBILJEŽJA IDENTITETA REDOVNIKA
- 17,15 sati – Pauza
- 17,30 sati – RAD U SKUPINAMA
- 18,30 sati – IZVJEŠTAJI O RADU U SKUPINAMA I DISKUSIJA

31. kolovoza 1983:

- 9,00 sati – P. Štefan Balazic: DINAMIKA ŽIVLJENJA REDOVNIČKOG IDENTITETA
- 10,30 sati – Odmor
- 11,00 sati – RAD U SKUPINAMA
- 12,15 sati – EUHARISTIJSKO SLAVLJE – na staroslavenskom jeziku – predvodi p. Leonard Tandarić
- 16,00 sati – P. Jakov Mamić: POTEŠKOĆE U OSTVARIVANJU REDOVNIČKOG IDENTITETA
- P. Bonaventura Z. Šagi: PASTORALNO DJELOVANJE I REDOVNIČKI IDENTITET
- 17,15 sati – Pauza
- 17,30 sati – RAD U SKUPINAMA
- 18,30 sati – IZVJEŠTAJI O RADU U SKUPINAMA I DISKUSIJA

1. rujna 1983:

- 9,00 sati – P. Josip Sremić: REDOVNIK PROMICATELJ REDOVNIČKOG POZIVA
- S. Lea Brusač: REDOVNICA I PROMICANJE REDOVNIČKOG POZIVA

10,30 sati – Odmor
11,00 sati – Film
12,15 sati – EUHARISTIJSKO SLAVLJE – predvodi p. **Zlatko Papac**
15,00 sati – Posjet izložbi – Riznica zagrebačke katedrale
17,30 sati – **P. Tomislav Vlašić**: OTVORENOST VODSTVU DUHA
18,15 sati – Pauza
18,30 sati – DISKUSIJA
20,00 sati – Film

2. rujna 1983:

9,00 sati – OKRUGLI STOL – PLENARNA DISKUSIJA
10,00 sati – Odmor
11,00 sati – NASTAVAK PLENARNE DISKUSIJE
12,00 sati – ZAVRŠNA RIJEČ: **M. Inviolata Gračanin**, predsjednica UVRPJ
12,15 sati – EUHARISTIJSKO SLAVLJE – predvodi p. **Štefan Balažić**

POZDRAVI TJEDNU

Zahvaljujem na pozivu na Osmi redovnički tjedan. Predavačima i svim prisutnim redovnicima i redovnicama želim novo obogaćenje duha, kako bi svojim životom i radom svijetu svjedočili identitet posvećenja i darivanja Gospodinu!

Mons. MICHELE CECCHINI,
pronuncij

* * *

Najlepša hvala za Vaše povabilo na redovniški tjeden v Zagrebu od 30. 8. do 2. 9. Čepav me tematika sama zelo zanima in bi se vsaj tega ali onega dneva rad udeležil, mi, žal, zaradi drugih obveznosti to ni mogoče, ker sem ves tisti teden odsoten. Vsem udeležencem redovniškega tedna želim obilo Božjega blagoslova in Vam pošiljam najlepše pozdrave!

Mons. Dr ALOJZIJ ŠUŠTAR
nadbiskup

* * *

Zbog obaveza u Nadbiskupiji nije mi moguće prisustvovati Osmom redovničkom tjednu. Redovničkom tjednu želim dobar uspjeh i Božji blagoslov! Srdačno Vas pozdravljam i blagoslivljam.

Mons. MARIJAN OBLAK
nadbiskup

* * *

Mного Vam hvala na ljubaznom-pozivu na Osmi redovnički tjedan. Zaista žalim što ću biti onemogućen udovoljiti Vašem pozivu zbog svoga rasporeda određena već pred godinu dana, prema kojemu ću tada biti u Kanadi radi održavanja Euharistijskog kongresa. Srdačno pozdravljam!

Mons. JOSIP PAVLIŠIĆ
nadbiskup

* * *

Zahvaljujem se za ljubezni poziv na Osmi redovnički tjedan u Zagrebu. Svim sudionicima toga Tjedna želim obilje Božjeg blagoslova u korisnom radu oko neprekidnog sve dubljeg otkrivanja identiteta i uloge redovništva kako u Crkvi ta-

ko i u čitavoj ljudskoj zajednici. Da bi svi zajedno i svatko napose postali istinski blagovjesnici na putu spasenja!

Nemoguće mi je osobno sudjelovati zbog drugih obaveza u ovim specifičnim uvjetima, ali ću misnim memento pratiti Vaš rad.

Svima i svakome napose pozdrav, a po zagovoru Presvete Bogorodice od nebeskog Oca milost, mir i blagoslov!

Mons. ALOJZIJ TURK
nadbiskup

* * *

Sa zahvalnošću potvrđujem Vaš poziv na Osmi redovnički tjedan. Nažalost, neću moći prisustvovati radi Katehetske ljetne škole u Šibeniku, i predviđenog godišnjeg odmora od šest dana upravo u vrijeme Tjedna.

Pozdravljam sve organizatore i sudionike Tjedna, želeći plodan rad, nove poticaje za sve prisutne, kako bi u nama i po nama obilovali plodovi ove svete godine Otkupljenja!

Sve pozdravlja i blagoslivlje u Gospodinu odani:

Mons. ĆIRIL KOS
biskup

* * *

Iskreno in pristrčno se zahvaljujem za vabilo na VIII. redovnički tjedan v Zagrebu. Zelo rad bi se udeležil, a žal, zaradi preobilnega dela in obveznosti v naši škofiji, ne bom mogel priti. Udeležil se bom „Redovniškega dneva” v Sloveniji.

Vsem udeležencem iz srca želim obilo Božjega blagoslova in polnost Svetega Duha v korist vsej Cerkvi v naši domovini!

Mons. Dr FRANC KRAMBERGER
škof

* * *

Organizatorima i sudionicima ovogodišnjeg Redovničkog tjedna želim obilje Božjeg blagoslova i uspješan rad!

Mons. SLAVOMIR MIKLOVŠ
vladika

* * *

Na sudionike Osmog redovničkog tjedna zazivam svjetlo Višnjega Duha u razmatranju istinskoga redovničkog identiteta. S poštovanjem i pozdravima!

Mons. Dr KARMELO ZAZINOVIĆ
biskup

* * *

Zahvaljujem se za povabilo in program VIII. redovniškega tedna, ki ste mi ga poslali. – Rad bi se opravičil, ker se ne bom mogel udeležiti. Prav tisti teden imam tečaj za zaročenc v Ljubljani. Ker sem še vedno organizator teh tečajev, moram biti vsak večer tu osebno navzoč.

V Gospodu vdano pozdravljam!

Mons. JOŽEF KVAS
pomožni škof

* * *

Spoštovani sobratje, prejel sem hvaležno Vaše povabilo na VIII. redovnički tjeđan. Źal Vam moram sporočiti, da sem zaradi drugih obveznosti zadržan in se ne bom mogel udeležiti. Tematika tedna je nadvse zanimiva in aktualna. Źelim Vam vse veliko mero Svetega Duha, da boste odnesli mnogo sadov.

Pozdravlja in blagoslavlja Vas vse vdani:

Mons. Dr STANISLAV LENIČ
pomožni škof

* * *

Cijenjenim organizatorima, predavačima i svim sudionicima Osmog redovničkog tjeđna šaljem srdačni pozdrav i Źelim uspješan rad. Źao nam je što ne možemo prisustvovati u većem broju, jer smo u duhovnim vježbama. Molimo Gospodina da blagoslovi sva Vaša nastojanja za radikalno Źivljenje Evandjelja. – Sestre franjevke od Bezgrešne, Šibenik!

M. IVANKA GIBAČ
vrhov. poglavarica

* * *

Članice Generalnog kapitula sestara dominikanki na čelu s novom upravom skupu Redovničkog tjeđna Źele plodonosni rad za duhovno dobro naših zajednica!

M. IMELDA CINDRIĆ
vrhov. poglavarica

* * *

Neopisivo mi Źao i teško što neću moći aktivno sudjelovati na Redovničkom tjeđnu. Ni za jedan se nisam toliko ozbiljno i sustavno pripremao kao za ovaj. Tematika je veliki izazov. Redovnik sam u izravnoj pastvi. Imam, dakle, dosta iskustva. Bila je prilika da ga još više obogatim. Ali, eto, „čovjek snuje, a Bog određuje”.

Svim sudionicima Tjeđna Źelim obilje BoŹjeg blagoslova uz srdačne – bratske pozdrave!

Don NIKO ŠOŠIĆ, SDB

OTVORENJE TJEDNA

Sestre i braćo!

Osobito mi je drago da u našoj sredini mogu pozdraviti tajnika Biskupske konferencije dr Vjekoslava Milovana. Pozdravljam vrhovne poglavarice, provincijalke i provincijale, na poseban način novoizabrane, te sve sudionike Osmog redovničkog tjedna.

Uputio bih riječi ohrabrenja. Ovaj nas je Tjedan okupio oko teme koja vodi u samu srž našega poslanja. Svoj redovnički identitet ostvarujemo u stvarnom, a ne izmišljenom, vremenu i prostoru.

Moja kršćanska iskustva, djelovanja, vrednote i norme gube na svojoj ozbiljnosti i jasnoći. Biti kršćanin – biti redovnik – i dalje znači „plivati protiv struje“. Pozvani smo da uvijek iznova tražimo i nađemo svoju ulogu i funkciju unutar Crkve i društva. Moramo dobro uočiti uporišne čimbenike Crkve i društva. Temeljito poznavanje naših prilika pruža nam mogućnost da se lakše i bolje uklopimo u potrebe današnjeg čovjeka te im odgovorimo na svoj specifični – redovnički način.

Ostvarivanjem svoga identiteta pobudit ćemo novo zanimanje za korjenito svjedočenje evanđelja. Dok se okrećemo prema sebi, ne smijemo zaboraviti stvarnost oko sebe.

Vjerujem da će nam predavači, diskusija, rad u skupinama, izmjena iskustava i molitva pomoći u pronalaženju puta kojim nam je ići u ovo naše vrijeme. Radimo temeljito i savjesno! Plodovi neće izostati.

U ime Konferencije viših redovničkih poglavara u Jugoslaviji i Unije viših redovničkih poglavarica Jugoslavije želim uspješan rad te proglašavam Osmi redovnički tjedan otvorenim.

PRVI DAN

BIBLIJSKA PROVJERA REDOVNIČKOGA POZIVA

UVOD

U Bibliji nema, očito, riječi o redovničkom pozivu. Stoga sam ovomu predavanju dao gornji naslov. Jer redovnički je poziv samo dosljedno, radikalno, dublje, jače življenje evanđeoskoga poziva upravljeno cijelom Crkvi.¹ Stoga se redovnički identitet može i mora provjeravati na evanđeoskom pozivu. Što je dakle evanđeoski poziv? Na to ćemo pitanje odgovoriti promatrajući neke starozavjetne i novozavjetne biblijske pozive. Starozavjetne zato da se bolje shvate novozavjetni.

Svi su biblijski pozivi usredotočeni na *kolektivni* poziv: Izraela kao naroda Božjega SZ-a i Crkve kao naroda Božjega NZ-a. Poziv Crkve izvire bitno iz Isusova poziva i u njemu je oličen — to je središnji poziv uopće. Svi pak pozivi, bar u sadašnjem sklopu Biblije, započinju pozivom prvoga Adama. Tako se svi pozivi odvijaju između jednoga i drugoga Adama. Ovdje ćemo stoga obraditi Adamov poziv pa onda poziv naroda SZ te konačno pozive nekih pojedinaca u SZ-a; s druge strane Isusov poziv pa poziv naroda u NZ-u te konačno neke pojedinačne pozive NZ-a.

U svemu pak valja stalno imati na pameti da su usko, korelativno povezani pojmovi i zbilje: izabranje — poziv, poziv — odaziv, poziv — slanje, slanje — nasljedovanje...

Ali ovdje u prvom redu obrađujemo pojam i zbilju poziva — poziva koji Bog ili Krist upravlja ljudima, kojim ih zove (u Kristu) da ostvare ono što želi, na spasenje, na spasovna dobra². Jer u NZ-u glagol *kalēō* i imenica *klēsis* (pozvati i po-

¹ „Redovništvo očituje, svjedoči i podržava duboku napetost i težnju Crkve za njezinim konačnim oblikom ... Redovništvo je beskompromisno kršćanstvo, svjedok radikalne dimenzije kršćanske egzistencije“, piše RUPČIĆ, dr. Ljudevit, *Biblijski temelj redovništva: Jukić* 3, str. 13–25. Slično i koncilski i pokoncilski dokumenti Crkve: „Članovi bilo koje redovničke ustanove neka u prvom redu budu svjesni da su se zavjetovanjem evanđeoskih savjeta odazvali na božansko pozivu, da ... žive Bogu jedinom. Cijeli su svoj život stavili na raspolaganje njegovoj službi. To im daje neku posebnu posvetu, a ta ima svoje duboko korijenje u krsnoj posveti, koju potpunije izražava“ (PC 5, istakao JF). A Pavao VI piše redovnicima: „Ta koji biste drugi stav mogli zauzeti u nastojanju oko savršene ljubavi nego ovaj: *staviti se posvema na raspolaganje Duhu Svetom* koji vas za djelo u Crkvi zove na slobodu djece Božje?“ „Takvo usmjerenje života stvorit će u vašim redovničkim obiteljima životnu sredinu u kojoj će se *rascvasti klica božanskoga života što je u svakoga od vas usađena krstom*, a koju će vaša posveta Bogu, življena u svoj punini dovesti do prebogatih zrelih plodova“ (*Evangelična testificatio*, br. 6 i 38, istakao JF).

² U *Priručnoj biblijskoj konkordanciji*. Novi Sad, Dobra Vest, 1982, nalazimo da se u hrvatskom prijevodu Biblije imenica *poziv* nalazi samo 7 puta, a glagol *zvati* samo 2 puta dok

živ) – gotovo isključivo u Pavlu – postaju termini tehnici za poziv na proces spašavanja. Bog je tako, u sinopticima i Krist, *ho kalōn* – pozivatelj, a kršćani su jednostavno *hoi keklēmēnoi* – pozvanici ili *klētoi* – pozvani. Bog je suvereno zvao (*ekálesen*) i zove (*kalei*) koga hoće, a ljudi vjerom spremno i poslušno odgovaraju.³ To je riječ koja znači poziv nasuprot prisili ili zapovijedi. Poblize se označuje glagolom *keleto*.⁴ U Novom zavjetu Bog poziva ljude: između Židova i pogana, „u zajedništvo svoga Sina” (1 Kor 1,9), „na mir” (1 Kor 7,15), „na milost Kristovu” (Gal 1,6), „na slobodu” (Gal 5,13), „na strpljivo trpljenje poput Krista (1 Pt 2,20–21), da baštine blagoslov (1 Pt 3,9), „u svoje kraljevstvo i slavu” (1 Sol 2,12), „iz tame k divnom svjetlu svojem” (1 Pt 2,9), „na vječnu slavu u Kristu” (1 Pt 5,10), „na vječni život” (1 Ti 6,12), „na posjedovanje slave Gospodina našega Isusa Krista” (2 Sol 1,14), „na gozbu Jaganjčevu” (Otk 19,9) – tu spada i poziv na gozbu u prispodobama: Lk 14,7–24 = 9 puta spomenuta gozba, Mt 22,3ssl = 5 puta; poziva „po Evanđelju” (2 Sol 2,14), „milošću svojom” (Gal 1,15), „na jednu nadu svog poziva” (Ef 4,4), pozivom svetim (2 Tim 1,9), što podsjeća na *mikra’ kódeš* – sveti saziv, sveti zbor, sveto zborovanje: Izl 12,16; Br 28,18; Lev 23,2–37 = 11 puta. Ta mjesta već svjedoče kako je poziv svakako jedan od osnovnih biblijskih pojmova i zbiljnosti.⁵

Ali u Bibliji se ne samo govori kako Bog poziva nego se veoma često i opisuju različiti pozivi tako da Bibliju zovu knjigom Božjih poziva ili pozvanika.

Ovdje ćemo promotriti one, između njih, koji nam više pomažu bolje biblijski provjeriti redovnički poziv.

I. ADAMOV POZIV: PRIHVATITI SVIJET KAO ZADATAK

Adam je stvoren „na sliku Božju, Bogu sličan” (Post 1,26–27). To znači: stvoren je, ljubljen, pozvan da živi i djeluje kao Bog. Jer u istočnjačkom, osobito semitskom jeziku taj izričaj znači da u čovjeku „prebiva božanstvo, odn. božanski fluid”; biblijski izričaj onda znači da je u čovjeku Bog prisutan. Osim toga u pozivu je Adam dobio svijet kao zadatak: „... da bude gospodar”, da s Bogom i poput njega dostvarava svijet, svijet fizički, svijet moralni i povijest ljudi. U Adamu je jasno da je sva egzistencija stvorena, i kasnije otkupljena čovjeka – poziv.

glagol *pozivati* nije uopće registriran. To je čudno kad uočimo da biblijski rječnici i konkordancije pokazuju da se glagol *kalein* nalazi u Bibliji 148 puta. Nisam provjeravao da li taj glagol u našoj Bibliji nije preveden hrvatskim glagolom *zvati* ili pak spomenuta konkordancija nije pobilježila sva mjesta.

³ Slobodu i suverenost Boga pozivatelja te bezuvjetnost čovjekova odaziva u biblijskim pozivima ističe osobito URS VON BALTHASAR, Hans, *Vocazione*, Roma (1981) 65–68. 29–35, a nenadomjestivost svakoga pojedinca pozvanika naglasuje Jean BEYER u Uvodu te iste knjižice, str. 9; o tom pitanju govori i GALOT, Jean, *Il mistero della chiamata*, Roma (1979), osobito u poglavlju *La vocazione come atto sovrano di Dio*, str. 10–13.

⁴ Usp. npr. Iz 45,3; 48,12 (LXX); 1 Sol 5,24; Gal 5,8; Rim 9,24; 1 Pt 1,15; 1 Sol 2,12 (var); SCHMIDT, K. L., *kaléo* ktl: *ThWNT* III, 488.490.493 (tu se govori o *Heilsvorgang*).

⁵ NEUHÄUSLER, E., *Berufung. Ein biblischer Grundbegriff: Bibel und Leben* 8 (1967) 148–152.

I to egzistencija svih ljudi. Bog neće (i ne može?) bez čovjeka! Prvi izvještaj o stvaranju osim toga upućuje da je stvaranje usmjereno prema blagdanu, prema slavlju: završava sedmim danom, koji je počinak, blagdan, šabat. To znači: čovjekov je poziv poziv na slavlje i na doprinos slavlju, koje daje čar i ukus trpkosti života. Taj opći poziv poprima posebne i osobne crte u pojedinim pozivima. I sve pojedinačne pozive — pa i redovničke — valja shvatiti unutar toga poziva. Osobito pak valja naglasiti: svi su ljudi pozvani ne da plaću nad svijetom, ne da ga osuđuju, nego da ga kao suradnici Božji stvaraju, popravljaju.

II. KOLEKTIVNI POZIV IZRAELA

I nisu pozvani samo svi pojedinci kao pojedinci, nego je već u SZ pozvan i narod kao narod. I to je zapravo osnovni poziv, poziv koji opravdava pojedinačne pozive i osvjetljuje njihov smisao. *Izvorište* toga poziva jest Bog. Narod si postupno posvećuje i sve dublje vjeruje da *Bog vodi njegovu povijest*. To si osobito duboko posvećuje u događaju oslobođenja iz Egipta i iz babilonskoga sužanjstva, o čemu svjedoči Knjiga Izlaska, odn. Deuteriozaija.⁶ To uvjerenje, valja to naglasiti, nije dakle plod časovitoga oduševljenja, dojma ili raspoloženja, to je plod dugoga procesa dozrijevanja, nutarnja zbilja utkana u sam rast i egzistenciju naroda. A valja naglasiti i činjenicu da narod postaje dublje svjestan svoga poziva baš u kriznim i teškim situacijama, odnosno u događajima kojima ga Bog oslobađa od tih kriza. I ti događaji jesu zapravo vanjski znakovi i svjedočanstva o Izraelovu pozivu. Nadnaravni značaj tih poziva može vidjeti i zapaziti samo vjera. Poziv je zapravo nevidljiva zbilja koju čovjeku otkriva samo Božji Duh. U njemu npr. Hoš (11,1) Hošea spoznaje da je izlazak iz Egipta bio Božji poziv: „Iz Egipta dozvah sina svoga”. Jer poziv je plod suverene Božje inicijative. Bog je u pozivu i *prvi* (kao Stvoritelj) i *posljednji* (on daje izvršiti ono na što poziva), kako izrijeком veli Iz 48, 12–15. Bog zove i time očituje svoju apsolutnu vlast da odredi sudbinu naroda. Tako je povijest Božje djelovanje prije nego li djelovanje ljudsko. I samo Bog može čovjeku otkriti te zbilje. Citirani Hošein tekst (11,1) pokazuje još nešto: Izraela je Bog pozvao upravo u trenutku kad je izlazio iz Egipta. Tada je „oblikovan od majčine utrobe” (Iz 44,2), tada je nastao kao narod. Oslobođenje iz Egipta za njega je kao neko rođenje. Izrael postoji kao narod, kao „Božji sin”, jer je pozvan. Izraelov poziv jest stvaralački čin. Poziv je sve što Izrael ima i što jest.⁷

Temelj i razlog Izraelova poziva nije veličina i moć, nisu moralne vrline, dostojnost, sposobnost, zasluge, veličina. „Nije vas Jahve odabrao i prihvatio zato što biste vi bili brojniji od svih naroda — vi ste zapravo najmanji — nego zato što vas Jahve ljubi i drži zakletvu kojom se zakleo vašim ocima” (Pnz 7,7–8). „Dok Izrael bijaše dijete, ja ga ljubljah” (Hoš 11,1). Temelj poziva jest dakle ljubav Jahvina i njegova vjernost obećanjima koja je dao. Ljubav očituje svoju snagu

⁶ O Izlasku kao osnovnom događaju u pozivu naroda Božjega SZ-a v. FESTORAZZI, *Israele alla sequela del Signore: Parola Spirito e vita* 2, 25–27.

⁷ Ta će suverenost Božja biti još izričitija u NZ-u. V. str.

upravo u slabosti. Stoga on zove Izraela baš unatoč njegovoj nevjeri i slabostima. To upućuje na dvostruki zaključak: da je poziv posve nezaslužen, besplatan, i da je on zapravo međuosobna zbilja. Poziv je dar usmjeren na darivanje, to je dar darivanja. Ljubav je i garancija da će poziv uspjeti: „Imenom sam te zazvao : ti si moj ... s tobom sam ... ja te ljubim ... ja sam s tobom” (Iz 43,1–5).

Neposredni učinak poziva jest *posvećenost*. Narod koji Bog poziva jest Bogu posvećeni narod: „ti si moj” (Iz 43,1), „ti si sluga moj” (Iz 41,9), „ti si narod posvećen Jahvi, Bogu svomu” (Pnz 7,6), „narod koji odvojeno živi” (Br 23,9) — To je narod Savezom povezan s Bogom (Izl 19,5–6). Riječ je o objektivnoj svetosti, o posvećenosti Bogu, kakva god bila subjektivna — situacija naroda. Razumije se da objektivna svetost uključuje i odgovarajuće subjektivno raspoloženje i prihvaćanje zahtjeva formuliranih u Savezu. Tako je poziv načelo osobnoga posvećivanja. Zajednica je već sveta načelno po pozivu. Ona se zove i jest *miqrā-qôdeš* — „sveto zborovanje” ili „sveti zbor” (Izl 23,37 = 11 puta) ili „sveti saziv” (Br 28,18). To posvećenje, pripadnost Bogu, sveti poziv jest djelo otkupljenja: „Ovako govori Jahve, koji te stvorio, Jakove, koji te sazdao, Izraele: 'Ne boj se, ja sam te *otkupio*; imenom sam te zazvao: ti si moj'” (Iz 43,1). Poziv tu stoji u paralelizmu s otkupljenjem: Bog narod poziva otkupljujući ga. I kako Božji poziv traje i unatoč zastranjenjima naroda, tako je trajno i otkupljivanje i oslobađanje. I početno se (nezaslužno!) posvećenje čudnovato i neočekivano umnaža upravo po oproštenju grijeha učinjenih protiv poziva. Jer Bog uspijeva iskoristiti i ljudske nevjere da poveća svetost ljudi! Upravo i poziva narod zato da ga oslobodi, da ga trajno oslobađa, da mu oprašta pa da onda taj narod bude prisijske njegov, njegov privrženi i iskustveni svjedok oslobođenja.

Ta činjenica pruža neobično važnu smjernicu za svijet u kojem se grijesi jedva opraštaju (i bilo bi pogubno misliti da ih ne opraštaju samo „oni drugi, pa bili ti „drugi” pojedinci ili veće ili manje skupine i bili oni pobornici i sljedbenici ovih ili onih stavova i usmjerenja!). Važna, velim, smjernica i za njegovanje i za vrednovanje i za življenje konkretnih poziva: naših i onih oko nas. Jer nepogrešivih, bezgrešnih i bespriječnih ljudi nema. S time Bog tako realno računa. I njegov smo narod i njegovi svjedoci — kao narod, kao zajednica i kao pojedinci — koliko mu nastojimo biti slični u tome da grijehe i nedosljednosti pretvaramo u povećanu svetost, posvećenost, sebe i drugih. I sve to već na temelju SZ-a.

U tom je smislu poziv povezan s *poslanjem i svjedočanstvom*: Bog svoje pozvanike šalje da mu budu svjedoci — „Vi ste mi svjedoci ... moje sluge” (Iz 43,10). „Evo, učinih te (narod) svjedokom pucima. Evo, pozvat ćeš narod koji ne poznaješ, i narod koji te ne zna, dohrlit će k tebi...” (Iz 55,4–5). U pozivu je sadržano poslanje: Bog zove narod da ga pošalje drugim narodima; Izrael je poslan u korist drugih naroda. Tako i Crkva na korist svijeta, proroci i leviti na korist Izraela. Svaki je poziv dar univerzalne spasiteljske Božje volje — dan na korist onima koji još nisu pozvani.⁸ Ljubav dobivena u pozivu postaje ljubav poklonjena u poslanju.

⁸ Usp. URS VON BALTHASAR, *Vocazione*, 21–25. A glavne misli ovoga poglavlja uzete su iz GALOT, *Il mistero* 9–22.

To opravdava svaki poziv i čuva od optužbe da Bog misli samo na neke.

Odatle opet nekoliko važnih smjernica:

1) Pozvani smo – i kao zajednica i narod – za druge, u korist drugih, da budemo drugima svjedoci Božje dobrote koju smo iskusili, a ne da ih se klonemo, od njih bježimo, da ih preziremo, s visoka na njih gledamo, da se od njih ogradjujemo, da ih osuđujemo, s njima se svađamo, prepucavamo.

2) Naš dakle poziv nije povlastica kojom bismo se mogli dičiti i uzdizati nad druge (zajednice). To su upravo činili farizeji Isusova vremena pa Isusu nije preostalo drugo nego ustanoviti: „Bog može od ovoga kamenja podići djecu Abrahamovu”. Naš je poziv baš poslanje u korist drugih. Ne da živimo da preživimo i proživimo, nego da pomognemo da žive oni drugi – svi.

3) Stoga je važno raditi i živjeti ono što je potrebno drugima, konkretnim zajednicama i pojedincima, svima, osobito pak onima još „nepozvanima”, a ne možda ono što nama – kao zajednicama i pojedincima odgovara, što nam je lakše, korisnije ili što smo zapazili da se uspješno radi negdje na drugoj strani svijeta ili Evrope (gdje su, očito, drugačije prilike).

4) To pak znači da nećemo ispravno živjeti svoj poziv budemo li živjeli onako kako se uvijek živjelo. Jer svijet se stalno mijenja, potrebe su mu uvijek nove pa traže i nove oblike služenja. To vrijedi osobito kad je riječ o služenju-zajednicama, svijetu, društvu.

5) Božji poziv od nas, dakle, traži da budno promatramo, ispitujemo i preispitujemo što ljudi oko nas žive i što im je doista potrebno, korisno, spasonosno. Kad mislimo da to već unaprijed znamo, pogriješili smo već na početku, pogotovo ako to znanje dolazi od naših, a ne od Božjih misli.

Tu već zapravo prelazimo od kolektivnoga poziva prema pojedinačnima. Svaki je pojedinačni poziv zato da se osigura življenje poziva naroda, na dobro naroda. Samo na taj način dobiva pojedinac svoju pravu vrijednost, dimenzije i razvoj.

To se veoma lijepo vidi na Abrahamovu pozivu: on već sadržava poziv svega naroda.⁹

III. POJEDINAČNI POZIVI U SZ-u

1. Abrahamov poziv – poziv idolopoklonika na vjeru

Abraham je Babilonac koga tereti kula oholosti i nasljedstvo duge povijesti pokvarenosti duboko ukopano u njegovu psihu i savjest. Na njemu je – po sadašnjem rasporedu Biblije – i sav teret kaosa, zloće, osvete, razdora, bratoubojstva, jada, golotinje (o čemu govori Post 1–11). Arheologija osim toga otkriva da je dobro i visoko situiran i osiguran u svojoj domovini. I sad ga Bog zove da napusti tu sigurnost i osjećaj ukorijenjenosti u tom kraju, pa i ono najdraže: domovinu, zavičaj, očinsku kuću. „Idi iz zemlje svoje, iz zavičaja i doma očinskog” (Post 12,1).

⁹ Usp. GALOT, *II mistero* 21–22

Pozvan je u budućnost, u nesigurnost u koju Bog zove bez objašnjenja: „zaputi se ne znajući kamo ide” (Heb 11,8). A put je bio dug i neizvjestan; nije ni slutio što ga sve čeka na njemu: od Ura, preko Harana – Kanaana – Egipta – ponovno do Kanaana i krstarenja po njemu: Betel – Mamre (Hebron) – Filisteja – Morija. To je poziv na nomadsku duhovnost: na nestalnost, nesigurnost, neizvjesnost.¹⁰ Poziv biti „putnik i pridošlica” i „nemati trajna boravišta”. Poslanica Diogenetu (br. 5) veli za kršćane: „Žive u vlastitoj domovini, ali kao došljaci... Svaka im je tuđa pokrajina domovina, a svaka domovina tuđina” (Fink, 397–8). Dio te duhovnosti jesu i naši premještaji. Premještaji ne toliko po dekretima koliko po volji Božjoj, po vodstvu Božjemu, po povjeravanju Božjoj riječi, po vjeri u Božja obećanja. A ta su obećanja često čudna i uvijek svojevrsna. Bog Abrahamu npr. obećava „veliko ime”, tj. na svoj način nuda ono što su ljudi od njega htjeli iznuditi ili stvoriti svojim snagama gradeći babilonsku kulu i nadmećući se tako s Bogom.

Pravi rad za zvanja u našim zajednicama jest u prvom redu rad na obraćenju, i to trostrukom obraćenju: svijeta, da se u njemu uopće može čuti Božji poziv; naših zajednica, da u njima može rasti i živjeti taj poziv; samoga pozvanika, da s njime na osoban način može surađivati. To obraćenje ne valja, osobito danas, odveć lako pretpostavljati, nego treba na njemu veoma ozbiljno i zauzeto raditi. Jer vjera daje hrabrost preuzeti i učiniti više nego što mogu ljudske snage. Tako se Abraham mogao zaputiti „ne znajući kamo ide”. Ali taj susret s Bogom bio je presudno važan ne samo za Abrahama nego i za svijet sve do nas. „Povjerova Abraham i uračuna mu se u pravednost” (Post 15,6; Rim 4,3; Gal 3,6) – to je tek početak duge povijesti koja doseže sve do nas. Uspomena na taj susret i njegov učinak ide preko Mojsija (Izl 2,23sl), prorokâ (npr. Iz 41,8; 51,1; Mih 7,20), psalama (npr. Ps 105,43), Pavlovih pisama (Rim 4,3; Gal 3,6) i Evandelja (Mt 3,9; Iv 8,34–41) sve do nas, koji u euharistijskoj molitvi spominjemo „Abrahama praoca naše vjere”. U Abrahamu je na neki način personificiran poziv svega Izraela, čak svega čovječanstva. Njegov je poziv u funkciji svega naroda, koga će biti „kao pijeska na obali morskoj”; njegov blagoslov uvodi u svijet dimenziju nade za sve.

Abraham je u toj vjeri pozvan prihvaćati paradokse (da će u stotoj svojoj godini od Sare, obamrla krila, dobiti sina), paradokse tako velike da im se mora spontano i nehotice smijati. Idolopoklonik Abraham postaje Jahvin vjernik. Tim je pozivom određen i promijenjen on sam pa mu se mijenja i ime. Umjesto sigurnosti koju je napustio dobiva smiješne paradokse. I Jahve ne želi da te paradokse razriješi na prihvatljiv način. Ne prihvaća rješenje s Jišmaelom, nego potvrđuje svoju tvrdnju: „Ipak će ti tvoja žena Sara roditi sina” (Post 17,18–9). I sve to s obrazloženjem sadržanim u pitanju: „Zar je Jahvi išta nemoguće?” (Post 18,14).

Kad u tom kontekstu razmišljamo o današnjim pozivima, moramo uvažiti da živimo u svijetu u kojem više nije spontano misliti na Boga i računati s njim.

¹⁰ Tu će dimenziju poziva Isus osobito radikalizirati: napustiti mreže ... oca ... (Mk 1,18.20), odreći se samoga sebe (Lk 9,23–26). Usp. DI PINTO, Luigi, *Seguitemi, vi farò pescatori di uomini* (Mc 1,16–20); FABRIS, Rinaldo, *Chi vuol venire dietro di me, prenda la sua croce: Parola Spirito e vita* 2, str. 95–101; 137 ss; GALOT, *Il mistero* 21–22.

A pogotovo nije lako vjerovati da on sve može i hoće u svijetu koji sve želi sam učiniti i misli čak da to i može.

Ali kušnja Abrahamove vjere ide još i dublje: Bog traži od njega da mu žrtvuje toga sina na kojem počivaju sva obećanja koja mu je dao (Post 22,1). Kao da sam sebi proturječi: dokida temelj i jamstvo svojih obećanja, a protivi se i „zdravoj pameti“, svomu vlastitomu Zakonu, koji zabranjuje žrtvovanje djece (Lev 18,21; usp. Pnz 12,31), a ponajviše očinskomu instinktu i ljubavi, koju je sam on u njega stavio. Adam nije vjerovao dobroj Božjoj riječi, a Abraham mora vjerovati paradoksalnoj i proturječnoj riječi. Pismo Hebrejima vidi u toj zgodi i Abrahamovu vjeru u buduće uskrsnuće: „Vjerom Abraham, kušan, prikaza Izaka ... uvjeren da Bog može i od mrtvih uskrisiti...” (Heb 11,17–19). Sve to upućuje da vjernost Bogu nije u samoj poslušnosti Božjemu Zakonu, nego u poslušnosti Bogu samomu, Bogu koji je posve slobodan pred bilo kojim zakonom; to je poslušnost Bogu koji govori misteriozno, zahtjevno i neprijeporno preko života koji se istinito živi u trajnom susretanju s njime i u trajnom opredjeljivanju za njega u zamršenim situacijama, koje traže angažiranje svega čovjeka i svih njegovih sposobnosti.¹¹

Bog dobro zna za konflikte između zakona i života, koji je mnogo širi od onoga što se zakonom može obuhvatiti. I traži upravo takvo angažiranje čovjeka koji će konflikte rješavati u svjetlu koje on daje kroza sav život. Stoga nismo očito dovoljno vjerni Božjemu pozivu ako samo obdržavamo zakone, pa i najsvetije.

Upravo radi toga Abraham sinu razrješava poteškoću pozivajući se na Boga: „Bog će providjeti” (Post 22,8). Ta tvrdnja očituje novi način mišljenja, novi kriterij ponašanja koji će biti primjerom za sva kasnija pokoljenja i usmjeriti ta pokoljenja. Abrahamov je poziv tako u povijest uveo dimenziju nade i povjerenja onkraj svakomu predviđanju, povjerenju koje čovjeka čuva od uzmicanja i povratka unatrag (Post 24,6) i od izokretanja Božjega poziva kad se ne vidi da on ima smisla i da nekamo vodi. To je velika perspektiva Božjega poziva u ovom našem svijetu proračunatosti koja ljude na kraju ostavlja nezadovoljnima, neizvjesnima i bezperspektivnima.

¹¹ Usp. VIRGULIN, Stefano, *La sequela di Abramo: Parola Spirito e vita* 2, str. 20–21; o toj i drugim Abrahamovim kušnjama v. i str. 9ssl. Glavne pak misli i poticaje za razmišljanje o Abrahamovu i o drugim pozivima uzimam iz knjige SICARI, Antonio, *Chiamati per nome. La vocazione nella Scrittura*. Milano 21980, o Abrahamu str. 23–35. Žao mi je što mi nisu bila dostupna druga djela o ovom predmetu. Neka od njih navodim ovdje da posluže za daljnji studij onima do kojih dođu: DAUMOSER, P. J., *Berufung und Erwählung bei den Synoptikern* (1955); BIEDER, W., *Die Berufung im NT, Abh. Th ANT* 38 (1961); WIEDERKEHR, D., *Die Theologie der Berufung in den Paulusbriefen, Studia Friburgensia NF* 36 (1963); NOTH, M., *Amt und Berufung im AT: Gesammelte Studien zum AT, Theologische Bücherei* 6 3 (1966) 309–333; DE REYNAL, D. J., *La vocation dans la Bible* (1970); PESCH, Rudolf, *Berufung und Sendung, Nachfolge und Mission. Eine Studie zu Mk 1,16–20: ZKTh* 91 (1969) 1–31; SCHULZ, A., *Discepoli del Signore* 1967; Da SPORTINO, P. M., *La vocazione di Pietro secondo la tradizione sinottica e secondo Giovanni* u: AAVV, *San Pietro*. 1967, 27–57; BRIER, J., *Gesù agisce per mezzo dei suoi discepoli (Mc 1,16–20): Terza domenica „per annum”*: *La parola per l'assemblea festiva*, 31. Brescia 1973, 52–72; BIGATTO, M., *La vocazione nella Bibbia: Vocazione e società*. 1970, 25–49; DE FRAINE, J., *Vocazione ed elezione nella Bibbia*. 1968; GREGANTI, G., *La vocazione individuale nel NT*. 1969; ROMANIUK, G., *La vocazione nella Bibbia*. 1973.

2. Mojsijev poziv – iz naroda za narod

Mojsija Bog ne zove iz idolopoklonstva na vjeru. On već pripada narodu koji vjeruje u Jahvu. Mojsije je pozvan iz naroda, ali i za narod. Njegov je poziv usko i sudbinski povezan sa sudbonosnom poviješću njegova naroda. To je poziv da usmjeruje narod kako bi postao subjekt povijesti i suradnik Božji u njoj.

I današnji bi pozivi u Crkvi morali biti na korist narodu, ali lako i nesvjesno pretpostavljamo da je jasno kako su naša zvanja na korist narodu. Treba to, veoma konkretno, i pozvanima i narodu, iz kojega su i za kojega su pozvani, biti konkretno jasno. Djelima, ne parolama.

Mojsijev je poziv nadalje poziv Boga koji treba suradnike: jer se „zauze za njih” (za narod, Izl 2,25), „znane su mi muke njegove” (Izl 3,7). Bog dakle vidi konkretne muke i nevolje i poziva Mojsija da narod oslobodi iz tih nevolja i da ga uvede u Obećanu zemlju. I sam je Mojsije spašen od posve konkretnih nevolja: od faraonova mača, od voda nilskih. On je rob koji je postao velik na egipatskom dvoru. I kao spasenik pozvan je i osposobljen da spasava. Konkretnim je iskustvom pokrenut, dinamiziran da spasava. Ali još nešto: mora se osloboditi i lažne sigurnosti, povlaštenosti koju kao sin faraonove kćerke uživa na dvoru i uči u svijet patnje te se tako solidarno svrstati s nezaštićenom, slabom i porobljenom braćom.

Još jednom: Bog zove na napuštanje sigurnosti koju ljudi mogu osigurati sami sebi. Kriza zvanja zapravo je kriza nepovjerenja i neprepuštanja Bogu. I to ne kriza samo mladih koji su pozvani, nego i starijih, i navjestitelja i poglavara, i odgojitelja. A osim toga Mojsijev poziv pokazuje da pravi pozivi usmjeruju čovjeka na solidarnost s braćom. Solidarnost koja omogućuje odreći se sigurnosti i dijeliti sudbinu potlačenih, jadnih, prognanih, obespravljenih. Izvrsna je stoga npr. bila intuicija poći za radnicima u inozemstvo ili čuvanje djece u samostanima. Trebalo bi se brinuti da takvih inicijativa bude više, ali i kloniti se napasti da postanu oblik osiguranja nas samih umjesto da budu služenje drugima.

Mojsije mora čak izaći iz lažne mudrosti – „odgojen u svoj mudrosti egipatskoj” (Dj 7,22) – i to za volju „ludosti” solidarnosti neshvatljive i samim onima s kojima je solidaran (usp. Dj 7,22–29). „Silan na riječima i djelima” (Dj 7,22), mora prihvatiti da ga i sami robovi odbace (Dj 7,27). Zbog toga mora čak postati bjegunac (Izl 2,22).

To je muka poziva onih koji moraju u Božje ime donositi narodu ono što on ne želi jer ne odgovara možda njegovu često kratkovidnu poimanju s kojim se pozvanik ne može i ne smije poistovjetiti. Problem postaje osobito težak kad se pozvanik nađe pred ljudima kojima su jedino mjerilo materijalni probici ili koji nemaju smisla za muku („Većim je blagom od blaga egipatskih smatrao muku Kristovu”, Heb 11,26), za prezrenost i za ludost križa. Mojsije upravo po nekoj usklađenosti s Bogom zapaža nevolje svoga naroda i prihvaća tešku i naoko bezizglednu misiju oslobađanja naroda. Iskustvo ga pak vlastite slabosti i nedoraslosti čini sposobnim da prizna djelo Božje (Izl 3,11; 4,1ss; 7,13) i da tako postane pravi posrednik između Jahve i naroda, a ne možda bog umjesto njega.

Teškoću Mojsijeva poziva povećava i svijest da je pozvan na ljudski bespomoćnu misiju: jer faraon je premoćan. No Mojsije uspijeva povjerovati da je Jahve još

moćniji. Ali pravi se Mojsijev neprijatelj krije u srcu njegove braće: oni iz lijenosti i nepokretnosti žele ostati robovi te se ponovljeno i uporno protive Mojsijevu osloboditeljskom djelu, djelu na koje je Mojsije bio pristao pun straha jer se osjećao nesposobnim za nj (Izl 5,21; 14,11–12; Br 11,1ssl; 14,3–4; Br 16,1ssl; 17,6ssl). Teško je s narodom koji hoće pošto poto neposredne učinke svojih koraka i Božjih zahvata.

Mojsija ne shvaća ni njegov brat Aron, koga mu je Bog dao kao „proroka” (govornika, Izl 7,1), ni sestra Mirjam, a mora se boriti čak i s Bogom za svoj narod tako da on Bogu i Bog njemu gotovo podrugljivo govore „tvoj narod” (Br 11,11–15; 14,11–20; Izl 32,31–32). Ali Mojsije posve realistički neće ni drugoga Boga ni drugoga naroda, koga mu Bog predlaže. On hoće pomiriti baš ovaj narod s ovim Bogom i povezat će ih konačno u Savez (Izl 24,3–8; 33,2–6.12–17; Br 14,11ssl; Pnz 9,25; Ps 106,23).¹² Mojsije je dakle osjetio muku onoga tko po svom pozivu mora jednu Jahvinu riječ usklađivati s drugom i u određenoj situaciji iznalaziti pravi put i odlučivati se za nj.

3. Samuel – poziv dječaka u krizi vjere

Samuel djeluje u vrijeme kad počinje jedinstvo izabranoga naroda, njegove politike i bogoslužja. „U ono vrijeme Jahve je izrijetka govorio ljudima” (1 Sam 3,2). Jahve je neprestano bio tu, ali njegova je nazočnost bila slabo i rijetko uspješna: Jahve je bio prisutan, ali ne učinkovito. To je vrijeme krize vjere i slaboga slušanja Božje riječi. Situacija je bila zaista jadna. Svećenik je Eli „vrlo star” (1 Sam 3,21 = 4,1), „oči mu bijahu ukočene te ništa nije vidio” (1 Sam 4,15), bio je „star čovjek i težak” (1 Sam 4,18). Sinovi su mu bili „nevaljali ljudi i nisu marili za Jahvu” (1 Sam 2,12). Eli je nemoćan u toj situaciji nevjere i umiranja. Ima potomstvo, ali ni s njim ne može održati ni obnoviti vjernosti Jahvi i Savezu s njime (1 Sam 2,29). Stoga mu prijeti strašno odbačenje (1 Sam 2,31–32). Situacija je beznadna i sa druge strane: sa strane Elkan i Ane, Samuelovih roditelja. Oni nemaju djece, neplodni su poput tolikih parova SZ-a, što nekako simbolično označuju neplodnost i jalovost u koju je došao SZ. Sve upućuje na Jahvu. Jedina se Ana oslanja na nj (1 Sam 1,11) i „Jahve je se opomenu” (1, 19).

U tom ambijentu izdanoga Saveza te staroga i bespomoćnoga svećenika, predstavnika stare institucije (simbolizam je u tekstu očit) Jahve snažno i nezaustavljivo zove dječaka po imenu i postavlja ga za proroka te mu povjerava sud nad povišću (1 Sam 3,11).

Bog odbacuje što je uhodano i rutinsko, sebično, a podržava što je krhko i što se pouzda u njega. To je regeneracija poslušnosti. Samuel je, čini se, jedini koji je u Bibliji pozvan kao dječak; i to baš u vrijeme kad je starija generacija „oslijepila”, oglušila za Božju riječ i ostala bespomoćna. Pozvan je da tu generaciju sudi, osvijesti, preusmjeri, da joj otvori uši za Božju riječ. Smije li bar zapitati nije li

¹² SICARI, *Chiamati* 37–50.

gotovo isključivo regrutiranje djece u duhovna zvanja znak da su zatajile generacije odraslih koje su ih regrutirale? I jesu li te nove, mlade generacije uspjele osvjestiti starije i otvoriti ih više Božjoj riječi? Ili obratno: jesmo li bar svjesni da moramo učiti od svoje mlade braće i sestara, pomlađivati se, osvježavati, otvarati se i stavljati na raspolaganje Riječi Božjoj?

Osnovna svrha svake poslušnosti po Koncilu jest raspoloživost za volju Božju, dijaloški i pomno traženju (PO 15).

Nasuprot Elijevim sinovima, koji „bijahu nevaljali ljudi, jer nisu marili za Jahvu” (1 Sam 2,12) Samuel „služi Jahvi pod okom svećenika Elija” (1 Sam 2,11). U tom ga podržava i njegova majka Ana (2,18ss), kojoj je osigurana plodnost, blagoslov obitelji (1 Sam 2,20ss). I Samuel „napredovaše u dobi i mudrosti, i pred Jahvom i pred ljudima” (1 Sam 2,26).

Tako Samuelov poziv uključuje najprije službu Bogu, onda služenje narodu, ali i blagoslov njegovoj obitelji i njemu samomu, te staromu svećeniku (1 Sam 3,19), a briga je ne samo Božja nego i pozvanikova i njegove obitelji, pa i samoga staroga svećenika.

I sve se te brige i zauzetosti uzajamno dopunjavaju. Pozvani je dječak mlad i neiskusn, čak ne razabire ni odakle dolazi poziv i ne zna koje mu je značenje. Majka ga podržava molitvom i brižljivošću majci svojstvenoj (1 Sam 2,18). Ali nadasve je važan i značajan Elijev udio u tom pozivu. Kako god star, slab, obnevidio i dotrajao, Eli može dječaka uputiti u to da Bog može govoriti i kako se pri tom valja vladati (1 Sam 3,10). On ga i upućuje premda zna da su i on i njegova obitelj ugroženi njegovim pozivom (1 Sam 3,11–14). Pri tom on sam postaje otvoreniji Božjoj riječi: „On je Jahve, neka čini što je dobro u očima njegovim!” (1 Sam 3,18). I Samuel postaje na taj način spremno otvoren Božjoj riječi i oslo-njen na nju: „Nije pustio da nijedna od njegovih riječi padne na zemlju” (1 Sam 3,19). Osnovni pak smisao Samuelova poziva jest u tome da bi narod imao od nje-ga naučiti kako ponovno postati pozoran na Riječ Božju. Osnovno mjerilo svakoga poziva jest usklađenost s voljom Božjom. Kasnija će povijest obilno pokazati kako je to teško: stalno će se, već i osobito u uspostavljanju kraljevstva i izboru kralja, sukobljavati pogledi ljudski i pogledi Božji (usp. 8,6.7.22; 11–12).¹³ Zbog toga će povijest kraljeva u Izraelu i Judi i biti neprestana povijest promašaja. I Jahve će se kajati (1 Sam 15,11) i Samuel će plakati (1 Sam 15,35) jer stvari idu upravo onako kako se Samuel bio pribojavao u interesu Božjemu, a narod ga nije htio slušati. I u toj će prigodi Samuel narodu upraviti jedan od najdramatič-nijih poziva na poslušnost Jahvi (1 Sam 15,22–23), a sam će naučiti kako je velika razlika između pogleda ljudskih i Božjih pa će promijeniti kriterije svoga djelova-nja: izabrat će novoga kralja po sasvim drugim, potpuno čudnim, ali Božjim kri-terijima (1 Sam 16, izabrat će najslabijega, ali on će biti sposoban suprotstaviti se gigantu, 1 Sam 17).

Prava briga za nove pozive i pravo življenje postojećih poziva usko je dakle povezana s brigom da u svijetu, u našim zajednicama i u nama Božji pogledi prev-

¹³ Ondje 51–61.

ladaju nad postojećim pogledima, stanjem, nazorima, institucijama, koje teže zauzeti Božje mjesto. I upravo onaj tko je kao Samuel od početka odgojen i navikao slušati i osluškivati Božju riječ postaje sposoban biti sudac i procjenitelj povijesti i događaja oko sebe te ih usmjeravati pravim putem.

4. Job – neshvatljivi poziv

Job je pozvan na mučan poziv, a nije Hebrej. Poziv Božji ne pretpostavlja dakle obraćanje, ali ga svakako uključuje i pospješuje. I to je važan kriterij za procjenjivanje poziva.

Job je u svom pozivu doživio Boga kao tvrdoga i neshvatljivoga. I nije sam u povijesti pozvanika tako prošao. I Abrahamu je žrtva sina bila besmislena i proturječna. I Mojsije neshvatljivo nije uslišan u najdubljoj želji svoga srca: da ude u Obećanu zemlju. I Jeremiji je Bog „potok nestalan, vodama nepostojan” (Jr 15,18), on ga je i „zaveo” (Jr 20,7). I Jona prima poziv protivni svim njegovim pobožnim i opće prihvatljivim nazorima. I svaki je od tih poziva smješten u svojevrsan kontekst suverenosti Božje, ljubavi, vjernosti, familijarnosti, povjerenja prema njemu. Ali Jobova je situacija u tom pogledu sasvim osobita. On je poganin i pozvan je da se kao poganin suoči s tim gorkim iskustvom. I upravo kao poganin slobodan je od teološkoga konformizma koje sputava Židove njegova vremena pa može otvoriti novo polje razmišljanja, razmišljanja koja i njega samoga zaprepastuju (usp. Job 21,5–6). U takvoj se situaciji ne nalaze ni današnji pozvanici.

Ali posrijedi su zapravo razmišljanja pobožnoga Židova, pisca knjige o Jobu. On piše zacijelo za vrijeme sužanjstva. Nalazi se pred problemom za koji nema rješenja. Židovi su prije toga pod pobožnim kraljem Jošijom (640–609) nastojali iskreno živjeti i provoditi religioznu reformu pa su unatoč tomu i usred prvoga žara za Božju stvar prepušteni i podvrgnuti okrutnim rukama osvajača Nabukodonozora i njegovih vojnika, koji su im razrušili Hram, i sveti grad Jeruzalem, opustošili domovinu i cvijet naroda odveli u sužanjstvo (598–587). Nije zaista svejedno u kakvim se nacionalnim i religioznim prilikama odvija nečiji poziv. Jobove su patnje simbol patnja naroda, okrutno kažnjena pravednoga naroda Božjih obećanja. Razočaranje zbog neispunjenih obećanja Božjih. Treba zapaziti da njegova dobra djela, nabrojena u pogl 29–31, odgovaraju onima koja je od naroda tražio zakon Saveza. A uz vršenje tih djela vezana su najveća Božja obećanja. Umjesto njih eto nesreće, patnja fizičkih i psihičkih i vjernih. Patnje mu povećavaju i „prijatelji”, „teolozi” koji ga uvjeravaju kako je ipak kriv. Sva ta bol i razočarenje izbija u Jobovim upravo buntovnim vapajima. Bog mu je monstruozan, proturječan, nepravedan, izobličen, neprijatelj, progonitelj. Stoga „zbori u gorčini svoje duše” (Job 10,1). O Bogu veli: „Bez razloga moje rane umnožava. Ni časa jednoga predahnut mi ne da, nego na me svakom gorčinom napada” (9,17sl). Obraća se Bogu očajničkim pitanjem: „Zašto u meni vidiš neprijatelja?” (13,25) i tvrdi da ga Bog „svojim drži neprijateljem” (19,11). U toj situaciji proklinje: „O ne bilo dana kad sam se rodio” (3,3), „Kamo sreće da mi se zadavit, smrt mi je od patnja mojih draža” (7,15).

Ta razmišljanja, koja razdiru pobožnoga Hebreja, stavlja pisac u usta nežidovu Jobu. Zacijelo stoga što bi bilo sablažnjivo da tako razmišlja vjernik. Ali je „nevjerničko” Jobovo razmišljanje uputilo Božji narod prema pravom vjerničkom rješenju toga mučnoga problema. Knjiga je najprvo sva protkana Jobovom vjerom, povjerenjem u Boga i onda kad više ništa ne shvaća i kad mu se Bog pričinja zagonetnim neprijateljem. U tom hrvanju između Joba i Boga, Joba i Joba samoga, Joba i Jobovih prijatelja, Joba i naroda počinje neka nova povijest, počinje usmjerenje prema neistraživu otajstvu skrivenu u Bogu: da za spas svijeta nije dosta da svatko trpi ono i onoliko što je i koliko je zaslužio, nego da je potrebno mnogo više od toga: da pravednik trpi za nepravde. To Stari zavjet otvara prema Novomu zavjetu. Tako će Jobov poziv poprimiti svoje prave razmjere tek u Isusovu pozivu. U tom Job ima nešto zajedničko s prorocima.¹⁴

5. Proroci – poslani u različita vremena i situacije

Prorocima je s Jobom često zajednička i tjeskoba što ne shvaćaju Božja djela, a moraju se u nj uklopiti. To se događa gotovo svima premda su pozvani u različita vremena i u različite krizne situacije, i to gotovo uvijek u posljednji trenutak pred propast – da upozore na sud, pozovu na obraćenje ili utješe preživjele. Većina ih je poslana Judi: Iz, JI, Mih pozvani su i poslani prije pada Jeruzalema; Jr, Hab, Sef, djeluju u vrijeme opsade i pada Jeruzalema; Hag, Zah i Mal poslije povratka naroda iz sužanjstva. Izraelu (sjevernom, odmetničkom kraljevstvu) poslan je Hoš i Am. Asirskoj neprijateljskoj i poganskoj prijestolnici poslani su Jona i Nah, Babilonu Dn. Židovske izgnanike u Babilonu hrabri Ez. Vjekovnom neprijatelju Izraela, Edomu poslan je Ob.

Am djeluje u vrijeme kada su bogatstvo i vjerski formalizam doveli do velikih socijalnih razlika i raslojavanja (usp. Am 3,15–4,1; 4,4–5; 2,6–8), Hoš u vrijeme kad se ustaljeni društveni oblici očito raspadaju. Izaija propovijeda ljudima koji su odbili njegovu poruku i tako nepovratno zaglibili i sami sebe osudili (Iz 6,9sl). Jr duboko osjećajno proživljava trenutke agonije svetoga Božjega grada Jeruzalema, Ez s narodom proživljava bolno iskustvo i obeshrabrenost izgnanstva.¹⁵

Pred teškom sudbinom braće proroci se mahom osjećaju bespomoćni i nesposobni (Iz 6,1–5; Jer 1,6), osjećaju da su neprihvaćeni, osamljeni, poslani među „trnje i škorpije” (Ez 2,6), da moraju govoriti i opominjati makar ih i ne slušali (Ez 2,5; 3,8), ili moraju raditi ono što nikako ne odgovara njihovim uskim pogledima (tipičan je primjer Jone, ali i Jr i Sluge Jahvina). Ali poziv koji im je upravljen oni ne mogu otkloniti, za nj su određeni već u „majčinoj utrobi” (Jr 1,5). I neki ih je obično presudan događaj izvukao iz uhodanih normi i religioznih običaja i nazora, suočio ih s Bogom, koji ih poziva, osposobljuje, preobrazuje svojim

¹⁴ Ondje 81–104.

¹⁵ Usp. ALEXANDER, David and Pat (Ed.), *The Lion Handbook to the Bible*. (Bristol) 81981, str. 372.375.

postupcima, događajima i svojom riječju, koju slušaju i moraju simbolički „progutati” (Ez 3,1–4), tj. životno asimilirati i onda se uklopiti u plan koji Bog ima s njima i s narodom.

Poziv sê proroka bitno sastoji u tom suočenju s Bogom: u dijalogu koji izgrađuje prorokovu osobnost, koji mu zacrtava poziv i sudbinu. U svjetlu toga susreta i Riječi prorok onda čita „znakove vremena” u kojem je pozvan i koji ga okružuju. Sve ga pak to obično stoji velikih napora i grčenja.

Tako npr. Izaija proživljava iskustvo odrpana prosjaka koji je nespretno ušao u dvoranu kraljevskoga prijestolja „nečistih usana” (Iz 6,1–5). Poziv mu djeluje kao oganj koji mu pali i tako čisti usne i osobu (6,6–7); uvučen je u dramu koja se odvija na Božjem dvoru s obzirom na „nemogući” spas čovjeka, stavljen je pred gotovo Bogu mučno pitanje „Koga da pošaljemo?” (6,8), na koje, nakon odlučna odbijanja i krznanja napokon odgovara: „Evo me! Mene pošalji!” (6,8); onda postaje svjestan kako treba da navješćuje poruku sudbonosnu, ali jedva razumljivu i teško prihvatljivu, što mu izmamљуje mučno pitanje: „Dokle, o Gospode?” (6,9–11); sve završava tjeskobom zbog sudbine vlastite braće („bez ikoga živa”, r. 11) i pustošenja zemlje (rr. 12–13a), ali napokon nade vezane uz sveti Ostatak – sveto sjeme koje se diže iz posječena panja (6,13b).

I Ez slično „pada ničice” (Ez 1,28) pred viđenjem Slave Božje, a onda se malo po malo mora dizati na noge (2,1sl) da ga Bog pošalje među „trnje i škorpije” (2,6), da u Božje ime opominje makar ga i ne slušali (2,5; 3,8). Morat će biti među tvrdoglavcima kao „Sin Čovječji” – pun blagosti, hranjen Riječju Božjom i onda kad je drugi ne slušaju.

Hošea je Bogu poslušni, ali onda gorko prevareni muž i vjernik (Hoš 1–2; 4,13–14). Kroz osobnu nevolju postaje sposoban navješćivati Božju ljubav spremnu na praštanje i punu spremnosti da grešniku i nevjerniku pruži mogućnost iznovičnoga početka. I Jr je pozvanik i poslanik kojemu Riječ Božja „postade na ruglo i podsmijeh povazan”, ali je se ne može riješiti niti je prešutjeti, premda su mu posljedice navješćivanja osobno bolne i teške, jer mu je ona u srcu „kao rasplamtjeli oganj zapretan u kostima” (Jr 20, 8–9).

Jonin poziv zvuči kao Božja ironija koja pozvanikovo srce i pamet oslobađa od želje da potpuno posjeduje povijest u koju je poslan kao učitelj, odgojitelj i sudac. Jer svaki je poslanik pomalo kao onaj ratar što se ne miri s polaganim rastom sjemena (Mk 4,26ssl), kao oni revnitelji iz Isusove pratnje koji hoće da oganj proždre negostoljubive gradove (Lk 9,54ssl), kao one slugе koje se ne mire s činjenicom da kukolj raste zajedno sa pšenicom (Mt 13,24ssl), kao oni učenici koji ne prihvaćaju činjenicu da kraljevstvo nebesko ima izrasti iz neznatnoga sjemena (Mt 13,31ssl), kao Petar koji želi malo dulje ostati u šatoru preobraženja (Mt 17,4), kao oni učenici koji žele da legija s neba dođe obraniti Slugu Božjega (Mt 26,52ssl).

Sve su to tjeskobe ljudi koji ne shvaćaju Božjih planova, a moraju se u njih uklopiti. U Jone je ta tjeskoba jasno prouzročena uskoćom srca koje ne može sadržavati ljubav i veličinu Božjega srca. I on postaje prorok unatoč sebi samomu. Što se više ukrućuje pred Riječju Božjom, to ona više na njemu sjaji; što više osjeća potrebu „pravedne” osвете to više podliježe „osveti” Pravednoga. Pozvan je

zapravo da bude prazan grob, da bi se Uskrišeni „nakon tri dana” mogao tražiti drugdje – među živima. Tu je negdje duboki smisao osobnih grčenja svih pozvani-ka.¹⁶

IV. ISUSOV POZIV

Isusov poziv jest jedinstven poziv i odaziv: biti za drugoga, prema drugom (esse ad) u Trojstvu. Nitko nije izabran i pozvan kao on, ni u kome Riječ Očeva nije tako utjelovljena kao u njemu, poistovjećena s njim samim.

Poziv „izvan serije”, kao i Adamov. Stoga oba ta poziva stavljamo u posebno poglavlje ili na čelo poglavlja o zajedničkim i pojedinačnim pozivima. Iz toga paralelizma Adam – Krist (osobito istaknuta u NZ-u) proizlazi nešto što nam je po NZ-u prilično jasno u inače neistraživom Isusovu pozivu, u kojem je skrivena punina otajstva svakog poziva: Isus je pozvan da čovjeku vrati izgubljenu sliku Božju. Čovjek je u početku stvoren na „sliku Božju”,^{16a} ali on je tu sliku izgubio, zaboravio. I pravi je život u tome da je ponovno nađe. Čak i nakon grijeha Adam prenosi na sina sliku koju je primio od Boga: „rodi mu se sin njemu sličan, na njegovu sliku” (Post 5,3). O toj slici ovisi čovjekovo dostojanstvo: nitko ne smije prolići njegovu krv „jer na sliku Božju stvoren je čovjek” (Post 9,6), „malo manji od anđela” (Ps 8,6). Ali to je nejasna slika, jer ta je slika zemljana (1 Kor 15,45), pala pod vlast smrti (Rim 5,14), ima „obličje sluga” (Fil 2,7) te uključuje i nevinoga Abela i bjegunca – ubojicu Kajina (Post 4). Slika nagrđena i izbrisana vodom potopa (Post 6) i nijema zbog nekomunikativnosti Babela (Post 11,1–9). Takva „slika Božja” jest prah i određena za prah (Post 3,9), slika koja se skriva od stida pred originalnom (Post 3,10). A Krist se pojavio na svijetu kao prava, izvorna, netaknuta slika Boga i čovjeka: Kol 1,15–20: „On je slika Boga nevidljivoga, Prvorodenac svakog stvorenja. Ta u njemu je sve stvoreno... sve je po njemu i za njega stvoreno...” 2 Kor 4,4: Evanđelje je „svjetlost slave Krista koji je slika Božja”. „On je odsjaj Slave i otisak Bića njegova” (Heb 1,3). On je slika Boga – za ljude; odsjaj u kojem će se ljudi ogledati. U tom ogledalu, odsjaju, nestaje zaborava prave slike; čovjek u potrazi za svojom slikom više ne mora kopati po sebi, nego se udubiti u njega. Ta pak slika jest u tome da je on Sin: „Ti si sin moj! U tebi mi sva milina!” (Mk 1,11; Mt 3,17; 17,5; Lk 3,22) i stoji kao svečani proglas njegova poziva što proizlazi od Oca po Duhu, što pozivnički počiva na Isusu (Iv 1,32) u krštenju. Otac u njemu nalazi svu milinu i izabire ga izborom kojim su već od početka obuhvaćeni svi ljudi. On postaje objavitelj Oca (Iv 1,18), objavljuje njegove spasenjske naume i njegov misterij (Rim

¹⁶ SICARI, *Chiamati* 107–116.163–170.

^{16a} Usp. GOLUB, Ivan, *Čovjek – slika Božja* (Post 1,26). *Nov pristup starom problemu*: BS 41(1971) 377–390; ISTI, *Slika – zajedničko mjesto vjere i umjetnosti*: BS 49 (1979) 323–324.

16,26; Kol 1,26; 1 Tim 3,16), slavu (2 Kor 4,6), mudrost (1 Kor 2,10); u njemu Bog rađa sinove (Iv 1,13), hrani ih (Iv 6), poznaje (Iv 17,17), ljubi (Iv 3,16); daje Sinu ljude „u ruke” (Iv 10,29) i jamči da mu ih nitko neće oteti (Iv 10,29); ljudi postaju Sinovljevi prijatelji, nisu više robovi, jer im Sin priopćuje sve što je čuo od Oca (Iv 15,15); „Tvoji bijahu, meni ih dade” (Iv 17,6). Isus utjelovljuje u sebi Očevu blizinu ljudima. Pavao će kratko reći: one „koji su odlukom njegovom pozvani... predvidje... i predodredi da budu suobličeni slici Sina njegova... da on bude prvorodenac među mnogom braćom...” (Rim 8,28–29).

Osnovni poziv svih kršćana jest biti sinovi i kćeri Oca; afirmirati Oca; biti Kristova braća i braća međusobno; u prisnosti i povjerenju, ne u nadmetanju, samovolji, bogovanju. Stoga koncilski dekret o prilagođenoj obnovi redovničkog života znakovito počinje riječima: „Nastojanje oko savršene ljubavi po evangeoskim savjetima proistječe iz nauka i primjera božanskog Učitelja...” (PC 1), a vrhovnim pravilom i načelom života u svim redovničkim zajednicama proglašuje: „slijediti Isusa kako je to izloženo u Evanđeljima.” (PC 2). Zatim Koncil tvrdi da „zavjetovana čistoća na poseban način oslobađa čovjekovo srce (usp. 1 Kor 7,32–35), da se rasplamsa većom ljubavlju prema Bogu i svim ljudima” (PC 12). Redovnici po dragovoljnom siromaštvu „učestvuju u Kristovu siromaštvu, koji radi nas, iako je bio bogat, postade siromašan, da se njegovim siromaštvom mi obogatimo (2 Kor 8,9; Mt 8,20)”, pa poziva redovničke ustanove neka „primjereno prilikama pojedinih mjesta, ... od vlastitih dobara rado nešto pridonose za druge potrebe Crkve i za uzdržavanje siromaha, koje svi redovnici moraju ljubiti srcem Kristovim (usp. Mt 19,21; 25,34–46; Jak 2,15–16; 1 Iv 3,17)” (PC 13). Po poslušnosti se pak, nastavlja Sabor, „po primjeru Isusa Krista koji je došao vršiti volju Očevu... na poticaj Duha Svetoga u duhu vjere pokoravaju poglavarima” i „time se pod njihovim vodstvom stavljaju u službu svojoj braći u Kristu, kao što je i sam Krist, po svojoj pokornosti Ocu, poslužio braći i život svoj dao kao otkupninu za mnoge (usp. Mt 20,28; Iv 10,14–18)”. Poslušnost članova treba da je izraz vjere i ljubavi prema volji Božjoj i svijesti „da po planu Božjem sudjeluju u izgradnji tijela Kristova” te povećane „slobode djece Božje, koja dovodi do zrelosti”. Koncil poziva i poglavare „neka u ispunjavanju svoje dužnosti budu poučljivi volji Božjoj i neka izvršavaju vlast u duhu služenja braći, da im tako očituju ljubav kojom ih Bog ljubi. Neka upravljaju podložnicima kao sinovima Božjim, poštujući ljudsku osobu i promičući njihovo dragovoljno podvrgavanje... Neka svoje članove dovedu do toga da u izvršavanju dužnosti i preuzimanju pothvata sudjeluju svojom aktivnom i odgovornom poslušnošću” (PC 14). A za primjer se redovničkim zajednicama stavlja prva Crkva „u kojoj je mnoštvo vjernika bilo jednog srca i jedne duše (usp. Dj 4,32)”, traži se da se „njeguje zajednički život”, da redovnici kao Kristovi udovi u bratskom saobraćaju jedan drugoga s poštovanjem pretječu (usp. Rim 12,10) noseći bremena jedan drugoga (usp. Gal 6,2). „Ljubavlju Božjom... nastavlja Koncil, zajednica je kao prava obitelj sabrana u Božje ime... A ljubav je veza savršenstva (usp. Kol 3,14)”. A da među članovima bude što dublja veza bratstva, treba one koji se zovu konverzi, pomoćnici (i sl.) čvršće povezati sa životom i djelovanjem zajednice... treba se pobrinuti da se u ženskim samostanima uvede jednopravnost među sestrama...” (PC 15).

Sve je to razrada slike Božje koja nam je vraćena u Sinu, koji je baš kao Sin slika Božja. (Usput: Ne bi li bilo dobro da bar 10. redovnički tjedan bude posvećen koncilskom dekretu o prilagođenoj obnovi redovničkog života?)

U tom je sklopu misli važno da Heb jako naglašuje jedinstveni Kristov poziv da bude svećenik baš kao Sin i sam kao takav i samo on može postići oprostjenje grijeha svijeta (Heb 10,1.10.14). U svom sinovstvu oslobađa ljude za sinovstvo i time bratstvo, u čemu su upravo ranjeni. On je svećenik – žrtva Božjega sinovstva i ljudskoga bratstva. I još je nešto značajno s obzirom na tu tvrdnju. Mt 2,15 na Isusov povratak iz Egipta primjenjuje riječi Hoš 11,1: „Iz Egipta doзваh Sina svoga”. I snagom tog poziva Isus živi sav svoj život u Galileji i Judeji (gdje ga i dovršava). Hošea govori o povratku naroda iz Egipta. To znači da po Mateju Isusov poziv jest rekapitulacija Izraelova poziva: Isus svojim životom ostvaruje ono što se po proroku dogodilo s narodom; Izraelov poziv nalazi svoju puninu u Isusovu pozivu; u Isusovu se pozivu ispunja poziv svega naroda.¹⁷

V. SVEOPĆI POZIV KRŠĆANA – UKIDANJE GRANICA

Stoga sav Isusov poziv—odaziv—život—djelovanje i nije drugo nego pozivanje ljudi: od Oca pozvan, Ocu se odaziva tako da poziva one kojima je poslan. Bog zove ljude u Kristu. Svi su pozvani „u Gospodinu” (1 Kor 7,22). Božji je poziv prije svega upućen Kristu, a preko njega svim ljudima: On je „svjetlo na prosvjetljenje naroda” (Lk 2,32). To je trajan poziv: uključuje trajno dioništvo na Kristovu životu, zajedništvo s njime (usp. 1 Kor 1,9), na njegovoj slobodi (1 Kor 7,22), njegovoj milosti (Gal 1,6: „Onoga koji vas pozva na milost Kristovu.”); to je poziv na jedno tijelo (Kol 3,15), na Kristovo tijelo.

Tako Krist ne samo prenosi Očev poziv ljudima, nego on daje klicu poziva priopćujući pozvanicima svoj vlastiti život. Stoga se kršćani zovu i jesu „pozvanici Isusa Krista” (Rim 1,6), tj. pozvani da budu u njemu, da pripadaju njemu. Oni su „pozvani da budu sveti” (1 Kor 1,2; Rim 1,7). Ta posvećenost, već ozbiljena u njima djelo je Kristovo: pozvanima on daje dioništvo na vlastitoj posvećenosti i poslanju (usp. Iv 17,18; 10,21). Po pozivu su posvećeni: ta posvećenost nije djelo njihova odgovora, odazvanosti ili volje; ona je priopćenje svetosti Božje, točnije Kristove ili Božje u Kristu.

Svaki dakle poziv izvire i razvija se iz Kristova poziva, u njemu, u skladu s njim i primajući od njega svoju životnu zbilju.

Taj je poziv u Isusu Kristu upućen svima: ta je sveopćenitost (univerzalizam poziva) bez razlike na daleke i blize – na Židove i Grke (usp. Dj 2,39; 2 Kor 4,16) najkarakterističnija značajka poziva u NZ-u (usp. prisposobu o uzvanicima: Mt 22,2–14; Lk 14,15–24). U Kristu se poziv, kao u novom Adamu temelji na činjenici biti čovjek, a ne – kao što su Židovi mislili – na činjenici biti potomak

¹⁷ SICARI, *Chiamati* 116–120; GALOT, *Il mistero* 31–37

Abrahamov. Tako se dokida svaka granica izabranja koju je bilo čvrsto postavilo suvremeno židovstvo¹⁸, ostvaruje se u punini poziv SZ-a usmjeren preko Izraela na sve ljude. Kako je pak čovjek izgubio „sliku Božju” u sebi, poziv znači ostvarenje novoga čovjeka, novoga stvorenja. To je poziv toliko snažan, nov i obnavljački da stvara novu osobnost pozvanoga. Poziv na taj način postaje stvaralački poziv na novo postojanje. Poziv nije čovjeku nešto dodatno nego je bit njegove egzistencije. Postojati znači isto što i biti pozvan. Čovjek postaje ono što jest, upravo po susretu s Bogom u osluškivanju njegova poziva – riječi. On je i stvoren na sliku Božju; i Izraela kao narod stvorio je Bog na svoju sliku (Iz 42,2): pozvao ga kao svoju sliku, ali kršćane „predodredi da budu suobličeni slici Sina njegova” (Rim 8,29), tj. da žive i djeluju kao prava djeca, sinovi i kćeri Božje.

Svi su pozvani na to. I to, kao već u SZ-u, ne po zaslugama nego posve darom Božjim. I ako u tom pozivu ima nekih koje Bog radije zove nego druge, to su onda „prosjaci, sakati, slijepi i hromi” (Lk 14,21).

Nije li to ozbiljan povod da preispitamo svoje kriterije s obzirom na pozvanike u našim zajednicama. Isus zaista ne poziva samo sposobne. Doista, nije svatko za svako zvanje. Ali tko od nas i koliko misli na one koje smo škartirali, a nisu zapravo ni za kakvo zvanje? A pozvani svakako jesu. I mi k njima. Ali najiznenađujuća značajka Isusova poziva jest da poziv upućuje grešnicima: „Ne dođoh zvati pravednike nego grešnike” (na obraćenje, dodaje Lk 5,32; Mt 9,13; Mk 2,17). Pozvao je tako Levija, navraćao grešnicima, i privlačio ih.

I opet ozbiljno pitanje: prirodno je i logično da u svoje zajednice pozvanima smatramo samo dobre. I smatramo svoje ustanove – i smatraju nas – zajednicama dobrih (a dobro znamo kakvi smo). Ne bi li valjalo imati Isusove hrabrosti pa uzimati i one moralno loše, ne samo fizički bolesne. Isus je smatrao da je pozvan baš bolesnima. I nikoga nije isključivao tko to sam nije htio, i ni od koga nije bježao. Nikako nije podnosio farizejsku tobožnju pravedničku odvojenost.

Drugi vat. koncil čak ističe da je Bog poslao na svijet Sina „da uspostavi mir i zajedništvo između sebe i ljudi i da uredi bratsko drugovanje među ljudima i to grešnicima...” (AG 3).

Zajednički poziv svih kršćana ostvaruje se dakako različito i primjereno svakom pojedincu i njegovu stanju. „Svatko neka ostane u onom zvanju u koje je pozvan” (1 Kor 7,20). Božji se poziv utjelovljuje u konkretnom ljudskom zvanju (roba, slobodnjaka; muža, žene; Židova, Grka) i nije u njemu važna promjena toga zvanja – u Novom zavjetu ima veoma malo takvih promjena – nego je važno da pozvanik postane novo stvorenje. To je osnovni poziv svih kršćana, poziv svih poziva. To je onaj poziv na jedinstvo, zajedništvo i suobličenosť s Kristom o kojem smo maločas govorili. Jedinstvo iz kojeg dozrijeva svijest da si pozvan na bratsku priklonjenost i uzajamno blagoslivljanje (1 Pt 3,9), na žrtvovnu patnju (1 Pt 2,20), na mir i harmoniju jednoga tijela (Kol 3,15), na slavu (2 Sol 2,14), poziv iz tame u svijetlo (1 Pt 2,9), tako da pozvanici otkrivenim licem odražuju slavu Gospodnju, po Duhu se Gospodnjem preobražavaju u istu sliku (2 Kor 3,19).

¹⁸ O tome usp. KNOCH, Otto, *Einer ist euer Meister* (Werkhefte zur Bibelarbeit 10). Stuttgart (1966) 82–84.

Ako se previdi ili preskoči taj osnovni poziv, nemogući su i neostvarivi drugi pozivi. Jer kršćanski moral, i zahtjevi redovničkoga života, jesu za obraćene ljude. Za neobraćene, tjelesne, nema smisla i neostvariv je.

Ipak to ne smije zasjeniti druge istine: da se nalazimo još u stanju nedovršenosti, da još nismo dostigli; da se Crkva danas još nalazi u stanju „obličja sluge” u kakvom je i Isus bio za zemaljskoga života.

To znači da je poziv cijeli jedan proces: nije dovoljno početno ga čuti i odgovoriti, nego je potrebno trajno ga oslušivati i na nj odgovarati. Proces u koji ulaze i zatajenja (kao Petrovo) i u kojem baš nevjernosti služe za bolje dozrijevanje vjernosti („Ljubiš li me više nego ovi?”). Proces u kojem čovjek ostvaruje nasljeđivanje Isusa tako da više ne sluša „mnoge” riječi, nego samo Isusovu riječ, Isusa — Riječ i od nje se vraća da čuje i procijeni druge riječi. Ostaviti sve i slušati Riječ jesu usko povezane zbiljnosti.¹⁹

Koliko vremena, snage i ljubavi posvećujemo slušanju i razumijevanju Riječi Božje? Tu spada i odnos prema onima koji je tumače.

Posrijedi je proces sličan procesu kako od izgubljenoga sina posta povratnik u Očev dom (Lk 15,11–32), kako carinik Zakej posta sin Abrahamov (Lk 19,1–10), kako prostitutka otkri veliku ljubav (Lk 7,36–50), kako nagli ribar postade Stijena (Iv 1,41–42), kako „sin groma” (Mk 3,17) postade apostol ljubavi, kako žena petoga nezakonita muža „spozna dar Božji”? (Iv 5), kako „nevjerni” Toma dođe među blažene (Iv 20,24–29), kako se Natanael pokloni prezrenom Nazarencu (Iv 1,47–51), kako Filip vidje Oca u osuđeniku (Iv 14,6–14), kako carinik postade apostol (Mk 2,13–17 par), kako je rimski vojnik imao više vjere od bilo koga u Izraelu (Mt 8,5–13), kako razbojnik dođe u Isusovo kraljevstvo (Lk 23, 39–43), kako progonitelj dođe do toga da „živi” od onoga koga je progonio (Dj 9,1; Gal 2,20).

Proces, dakle, u kojem se čovjek osjeća taknut Božjom ljubavlju u Kristu, ljubavlju koja izabire i poziva baš njega po imenu na taj i taj način, za takvo i takvo poslanje, ali ne zbog ni radi njega samoga, nego zbog ljubavi i radi drugih. Osjeća da je *agapetós* kao i Krist (usp. krštenje i preobraženje), ljubljen u Ljubljenome (Ef 1,6), i ushićeno doživljava „koliku nam je ljubav darovao Otac: da se djeca Božja zovemo i jesmo” (1 Iv 3,1.16).

Uključujemo se tako u rijeku ljubavi koja od Boga po Kristu dolazi k ljudima kakvi jesu i od njih stvara jedno tijelo (1 Kor 12,13.21) pod istom glavom — Kristom, koji svemu tijelu daje kompaktnost (Kol 2,19) i vodi sve k punini dobi Kristove (Ef 4,13). Biti u Kristu znači biti u Crkvi, biti pozvan — *kletós* znači biti u Crkvi — *Ekklesía*, znači graditi kuću u kojoj Božja dobrota ugošćuje i hrani sve ljude. Treće načelo prilagođene obnove redovništva jest uključivanje redovnika u pothvate Crkve (PC 2c): „Sve ustanove neka učestvuju u životu Crkve i neka prema vlastitoj naravi prihvate kao nešto svoje te svim silama promiču njezine pothvate i ciljeve na biblijskom, liturgijskom, dogmatskom, pastoralnom, ekumenskom,

¹⁹ Usp. ZEVINI, Giorgio, *I primi discepoli seguirono Gesù: Parola Spirito e vita* 2, 99–100.

mijskom i socijalnom području." Ogromno polje rada, gotovo posve nepokriveno. A LG uči da su „različite (redovničke) obitelji za korist cijeloga Kristova Tijela” (43); „podignute radi izgradnje Kristova Tijela” (45) te ne smiju biti ljudima tuđe ili nekorisne zemaljskoj državi (46).

Biti pozvan znači kao i za Krista: biti tu za druge, nemati vlastita mjesta, domovine ni zavičaja (kao Abraham i učenici), nemati sebe („neka se odreče sebe”), imati samo Isusa („ne živim više ja, nego živi u meni Krist”) kojega nasljeđujući dolaziš do vlastitog identiteta. Biti što jesi postiže se u nasljedovanju njega. Spasiti život znači izgubiti ga, a izgubiti život znači spasiti ga (Lk 9,24).²⁰

VI. POZIV STARIJIMA DA POSTANU DJECA

Najteži i najradikalniji jest poziv na djetinjstvo, još više: na „novo rođenje”. Početno Samuelovo iskustvo dječaka pozvana da ustane nasuprot sklerozi i starenju stare vjere — s čistom, izvornom poslušnošću Glasu koji zove jest simbol koji će ostati u svijesti Božjeg naroda. Iskustvo je proroka: neosjetljivost naroda na Božji glas. „Slušaj Izrael”, „neobrezane uši”, „tvrda srca”, „Dom je Izraelov tvrde šije i okorjela srca” (Ez 3,7). To su sve proročke opomene u tim situacijama. Od Samuela ostaje samo žalosna uspomena. Nisu naučili lekciju od dječaka.

„Izrael stari u zemlji tuđinskoj” (Bar 3,10).

Mladi su ostarjeli prije vremena (Tuž 4,7–8).

I odgovorni su u narodu „ostarjeli u zlu” (Dn 13,59).

U Izraelu se 70 staraca klanjaju idolima (Ez 8,11ss).

SZ postao je ostarjela povijest, sve ondje vapi za djetinjstvom („novo srce”, „spremnost slušanja”), glad Božje riječi (Am 8). SZ — na svom vrhuncu — očekuje kraljevskog dječaka: „Dijete nam se rodilo...” (Iz 9,5).

Najreprezentativniji predstavnici te povijesti dolaze stari na prag novoga vremena. Zaharija i Elizabeta, neplodni (Lk 1,7) i ostarjeli, s nevjericom primaju vijest o Djetetu (Lk 1,18). Šimun i Ana — starci — upućuju na Dijete. I Evanđelja (Mk, Lk) počinju Djetinjstvom. U svijet staraca Bog ulazi kao dijete!

I to je početak novoga „stvaranja” — „Knjiga postanka” (Mt 1,1; usp. Iv 1,1). Duh dolazi da prekine staru genealogiju i „osjeni” početak novoga života (Post 1,2; Lk 1,35).

Povijest čovječanstva postaje tako povijest staraca pozvanih od Boga da uđu u novo stvorenje:

- a) moraju prihvatiti Boga koji je postao dijete,
- b) moraju učiti postajati djeca
- c) moraju se roditi nanovo, odozgor.
- a) Prihvatiti Boga — Dijete, Boga utjelovljenoga u Djetetu. U susretu s njim

²⁰ O sveopćem pozivu kršćana, usp. SICARI, *Chiamati* 121–127, 180–188, 233–234; GALOT, *Il mistero* 14–15; RUPČIĆ, Ljudevit, *Biblijski temelji redovništva: Za bolje svjedočenje evanđelja* (Zbornik radova prvog redovničkog tjedna). Zagreb 1974, 25–35; Jukić 3, 13–18.

Elizabeta je radosna, preporođena, pomlađena. Zaharija, skeptik, postao gluh i nijem, pronalazi svježinu jezika i pjesme (Lk 1,64), spoznaje milost „pohoda i otkupljenja” (Lk 1,68), novi dan, „Mlado sunce” za „one koji sjede u tmini i sjeni smrtnoj” (Lk 1,79).

Šimun je posljednji predstavnik proroka, starac pun blagoslova i želje za novim, i pun radosti što je došlo „Mlado sunce”. Da nam je takvih staraca u našim zajednicama! I kakav su blagoslov kad ih bude! Andragogija!

Ana, starica, svima govori o Djetetu (Lk 2,38). Svi su starci na pragu NZ-a pozvani na sveto divljenje Djetetu. Dob, iskustvo, familijarnost s Riječju Božjom usmjeravaju ih prema očekivanju „Mladog sunca s visine” (Lk 1,76), za „sve narode” (Lk 2,38). Znaju odgovoriti Bogu koji se očituje u neartikuliranom glasu djeteta, „puni Duha Svetoga” (Lk 1,42; 1,67 ssl; 2,26–29; 3,36,38).

b) Starci pozvani ponovno postati djeca. Malo po malo kako stvarnost koju su prihvatili u Bogu—Djetetu očituje svoju novost, starci se pozivaju da i sami postanu djeca. Mk 10,13–16: „Tko ne primi kraljevstva Božjega kao dijete...” Kraljevstvo Božje znači: ući u osobni odnos s Isusom, učiniti Isusa efektivnim i vitalnim središtem života, prepustiti mu se, njemu, ne snagom svojih djela (Sv. Terezija).

Pred tim smo pozivom svi „stari”, ukrućeni, prepotentni, nesposobni od drugoga učiniti afektivno i potpuno središte svoga života.

Star je onaj tko se skuplja u sebe. To starenje nije moguće u Kristu i s Kristom: tu postoji potreba neautonomije koja je vlastita djetetu. Heteroredempcija! Bog spasava jedne po drugima! Čovjek treba druge — u konačnici Boga!

„Ako se ne obratite i ne postanete kao djeca” (Mt 18,1). To se objavljuje samo malenima (Lk 10,21–22).

c) Starci pozvani da se „nanovo (odozgor) rode”. „Podade moć da postanu djeca Božja” (Iv 1,13). Nikodem misli da sve zna („znamo”: Iv 3,2), ali ne zna (Iv 3,9). Postoje stvari koje poznaju samo oni koji su ih vidjeli (Iv 3,11), „nebeske”, „kamo nikada nitko nije uzašao” (Iv 3,12). Postoji Duh, fantastična energija; ne možeš ga kontrolirati (Iv 3,8), ljubav kojom je Bog ljubio svijet (Iv 3,16),... ima život vječni.

Bogu se u susret ide kao star s teretom smrti i od njega se dobiva novi, vječni život kao dar njegove ljubavi. Nova životna sfera, novo rođenje jest zato jer je rođen odozgor. 1 Pt 1,23; 2,1–2 kao novorođena djeca; Jak 1,18: „preporodio nas da budemo prvine njegovih stvorenja”; Tit 3,5 „kupelji preporođenja...”

Ne samo prihvatiti Boga — dijete nego i absorbirati njegov život i njegovu mladost.²¹

Time smo već i spontano prešli na područje pojedinačnih poziva NZ-à. Spontano, jer oni su spontano i povezani: od pojedinačnih poziva koji su usmjereni jedni na druge nastaje Crkva; iz zajedničkog poziva svih kršćana i svih ljudi izvijaju se pojedinačni pozivi.

²¹ SICARI, *Chiamati* 131–143.

VII. POJEDINAČNI POZIVI U NZ-u

1. Ivan Krstitelj

Ivan Krstitelj je granični prorok, baštinik prošlosti, otkrivač i pokazivač nove epohe. Uvučen je u mučnost povijesti, koja se mučno otvara da primi Drugoga, koji joj ne pripada. Živi u egzistencijalnoj kontradikciji; osjeća radost intuitivne Prisutnosti (Iv 3,29), radost naviještanja novoga svijeta, ali i bol ne moći ući u nj (kao nekad Mojsije); bol i „umanjenje”, „nedostojnost”, traženje, konačno: smrt. Svijet je suprotan, ne prihvaća ga, ubija ga.

Rođen je od neplodnih roditelja, posljednja je obala neplodnosti SZ-a i posljednji znak bolesnoga stvorenja...²²

2. Poziv učenika

Poziv Isusovih učenika u cijelom NZ-u možda je najbližnji našem redovničkom pozivu: on uključuje i vanjsku promjenu života. To ga razlikuje od ogromne većine poziva onih koje zahvaća sveopći Isusov poziv. U ovom pozivu Isus zove ljude da pođu za njim, da budu s njim pa da ih šalje propovijedati i da imaju vlast izgoniti đavle. Oni se spremno odazivlju pozivu i kao po sebi razumljivo ostavljaju sve (Mk 1,16–20; 3,13–14).

Ostavljaju sredstva uzdržavanja, obitelj i oslonac na nju i na njezinu prošlost, što je u semita osobito važno. Tim napuštanjem mreža i oca, koji tako rekavši označuju osobne, socio-kulturne i duhovne koordinate ljudskoga načina života, konačno je zapečaćena odluka „ne se vraćati”. Oni su od tada bez korijena, bez prošlosti, bez sadašnjosti i bez budućnosti. Nemaju oca koji bi ih ucjepljivao u rod „tijela i krvi” i u obiteljsku povijest kroz koju bi mogli naći vlastiti identitet, pitati se „odakle dolazim” da bih znao „tko sam” i „kamo idem”. Nemaju nikakva zanimanja koji bi ih ispunjavao ponosom da sebi osiguravaju budućnost ili socijalni položaj, da odgovore na pitanje „tko sam?” gledajući na ono što proizvode i na status koji im drugi priznaju. Pričinja se kao da ti ljudi nisu nikad postojali, da su vrtoglavo bačeni u neku prazninu. Poziv na trenutak suspendira dotadašnju egzistenciju i briše sav svijet u koji se pozvanik do tada pouzdavao. Iskustvo vrhunskoga lišavanja, kao ono Izraelovo u pustinji, gdje Gospodin stvara prazninu sve uokolo da bi se rodila vjera. Upravo to iskustvo lišavanja postaje izlazak iz sebe da se može poći za Isusom, ... kao Nikodem roditi se iznova, odozgor (Iv 3,3).²³

Poziv je Božja inicijativa očitovana u Isusu, Božje poslanje, i ne oslanja se ni na što ljudsko; samo na Njega.²⁴

²² SICARI *Chiamati* 170–174.

²³ DI PINTO, Luigi, „*Seguitemi, vi farò diventare pescatori di uomini*” (Mk 1,16–20): *Parola Spirito e vita* 2, 101.

²⁴ GALOT, *Il mistero* 38–39.

Kao i sve ljude tako i sve učenike Bog u Kristu poziva na različite načine: jedne riječima (Iv 1,43; Mk 1,17.20; 2,14; Mt 9,9; Lk 5,27), druge gestama (Mk 10,46–52), treće privlači svojom osobom (Iv 1,38–49); jedne zove sam, druge posredstvom drugih (Petra po Andriji, Natanaela po Filipu); jedne već pripravljene (dva učenika Ivana Krstitelja: Iv 1,35–39), druge zove iznenada i posve nepripravljene (Levi) i naglo ih trga iz dosadašnjice; jedne dosiže na njihovu radnom mjestu (Mk 1,16.18.19.20; 2,13), druge poziva k sebi na goru (Mk 3,13).

Važno je stoga da sve pozive ne vrednujemo i procjenjujemo na isti način, standardno, po uhodanom „tipu” zvanja. Ni unutar iste zajednice. Bog daje mnogo mogućnosti. To vrijedi i za način kako pozvanici dolaze i kako se razvijaju.

Bitno je i zajedničko svim pozivima da proizlaze od Učitelja, u konačnici od ljubavi; nisu plod čovjekovih zasluga, ali su puni poštovanja pozvanikove slobode i osobne osobitosti; da zrače osobni susret s Učiteljem („pogleda ga” ... „zavolje ga...” Mk 1,16.19; 10,21), susret koji preobrazuje, jer otkriva nešto od Isusova otajstva; i da su usmjereni prema svima – svima su pozvanici poslani.²⁵

Osobni je susret pozvanika s Isusom prevažan, a tako misteriozan u sebi i tako sporan po izvanjskim očitovanjima. Kako li su samo suvremenici, onako materijalistički raspoloženi, morali gledati svoje susjede koji su sve ostavili i pošli za Isusom. I to duboko religiozni suvremenici koji su dobro znali što znači sadik – pravednik.

Sebi i vama želim:

a) zajednicu u kojoj će biti što manje takvih snebivanja nad čudnim očitovanjima Božjega poziva i susreta s Isusom;

b) da mi sami svojim snebivanjem ne ugasimo ni jedan stijenj što je možda tek zatinjao;

c) da u povjerenju i iskrenosti, ne u strahu i sumnjičavosti, rješavamo nespo- razume, čudnovatosti pa i zastranjenja i nereda koje ta očitovanja sa sobom nužno nose (bilo ih je već u prvoj Crkvi).

3. Pavao

Pavlov poziv jest osobito važan i nama još bliži, jer se dogodio u poduhovskom spasenjskom razdoblju; to je okvir svakoga kršćanskog poziva. Isus više nije vidljiv u zemaljskom tijelu pa se ne može doslovno poći za njim. Ima izvanrednih elemenata, ali i zajedničkih svim pozivima. U njemu je osobito naglašena besplatnost poziva; on ga zaista ničim nije zaslužio.

To postavlja ozbiljno pitanje kriterija i anamneze zvanja! Bog poziva i nespo- sobne, čak i protivnike!

Već je Bog u majčinoj utrobi stavio ruku na nj (Rim 1,1; Gal 1,15; usp. Jr 1,5; Iz 49,1), kao i na sve nas prije postanka svijeta (Ef 1,4).

A ipak kakav je bio do pravoga – vanjskog – poziva!

²⁵ Usp. GALOT, *Il mistero* 55–60; ZEVINI, *I primi discepoli* 140–141; KNOCH, *Einer* 52–148.

Poziv pred Damaskom jest objava Krista: *en emoi*, u meni, u nutrimi, što je slično „da budu s njim”.

Poziv počinje s tom intimnom objavom Krista, u osobnom susretu s njime; poziv je odnos osobe prema osobi. Odgovor na poziv uključuje kontemplaciju. Svaki poziv ima kontemplativni elemenat, pa i najapostolskiji kakav je Pavlov.

Susreće Krista nazočna u Crkvi, poistovjećena s njom (Dj 9,4–5; 22,7–8; 26,14–15). On je pozvan za Crkvu! Poziv proizlazi od Krista – Glave, Krista mističnoga.

„Savle, Savle, zašto me progoniš?” Kristovim glasom zove proganjena Crkva. Pavlov je poziv izmolio proganjeni Stjepan.

Poziv je suradnja Boga – suverenoga – i Crkve koja trpi. Tako svaki poziv proizlazi iz Kristove žrtve na križu – za suradnju na tom križu. Proganjena Crkva pripravlja zvanja za sutra (i danas).

Rođeni, odgojeni, zadržani Židovi – farizeji postaju apostoli pogana. Poziv ga preobrazuje u smislu suprotnom od njegovih narodnih i religioznih težnja. Mora žrtvovati poimanje koje je dotad imao o svom zvanju i prihvatiti ono koje mu Bog daje. Mora prihvatiti ono što je dotad proganjao i to navješćivati kao Radosnu vijest. Za Pavla postati i biti kršćanin jest isto što i postati i biti navjesticatelj, apostol onoga što razara svetu izabranost kojom se ponosio.

Ministerij ljubomore: Bog, ljubomoran na narod, napušta taj narod i svodi ga na stanje gore od pogana (Rim 1–2; 9–11); uzima najznačajnijeg njegova predstavnika i nasilno ga rađa za „apostola pogana” da izazove ljubomoru Židova (Rim 11,13–14). Sve ga to skupo stoji: „silna mi je tuga i neprestana bol u srcu.” (Rim 9,2–3). Patnja slična Jeremijinoj i jača od nje. Bog je „zasjao u našim srcima” (2 Kor 4,5–6; Iz 49,3.5). Poziv što razdire i sjaji toliko da ga može upravititi samo onaj koji ga je oblikovao i odvajao onamo još od majčine utrobe i objavio mu Sina da ga objavljuje među poganima (Gal 1,15). Jeremiju je Bog u majčinoj utrobi „znao”, „posvetio”, za proroka „postavio”, a Pavla „odvaja” i zove svojom milošću.

„Odvojeni” – farizeji – otkriva da je odvijeka odvojen da razbije odvojenost! Damask mu je to pokazao.²⁶

4. Marija

U osnovnom doživljaju Izraelova poziva – u Izlasku – ističe se s jedne strane Bog koji poziva na blagdan slobode, s druge strane faraon koji fizičkim i psihičkim nasiljem prisiljava na ropstvo. U početku (naroda) bijaše blagdan – obećani, željeni, oduševljeno slavljani blagdan oslobođenoga naroda. Sloboda, blagdan slobode jest povijesni okus Božjega poziva. Pavao će sav život utrošiti zauzet do kraja za tu slobodu: „Vi ste braćo na slobodu pozvani ... ljubavljaju robujete jedni drugima”

²⁶ GALOT *Il mistero* 67–70; SICARI, *Chiamati* 174–180.

(Gal 5,13). Poziv je kršćana ne primati zadatke kao robovi, nego dosezati puninu svoga bića u blagdanski radosnu, angažiranu i slobodnu odazivu na Očev poziv, na Očevu Riječ utjelovljenu u Sinu, tj. biti sin – kćerka, brat – sestra.

Marija je uzor takva slobodna odaziva: „Neka mi bude...” Ona prihvaća Božju riječ kao modifikaciju sebe („neka mi bude po Tvojim Riječima”). Povijesno i ontološki, prvi je novozavjetni poziv: dati fizičko-materinski prostor njegovoj Riječi.

Nasuprot Izraelovoj sterilnosti, simboliziranoj u tolikim sterilnim ženama kojima je Bog čudesno podario potomstvo, u NZ-u stoji Marija koja je kao djevojka dala tijelo Božjoj Riječi.

Gotovo sve što Evanđelja govore o Mariji samo su opis kako je slušala i živjela (za) Riječ Božju. Primila je Riječ u svoje tijelo s tolikom spremnošću, nesebičnošću i slobodom da je ono ostalo djevičansko. Tu istu Riječ pruža kao majka svemu čovječanstvu s tolikom nesebičnom velikodušnošću da je i u majčinstvu ostala djevojka.

Čudesno njezino djevičanstvo preduvjet je čudesnog joj materinstva; čudesno pak materinstvo omogućuje joj čudesno sudjelovanje u žrtvi Sina pod njegovim križem, gdje postaje sveopćom majkom u službi sinovstva koje je Sin donio svim ljudima kao poziv, ne samo kao pojedincima nego kao Crkvi, pa je ona nazočna i ondje gdje nastaje Crkva (Dj 2). Marija je žena koja je pozvana dati tako potpuno tijelo Riječi Božjoj.

Za sve je to odabrana „od majčine utrobe” (kao i svi pozvanici), bez ikakvih osobnih zasluga (nigdje se u NZ-u nešto takvo ne spominje).²⁷

ZAKLJUČAK

1. Prvi je zaključak upravo taj: svaki je biblijski i kršćanski poziv plod inicijative ljubavi Božje u Kristu; čisti dar bez zasluge bilo naroda bilo pojedinca (usp. 2 Tim 1,9). Stoga se poziv i zove „svet”, on je „odozgor”, „nebeski”, a Bog je jednostavno *ho kalōn* – Pozivatelj. Božji poziv dolazi do ljudi po Kristu, a Isusov poziv je središnji.

2. Različitost poziva. Bog zove sve ljude, ali na veoma različite načine. Redovnički je poziv samo jedan od poziva.²⁸ Nisu svi pozivi jednako zvučni, a očituju se na različite načine, već prema mogućnostima ljudi kojima su upravljeni, prilagođeni njihovim mogućnostima, razvoju, sklonostima, situacijama pa jednom upućuju, drugi put ohrabruju, treći put kore...

Isus čak same svoje apostole i učenike zove na različite načine – upućujući tako i nas da uočavamo i poštujemo te razlike i prilagođujemo im se poput njega tako da i nas mogu ljudi spontano pitati „gdje stanuješ?”

²⁷ SICARI, *Chiamati* 191–231.

²⁸ DUDA, Bonaventura, *Dan zvanja – dan crkvenih službi: Svjedočenje* 84/1972 (Ministerium 13) 2; URS VON BALTHASAR, *Vocazione* 65–68, 74–75.

3. Obraćanje. Svaki poziv nosi sa sobom obraćenje; početno obraćenje i popratno tj. trajno obraćenje. Obraćanje samih (pojedinaца) pozvanika, ali i svijeta iz kojega su pozvani (da uopće mogu čuti poziv) i zajednice u koju su pozvani i time uključeni (da mogu biti podržani i ustrajati u podržavanju poziva).

Obraćanje se sastoji u slobodnu, sve slobodnijem osluškivanju, prihvaćanju i življenju Božje riječi koju treba proročki „gutati” (Ez), asimilirati i marijanski joj omogućiti da postane tijelo, u njezinu svjetlu prosuđivati i procjenjivati znakovne vremena, događaja, ljudi i izoštravati uho, oko i srce za Božji i ljudski govor, izravan i neizravan („Hoće li tko za mnom” ... „Blago vama...”, „Blago siromasima...”).

4. Svi su pozivi dani u i za konkretne prilike, potrebe, mogućnosti i okolnosti pozvanih pojedinaca i zajednica. U tom pogledu valja razmišljati, govoriti, poticati se uzajamno i oduševljivati što razvedenije i konkretnije o pozivu pojedinačnom i, u redovništvu napose, osobito ekipnom.²⁹ Svi smo pozvani ne na jadikovke i rušilačke kritike i omalovažavanje — koliko dobrih pothvata to uništi, koliko poletnih krila polomi — nego na ostvarenje planova Božjih i na suradnju u dostvaravanju svijeta baš u tim i takvim prilikama.

5. Poziv upravljen odraslima zamišljen je i odabran za svakoga „prije postanka svijeta” (Ef 1) i onamo „od majčine utrobe” (česta uzrečica u mnogim pozivima), Bog u Bibliji redovito upućuje na izvanjski način samo odraslima (jer mu se samo oni mogu slobodno odazvati). Djeci upućuje samo onda, (čini se), kad je potrebno odrasle osvijestiti, otvoriti njegovoj Riječi, učiniti djecom koja nemaju neke farizejske napuhanosti pred Bogom i koja nisu ni kadra obdržavati zakon i stjecati zasluge pred njim.

6. Cilj poziva. Cilj je poziva uglavnom dvostruk: za neke pozvanike da „budu s njim”, s Isusom, s njim prisni, svakako u nutarnjem zajedništvu s njim, a ponekad i u vanjskom; i drugo: da budu njegovi suradnici u brizi za sav svijet — narod, svaki je biblijski poziv potpuno unutar izabranja naroda, izraz ljubavi prema pojedincu, ali i prema svemu narodu, na dobro i osiguranje poziva svega naroda. *Kletos* je suodnosan s *Ekklesia*, *vocatio* je i *convocatio*, poziv je za pravo saziv. Crkva i pojedinac su još na putu, stoga poziv uključuje i gigantsku borbu između Isusa i sotone te podržavan Duhom nosi klicu posljednjih vremena u kojima će Krist konačno uništiti silu zla. Pozvani smo dakle ne samo bježati od zla, nego i boriti se s njime!

7. Ali svatko je pozvan osobno, „po imenu”, individualno, pogledan, htjen, ljubljen od Boga u Kristu. Isus je počeo pozivom pojedinaca i sve pojedince postupno, zajedno s onima kojih su pozivi nastali oko onih koje je on pozvao, udružio u Crkvu. Od njihovih je pojedinačnih poziva nastao poziv Crkve.³⁰ To onda znači da svaka zajednica, kao ni svaki pojedinac, ne mogu ostvariti svako područje crkvenoga poziva.

8. Odatle i jedinstvena vrijednost i nenadomjestiva potreba odgovora na svaki pojedinačni poziv.

²⁹ DUDA, *Dan 2*.

³⁰ URS VON BALTHASAR *Vocazione 24*.

Prva Isusova riječ koja je zabilježena u sinopticima jest „obratite se i vjerujte evanđelju!”, a posljednja je riječ poslanja svim narodima. Između te dvije riječi dogodio se poziv Isusov i upućen mnogima oko njega, odaziv svakoga od njih na osoban način u korist sviju. Događa se i danas — vaš, moj i naš zajednički poziv.

Stoga završavam: „Braćo (i sestre) ... revnije uznastojte učvrstiti svoj poziv i izabranje” (2 Pt 1,10).

I „Bog Gospodina našega Isusa Krista, Otac Slave, ... prosvijetlio vam oči srca da upoznate koje li nade u pozivu njegovu!” (Ef 1,17–18).

NEKE ANTROPOLOŠKE KOMPONENTE REDOVNIČKOG POZIVA

Donedavno, kad se u našim redovničkim zajednicama govorilo o „zvanju” ili „pozivu”, onda se obično mislilo na *izvanredni* zahvat Božji u život pojedinca, ali do te mjere izvanredni da je pojedinac trebao „čuti”, „konkretno osjetiti” i „doživjeti” Božji zov. Ideja „izvanrednosti” kod nekih kandidata izazvala je sumnju u vlastiti poziv, jer mnogi u svojoj nutrini nisu osjetili nešto što bi bilo izvanredno, posebno i nesvakidašnje. I crv sumnje počeo je nagrizzati početnu odluku dok je nije pretvorio u ništavilo.

Da li je svaki redovnički poziv u isto vrijeme izvanredan u gornjem smislu riječi? Većina redovnika sklona je tome da Božji zov poistovjećuje sa čudovitošću, nešto što više graniči sa čudom nego jednom vjerničkom uobičajenošću. Istini za volju, takvo shvaćanje ima i svoju biblijsku opravdanost. Poziv Abrahama (Post 12, 1), Mojsija (Izl 3, 10–16), Izaije (Iz 6, 9), Jeremije (Jer 1, 7), Samuela (1 Sam 3, 1–17), Petra (Iv 1, 42), Pavla (Dj 9, 5), uistinu su nesvakidašnji. No, da li su ti i njima slični primjeri jedini modeli Božjeg poziva? Vjerojatno će o ovoj temi drugi predavači biti iscrpniji. Ja bih se ovdje želio više posvetiti „običnom” – pomalo ljudskim okolnostima uvjetovanom – redovničkom pozivu.

U svojoj svećeničkoj praksi imao sam prilike sastati se sa mnogim redovnicima i redovnicama. Rado sam zapodijevao pitanje zvanja jer me ono kao – ako smijem tako kazati – fenomen, jako zanimalo. Na svoje ne malo iznenađenje, nisam našao puno onih koji bi argumentirali svoj poziv nekom posebnom izvanrednošću, osim ako se bilo kakva, pa možda i najbanalnija ljudska situacija ne smatra izvanrednošću.

Da ne bih bio previše apstraktan, radije ću se ovdje pred vama sam sučeliti – onoliko koliko mi je ljudski moguće – sa svojim redovničkim pozivom.

Kao dječak od 14 godina sanjao sam o tome kako ću jednog dana biti dobar stolar. Drvo me je silno privlačilo. Volio sam njegov miris, volio sam ga obrađivati, modelirati. Sanjao sam o kojekakvim kreativnim rješenjima na području namještaja, uređenja raznih kućnih prostora... Do te mjere bila je u meni prisutna ljubav za drvo da sam jednog dana sa obližnjeg susjedova plotu „pozajmio” dvije letve koje sam smatrao idealnim za jednu svoju zamisao.

U mjestu gdje sam išao u osnovnu školu bio je jedan stolar. Po cijeli je dan u njegovoj radionici zujala mašina. Čim sam imao kakvu priliku skoknuo sam do nje. Pridržavao sam mu dasku, glačao sam je, izrezivao, zakucavao i sanjao o tome kako ću jednog dana i sam imati radionicu, ali ona će biti veća, svjetlija; mašine će biti savršenije; imat ću oblaricu koja će izrađivati sve modele; ljudi će k meni

dolaziti, naručivat će prozore, vrata, ormare, cjelokupni namještaj... a ja ću uživati u piljevini i talašiki čineći i sebe i druge sretnim, jer, neću ja kao ostali biti skup, držat ću se obećanja, bit ću pošten...

Jednoga dana, moj brat, tada sjemeništarač, približi mi se i rekne: „Ne bi li ti okušao sjemenišni život?” Bilo mi je to pitanje pomalo čudno i neumjesno. Odgovorio sam mu da je dosta s naše strane da je on u sjemeništu. Tako me se brat okanio. No ipak s tim nije sve završilo. Počelo me to malo žuljati. Zašto mi je brat to rekao? Što na meni ima sjemenišnoga? Pa župnici se ne žene, a on mene gura u jednu takvu situaciju? Bila su to pitanja koja su se vrljala po mojoj glavi a na koja nisam nalazio odgovora. S druge strane, bio sam preponosan da bi pred bratom priznao da me ono njegovo pitanje ipak uznemirilo.

Slijedeće godine došao je na ferje i moj brat Franjo koji je bio kod salezijanaca. Njegovo ponašanje nešto se izmijenilo. Doduše on je još uvijek bio nasmijan, spreman na šalu, dosjetke, igru, ali bi se na momente povlačio u osamu. Želio je biti sam. Bila mi je ta stvar čudna. Što to on sam radi? Čime se bavi? Zašto nas ostavlja? Neopazice približio sam se mjestu gdje je on boravio. Sjedio je, a u ruci je držao neku sličicu. Ta mi je sličica postala jako zagonetna. Što je na toj sličici? Zašto u nju bulji? Što to na njoj piše? Prišao sam bliže, on me primijeti, pa stavi sličicu u džep. Dobro sam zapamtio boju kaputa, a onda kad je Franjo navečer legao, dao sam se u „inspekciju”. I zbilja, nađem sličicu koja je predstavljala don Boska. Na pozadini bio je otisnut tekst od don Boska: „Upute sjemeništaračima prek ferja”, među kojima je stajala slijedeća: „Dnevno se povuci na trenutak u molitvu!” „A, to je to, dakle! On se moli u osami. Pa otkad je on postao pobožan?” Jasno je da Franjo nije znao za to moje „otkriće”. No, ipak ja sam već nešto više znao. Znao sam kad je sam da se moli. Odmah se u meni rodila ova misao: zar je molitva kod njega jača od igre? Čudno?!

Jednog dana približim mu se pa mu kažem: „Slušaj, buraz, što se to radi u tom sjemeništu?” Sasvim mi je nezainteresirano odgovorio: „Pa ono što se radi u svakoj drugoj školi”. „Vidi molim te, pa onda što nisi išao u bilo koju drugu školu, nego si baš otišao u sjemenište!” „A da, u sjemeništu se još i moli i imaš vjeronauk kao školski predmet.” „Dobro, a što radite kad ne učite i kad ne molite?” „E onda igramo i pjevamo!” „A šta vi to igrate?” „Nogomet, odbojku, košarku, rukomet.” „Vidi molim te, a što pjevate?” „Pjevamo lijepe pjesme!” „Lijepe pjesme? A one druge?” „Koje druge?” „One druge, znaš koje...?” „A... one, ne!” „Ne?” „Ne!”

„Slušaj, i ja se volim igrat i volim pjevat, da li bih ja bio za sjemeništarač?” „Probaj!” I ja probao.

Ovako je nekako počelo kod mene, ne znam kako je kod vas, premda mogu pretpostaviti da kod mnogih od vas nije bilo baš puno drukčije. Da li zbog toga imam grižnju savjesti? Da li me spopada misao da nisam pozvan? Da li žalim za svojom oblaricom? Da li sam zbog toga nesretan? Niti izdaleka! Nikad me to nije mučilo, a danas pogotovo ne! Prije, za vrijeme svog školovanja, vrijeme sam koristio onako kako je to nalagao dnevni red. Kad je bilo učenje, učio sam, kad je bila igra, igrao sam, kad je bila molitva, molio sam. Išlo mi je učenje, išla mi je, ne baš najbolje i igra, i molitvu sam zavolio.

Kad biste me sada pitali za dan i trenutak kad sam i kako osjetio poziv, zbija vam ne bih znao reći; a kada biste me pitali, da li uistinu osjećam da sam pozvan, odgovorio bih bez oklijevanja: da! Možda je izvanrednost moga zvanja baš u tome.

Naši stariji učitelji znali su reći: „Sve je milost!” Ima tu istine. Milost je da jesam, milost je da mislim, milost je da osjećam, milost je da se mogu susresti, pa evo vidite, i radoznalost Gospodin zna okrenuti u milost.

Poziv nije izolirani moment ljudskog života. On je utkan u cjelokupnost ljudske osobnosti pa kako raste osobnost, tako raste i poziv, degradira li se pak osobnost, degradirat će se i poziv. Znači da su zvanje i osobnost kod redovnika dvije neodvojive i u isto vrijeme komplementarne stvarnosti. Čak mogu biti sinonimi jedno za drugo: Ivan Ivanović je svećenik, Jacinta Jukić je redovnica. Ne kaže se, dakle, da se Ivan Ivanović bavi svećeništvom, niti Jacinta Jukić redovništvom; oni su jednostavno svećenik i redovnica. Što to znači? Znači da redovnički poziv nije i ne može biti jedna od tolikih igara unutar naše ljudske avanture. On je centar, odredište iz kojega proistječe i koji opećućuje svaku našu aktivnost, bila ona vanjske ili nutarnje naravi: to je učinio svećenik, to je rekla redovnica; tako osjeća svećenik-redovnik, tako doživljava redovnica.

Poziv ili zvanje, konstitutivni je dakle element naše osobnosti, pa ipak kao i osobnost ono ima svoju povijest, svoj rast i svoju formaciju. Moja je dužnost izložiti neke njegove antropološke komponente, premda znam da bi učinio veliku nepravdu, ako bih ga sveo samo na to. Stoga izlaganje svojih kolega i kolegica smatram više nego komplementarnim za ovaj od mene traženi prilog.

Da netko bude redovnik — redovnica, nije rečeno da mora biti neka izvanredna osobnost. Barem ja tu izvanrednost ne doživljavam kod sebe. Doduše nisam ja niti mjerilo, ali, ako ništa ono mogu biti indikativan. Bog može izabrati, i vrlo često bira i poziva sasvim obične ljude, koji puta — neka mi to bude oprošteno — i ispod prosječnosti, barem su oni takvi u očima ljudskim: „Lude svijeta izabra Bog da posrami mudre, i slabe svijeta izabra Bog da posrami jake” (1 Kor 1, 27).

Međutim poziv i izbor nisu konačnica, oni su početak novog načina življenja koji se podvrgava integralnoj formaciji bilo naravnih, bilo nadnaravnih elemenata a svrha joj je da osobu učini zreloom i ekvilibriranom; da se izbjegn timerformacije i opasni nedostaci koji bi mogli izobličiti redovničku osobnost. Ne može se odgojiti gorljiva redovnika, ako se ne odgaja kompletna čovjeka u svakom pogledu. Uz to je integralna formacija potrebna da bi se redovnički život učinilo svjedočanskim za sekularizirani svijet u kojem se taj život odvija jer svijet s opravdanošću traži i zahtijeva respektiranje ljudskih vrijednosti (kulture, zdravlja, ljubavi); traži za sve ljude i za svakog pojedinog promicanje onoga što je ljudsko, ukoliko svijet ne shvaća nadnaravne vrijednosti doli u svjetlu njihove važnosti za svaki-danji život.

Od neophodno velike je važnosti zrelost i ekvilibriranost za učinkovitost apostolata. Tko želi svoj život posvetiti apostolatu, treba staviti na raspolaganje Radosne vijesti sve ono što mu taj ljudski život nudi (kulturu, zdravlje, umjetnost, filozofiju...) ali nikad ne gubeći iz vida da je ipak Gospodin onaj „koji izvodi dje-la”.

Sam po sebi redovnički život favorizira ljudsko dozrijevanje i integralnu formaciju već samim tim što je on u biti „sequela Christi” — slijediti izbliza Krista a Krist je i čovjek (i te kakav!) i tko god nasljeđuje njega ima priliku i sam postati takvim.

Pa ipak, moramo konstatirati da je bilo u povijesti redovništva i još uvijek se podgdjedge nadu takve odgojne strukture koje su od redovnika činile izkompleksirane osobnosti na području čistoće, formaliste na području siromaštva, djetinjaste na području poslušnosti te okrutne u zapovijedanju. Zbog toga, jasno da je patio i da pati apostolat: stvara se birokracija umjesto djelotvorne ljubavi, odbacivanje mladeži umjesto ljubaznosti i strpljivosti s njom, začahurenost pred drugima umjesto otvorenosti, osuđivanje u ime nauke itd.

Da bi se otklonilo takve nedostatke, vjerujem da je od velike važnosti za naš redovnički identitet da u sebi posvijestimo neke vrijednosti koje su po sebi izvorno kršćanske a koje smo mi, tko zna zbog kakvih i kojih razloga, pomalo gurnuli na stranu. Radi se o pedagoškom vrednovanju tjelesnosti, afekta, volje, savijesti i ljudske zrelosti.

PITANJE TJELESNOSTI

Neosporivo je da pred Gospodinom tijelo uživa velik ugled. Svjedok su tome četiri osnovne istine naše vjere: stvaranje (Post 2, 7), utjelovljenje (Iv 1, 14), euharistija i uskrsnuće. Kao što naš duhovni život nije izuzet od nedostataka, padova i grijeha, tako ni naš tjelesni život nije imun pred tim. Stoga, bilo bi opasno i neobjektivno dati apsolutnu prednost jednom pred drugim. I jedan i drugi (ako ih se smije uopće dijeliti?!) u svojoj izvornosti su pozitivni, ukoliko potječu od Boga, ali i jedan i drugi podliježu zakonitosti slabosti.

Bog nije oslobodio tijelo od njegovih nedostataka: „prah si i u prah ćeš se vratiti” (Post 3, 19; GS 18). Ono je podvrgnuto slabosti, bolesti i smrti; podvrgnuto strastima uzrok je teškoća i moralnih borbi (Gal 5, 16–26). Upravo zbog toga dužnost nam je brinuti se za to tijelo da ono bude zdravo i lijepo jer prožeto duhom remekdjelo je Božjeg stvaranja; treba ga angažirati na području djelotvorne ljubavi jer ga Krist baš kao takvog treba, zato griješe oni koji misle da je briga oko zdravlja sasvim sporedna stvar; koji toliko inzistiraju na mršavljenju da dovode u opasnost svoj nervni sustav; koji izbjegavaju operacije, liječničke preglede zbog straha, neopravdane stidljivosti, krivo shvaćenog duha žrtve. Doduše niti ovo područje nije izuzeto od ekstrema. Prevelika briga oko zdravlja, tzv. salutizam može paralizirati apostolski žar djelotvorne ljubavi unutar vlastite redovničke zajednice (vječita iznimka, posebnosti...) te biti velikom zaprekom za zavjet siromaštva (inzistiranje na kojekakvim kupkama, lječilištima...)

Ekstrem nije alternativa za realnost. Znati sačuvati osjećaj za potrebno, prava je umjetnost koja bi morala biti odlika i redovničke osobe, naročito kad se radi o nervnom sustavu koji zahtijeva posebnu pažnju i igra odlučujuću ulogu u našem redovničkom životu. Što se tiče, recimo, redovničke čistoće, mnogi padovi uvjetovani su nervnim depresijama, pesimizmom, nervozom... Je li u pitanju dje-

lotvorna ljubav, bolesni nervni sustav izlaže redovnika takvim nelagodnostima koje ga mogu koštati ne samo zvanja, nego i života.

Da bi se sačuvalo ekvilibrij i zdravlje nervnog sustava potrebno je raditi ozbiljno i zauzeto, ali ne „živčano“; predvidjeti potrebni odmor, a ne raditi bez predaha; ishrana mora biti zdrava i redovita; dominij nad samim sobom takav da je u stanju otkloniti razdražujuća duševna stanja, bolesnu ambicioznost i tome slično.

Ne bi bilo loše da se ovdje osvrnemo malo i na tzv. „tjelesno mrtvenje“. Povijest kršćanstva kao i povijest drugih svjetskih religija poznaje epohe koje su pridavale maksimalnu vrijednost tjelesnom mrtvenju, sve do te mjere da su samu trapnju poistovjećivali sa svetošću. Samo da spomenem neke oblike: oblačenje u kostrijet, nošenje veriga, življenje na stupu, bičevanje, žežinjanje, spavanje na zemlji itd. Danas naprotiv prevladava mentalitet koji kontestira takav oblik redovničkog življenja a najvjerojatnije je uvjetovan drukčijim tempom rada, zdravstvenom krhkošću, inzistiranjem na duhovnim vrijednostima. Pa i samo potrošačko društvo koje bez daljnega ima svoj odraz na redovnički život, učinilo je svoje. Tajna križa kao otkupiteljska vrijednost zasjenjena je. Obezvrjeđivanje mrtvljenja kao izraza vjerskog fanatizma ili sadizma naišlo je na veliki odjek.

Istini za volju, teško je ovdje naći zlatnu sredinu. Svakako, sredstvo ne bi smjelo postati cilj, ali isto tako treba nam biti jasno da bez sredstva nema cilja. To su dvije međuovisne stvarnosti. Ako se uspješno podesi njihov međuodnos, uklonit će se i konfliktne situacije. Svakako bilo bi neobjektivno tvrditi da mrtvenje nema nikakve svrhe za redovnički život.

Na području dominacije nad sobom samim, ono je od presudne važnosti. Nitko mu ne može osporiti vrijednost kad se radi o nadvladavanju negativnih sklonosti s obzirom na jelo, piće, razonodu... ali mora biti prožeto ljubavlju te po mogućnosti pod nadzorom duhovnog vođe tako da ne bi bilo na štetu dužnosti i obaveze koja je povjerena redovniku.

Neki suvremeni utemeljitelji redovničkih zajednica preporučuju svojim sljedbenicima umjesto nagomilavanja osobnog mrtvenja, što savršenije vršenje vlastitih dužnosti, podnošenje vlastite subraće, strpljivost u bolesti, predanost u oskudici itd. Vjerujem da je ovo mišljenje bliže mentalitetu današnjeg čovjeka; lakše ga je naime prihvatiti, opravdati i osmisliti.

PITANJE AFEKTA

jest pitanje o kojem se izgleda u redovništvu radije šuti nego govori. Što bi tome bio razlog? Najvjerojatnije pomalo krivo poimanje zavjeta čistoće i onoga što se na njega odnosi. Sentimenti kao što su suosjećanje, divljenje, entuzijizam, simpatija, zaljubljenost, draž, očaranje, ushićenost bez daljnjeg su bogatstva kojima Gospodin urešuje našu dušu te mogu biti izvorom neprocjenjive energije i najšarolikijih inicijativa ako su pravilno osmišljeni. Ako pak to nisu postoji opasnost da se očituju u posve drugom obliku i to kao: okrutnost, apatičnost, nadutost, razdražljivost, sentimentalizam, srdžba itd. Ima toga, nadam se da ćete mi dati za pravo, u našim redovničkim krugovima. Krivo shvaćeno, a još više, krivo življeno redov-

ništvo, može učiniti srce okrutnim i ogorčati život.

Na ovome području teško je davati neka opća uputstva jer afektivni život dobrim dijelom pripada sferi intimnosti, a intimnost bila ona vjerske ili bilo koje druge naravi rezervirano je područje; pripada naime sferi osobnoga, što znači da je svaki osobno pozvan da o tome odlučuje. Nemojte me krivo shvatiti da ovom izjavom želim obezvrijediti bilo koji autoritet i bilo čiju ingerenciju na ovome području. Ne, želim samo ukazati da ovdje zakon prisile ne može imati onakav učinak kao što ga može imati na području tjelesnosti. Ja mogu reći da nekoga volim zato što me netko prisilio da to kažem. No, ne mora značiti da ga uistinu volim. Najčešće je to ono suprotno, naime, ne volim ga. Ovdje kao sredstva vrijede uvjerenje, poštivanje, osobno svjedočanstvo, životna mudrost i prokušanost s jedne strane, a s druge strane jednostavnost, iskrenost prema sebi samome i poniznost da se priznaju vlastiti nedostaci, pogreške i padovi.

Koja je pak uloga informacije na području afektivnog života? Spoznaja svakako nije lijek protiv nečistoće srca ako nije usko povezana s odgojem volje i savijesti. Sama teoretska spoznaja potencira kurioznost i želju da se u stvarnosti eksperimentira ono što se poprimilo u teoriji. To je uostalom fenomen koji prati sve teoretske spoznaje praktične naravi. Pa ipak, objektivna spoznaja s obzirom na zakonitost afektivnog života, za nas redovnike je od neprocjenjive važnosti da bi se izbjegli kompleksi, strahovi, bojazni, skrupuli; ona je neophodna da se posvećena osoba može svjesno opredijeliti i odlučiti za svoj životni poziv te u isto vrijeme pomaže da se predusretne sve ono što bi odluke na tom području moglo dovesti u pitanje. S druge strane, objektivna informiranost po pitanju afektivne zakonitosti pomaže redovniku da drugog može bolje shvatiti, da mu može pomoći, da ga može odgojiti. Informacija nije, dakle, svrha samoj sebi, nego je u službi bilo osobnog odgoja, bilo posredovanja toga odgoja.

Kad je već riječ o odgoju za čistoću, onda bih ovdje rado posegao — neka mi to bude oprošteno — u riznicu svoga Osnivača. Don Bosko je znao reći: „Kad govorite o čistoći iznosite na svjetlo njene pozitivne strane, a ne inzistirajte na manama koje bi je mogle staviti u krizu. Mudar je odgojitelj koji je shvatio da je svjetlost jača od tame.”

Sličnu želju izražava i II. vatikanski sabor kad kaže: „Prema dobi razvoja neka se (djeci i mladeži!) daje pozitivan i pametan (razborit!) seksualni odgoj.” (GE 1b)

„Pozitivan” ovdje znači da se na ljudsku seksualnost ne smije gledati kao na nešto što bi bilo vrijedno prezira, opasno za dušu, ponižavajuće, životinjsko, nego kao na sasvim pozitivnu stranu ljudske osobnosti koja se živi različito u različitim fazama i različitim životnim opredjeljenjima. „Pozitivan” nadalje znači da se i sam redovnički izbor za čistoću ne smije smatrati nekim neprirodnim lišavanjem i preziranjem vlastite seksualnosti, nego svjesno, hotimično i uvjereno opredjeljenje za nešto, ili bolje rečeno za Nekoga koji može učiniti takav način života osmišljenim, uspelim i nadasve sretnim.

Imao sam prilike uspoređivati svoj život sa životom onih s kojima sam često dolazio u kontakt: s mladićima i djevojkama ove ili one profesije, s mladim bračnim parovima, parovima već u podmakloj dobi, sa starijim osobama koje su već

izgubile svog bračnog druga. Vodili su me u svijet svojih uspjeha i neuspjeha, u svijet svojih čari i drama. Ima tu zbilja puno lijepog, dragog, privlačnog, ali ipak, meni se barem tako čini, teško bih se mijenjao s' bilo kojim od njih. Zašto? Ne znam! Možda će moje kolege teolozi dati na to adekvatniji odgovor. Svakako mislim da Gospodin nije stvar da ga se može staviti na vagu i vagati ga s bilo kojom drugom protuvrijednošću, te se odlučivati jednom za njega, drugi puta za nešto drugo. Doduše, opredjeljenje za nešto drugo ne znači u isto vrijeme i opredjeljenje protiv Gospodina, ali svakako znači da Gospodin nije više na prvome mjestu što je presudno za poimanje zavjeta čistoće. Strategija uspoređivanja stavlja pod sumnju prokušano načelo: „Gospodin je dosta” te negira logiku vjere i ljubavi. Njena logika slična je Judinoj čija se krivnja ne sastoji u tome što se zadovoljio sa trideset srebrnika — ne mijenja na stvari da su mu ponudili milijardu — nego što je Gospodina stavio na vagu: „Što ćete mi dati, i ja ću vam ga predati” (Mt 26, 15).

Još bismo se osvrnuli na neka pitanja s ovog područja. Što, recimo, reći o problemu potiskivanja podsvjesnog? Svaki od nas nosi u sebi svijet podsvijesti koji je pomalo jedinstven i neponovljiv za svakog pojedinog a izvor su mu različiti oblici duševnog doživljavanja: utisci, sjećanja, iskustva, osjećajnost, razdražljivost, sklonosti prema drugom spolu, opojnost majčinstva, očinstva itd. Ovaj svijet podsvijesti odlučuje stanjem duše, odlučuje našim stavovima i izborima koji su obično svjesni i promišljeni ukoliko su prošli kroz filter svijesti, ali se zna manifestirati i na nekontroliran i pomalo nepredviđen način.

Ima redovnika koji se prema podsvijesti odnose represivno tako da nastoje pod svaku cijenu zatamiti njihovu svaku pa i najbližu pojavu na brutalan način uvjeravajući se kako su to ružne stvari, opasne, nedostojne redovničkog poziva i kao takve grešne. Drugi se prema njima odnose na konvencionalan način: „ne žele ispasti smiješne”; „treba biti ozbiljna osoba — dostojna svakog respekta”; „treba paziti i štititi čast obitelji iz koje se potječe”.

Ovakav pristup podsvijesti oblikuje različite savjesti. Jednim dijelom one su bolesne ukoliko su prožete strahovima, predrasudama, fiksnim idejama, skrupulima i proturječnostima. S druge strane postoji mogućnost da se rodi tzv. farizejska osobnost što konkretno znači da je takvoj osobi najviše stalo do toga da vanjština i vanjsko ponašanje bude dolično, a u unutrašnjosti može biti svakako. Treća mogućnost deformirane savjesti via-a-vis podsvijesti očituje se u obliku slabosti, tj. osobnost koja uvijek traži izlaz u bijegu dok ne naleti na jednu takvu situaciju gdje se više ne može bježati. Takva obično završava dramatično.

Najobjektivniji pristup podsvijesti jest pozitivno–razboriti koji se sastoji u tome da se podsvjesne manifestacije kritično sagledavaju, tj. da se pita zašto je došlo do njih te da se vrednuje ono što je pozitivno u njima. Mirnoća duha koji sve promatra zdravim kriterijima oslobađa od licemjerstva i neopravdana straha te formira prosvjetljenu savjest koja zna što je dobro, a što je zlo, uz to delikatnu koja bez kompromisa otklanja bespotrebno.

Sve ovo nas dovodi do zaključka da redovnik s obzirom na afektivni život ima pravo na jasnu, pozitivnu i realnu informaciju te adekvatan odgoj.

PITANJE VOLJE

Volja je bez daljnega „kraljica” naših duševnih moći. Zato odgajanje volje jest presudno za proces sve integralnijeg ljudskog dozrijevanja redovničke osobnosti. Imati odgojenu volju znači biti odgovoran, autentičan i slobodan.

Formacija volje odvija se na tri razine i to pojedinačno: na razini odlučivanja koje je s jedne strane plod razboritog razmišljanja a s druge strane uvjetovano dužnošću. Nije svoju volju odgojio onaj koji je vječno između „da” i „ne” u isto vrijeme.

Druga razina sastoji se u sposobnosti nadvladavanja poteškoća, bilo nutarnje (umornost, depresije, zdravlje), bilo vanjske naravi (oporbe, prijetnje, neslaganja...)

Treća, ustrajnost. Samo ustrajnost, unatoč monotonije privodi pothvat kraju. Ne treba ipak ustrajnost u dobru poistovjetiti sa tvrdoglavošću u zlu. Zakonitost zla jest sljepoća koja ne dopušta gledanje i osvajanje istine te čini čovjeka oholim i nepopustljivim pa i onda kad stvarno vidi da je pogriješio.

Moderni životni standard ne ide u prilog formaciji volje, nego koji puta do ludila zaoštava fantaziju i sentiment. Sredstva su mu kino-televizijski programi, spektakli kojekakve naravi, šund, komotnost, seksualna nediscipliniranost... Ožiljke toga nose i naši kandidati.

Posebno nezahvalna mana modernog života jest „sanjanje otvorenih očiju” koja drži čovjeka zarobljena u svijetu utopija i silno otežava prihvaćanje svakodnevnog života koji može izgledati banalan, monoton i nadasve mučan ukoliko zahtijeva vlastito zalaganje i žrtvu. Ništa manje nije opasan po redovnički život obiteljski odgoj malograđanskog stila koji ide za tim da ništa ne smije nedostajati djetetu. Često se takvi roditelji „ubijaju” od posla ali ne dopuštaju djetetu da sudjeluje u njihovim nastojanjima i mukama. Oni zaboravljaju prečesto da u životu ne uspijeva onaj kojemu nikad nije ništa nedostajalo, nego onaj koji je spreman odreći se svega.

Da se odgoji volja, potrebno je neprestano uvježbavanje volje kako bi se nadvladala emotivnost, impulsivnost, strastvenost, klonulost itd. Privilegirani momenti ovog uvježbavanja su: solidne odluke nakon temeljita razmišljanja (razmatranja!); zauzeto nastojanje oko malih i velikih stvari; redoviti ispit savjesti; obnavljanje odluka te spremnost da se uvijek počne od početka.

Odgajanje volje nije, dakle, svrha samom sebi, nego mu je cilj usvajanje dobra i kreposti. Bez dobro odgojene volje, drugi vidovi redovničke formacije nemaju velike šanse da se iskristaliziraju.

PITANJE SAVJESTI

Redovnički poziv pretpostavlja pravilno formiranu savjest što znači da redovnik ne bi smio patiti od formalizma, licemjernosti, skrupuloznosti, laksnosti i rigorizma. Ovdje bismo naveli samo nekoliko modela savjesti:

Lažna savjest (formalistička, farizejska) s jedne strane pridaje vrijednost stvarima koje one nemaju, a s druge strane zaboravlja i zapostavlja one koje su kudi-

kamo važnije. Ima redovnika koji savršeno obdržavaju dnevni red, ali nisu u stanju oprostiti subratu ili susestri nanošenu pa i vrlo malu uvredu.

Laksna savjest (kakve to ima veze?) nalazi sve moguće razloge da si opravda nedopuštene stvari. Ona postupno tupi pa može lako doći do toga da i svijest grešnosti polako zatomi i zato prakticiranje ispovijedi postaje sve rjeđe.

Skrupulozna savjest. Skrupuloznost je bolest. Oslabljena volja nije više u stanju ostati vjerna stvorenoj odluci te stalno pada u sumnje. Može biti uzrokom dviju mana. S jedne strane duševna prevara koja se sastoji u tome da je čovjek u nekim stvarima skrupulozan, dok je u drugim krajnje bezobziran (skrupulozan na području čistoće, recimo, diktator na području zajedničkog života!). Druga mana skrupulozne savjesti može biti duhovna premorenost koja obično svršava sa preziranjem i napuštanjem ne samo redovničkog nego općenito duhovnog života.

Zabludjela savjest. Takva savjest nije si nikada razjasnila neke probleme te stalno živi u nutarnjoj sumnji. Nema ni mira ni poleta.

Otvrdnuta savjest. Nije se u stanju osloboditi zlih sklonosti niti se boriti protiv njih zato i njene ispovijedi nisu temeljite ni iskrene.

Ispravna savjest. Posve joj je jasno što treba činiti i toga se vjerno pridržava. To ne isključuje da i ona ima svoje probleme s obzirom na praksu.

Delikatna savjest jest savjest koja se ne zadovoljava samo time da izbjegava velike promašaje i nedostatke nego se čuva i onih manjih. To je pomalo idealna savjest, ali je vrlo česta žrtva skrupuloznosti.

Dva su razloga zbog kojih bi redovnik trebao i mogao imati ispravnu i delikatnu savjest: 1. ukoliko je savjest neposredna norma našeg moralnog djelovanja te smo dužni slušati je; 2. ukoliko savjest ne nalazi u samoj sebi načela dobra i zla, nego ih crpi iz sigurnih izvora: zdravog razuma, Božjeg zakona, crkvenog učiteljstva.

Što se tiče formiranja ispravne savjesti od velike je važnosti duhovno vodstvo.

PITANJE LJUDSKE ZRELOSTI

Dekret o odgoju i obrazovanju svećenika u br. 11 kaže: „Mudro raspoređenim odgojem neka se kod pitomaca razvija i dužna ljudska zrelost.” Dekret o prilagodenoj obnovi redovničkog života veli: „... neka pripravnici polažu zavjet čistoće i neka im se zavjetovanje dopušta istom nakon uistinu dovoljne kušnje i samo ako imaju potrebnu duševnu i osjećajnu zrelost” (PC 12).

Zrelost se sastoji u prihvatanju vlastitih odgovornosti i to kompetentno, mudro i odlučno, što konkretno znači da zrelo čovjek zna pravilno – kompetentno! – prosuđivati stavljajući na stranu sve ono što je djetinjasto te plod strahova i predrasuda. On zna mudro zauzimati stav a da ne postane žrtva svojih vlastitih emocija ili pak da ne bi predvidio nelagodnosti i teškoće koje bi mogle uslijediti nakon donesene odluke. Zreo je nadalje onaj koji odlučno izvodi poduzeto djelo. Odlučnost je posljedica dviju prijašnjih komponenti. Tko pravilno prosuđuje i tko mudro odlučuje bez straha ide u susret teškoćama koje je ionako predvidio. Tko odlučuje u emociji, ustrajati će onoliko dugo koliko ga dugo bude držala emocija.

Zbog toga zrelost pretpostavlja integralnu formaciju ljudske osobnosti te vlast nad samim sobom što konkretno znači vlast nad jezikom, fantazijom, emotivnošću, raspoloženjem, simpatijama i antipatijama, vlast nad predrasudama i dojmovima.

Ne treba zaboraviti da se zrelost postiže postupno. Naime, čim razum i volja više uzimaju stvar u „svoje ruke” s obzirom na instinktivnost, tim je čovjek zreliji. Zato se zrelost prvenstveno sastoji u pravilnom reguliranju ljudskih instinkata. Pod tim vidom, može se, recimo, biti zreo za novicijat, ali nezreo za zavjete. Jedna od vrlo važnih karakteristika zrelosti jest autentičnost u preuzimanju odgovornosti za vlastite čine te promicanju tih istih čina zbog njihove nutarnje vrijednosti i zbog njihove namijenjenosti; ne dakle zato što ih je netko naredio, ne zato što svi čine tako, ne zato što nas netko gleda. Nije onda čudo da je autentičnost jedna od najtraženijih vrijednosti u današnjem redovništvu, najvjerojatnije i zbog toga što se pogđjegdje uvukao formalizam i življenje iz navike. Navika mogu biti ispovijed, pričest, molitva... Može se ići na razmatranje a da se ne razmatra, na ispit savjesti a da se savjest ne ispituje itd. Ništa manje nije opasnost u redovničkom životu od puke uljudnosti i birokracije: čistoća bez ljubavi, uglađeni maniri bez nutarnje uvjerenosti.

Pa ipak, ako je redovništvo življeno kao svjesni i hotimični izbor može biti idealna prilika za integralnu formaciju i palestra za uvježbavanje u ljudskoj zrelosti. Za pojašnjenje, navest ćemo samo nekoliko momenata iz svakidašnjeg života:

a) dnevno razmatranje izvanredna je prilika za produbljivanje, upoznavanje i osmišljavanje vlastitog životnog opredjeljenja što kod čovjeka stvara mir i predanost;

b) odluke koje slijede nakon razmatranja izraz su htijenja i volje: ukoliko se provedu u život očiti su znak dominija nad samim sobom te neosporni indikator ljudske zrelosti;

c) ispit savjesti je neprestano ogledanje sebe u Kristu idealnu čovjeku te prilika da se postaje sve više čovjekom;

d) bilo mjesečne, bilo godišnje duhovne obnove privilegirani su momenti da se čovjek zamisli ne samo nad svojom duhovnošću, nego i svojom ljudskošću. Nema jednog bez drugog;

e) sakramenti ispovijedi i pričesti idealno su pedagoško sredstvo. Neki sveci osnivali su svoju pedagogiju na ovim sakramentima;

f) zajednički život jest prilika za kontroliranje i korekciju osobnih zastranjenja; primjer druge subraće-susestara rasvjetljuje, ohrabruje, podiže i privlači;

g) dodir s vanjskim ljudima, naročito ako se među njima profesionalno i apostolski radi pomaže redovniku da nadvlada eventualni kompleks superiornosti te je jako dobra prilika da se doživi kao vrijednost ako je uistinu autentičan.

OBILJEŽJA IDENTITETA REDOVNIKA

Obilježja identiteta redovnika toliko su neodređena da je vjerojatno sasvim ispravno reći da skoro svatko ima u svojoj glavi bar nešto posebno što mu napose označava redovnika, i da naprosto ne postoje dva čovjeka kojima pojam redovnik, monah, kaluđer i slični pojmovi koji se upotrebljavaju za pojam redovnika, nema, dakle, dvojice ljudi kojima to isto znači i koji od redovnika isto traži da bi mu priznao da je redovnik.

U Klaićevu rječniku stranih riječi kod riječi identitet stoji ovo: „Identitet, eta lat. istovetnost, podudaranje, izjednačivanje potpuna jednakost, priznanje da netko ili nešto zaista jest ono čime se prikazuje (utvrditi nečiji identitet), da je netko zaista osoba o kojoj se radi; skup značajki koje neku osobu čine onom koja jest.”

„Ukoliničismo” nekako taj sretni identitet, saznasmo, dakle, što tražimo, a sada treba da malko vidimo o kome se radi ili o čemu, ovdje konkretno o kome, pošto je redovnik živo biće.

Kod Šetke u Hrvatskoj katoličkoj terminologiji pod pojmom redovnik stoji ovo: „Redovnik” 1. čovjek koji pripada redovn. staležu; 2. isto što svećenik; 3. isto što pobožnik.

Posebno napominjem da pojam kaluđer po Klaiću znači: „Kaluđer” grč. (kalós — častan + géron — starac) 1. redovnik, monah; 2. jedno od imena za biljku peruniku; prid. kaluđerov; kaluđerski; umanj. kaluđerak; uveć. kaluđerčina; žen. kaluđerica; prid. kaluđeričin; isto i kaluđerka; 3. kaluđerki, 2. mn. kaluđerki; umanj. kaluđeričica; kaluđeriti, — im — zaređivati za kaluđera; kaluđerovati, — ujem — biti kaluđer.

Dakle, ispane pomalo kao da pojam redovnik bar u maloj mjeri označuje čeljade, čovjeka, zrelije dobi. Izlazi tako nekako po samom imenu. Tko ovo upamti, dobro će mu doći u centralnom razglabanju stvari.

Sastavili smo nekako materijal, naime, definirali i identitet i redovnika, kaluđera, a sada da vidimo to malo opširnije i iscrpnije.

Netko za pozornika na ulici jest doista onaj koji predstavlja, ako to pokaže upisano i slika u knjižici koju zovemo osobna karta, lična karta, legitimacija, pa bi sada trebalo kazati što mora pri sebi imati netko da bi mu se moglo priznati da je redovnik, naime koje osobine treba imati da bi se po njima, na njemu ili njoj vidjelo da je redovnik golim okom bez ikakve potrebe provjeravanja.

Nekoliko gore spomenutih činjenica i podataka u knjižici zvanoj osobna karta identificira nekoga kao toga i toga, ali što sve treba da redovniku dadne identitet koji mu spada?

Nabrojiti elemente koji bi sačinjavali identitet redovnika i to uraditi s nekim smislom mislim da je stvarno nemoguće, jer uvjeren sam da je o redovniku, redovnici, redovništvu, kroz povijest rečeno svega i svačega, i da je ovdje stanje koje o filozofiji kazuje ona izreka: „Nema gluposti koju filozofi nisu izgovorili”, isto tako nema šta nije rečeno o redovniku, redovnici, redovništvu i šta nije stavljeno kao oznaka redovnika, redovnice, redovništva, posebno kada se uvaži sve rečeno, sve što su rekli bilo oni koji nas vole, bilo oni koji nas ne trpe, ili oni koji su prema nama realni, ili mi sami o sebi.

Što je tko govorio najčešće je zavisilo o raspoloženju prema nama, pa onda o samim ljudima koji su govorili a jasno u velikoj mjeri i o tome u kakvom je raspoloženju bio dotični kada je govorio.

Kod nas koji smo unutra govor je jako zavisio o tomu da li se dotični u čemu se našao snašao ili je možda zalutao, da li je govorio u normalnom raspoloženju i okolnostima, ili je govorio u nekom krajnjem stanju, bilo očajan ili oduševljen.

Pokušat ću izbrojati kako su sve ljudi prikazivali redovnika, bar u najkrupnijim crtama, makar u natuknicama.

Neću pri tome slijediti nikakav sustav za trajno, skroz kroz pisanje, nego ću samo u nekim slučajevima kazati odakle po prilici „vjetar” puše, ali ni to u svakom slučaju.

Na određen način dat ću riječ četirima grupama da o nama govore od kojih smo jedna i mi sami.

Oni koji nas vole izrekli su o nama najljepše stvari i što su manje realistični i više poetični izrekli su o nama sve ljepše misli, ali na žalost, kako god lijepe, isto tako, uglavnom, nekorisne.

Crkva katolička često i u neku ruku službeno redovnički stalež zove evanđeoskim, dakle skup ljudi koji žive po Evanđelju a dosta sam puta čuo obične vjernike koji nas vole kako ovaj naš stalež, bar u Bosni, otkinuvši ovom neke vrste službenom nazivu kod Crkve dva prva slova, ev, onda nas krste andeoskim staležom.

Koliko nas znaju preuveličavati i oni umni kada nas iznimno vole izvanredan je primjer naš nobelovac u književnosti Andrić.

Od njegovih fratarskih likova, da su likovi primjenjene umjetnosti, dala bi se napraviti lijepa galerija portreta, možda približne veličine kao ona u Tuzli, a od svih tih njegovih fratarskih likova nema ni jednoga u kojem negativno prevladava. Vrline su, dakle, uvijek nad nedostacima, ako slučajno ima nedostataka.

Istina je, ne iznenađuje previše to što Andrić tako voli fratre, ako se zna da je s njima bio yeoma povezan i da su oni, fratri, za njega garantirali pa je posljednju godinu prvoga svjetskog rata umjesto u kaznionici proveo u pritvoru u župnoj kući u Ovčarevu kod Travnika, gdje su mu fratri s pukom prije par godina podigli poprsje.

Ne vjerujem da bih mogao iscrpiti sve pohvale u Andrićevim djelima, a kamo li u djelima ostalih koji su nas cijenili, a pogotovo je jasno da ne bi mogao nabrojati sve lijepo što je uopće o redovnicima rečeno, nacrtano ili isklesano i ispričano.

Na polju primijenjene umjetnosti u nas u Bosni i Hercegovini najviše je osta-

lo iza pokojnog Gabrijela Jurkića, premda ima mnogo šta od mnogo koga drugoga.

Koliko i za današnji svijet umjetnosti i kulture značimo dovoljno je vidjeti našu novootvorenu galeriju u visočkom samostanu. U njoj je postavljeno preko šezdesetak slika, a dobiveno ih je preko stotinu, a sve je koštalo toliko da se dva obična fratra profesora, o prigodi stote obljetnice našega redovnog srednjoškolskog školstva, obratili umjetnicima u cijeloj Jugoslaviji lijepim pismom u kojem unaprijed zahvaljuju nakon što mole za dar. Dakle dobiveno je toliko da začuđuje i pokazuje koliko nas oni od kulture cijene i vrednuju i čim nas smatraju. Slično ovom što sam ispričao o našoj Provinciji vjerujem da bi mogao mnogi član mnogih zajednica isto ili slično iznijeti.

Kod običnog puka kakvo je stanje to znamo svi bezbrojne primjere. Ja ću reći u tom pogledu samo ovo. Jedna iznimno inteligentna žena, sada pokojna, bila je uvjerena u mnoge svoje odlike, uglavnom s pravom, dakle nije utvarala, umišljala nego je stvarno imala odlika, počev od roda iz kojeg je potekla i mjesta rođenja, pa preko ugleda u mjestu u kojem je živjela i mnogo čega, ipak kada je htjela izraziti vrhunac ssvoje časti običavala je reći, „Ja sam klostersko dite”, dakle svega je imala, svih odlika, ali najvećom je smatrala što je odrasla u samostanu, makar časna nije postala.

Tako nas, dakle, gledaju i cijene oni koji nas vole. Mirne se duše može reći dogurali su nas do pred nebo, a u nebo nitko od živih u tijelu ne može pa ni oni nas ne uguraše, ali po njihovom samo treba umrijeti i javiti se na najbolju adresu i bez daljnega primit nagradu.

Ovo je slika koju oni o nama imaju i ono što oni u nama vide. Po sebi je jasno da je daleko od stvarnosti i da ju je ovakovu mogla stvoriti i može održavati samo slijepa zaljubljenost, koja istina jest dobronamjerna, ali je nažalost i slijepa.

Ovo gore rečeno slika je o nama koju imaju oni koji nas vole. O toj slici u najkraćem vrijedi ovo: nestvarna, dobronamjerna i uglavnom nevrijedna.

Oni koji nas mrže, blaže rečeno, koji nas ne vole izgovorili su isto tako o nama masu stvari koje opet ne mogu biti gore. I kod ovih je ljepota formulacije njihova crnoga govora o nama zavisna o njihovoj prirodnoj nadarenosti i poetskoj ili umjetničkoj sposobnosti. Raspon se toga kreće od grube i sirove psovke, koju vjerujem da smo skoro svi je čuli ili pročitali, pa do pravih umjetničkih djela, koja mogu biti raznog književnog roda, ali znaju biti i izuzetne vrijednosti. To vrijedi za sve rodove umjetnosti.

Kako nas znaju karikaturalno prikazati u književnosti dovoljan je Bakonja fra Brne Sime Matavulja. Makar je fra Stanko Petrov uspio dokazati da je Matavulj gledao redovnike jedne druge kršćanske varijante, ipak se stvarno radi o redovnicima. Koliko god nam ne godi ipak moramo priznati da je lijepo barem kao karikatura, a i karikatura kao umjetničko djelo ne samo da može biti vrijedno, nego može biti i izuzetno vrijedno.

Ne mogu se nikako sjetiti imena i prezimena bosanskog kompozitora ali znam da sam u sarajevskom kazalištu slušao kompoziciju o redovniku i ključu od podruma, a završava riječima „dušo moja, ključu od podruma”. Sjećam se da su moje kolege ponesene ljepotom glazbe i smješnošću scene, učeni bi rekli, frene-

tično, od oduševljenja ludo aplaudirali na kraju, a ja na njih dreknuo, jer skoro nikog osim nas i nije bilo u kazalištu te večeri. Znam također da je pjesmu pjevao Milivoj Baćanović i da je za kompozitora rečeno da je iz Bosanske Krajine.

Po ovima, koji nas mrze ili koji nas ne vole, mi smo već pred vratima pakla, jer smo najgore moguće hulje i pokvarenjaci. Oni smatraju da smo već pred vratima pakla koja će nam smrt otvoriti i pakao nas u se primiti, a mi se onda pred očima onih koji budu s nama na poseban način ćemo se crveniti jer smo bili oni koji smo se pretvarali, a oni nekako kao da će u tim našim mukama, posebno ovim dodatnim, uživati.

Oni koji prema nama imaju kako tako objektivan stav. Na žalost i oni o nama imaju neke pojmove koji imaju u sebi nešto utemeljeno u stvarnosti, a nešto maštom nadopleteno. Prisutno je i takozvano povijesno opterećenje. Naime, neke pojmove namrla je prošlost i mi im skoro svi robujemo, ali oni koji hoće biti super progresivni ulažu trud da dokažu svoje oprečno stanje.

Istina je da mnogi, koje nazvah normalni, zinu kada na nama ili pri nama vide nešto neočekivano, pa bilo to lijepo ili ružno, dobro ili zlo.

Dakle, i oni koje krstih realnim realni su samo na svoj način i samo u određenoj mjeri, što je i normalna pojava, jer apsolutno ni normalnog ni realnog na tem svitu ni.

Dalo bi se reći ovako: zaljubljeni u nas gledaju nas kroz ružičasta stakla i kroz stakla koja iskrivljuju sliku prema boljem nego jest. Koji su prema nama neraspoloženi kroz crna koja uz to iskrivljuju sliku prema gore, a ni realistima nazvani nisu bez opterećenja, jer sigurno smo obzirom na sve mnogo čim opterećeni, nosimo iz prošlosti, pa nikakvo čudo da smo i obzirom na ovo opterećeni mnogo čim.

K svemu ovom, što bi mogli uvjetno nazvati objektivnim, dolaze i subjektivna stanja, kako je tko s kim stao, ili kako je sam sa sobom stao. Raspoloženje prema nekome napravi od urednosti pedanteriju, a suprotno raspoloženje divnu umjerenost u čistoći i slično. U drugom slučaju i drugim okolnostima od haljkavosti, ako se haljkavog voli, divnu i pravu jednostavnost, a u suprotnom peksina, gada, smlatonju i slično, bilmeza, gursuza i slično.

Gornji dio bi mogao stajati pod naslovom *ne mi*, dakle, *drugi o nama*, a sada bi trebalo kazati, ono što bi se dalo staviti pod naslov, što smo sve mi o sebi rekli i što sve mislimo i što sve osjećamo i držimo da smo i da nas čini onim što jesmo.

U prvom dijelu pokazalo se da ne mi o nama stvarno misle u ne velikoj nego i u ogromnoj lepezi, a imam dojam da mi o sebi, praviše o onom što nas čini onim što jesmo još šarenije i raznolikije mislimo.

Vjerojatno je stvar spojena s ljudskom naravi, posebno s konkretnom ljudskom naravi pojedinog čovjeka, redovnika ili redovnice. Osobno vjerujem da je raznolikost ljudskih naravi temelj ili uzrok postojanja tolikih redova i kongregacija i muških a pogotovo ženskih ustanova.

Mislim da ne bi samo poneki dobri redovnik nekog reda podbacio u drugom,

nego da bi to bila česta pojava, čak i da totalno zakaže. Isto tako kada nekomu i leži njegov red ili kongregacija u kojem je ipak mu u elementima koji sačinjavaju tu zajednicu ima nekih bližih i dražih, nekih daljih pa i dalekih.

Svaka zajednica ima nekoliko svojih temeljnih usmjerenja, a među tim ciljevima netko uzme sebi neki za glavni i neke za glavnije a druge gurne u pozadinu. Vrlo vjerovatno uzmu ljudi, makar i nesvjesno za glavni onaj koji im najviše naravi odgovara, ili odlučujuće bude neki elemenat na životnom putu dok se čovjek uobličava u redovnika. Može to biti bilo knjiga, bilo konkretan čovjek, ili koji stvarni doživljaj.

Vjerujem da je narav onaj faktor koji čini da netko i u našim redovima ipak više sliči na trgovca, socijalnog radnika, bogomoljca ili slično.

Šarolika je ljudska narav i mi smo tih šarolikih naravi, a k tomu dođe i šarolikost odgoja pa zato i nije čudo da i mi sami imamo tako različito gledanje o tom identitetu.

Ipak priznajem da stvar, pitanje što sačinjava identitet redovnika, nije posve nejasna, ali varao bi se tko bi mislio da je sve jasno i određeno.

Svakako ni pojedinac nije u sebi nepromjenljiv kao što u teologiji prikazujemo Boga. Naime i naš pojam zavisi o našem duševnom stanju, a bome i o tjelesnom stanju, a svakako i o dobnom stanju. Drukčije se vidi jedna te ista stvar u zelenim godinama, kako svijet u Bosni naziva period mladosti, a drukčije se ista stvar vidi u zrelim, a pogotovo u zadnjim trenutcima. Kolika je razlika meni najbolje pokazuje ovo.

Moj kolega došao kući iza mature pred novicijat u koji se trebao vratiti kroz desetak, petnaest dana. Oca je zatekao na smrtnoj postelji i sutra dan otac mu je umro. Starac je vjerovatno želio kazati svoju posljednju riječ i misao sinu i u razgovoru mu je rekao: „Sinko, radi kako hoćeš, ali ja da sam na tvom mjestu, ja bih išao u fratre”, što je značilo, vratio bih se u novicijat. Otac je dakle rekao svoje što je tada mislio što bismo mogli izraziti rečenicom: nakon sveukupnog životnog iskustva otac je mislio da se isplati biti fratar.

Na ovu očevu tvrdnju sin je odgovorio uvijeno potvrdnom rečenicom koja je bila ujedno i bezobrazna u najvećoj mogućoj mjeri, naime, nakon očeve „Sinko da sam na tvom mjestu ja bih išao u fratre”, on je odgovorio: „I ja bih oče da sam na tvom”. Divan primjer razumjevanja kako se različito gleda iz raznih vremenskih perioda života, ali ujedno grubo neuvažavanje i nezgrapno ponašanje prema vlastitom ocu.

Sav ovaj primjer pokazuje kako svatko od nas drukčije vidi stvar u drukčijim prilikama i ujedno se prema njoj drukčije postavlja, makar možda i shvaćao stvar u sebi. Jasno da za razilazak u gledanju nije potrebno baš ovako grubo razlikovanje položaja i životne dobi, dakle ne vidi se skroz drukčije samo iz smrtno postelje i prilika koje zovemo napon snage, dovoljno je samo nekoliko godina razmaka u dobi, čak u nezrelim godinama može biti dovoljna i neznatna sitnica, a ako znamo da neki ne dozrijemo ni do smrti, onda je jasno kako je sve to tako sitno i krupno, važno i nevažno.

Poznata je stvar da se čovjek ni sam sa sobom ne slaže neki dug period, mijenja svoje mišljenje.

Vjerujem, da kada bi to bilo moguće, mnogi bi od nas pravila svoje zajednice mijenjao i par puta dnevno zavisno od okolnosti života kao cjeline a nekad i samo zbog raspoloženja tog trenutka. Bilo bi nas, koliko hoćete, sličnih jednom starom ujaku s kojim sam živio, a koji je često izgovarao rečenicu: „O da mi je biti Bog samo pet minuta”, a bio je jako nakazne naravi. Jednoga dana sam ga upitao: „Pa šta bi ujače uradio, kad bi bio Bog?” On mi je rekao: „Markane, i Bog bi se čudio.” Vjerujem da bi i mi slično činili da bi se i Bog čudio. Mi, kada bi bilo moguće, bar mnogi, jedna bi pravila krojili dok smo na položaju, druga kada s njega sidemo, treća za ove godine, četvrta za one.

Sve bi zavisilo o bezbrojnim faktorima od kojih bi većina bili prave pravcati sitnice.

Temperament bi vjerovatno bio kolovođa u tim stvarima, a sigurno vrijedi i danas kao jaki elemenat u pitanju koliko se tko snalazi u ovom u čemu jest.

Optimist bi vjerovatno bio nalik na svetog Franju Asiškog, kojeg pomalo optužuju da nas je ostavio skoro bez ikakvog zakona i da je sve održavao snagom svoje karizme, a kad ga je s ove zemlje nestalo mi se izdijelili, kako se kaže, ko rakova djeca, što opet vjerovatno dokazuje da smo autentično njegovi, po onoj rečenici iz pravila: „Osim ako se kada provincijalima, po Božjoj volji, ne sviđi drugačije” („Nisi eisdem Ministris aliud secundum Deum aliquando videatur”). II. pogl., dakle po nadahnuću.

Ovo je vjerovatno bilo uzrok da smo se tako izdijelili, u povijesti često podobro počapušali, nakratko posvađali, ali glavninu života svoje povijesti živjeli u miru i slozi, , makar je svatko bio uvjeren da je njegovo najispravnije, makar ni ono drugo nije za baciti.

Pesimista bi vjerovatno, ako bi mogao, sve utjerao u paragrafe i možda sam na kraju vidio da je napravio golo golcato ništa, da je od redovničkog života, za koji se govori da je slika raja, napravio pravi pravcati pakao, pravije da je stvarnost koju je imao u sebi ispreo, projicirao vani, kao što i pauk iz sebe ispreda ono što ima u sebi.

Fantasti su svakako neukrotivi za sve životne stvarnosti pa i za redovništvo. Oni igraju svoju igru i pletu svoju mrežu bez obzira na život i njegove okolnosti. Ako im posreći sretnuju, a ako i ne ide oni na svojoj duši nose čvoruge, koje kod njih nisu tako trajne kao kod realista, ali im i ne pomažu kao ovima. Fantasti mogu biti i sto puta udareni od strane života, a da se od toga ništa životno ne okoriste, dok će nekom realisti mala sitnica pomoći da ispravi i veliko zabražđenje, zastranjenje, ako je to praktično i korisno.

Nakon svega ovoga spominjanja raznih tipova osim realiste i o njemu treba reći da ni on nije uvijek jednako realista, nego je stanje koje izražava onaj vic sa gvardijanom koji je uzimao mnogo jagoda, a mladi ga fratar upozorio riječima: „Gvardijane i ja volim jagoda”, a gvardijan rekao: „E, ali ja više volim”, tako je i sa svima nama, uvijek smo ono što jesmo, a ponekad smo to i još više, bilo da smo ovaj ili onaj tip, ovo ili ono.

Osjećam da bih sada mogao nakon ovih mamutskih uvoda početi kazivati što bi to za mene bio taj nesretni redovnički identitet, kojeg samo što nisam počeo sanjati od muke.

Mislim da tko hoće priznati da je redovnik mora imati pri sebi ovo makar kao intenciju, a kada se radi o dobno zreloom čeljadetu bar u vidljivoj mjeri, zamjetno.

1. Morao bi posjedovati opću normalnost i zrelost za svoje godine

Opća normalnost je stvarno širok pojam i sasvim sigurno veoma ju je teško odrediti, čak je do u bocu, do u sitnicu, kako se to danas rekne i nemoguće odrediti, ali ako ne možemo točno vidjeti je li netko u granicama normale ili je na samoj granici pa nam nije jasno je li unutar ili izvana ali odmah uz granicu, ipak možemo vidjeti je li bar u „komšiluku” normalnih. Ako je tek daljnji komšiluk onda ne valja. Ovo se da vidjeti i običnim, laičkim gledanjem. Ako se normalnim ljudskim gledanjem konstatira, utvrdi, da je podaleko, stvarno ga ne bi trebalo puštati kao i sve ljude, ali ne ide mu pomagati kroz to što ćemo ga zadržati unutra, jer samo je na štetu i njemu i nama. Imamo na to puno pravo kao što za k misi, za paradu kupujemo odgovarajuće odjelo, makar i radničkom priznajemo da je odjelo, ali ga za pradu ne kupujemo, tako i zakinuti imaju pravo na život pa i u ustanovama, ali samostan nije ustanova za njih, makar je u početku bila skoro svaka takva ustanova pri samostanu.

2. Morao bi imati zrelost koja odgovara njegovim životnim godinama

Što ovo „zrelost koja odgovara njegovim životnim godinama” znači u ovom mom pisanju?

Od mladih bi svakako trebalo tražiti i očekivati manju savršenost i lakše bi trebalo, ako je očito pri njima dobra volja, prelaziti preko njihovih nedostataka. Obzirom na cjelokupan odnos prema nesavršenostima mladih uvijek bi trebalo imati na umu ovo: često smo obzirom na ovo sve izvrmuli na glavu. Činjenica je da se pravno zreloom redovniku, posebno ako je to netko od ugleda, mnogo se šta puno lakše progleda nego mladom. Čak se i on osobno brani svojim godinama i što bi Srbijanci rekli dopušta si „izvoljevati” mnogo šta i biti uvrijeđen zbog mnogo čega, dočim se za novaka, bogoslova, ili uopće mladog redovnika, cijediti i od njega tražiti veća savršenost nego kod zreloga. Ovo je posebno često u razdobljima kada milost Božja dadne brojniji podmladak. Smatram to veoma pogrešnim i pogibeljnim. Stvori se razdor među generacijama, sukob generacija. Počnu mladi puhati na starije samo zato što su stariji, bez razlike kakvi su i tko su, a ravno je katastrofi kada netko za nekoga postane dio neke cjeline, a ne pojedinac čovjek, vrijedan svih mogućih poštovanja. Ne smije se zaboraviti onaj elemenat u psihologiji masa koji održava i potiče određeno raspoloženje tim uspješnije što su grupe veće. Ako se podjelimo u grupe, vrlo je vjerojatno da će vatra ako uđe među nas gorjeti onoliko duže koliko nas je veći broj.

Zato obzirom na ovo napominjem ono što se priča o svetom Ignaciju Lojoli. Kažu, naime, da su Ignaciju kad je ležao na smrtnoj postelji došli i rekli: „Oče, imamo jednog svetog novaka.” Kažu da je Ignacije odgovorio: „Što znači pojam

novak sam za se znam, što znači pojam svet sam za se također znam, ali što znače sastavljeni pojmovi svet novak to stvarno ne znam.”

Od mladih je dosta ako daju plodove svoga uzrasta. To bi bilo ono Pavlovo: „Kad sam bio dijete...”, ako smo ono što po dobi trebamo biti s nama treba biti zadovoljan.

3. Morao bi trajno raditi na svom ljudskom i kršćanskom usavršavanju

Tko želi da mu se prizna da je redovnik trebao bi stvarno stalno raditi na svom usavršavanju.

Njemu se može dogoditi i događa mu se da krene i niz brdo, da dođe u krizu, ali nikada mu se ne bi smjelo dogoditi da na jednoj visini, da u mjestu, kako mi to u Bosni kažemo, stubli, a to znači stoji na jednom mjestu premještajući se s noge na nogu, stoji kao neki stubo, neko drvo.

Primjetno srozavanje puno je manje opasno za redovnika nego stajanje u mjestu. Primjetno srozavanje je stvarnost koju svatko kuša izbjeći i izbjegava, dočim stajanje u mjestu čovjeka naprosto uspavljuje i vodi neprimjetno prema propasti.

Kod srozavanja primjećujemo kako iza drugih ostajemo, a kod stojanja u mjestu koliko god malo manje za drugima zaostajemo toliko nas više običnost oko nas zavarava i tim pogibelnije uspavljuje.

Vjerojatno je bolje onomu tko se nasiti ovoga stanja ići vani, pa izvana pogledati zdušniji i bolje sagledati što i kako je stalo s nama nego unutra čvontiti i beskorisno trajati.

Mi imamo uvjerenje da je napuštanje našeg staleža strašan grijeh. Na žalost to naše uvjerenje uglavnom obuhvaća, sadrži, odnosi se na sam čin apostazije, odstupa od svetog reda, ako je svećenik u pitanju, ili samo od reda kao ustanove, družbe, ako je u pitanju samo redovnik ili redovnica, a osobno sam uvjeren da je apostazija u duhu, apostazija u srcu, to je teži grijeh nego djelo izlaska. Kao što sam uvjeren da je brak onda kada dvoje to iz dna srca izraze i učine pred Bogom valjan, iako ne vrijedi pred Crkvom, isto tako sam uvjeren da je sve obavljeno oko apostazije kada čovjeku ovdje postane divno „kao u šok sobi”, kada on ovdje ostaje samo radi obzira ili nužde.

Stvar, to stanje, doživljavam u ovakovoj slici. Čovjek vidi da više nije ovdje, ali drži na oku stvarnost koja ga je privukla, vršlja po rubu. Uglavnom više ruši nego što gradi. Gleda da ne bi ne dao Bog odletio u provaliju zvanu apostazija, a savršeno mu ne smeta trajno posjetiti nad tom provalijom. Nezadovoljan u sebi nezadovoljstvo prenosi i na druge. Puno više šteti nego što koristi. Muči se. Mrak mu pada na oči i onda veoma često događa se ono najgore, naime dogodi mu se ono što mi u Bosni kazujemo riječju svratiti, to će reći dogodi mu se da nehotice padne, što je daleko gore nego da nekako pribrano padne, nakon što je uvidio da to mora učiniti.

Odgojeni smo po prilici ovako, pasti nikako i nikada ne smiješ. Neću reći da netko padne nekako apsolutnom nužnošću, dakle ne mislim da ovdje postoji nekakva predestinacija, nekako predodređeno da netko, određeni, mora pasti.

Makar nema predestinacije ne možemo zato tvrditi da nitko neće doći u pakao. Isto tako makar to nikomu nije zapisano da mora apostatirati silom nekakve sudbine, ipak je očito da dodu situacije kada drugog izlaza nema, ako se želi ostati bar čovjek, ako se ne može biti kršćanin ili redovnik.

Nijedan trener nogometni ne priželjkuje pad svoga igrača na terenu i osim kada je u kaznenom protivnikovom prostoru nema od njegova pada koristi, ali ipak ga vježba i kako treba pasti, da bi se već kada moradne padati bolje proveo, manje povrijedio i ostalo. Trebali bi to i mi znati izvesti.

Odstupi naših ljudi, koji malo kada bivaju normalni formom i posljedicama mene jako podsjećaju na događaj koji sam doživio kao student teologije u Visokom.

Moj kolega rođeni Hercegovac koji je nižu i srednju školu svršio u toplijim krajevima naše zemlje a bio prilično dobar sportaš i još više umišljen u tom sportakluku i još koječemu, pošao je s nama na klizanje na jedan led za prve godine studija. Napravio je dvije tri uspjele ture, a onda u četvrtoj, petoj zašentao, zaljuljao se, došao u krizu održavanja ravnoteže, i misleći da je led ledina skočio je u zrak da nađe ravnotežu i zveknuo tako kako nisam nikada vidio da je itko tresnuo na ledu, jer su noge odletjele u svom pravcu i on kako ljudi običaju reći ko proštac, a to će reći cijelom dužinom sa možda cijelog metra mlatno, umjesto da se sćućurio i mlatno puno manje, makar i mlatno koliko je nužno.

Bilo je dakle s njim slično a i s brojnim našim koji odstupaju biva kao s preponosnim padavičarima od kojih mnogi imaju neku vrstu najave napada, nastupa i pametniji i skromniji se lijepo sćućure i prođu puno jeftinije, dočim preponosni ulože trud da stvar prekriju, što vjerojatno rijetko uspiju, ali zato često katastrofalno ljospnu.

Koliko god bi trebalo nikada ne kapitulirati ipak je činjenica da bi ako se kapitulacija čini, a čini se, radi se, kapitulira se, onda bi to trebalo izvesti nekako ljudski, a ne kao što često biva ama bez ikakve forme.

Tvrdim da bismo trebali odgojiti ljude da se bore dok mogu, dok ikako mogu, a kada budu vidjeli da se dalje ne može boriti i da valja kapitulirati, da onda znadnu kapitulirati, a da ne bude što rekoh da često biva bez ikakve forme, prisile naime život da ih udari „atomskom bombom“, kao što su japanski generali u neku ruku natjerali Amerikance da bace atomsku, jer nikako nisu htjeli potpisati kapitulaciju, makar je i car bio za to.

Na kraju krajeva i papa daje oprost od toga a Bog će to sigurno još bolje razumjeti, pa čemu se onda vladati sa životom kao moj nevješti kolega s ledom ili japanski generali s kapitulacijom koja ih je mogla pošteđjeti od atomske.

Dobro bi nam na ovom polju bilo usvojiti ono pravilo ruskog plemstva koje je nakon bijega pred revolucijom po Evropi i od gladi umiralo, ali uvijek tražilo od sebe da se to učini dostojanstveno. Ako se i odlazi iz reda trebalo bi to imati neki doličan oblik i učiniti to u pribranom stanju, a ne zaglavljavati ko gromom udaren i uraditi to kao zadnji umni jadnik, kao što često biva, jer uvjeren sam da i apostazija ako mora biti ne mora kako bilo, nego može imati neki oblik i dostojan oblik.

Osobno sam uvjeren da je manji grijeh časna apostazija iz reda ili čak i od reda, nego svakakv život unutra. Ovo posebno mislim da vrijedi za slučajeve kada

se u grešnom životu unutra umjesto da se zbog grijeha na jednom polju pokušaje nadoknadi na drugom, nadoknaditi, reparirati u odnosu prema Bogu, Crkvi, redu, a bome i narodu, kad se dakle umjesto kušanja nadoknade i nekakvog izravnjanja računa, makar je to poravnati nemoguće zbog činjenice da je uvreda razmjerna s uvrijeđenim, a grijehom vrijedamo neizmjernog Boga, a naknada, zadovoljština se mjeri prema izvršiocu, a mi smo tako ograničeni, ali ipak podnosivo je dok je netko apostata u redu koji je svjestan da je grešan i kuša neki vid reparacije, ali kada onaj tko je apostatirao a još je u redu umjesto da svjestan manjkavosti na jednom planu na drugom nadoknađuje, on umjesto toga grize sve živo oko sebe i pljuje na sve postojeće oko sebe, onda stvarno tvrdim da je to gore nego izlazak. Tko izide nije više ni za koga ono što je bio i na njemu su zahtjevi manji, gleda ga se u prosudbama blaže i sve ostalo. K tomu on i druge oko sebe unutar zajednice zatrovaje svojim duševnim stanjem i primjerom kvari. Ako ne mogu nikako moći onda mogu časno ne moći.

Usputno ali istini za volju kažem i ovo: ujutru kada bih bio nadležan nikomu ne bih dao postati svećenik bez još jednog takozvanog civilnog fakulteta ili bar srednje stručne spremlje koju civilstvo dotične zemlje odakle je tko priznaje. Ni jednog časnog brata ne bih zavjetovao svečano, ne bi mu dao na vječne zavjete bez neke srednje stručne spremlje. Isto tako ni jednu redovnicu ne bih svečano, vječno, zavjetovao bez u dotičnoj državi priznate srednje stručne spremlje, makar bih rijetko kojoj dopustio rad u državnoj ustanovi, ako to ne bi bila prijeka potreba zbog nedostatka stručnog kadra. Ovako oboružani stručnom spremom skoro sam siguran mogli bi imati jači oslonac u sebi ako klonu i moradnu kapitulirati i mogli bi to bar mnogo puta više, mnogo češće, izvesti nekako ljudski.

Mladim ljudima mislim da bi često puta dobro došlo, kada im se unutra u zajednici spuši, izići pa izvana smireno vidjeti da li je to, biti unutra, stvarno muka, ili mu se samo čini da je unutra grozno. Vjerujem da bi bili česti koji bi izvana puno bolje vidjeli i korisnije gledali, kao što je bilo s jednim našim, sad dobro starim fratrom, s čim se pomalo šalimo.

On je kao bogoslov napustio i vratio se nakon što je u odlasku i povratku, s uzanim vlakom zvanim „ćirom“ izgubio dan i vratio se, a onda kasnije kada bi njegove kolege nešto mrmrljale protiv uprave kuće i kakvih uvjeta, on običavao reći: „Šutite braćo, da vidite kako je i u svijetu.”

Mladi bi trebali dok dođu u krizu napraviti sa sobom a i nadležni im pomoći, nešto slično što se čini u prometu, dok vozilo pođe otkazivati odmah ga se izvodi iz prometa i istina ostaje se uz prometnicu, ali se uklanja da se mogne u sigurnosti i miru vidjeti o čemu se radi, to su ona naša slanja na mišljenje, tako da se čovjek ispetlja ili kroz miran razlaz, ili se nekon razjašnjenja sam sa sobom vrati i smiri, na žalost najčešće se na ovo mišljenje ide u krajnjoj stisci i u stvari ide se s dekom na mišljenje, lažući da se ide na mišljenje, a u stvari se nakon prilično trajnog dvoiličnog života dvoilično izvlači ili bolje rečeno, katastrofalno vraća.

Trajni rad na sebi bio bi za redovnika „condicio sine qua non”, uvjet bez kojega je nešto nemoguće. Nemoguće je dakle biti redovnik bez toga. Naime, kaže se da čovjek umire, da je umro, kada u njemu umre volja za životom. Isto je s redovnikom kada zamisli da na tom planu nema što raditi s njim je stvarno sve gotovo,

on je kao redovnik umro, mrtav je. Stoji da se netko može i na kriv način dogoniti, usavršavati, ali najjadnije je stanje onoga tko misli da se je usavršio i da nema što na sebi usavršavati, mijenjati i dotjeravati.

4. Morao bi biti čovjek molitve i rada, rada i molitve

Redovnik po svojoj prilici nije tko nije čovjek i molitve i rada. Nužno je jedno i drugo. Isto je tako nužno da jedno i drugo bude umjereno i ljudski normalno. Nije normalno i ne daje znak redovničkog identiteta ako netko radi kao robot, stroj, kako se to kaže kao crv. Isto vrijedi i o molitvi. Tko bi molio kao tibetanski molitveni mlini ne bi odavao dojam ni da je normalan čovjek a kamo li da bi imao nešto što može poslužiti za identitet redovnika, da se po tom vidi da je redovnik.

Iz molitve, ako je prava izlazi da bi plodovi moljenja, a to su skromnost, ljubaznost, pristojnost i ostalo. Teško je vjerovati da je moguće moliti kako Bog zapovjeda a ne ploditi spomenutim plodovima.

Rad je također nužan. Postoje nama pripisivane osobine, kvalitete koje jednostavno nisu moguće bez rada, osim ako bi Bog učinio čudo, na primjer, učenost. Smatra se da mi mnogo znamo. Znati bez učenja jednostavno nije moguće, osim čuda, koje ako postane često onda je redovna pojava, a ovako da netko mnogo zna a ne uči zbilja nije često. Zbog ovoga je sasvim sigurno da Benediktovo, moli i radi nije tek fraza, nego prava potreba.

I molitva i rad ne bi smjeli biti neka stahanovština ili sirotinovičevština nego normalan ljudski čin sa sviješću i mjerom. Prekomjernost u bilo čemu od ove dvije stvari, kao i prekomjerenost u bilo čemu, mogla bi doživjeti što je doživio jedan bogoslov zbog svoje prekomjerne molitve za vrijeme ferija, a doživio je da je ispao smještan.

Boravio je kod jedne pametne i pravo pobožne žene. Uvečer je počeo svoju maratonsku, predugu molitvu. Za trajanja njegove molitve ona je nekoliko puta provirila da vidi je li to gotovo. Kada je vidjela da to kraja nema prilikom jednog zavirivanja provukla ruku u sobu, okrenula šalter uz riječi: „Hajde davle, ostavi Boga na miru“, a on se nasmijao i do dana današnjeg se toj zgodi smije.

I pored rečenice da se ne može Bogu primoliti i kupusu prignjojiti, treba znati u svemu za mjeru pa i u poslu i molitvi. Od nas redovnika tko to ne bi imao, bio bi za proglašenje pobožnjakovićem, ali nikako za identičnog redovnika ili redovnicu, i taj kvalitet, pravije osobina, ne bi dokazivao redovništvo, makar neki misle da je i sam po sebi taj kvalitet sam po sebi dovoljan.

Rad je ozbiljan znak identiteta redovnika isto kao i molitva. Nije moguće da su bez veze bili propisi srednjovjekovnih redovnika, napose benediktinaca, o molitvi i radu. Zahvaljujući njihovom radu spašene su bezbrojne kulturne vrijednosti u njihovim skriptorijima, a u našem vremenu osjeća se da je prava pravcata tragedija što ima redovnika koji sa službeno istom školskom spremom jedan više knjiga godišnje napiše, nego što drugi pročita, makar ovaj drugi nije ni na kojem drugom polju dao neki vidan rezultat. A da muka bude potpuna brojni smo koji ima-

mo sklonost izigravati sveznajuće. U svakom pojedincu nešto će uvijek prevladavati, naime sklonost prema nečemu od ova tri područja, molitva, umni rad ili fizički, manualni rad, ali trebalo bi dobro paziti da se ni jedno od ovoga troga ne zanemari, dobro bi to bilo već za zdravlje i izmjenu, a kamo li za vječnost.

Obzirom na ovo i okolnosti života pomalo ovo poboljšavaju. Silom prilika počinjemo malo više raditi, jer nema, ne može se naći radnika. I za molitvu javljaju se ogromne potrebe. Gleda li netko otvorenim očima što sve ljude tare, ako je imalo Isusov, ako ima ljubavi za bližnjega mora osjetiti potrebu da se za njih, za svoje poznate moli. Ima li netko pet prijatelja, znanaca, od njih petorice svakako su trojica već u nekoj krizi dok za se uznaju. Ili nije u redu kod djece sa školom, ili materijalno stanje, ili sloga u kući, ili zdravlje djece, ali uglavnom nešto fali nefaljivo.

5. Morao bi imati razumjevanje za ljude i njihove nedostatke

Nužno je ovo razumjevanje. Kardinal Njuman ima rečenicu koja glasi: „Svaku milu i nježnu majku, a sebi strogi sudac i oštra mačeha”. Ovo bi morao posjedovati redovnik. Jednom sam u razgovoru, što je za koga svećenik, rekao da je svećenik koš za svjetske ljudske nevolje, kao što je koš za otpatke, za materijalne otpatke, a za nas redovnike i redovnice smatram da moramo biti snošljivi prema svim ljudskim nedostacima i manama i koliko god osuđivali mane i nedostatke, one s manama i nedostacima ne bismo smjeli nikada osuditi i odbaciti.

Slavonci imaju običaj kada povedu mladu iz njene avlije onda djeveruša cikne i vikne, uzvikne: „Kaka je taka je, snaša je naša je”, tako i mi trebamo, ako smo redovnici, za svoje suvremenike Boga moliti, a za uzor možemo imati Mojsija koji za svoj narod, makar on ne valja, Boga moli.

Ovaj stav gledanja kroz prste treba imati i prema svojoj čeljadi u družbi, redu. Imamo pravo među se puno otvorenije jedni drugim reći što osjećamo za potrebno reći, jer se pretpostavlja da smo zreliji nego oni vani, ali i među se kada govorimo treba pripaziti na formu, posebno kada imamo posao s mladima, ako smo izrazito stariji.

Istinu treba reći otvoreno i koliko je moguće jasnije. Veoma često ovo dode kao neko buđenje, za koje ljudi znaju biti i zahvalni, a sigurno će biti zahvalni ako im je stalo do njihovog savršenstva i usavršavanja, što se pretpostavlja da bi trebalo biti želja svakoga tko je ovdje svojom voljom i željom.

Ako bi imali pravo ljudsko razumjevanje za ljude i njihove nedostatke onda bi mogli bolje upoznati i svoju braću oko sebe. Ne bi ih nakon par njihovih grešaka prekrizili i s njima se razišli. Bili bi snošljiviji prema međusobnim razlikama. Tko bi čovjeka upoznavao s ljubavlju sigurno bi ga potpunije i dublje shvatio, a onda i lakše prihvatio. Nakon iscrpnog saznanja o drugom i o svakom pojedincu kojeg bi upoznao mijenjao bi i zahtjeve koje bi na njega stavljao.

O Bogu kažemo da je naš otac, koji nas nefaljivo voli. I mi bismo se među se morali voljeti jer se bez toga neće moći prepoznati ni da smo Kristovi učenici, a kamo li neki odabrani učenici, a mi unutra morali bi to biti.

Trebao bi svatko biti spreman vaditi trun iz oka svoga i to i najmanji trunčić, a isto tako spreman podnijeti i gredu u oku bližnjega, onda bi se dalo živjeti i uživati.

Ukratko trebali bi prema svim ljudima biti takvi da kada nam netko od njih padne na um, bilo tko osim nas samih, odmah bi se svatko od nas trebao pitati, kako mu je, a mi se na žalost pitamo kakav li je, a kada sami sebi na um dodemo odmah bismo se trebali pitati kakav sam, a na žalost mi se pitamo, kako nam je.

6. Morao bi biti čovjek bez ijednog osobnog cilja osim spusenja duše i svoga usavršavanja kao sredstva za spasenje duše svoje

U sjemeništa ili u candidature mi dolazimo s raznim ciljevima, ali za vrijeme priprave i do uobličavanja u zrelog i kompletnog redovnika nama bi trebalo postati jasno što nas sve čeka, ali i zbog čega smo tu, a jedini dovoljni razlog može biti ovo. Ovdje se isplati biti samo za to i odreći se svega čega se odriče može čovjek samo za to blago na nebu. Isto tako jedino je tada moguće ovdje sretno i zadovoljno odživjeti.

Jasno je ako čovjek ovdje gdje smo mi priželjkuje nekakve položaje i neka blaga i ne znam što je sve moguće priželjkivati.

Takav redovno u svojim željama ne uspijeva, osim rijetkih iznimno sposobnih i kad im se posreće prilike inače većina takvih provede u izgaranju u svojim željama ili u režanju što svi neće da njemu temenaju i viču lepe.

Većina je nas prosječnih kojima nije dano činiti iznimna djela nego nam je dano časno i pošteno obavljati svoj zadatak i iz činjenice da to čineći činimo nešto veliko i uzvišeno uživati već na ovom svijetu u mirnoj savjesti a ujedno punim jedrima ploviti prema sretnoj vječnosti.

Tko sebi postavi druge ciljeve pa neka ih i ostvari bit će sličan nogometnoj ekipi koja je vodila i u kornerima, i manje kaznenih kartona dobila, ali utakmicu izgubila, a to se jedino broji i za to se jedino kao za cilj bori.

7. Morao bi biti čovjek predan u volju Božju

To je najlakše očitovati kroz prihvaćanje od zakonitih poglavara povjerene dužnosti i ulaganje najvećeg mogućeg truda da se zadatak izvrši, makar se ne smatra za to ni dostojnim ni sposobnim, a mislim da pravi redovnik stvarno ne bi smio ni trebao nešto što je u sebi časno i pošteno i čovjeka dostojno, smatrati sebe nedostojnim i za njega niskim, jer bi to bio znak oholosti, a kada se oholost useli u nekog redovnika onda je s Bogom s redovništvom svršeno, makar se govori o posebnoj redovničkoj oholosti.

Par dana nakon što sam imenovan mešтром novaka jedan mi je kolega, kolega koji me sigurno voli rekao, da bi ja po svoj prilici primio izbor da me izaberu, kada bi to bilo moguće za Boga, ali svakako sve za što bi me odredili da bi primio, dokazujući mi da sam postao ono, kada sam postao meštar, za što sigurno nisam

prikladan. Što se mene tiče dokazivao mi je u što sam i ja uvjeren, a i znam da on to kod mene ne smatra nekakvim karijerizmom, ali rekao sam mu da kada bih nešto naredeno otkazao ne vidim u kojem bi se ćošku mene sačuvao kvas redovništva, makar dopuštam da je lijepo da stariji upita podložnika, ali ne vidim da je nužno.

Valjda ne moram napominjati da je moj kolega i prijatelj ostao pri svome, a ja pri svome.

Neću sada ovdje pisati stvari kakve su se donedavno u vidu igrokaza prikazivale po kućama časnih sestara, naime o nagrađenom posluhu i kažnjenom neposluhu, ali ima tu nešto, makar nama nije baš sve jasno. Naš svijet kaže da je bolje i malo s blagoslovom nego bukadar, masa, mnogo bez blagoslova. Imam iskustvo iz vlastitoga života da stvari po prilici tako stoje, naime da čovjek najčešće ondje nadrlja gdje nekako svojevoljnošću navre na silu, a i da Bog nekako naprosto blagoslivlja poslušnost. Bit će da je to ono da se oholima protivi, itd.

U ovom vremenu nije oznaka ljudi uopće pa ni nas redovnika ono što je jedan svetac rekao da je voljniji po volji Božjoj, a nju je gledao u volji poglavara, da je voljniji po toj volji biti najniži crv nego ne znam što po svojoj volji, nije to odlika i oznaka ljudi našeg vremena pa ne treba biti ni naša, ali ako se odbaci pokornost volji Božjoj, čega je znak predanost u volju poglavara, ako se to kao takvo odbaci, onda je zbilja stvarnost takva da se treba nad njom zabrinuti.

8. Morao bi biti sretan u svom staležu

Nije li netko sretan onda je on samo nazor ono što jest, to jest jedva je to, a čim je nešto jedva onda je znači prenaporno, jer čovjek rahat nosi ako nije pretovaren, a jedva ako je pretovario. Tko nešto teško nosi, znači da se prevario u procjeni što može, da je zalutao.

Tko je svojim pozivom oduševljen kao šok sobom bit će i zabrinut za svoju zajednicu kao okorjeli politički zatvorenik za državu kod koje je u zatvoru, a onda će i o svom staležu davati sliku, ponekad i nehote, kakvu politički robijaš daje o državi kod koje je u zatvoru, a po toj slici ni redovnika ne bi rođena majka prepoznala ni državu njen tvorac, jer je i redovnik i država u prikazu političkog zatvorenika uvijek karikatura i nakaza.

Kada čovjek zaluta u bilo koji poziv rahat se može reći, bez muke se može reći da je nesretan i da je to nesreća, ali kada netko zaluta u naš poziv, onda je to stvarno prava tragedija.

Što se mene osobno tiče pored svega pročitnog o pitanju imam li zvanje, imaš li zvanje i slično, čini mi se da je jedini pravi znak i pokazatelj da je netko negdje pozvan to ako je tu sretan i da nije pozvan, ako je nesretan, jer ne vjerujem da bi nas Bog mogao pozvati da se negdje patimo, a mi svi tvrdimo da ovdje On, Bog poziva.

Jasno je da nema podneblja, ovog nastanjenog, bez i kapi kiše, to bi po sebi bila najpustija pustinja. Isto je tako istina da nema života na ovom svijetu bez muke. Svijet to kaže, „nema oltarića bez križića“, ali ako je netko ovdje trajno

na križu to bar za mene sigurno znači da nije tu pozvan nego da je zalutao i trebao bi bježati i tragati svoje mjesto, za svojim mjestom, pa makar se pretvorio u vječnog tragača kao što legenda govori o svetom Kristoforu da je tragao dok nije našao Krista. Meni je prihvatljivije da je Bog nekom dao ulogu tragača pa da se bar na mahove, kada mu se učini da je našao, obraduje, nego da je dao ulogu trajnog nesretnika kojem se ne pojavljuje ni tračak sreće.

Nije li netko sretan koliko toliko u nekom pozivu, bar za mene je sigurno da tu nije ni pozvan.

Kažu da je sveti Franjo onoga koji bi bio tužan odmah slao na ispovijed, a mislim i znam iz iskustva da svijet od nas očekuje da mu budemo nešto kao aperitiv za jelo za sveukupan život mi redovnici i tvrdim nitko im od nas ne smije biti onaj koji ih oneraspoložuje kada nas vide i to trajno. Znam da ih najgore smeta kada smo vječno kiseli. Najteže im je kada dožive ono što mi je jedan vjernik rekao o jednom svećeniku nakon što je mnogo šta rekao i dobro i loše o njemu, ali za najgore mu je smatrao i to me je upitao ali genijalno mudro: „Što je, ujače, uvijek nako ljut na život?“ Dakle, što je onako nezadovoljan životom?

Dalo bi se ovo izreći, bez sretnog lika nema redovnika.

9. Morao bi pri sebi imati spremnost na žrtvu i znati trpjeti ako treba

Sjećam se jedne divne pohvale našem staležu koju sam slušao, a glasila je ovako: „Niste savršeni, ali stvarno vidim da nije da pričate a ne činite, vidim da i držite što govorite“. To je bilo nakon najobičnijeg premještaja kada su oni vidjeli da je odlazitelju jako teško ići, ali da ide na način dostojan čovjeka i kršćanina.

U jednoj drugoj zgodi također sam čuo divnu pohvalu a radilo se o ozbiljnoj procjeni i jako inteligentnom zaključku. Muslimani ne traže od nas što se ponekad misli da traži asketika, ali drago im je i mnogo im znači kada stvarno znamo muku podnijeti dostojanstveno i časno, a i iznenadi ih kada vide da smo totalne kukavice. Pričao mi je jedan intelektualac da se razočarao nad smrću jednog redovnika, koji je u životu jako lijepo pričao o smrti, a umro dršćući pred njom pred njegovim očima.

10. Trebao bi imati poniznosti, skromnosti

Stalno bi trebali biti svjesni nečega adekvatnoga onom Kristovom: „Kada sve učinite, recite, sluge smo beskorisne“ ... i kada sav trud oko svoje izgradnje uložimo i kada možda stvarno mnogo postignemo, znajmo da savršeni nismo, koliko god nam se stalež zvao savšenim, staležom savršenosti.

U međusobnim odnosima znajmo uvijek posumnjati u se i ispitati se a ne-mojmo samo druge na to poticati.

Ohol redovnik to je prava puna praznina ili prazna punina. Nema li redovnik pri sebi poniznosti, skromnosti, smjernosti, koliko bilo, teško je vjerovati da će mu ljudi priznati da je redovnik.

U književnosti je često stavljaju kao autentičnu oznaku, a dade je se i vidjeti bar ponekad pri nama, a i u životu veoma često bude praktično zatražena a srećom i pokazana.

Po sebi je jasno da nema redovnika ako ga Crkva tim ne prizna i ako ne zadovoljava brojne tražene stvarnosti koje bi trebalo podastrijeti kada bi se vršila službena identifikacija ili nekakva registracija redovnika, međutim ja sam pod brojevima naveo stvarnosti po kojima bi i nestručnjak mogao izvršiti identifikaciju i identitet i spontano, kada bi takvoga vidio reći, pa ovo ti je redovnik.

Od svih ovih oznaka redovnika i identiteta redovnika jasno je da u određenom dobnom razdoblju prevladava ovaj ili onaj.

Svakako bi dobro došlo da svaki redovnik i redovnica i u starosti ima zanos mladosti, a i u mladosti razboritost starosti, a to nije nemoguće ako je čovjek svjestan da njegov glavni hitac sigurno pogađa, da je spasenje sigurno, a sigurno je ako se ikoliko živi ono što bi se trebalo živjeti, a to znači ako nije karikatura samoga sebe.

RAD U SKUPINAMA

PRVI DAN

1. skupina — Voditelj: s. Mariangela Žigrić
Zapisničar: s. Slavka Sente
Sudionika: 19

Rad smo započeli nakon kratke šutnje i Gospodnje molitve. Tema razgovora svodila se na predavanje p. Fućaka. Misli su slijedeće:

— *Kad Bog poziva, služi se raznim sredstvima, osobama, okolnostima, znakovima.*

— *Svoje zvanje — poziv treba promatrati u zrcalu biblijskih likova, odnosno u svjetlu njihovih poziva. U različitim prilikama svatko se može u tim likovima prepoznati. Biblija nam ih donosi kao izrazite primjere — uzore.*

— *Bog privlači — poziva čovjeka — grešnika onakvog kakav jest. Čovjek da bi prihvatio druge, mora prije prihvatiti samoga sebe.*

— *Poziv je upravljen svakome čovjeku, ali na različite načine. To je važno naglasiti, jer postoji opasnost da se zbog svoje redovničke karizme izdižemo nad ostali svijet — kao posebno privilegirani.*

— *U svom redovničkom životu ne smijemo stvarati kalupe koji su u stanju onemogućiti život s Crkvom. Moramo biti otvoreni poticajima Duha koji djeluje u svetoj Crkvi. Duh potiče i pojedince i zajednice na traženje što savršenijih načina služenja Bogu i braći ljudima.*

— *Obraćanje je veoma važan — presudan zadatak svakoga od nas. Posebice je ono aktualno u ovoj Godini otkupljenja.*

Sredstva za ostvarivanje našeg redovničkog identiteta: slušanje — ostvarivanje Božje riječi; razmišljanje o Božjoj riječi, o Božjem pozivu koji nam je svagdano upućen.

U poslijepodnevnom radu izmjenili smo dojmove o predavanjima te nastavili jutrošnju diskusiju koja je svoja uporišta tražila prvotno u biblijskim tekstovima — primjerima — poticajima.

2. skupina — Voditelj: s. Kornelija Zorić
Zapisničar: s. Bernardica Kesak
Sudionika: 17

Nakon kratkog upoznavanja skupina je počela diskusijom. Glavne točke di-

skusije: Naš poziv je dar. Pozvani smo da drugima budemo dar!

Krist je Božji dar nama. On izabire egzistenciju čovjeka radi čovjeka. – Daruje nam se do smrti na križu. Naš identitet ostvaruje se nasljedovanjem – ostvarivanjem Kristove darovateljske uloge.

Naš poziv ima trajno obilježje pa traži i trajni odziv. U inflaciji riječi često ne čujemo Kristov zov koji se ponavlja. Potreban nam je svestran odgoj, osobna integracija, ali iznad svega hranjenje Božjom riječi kako bismo svoj poziv i svoje obraćenje iz teorije pretvarali u životnu praksu.

U popodnevnom radu skupina je diskutirala o pojmovima: poziv i identitet. Složili smo se da je poziv milost, a redovnički identitet ostvarivanje poziva cijeloga života. Bez vjere nema redovničkog identiteta. Iznijeli smo osobna iskustva o svom redovničkom pozivu i tako se međusobno bolje upoznali i jedni druge ohrabрили.

3. skupina – Voditelj: p. Tomislav Vlašić
Zapisničar: s. Asumpta Svalina
Sudionika: 32

Glavna tema diskusije – rada: Obraćenje i poziv. Božja riječ i obraćenje su vrlo povezani. Uz početno obraćenje treba voditi računa o trajnom obraćenju; trajno oživljavati njegove dimenzije.

Tražili smo kada i kako počinje obraćenje. Obraćenje je trajni proces koji traje do smrti. Ne može se definirati čas susreta s Bogom, ali možemo i moramo raditi da to jednom počne.

Naši molitveni susreti moraju postati susreti preobrazbe. Ako nešto „koči“ naše obraćenje, potrebno je otkriti što je to što nam smeta ući u proces otvaranja prema Bogu i bližnjemu.

Osvrnuli smo se na dopodnevno predavanje p. Fućaka, a potom iznijeli osobna iskustva poziva i obraćenja.

Sredstva koja dovode do obraćenja poglavito su poticaji žive Božje riječi i dobri primjeri obraćenih. I u jednom i u drugom slučaju potrebno je naše osobno puno sudjelovanje.

4. skupina – Voditelj: p. Marko Štekić
Zapisničar: s. Benjamina Mutić
Sudionika: 23

Obrađivali smo dvije teme: a) Temeljni poziv na obraćenje i b) Uzajamni odgoj.

Temeljni poziv na obraćenje sastoji se u izgrađivanju sebe na korist drugima. Obraćanjem pojedinca obraća se, oblikuje cijela zajednica. Za pravo obraćenje potrebna je jaka vjera, molitva, ljubav prema Bogu i zajednici. Da bismo održali duh obraćenja, potrebno nam je svakodnevno oživljavanje duhovnog djetinjstva pred

Ocem nebeskim.

Uzajamni odgoj: Razlike među generacijama u redovničkim zajednicama ne smiju biti zapreka zdravog redovničkog suživota. Treba davati prednost drugima, odnosno, tražiti „trun“ u svom, a ne u tuđem oku. Svaki novi dan pruža nam novu priliku u ostvarivanju vlastitoga redovničkog bića koje ne živi izdvojeno, nego živi i djeluje u okvirima uže i šire zajednice.

5. skupina — Voditelj: p. Josip Sremić
Zapisničar: p. Ivan Milanović
Sudionika: 18

Diskusija je otpočela pošto se svaki od sudionika predstavio imenom i prezimenom, te službom koju obavlja — u smjeru predavanja p. Fućaka: „Biblijska provjera redovničkog poziva“; predavanja g. Marka Pranjića: „Neke antropološke komponente redovničkog života“, te uloge afektivnog života u redovničkoj zajednici.

Redosljed kojim se odvijala diskusija:

- Razgovor o temeljnom kršćanskom pozivu — krštenju i obraćenju.
- Razgovor o činjenici da Krist poziva — očekuje velikodušni odgovor.

Premalo govorimo o svom temeljnom pozivu — pozivu na obraćenje pojedinaca i redovničkih zajednica.

— *Zajednica treba biti mjesto radosna življenja poziva; trajne raspoloživosti za Boga i čovjeka. Svaki je poziv osobni, ali na dobro zajednice. Mora se nadvladati prosječnost življenja svoga osobnog poziva. Iskustva o svom osobnom pozivu treba komunicirati — radosno.*

Poziv se hrani Božjom riječju. Treba je čitati, meditirati. Šteta što nemamo prikladne komentare o biblijskim tekstovima.

Afektivno područje redovničkog života prilično je zanemarivano u našim odgojnim zavodima. Sad se tome posvećuje više i stručnije pažnje. Redovnik — redovnica mora odavati cjelovitu, zrelu, poticajnu ličnost.

6. skupina — Voditelj: s. Ancila Presečki
Zapisničar: s. Mila Bašić
Sudionika: 15

Svaki je sudionik iznio svoje dojmove o predavanju. Dati su prijedlozi za rad u skupini. — Raspravljali smo o obraćenju kao temeljnom procesu u našem redovničkom zvanju.

U stvarnost otkupljenja ušli smo krštenjem, koje nastavljamo produbljivati svojim redovničkim zavjetima. — Bit našeg poziva je biti s Kristom i to u našem stalnom „hoću“. Utemeljenost našeg poziva ima kristološko obilježje.

Svoj identitet ostvarujemo tim više što smo tješnje povezani s Kristom u duhu Ivanovih riječi: „On treba da raste, a ja da se umanjujem“. To se ostvaruje življe-

njem ljubavi koja je odgovor na konkretni Božji poziv koji nam je upućen i na koji se traži radostan odgovor.

7. skupina — Voditelj: g. Marko Pranjic
Zapisničar: p. Zvonimir Gutal
Sudionika: 17

Upoznavanje i izbor radne teme — O zvanju

Zvanje je dinamična stvarnost i pojavljuje se u raznim oblicima karizme. Dinamizam karizme u sebi treba uskladiti s dinamizmom njezina ostvarivanja u pastoralnom i profesionalnom djelovanju.

Apostolat u bolnici, na župi, u katehizaciji, u staračkim domovima ne smije udaljavati od duhovnosti, nego je mora još više produbljivati.

Duhovno zvanje je životno opredjeljenje koje se ostvaruje i usavršava u zajedništvu. Ono se utvrđuje molitvom, žrtvom, apostolatom i uz potporu zajednice. — Krize mogu nadoći i nailaze, ali se mogu i moraju prikladno rješavati.

8. skupina — Voditelj: p. Jakov Mamić
Zapisničar: s. Danijela Vincetić
Sudionika: 17

Na početku svoga susreta obratili smo se Gospodinu molitvom i osobnim predanjem, a zatim se međusobno upoznali.

Za temu: Redovnički identitet — moj poziv svi smo pokazali veliko zanimanje. Pokušali smo prodrijeti u njezinu bit, odnosno osobno se suočiti s njezinim značenjem za nas. Kako smo iz različitih redovničkih zajednica, imali smo priliku upoznati različite oblike Božjeg poziva.

Iskustvo susreta sa samim sobom spontano je iznio jedan redovnik: zahtjevi svijeta — zahtjevi Božje riječi, trenuci razmišljanja — odluka, molitva — rad.

Sigurnost da nas Bog zove ulijeva snagu i pred najvišim poteškoćama i zahtjevima redovničkog života. U traženju i ostvarivanju poziva veliki udio tvore osobe s kojima živimo i radimo.

Koje inicijative poduzeti da bi naša karizma danas postala životvornija? Iznnesena su dva iskustva. Kćeri Božje ljubavi su napustile vodstvo župskih domaćinstava i posvetile se svojoj prvotnoj karizmi: siromašnima, onima za koje se nitko ne brine. — Drugo iskustvo prožeto je poteškoćama. Sestra traži put osobnog ostvarivanja i počinje odlaziti k napuštenima i siromašnima. Nailazi na poteškoće, jer je njezina zajednica — družba više usmjerena prema drugim područjima djelovanja — svjedočenja.

Spremnost služenja Bogu i braći ljudima osnovni je postulat redovničkog opredjeljenja. Svaka zajednica ima mnoštvo mogućnosti djelovanja pa se ne treba bojati osobnog razočaranja ili frustriranosti. Pojedinci predstavljaju zrnca koja tvore „mozaik“ redovničkog svjedočenja.

9. skupina — Voditelj: p. Jerko Fućak
Zapisničar: s. Benamina Šmuc
Sudionika: 18

Rad u skupini započeli smo međusobnim upoznavanjem (ime, prezime, služba i mjesto rada). Razgovor smo počeli pozivom, da svatko da svoj udio — iznese svoje dojmove i svoja iskustva. Svaki čovjek nosi u sebi jedno bogatstvo, iskustvo života koje je vrijedno čuti. Kratki sadržaj našega rada:

- Izmjena iskustava pojedinačnih poziva.
- Zajedničko navještanje Božje riječi potreba je našega vremena.
- Kako uklopiti osobni poziv u zajednički način života i djelovanja?
- Odnos starijih i mladih u zajednicama — prihvaćanje i neprihvatanje. Naglašena je vrijednost međusobnog nadopunjavanja. Stariji imaju iskustvo koje mladima može koristiti, a mlađi mogu unijeti pravu vitalnost.

Posebice smo se zadržali na pitanju temeljnog poziva na obraćenje. Svi smo o tome željeli čuti nešto više. Riječ je o stvarnosti koju je svaki od nas doživio kad je osjetio prvi poziv u redovništvo. Obraćenje — obratiti se — znači okrenuti se od prijašnjeg ka budućem, od slabijeg na bolje. Da bismo znali što i kako misliti i činiti, potrebno je čuti Božju riječ, susresti Isusa Krista.

Što kome znači Božja riječ? — Sudionici su iznosili iskustva susreta s Božjom riječi u svojim zajednicama. Ne možemo nasljedovati Isusa Krista i služiti mu, ako ne znamo što on hoće! Potrebno je interiorizirati riječi Evanđelja. Božju riječ nije dovoljno čuti, nju treba doživjeti. Naše probleme treba rješavati upravo u svjetlu Božje riječi. Nekada se događa da Božju riječ „manipuliramo” — njom nastojimo opravdati neke svoje stavove. Božju riječ moramo neizmjereno cijeniti.

Popodnevni rad počeli smo pjesmom „Krist na žalu”, a potom su se predstavili novonadošli sudionici naše radne skupine. Rad smo nastavili produbljivanjem prijedlogovanih točaka svoje diskusije.

10. skupina — Voditelj: p. Štefan Balazić
Zapisničar: s. Josipa Šimić
Sudionika: 23

Za početak smo zapjevali pjesmu. Voditelj je predložio radnu temu: Moj osobni poziv (Što on za mene osobno znači? Kako smo se odazvali? Kako ga realiziramo u životu?). Prijedlog smo jednoglasno usvojili.

Svi smo u kratkim crtama iznijeli iskustva svog osobnog poziva — kako smo ga doživjeli, kako ga shvaćamo i provodimo u život. Ostali smo dosljedni okvirima predložene teme.

Došli smo do zajedničkog zaključka da se naš poziv sastoji iz obraćenja. Što bi drugim riječima značilo: ostvaruje se u ustrajnom i potpunom služenju Bogu, Crkvi, zajednici, bližnjima.

U popodnevnom radu nastavili smo započetu temu. Svatko od nas ima svoj put. Na tom putu pomažu nam: duhovni vođa, ispovjednik i naša redovnička za-

jednica. Naše životno djelovanje nije bez Božje pomoći, posebice u kriznim i teškim trenucima!

11. skupina — Voditelj: p. Anto Knežević

Zapisničar: s. Blaženka Franjičević

Sudionika: 18

Rad smo započeli pjesmom. Voditelj nas je upozorio da treba izabrati temu i zaustaviti se na konkretnim stvarima: Poziv u konkretnom vremenu i prostoru. Rad se odvijao posve spontano, bez ikakve ukočenosti.

Postavilo se pitanje — poziva i odziva u našim prilikama. Pošli smo od činjenice, da se danas mladi manje odzivaju, da su prisutna velika kolebanja u prihvatanju poziva pa su nas zanimali uzroci. — Mišljenja su različita, ali se upotpunjuju i govore o kompleksnosti problema. Koliko god utječu i to snažno: manjak vjere u današnjem svijetu, problemi obiteljskog života, materijalistički pogled na svijet, ponajviše je presudna naša prisutnost — naše svjedočenje, odnosno manjak svjedočenja! — Uviđa se raskorak između onog što smo prihvatili — obećali i onoga što stvarno životom pokazujemo.

Bog poziva. Očekuje naš slobodni odziv. Od nas se traži specifičnost: put svjedočenja Boga ljubavi, Boga koji oslobađa. Za svoju mlakost često nalazimo razne isprike. Međutim, pozvani smo na korjenito svjedočenje i to u ovom vremenu i prostoru.

Naše redovničko zvanje treba novu snagu za novi rast. Potrebno nam je:

- shvatiti poziv kao vrednotu koju želim ostvariti;*
- prihvatiti sebe i druge kao ograničena bića i znati ljubiti Božjom ljubavlju, biti sposoban trpjeti, nositi križ, odricati se;*
- obnavljati svoje zvanje svakim danom i hraniti ga Božjom riječju, osluškujući je i usklađujući se prema njoj;*
- svaki dan naći dovoljno vremena za molitvu.*

Popodnevni rad: Predavanja su nas potakla da izmijenimo iskustva — dojmove. Pitali smo se: Kako u ostvarivanju svoga poziva živimo ljudske vrednote koje omogućuju rast u zrelost — do uzrasta potpunog čovjeka? U razgovoru smo dotakli neke važne točke, kao na primjer: vrednovanje afektivnog života, formiranje savjesti, odgoj za zrelu ličnost. Uočili smo neke nezrelosti u svojim zajednicama — nama samima. Može se susresti i osjećaj neostvarenosti.

Istaknuta je važnost usmjerenja kroz odgoj — za ljudsku otvorenost da bi se spriječilo potiskivanje emocija, prisutnost straha koji paralizira pravo prijateljstvo i velikodušno altruističko djelovanje.

DISKUSIJA

PRVI DAN

P. Ivan Milanović: *Iznosim pitanje postavljeno u našoj radnoj skupini – odnosi se na biblijsku temu – hranjenja Božjom riječi. Bez Biblije naš redovnički život bio bi prazan. Ona mu je prvorazredna hrana. Nedostaju nam biblijski komentari. Što je s tim? Pripremaju li naši bibličari nešto na tom planu?*

P. Jerko Fućak: *Drago mi je što se postavlja ovo pitanje, odnosno što se osjeća veliko zanimanje za biblijske komentare. Praviti i izdavati biblijske komentare složen je i težak posao. Nije nam dovoljno ono što već imamo. Radi se u tom pravcu, a mora se raditi još više.*

P. Jakov Mamić: *Komentari su nam veoma potrebni, ali za zdrav i intenzivan duhovni život potreban je izravan dodir s Božjom riječi. – Pitanje za g. Pranjića: Vaša tema je glasila „Antropološka utemeljenost redovničkog poziva”, a vi ste obradili „Neke antropološke komponente redovničkog poziva”. Recite nam nešto o profilu redovnika čiji je poziv antropološki utemeljen. Odajem Vam priznanje, jer nas je Vaše predavanje ohrabrilo.*

G. Marko Pranjić: *Najavljena tema bila bi preširoka pa sam se odlučio za ono što je moguće izvesti – prikazati. Nema jednoga određenog profila redovnika čiji bi poziv bio antropološki utemeljen. Naime, svi smo mi jedincati i neponovljivi.*

S. Renata Mrvelj: *Potrebno je pisati knjige, komentare, materijale s biblijskom tematikom. Mi smo u tome veoma oskudni. Možda smo u ovom trenutku najpotrebniji upravo dobrih biblijskih komentara.*

P. Jerko Fućak: *Napominjem da „Služba riječi” donosi dosta toga. Treba više koristiti ono što već imamo.*

P. Ivan Milanović: *Nešto u vezi s predavanjem g. Pranjića, odnosno uloge afektivne zrelosti u životu redovnika i redovnice. U našoj radnoj skupini pitali smo: Što je s literaturom o odgoju za afektivnu zrelost? Može li predavač navesti neku literaturu na našem jeziku?*

G. Marko Pranjić: *Literatura na ovom području pretežno je strana, poglavito je na engleskom jeziku. U nas je dosta oskudna. Nema jedne knjige – priručnika, iako tu i tamo možemo naći članke koji obrađuju tu tematiku.*

DRUGI DAN

DINAMIKA ŽIVLJENJA REDOVNIČKOG IDENTITETA

Ovo predavanje pretpostavlja dvije činjenice: 1. da dobro uočavamo prilike u kojima živimo i posvećujemo našu sadašnju redovničku stvarnost i to onakvu kakva ona jest; 2. da smo svi dobro pratili izlaganja dosadašnjih tema i uzimamo kao temelj ono što je bilo o redovničkom identitetu i njegovim karakteristikama već rečeno. No, ipak mi se čini potrebnim da na početku predavanja, radi jasnoće, iznesem karakteristike identiteta u njegovu dinamičnom vidu.

Riječ identitet, pod vidom njegove dinamičnosti, „moderan” je izraz i želi nam približiti razumijevanje i shvaćanje čovjeka našega vremena. S druge pak strane, govori nam kako je identitet istodobno privatna i socijalno-društvena stvarnost i kako opredjeljuje čovjeka izvana i iznutra. Identitet nastaje i stiče se kroz socijalno-društveno pripisivanje uloge (npr. biskup, redovnik, provincijalka, župnik, itd.) i kroz osobno oličenje — ostvarivanje te uloge. Još jasnije može se to reći ovako: identitet stičem i ostvarujem tako da prihvaćam i promatram sam sebe onakvim kakav jesam: u svojim spoznajama i djelovanju (identifikacija), s jedne strane, a s druge strane, ako me istodobno moja okolina, tj. drugi, prepoznaje onakvim kakvim me oni vide i gledaju (identificiranje).¹

Iz ovog razmišljanja proizlazi da identitet ostvarujemo u vremenu i svom životnom kontekstu. On ima to snažniju autentičnost što se više poklapa ono kako ja sebe doživljavam s onim kako me vide i doživljavaju drugi; tim što se više poklapa identifikacija s identificiranjem. I obratno: što se manje poklapaju identifikacija i identificiranje, ili se čak razilaze, to je manje vidljiv i jasan identitet. To nepoklapanje onoga što ja jesam s onim kako me drugi vide i doživljavaju dovodi do smetnji i konflikata a nekada i do raspadanja identiteta.

1. IZVORI DINAMIKE ŽIVLJENJA REDOVNIČKOG IDENTITETA

Svima nama poznate su i jasne smjernice II. vatikanskog koncila u kojima Koncil poziva sve red. zajednice na obnovu i „aggiornamento”. Te odredbe Koncila te druge društvene, kulturne i religiozne promjene u svijetu i Crkvi donijele su sa sobom promjene u shvaćanju redovničkog života. Jedna od tih jakih promjena jest

¹ Heini Hildegund, P. Hilarion, *Gestalttherapeutische Fokaldiagnose und Fokalintervention in der Behandlung von Störungen aus der Arbeitswelt*, u: *Integrative Therapie*, 1/1980, str. 21; H. Petzold, *Die Rolle des Therapeuten und die therapeutische Beziehung in der In-*

svakako činjenica da se ne stavlja više toliko naglasak na juridičku stranu redovničkog života, nego više na njegov sadržaj i zajednicu. Zbog tih pomicanja naglasaka možemo na neki način reći, da je red. život prije Koncila bio „jednostavniji“, ali s puno više određenosti kroz propise. Zajednicu su povezivali zavjeti, zajednički ciljevi i konkretne zadaće rada. Sve što je trebalo planirati na razini zajednice bilo je određeno propisima i uhodanim običajima; često puta malo se osluškivalo što se događa s pojedincima i što se događa u međuljudskim odnosima unutar tih zajednica. Profesor na salzburškom sveučilištu Wolfgang Beilner s tim u vezi piše: „Nasljedovanje Krista u red. životu gledalo se u prošlosti previše jednostrano, jer se uzimalo kao ispunjavanje evanđeoskih savjeta po određenim juridičkim formama. Kod toga je pak premalo dolazila do izražaja sva širina Isusove poruke kao neprestani poziv čitavoj zajednici. Tako je duhovni profil Isusovog poziva izgubio komunitarnu dimenziju i najčešće se iscrpljivao u opsluživanju propisa. U takvim okolnostima nije bilo mjesta za dijalog i izmjenu iskustava o proživljavanju vjere i o zahtjevima koje upućuje Isus pojedincima i čitavim red. zajednicama.²

Red. život je dakle iza Koncila postao dinamičniji, što donosi sa sobom puno radosti i poleta a nekada opet više neizvjesnosti i nesigurnosti, napetosti i straha pred novim situacijama. Zato sada želim navesti barem nekoliko izvora dinamike življenja redovničkog identiteta, a druge ćete dodati sami u diskusiji i radu po skupinama.

Najosnovniji izvor dinamičnosti red. identiteta jest činjenica da smo stvoreni na sliku i priliku Božju. Budući da je Bog Stvoritelj i početak svega, on je svoju sliku i priliku utkao u sve stvoreno, a njom na poseban način opečatio čovjeka. Ostvarivati tu sličnost s Bogom u svom pozivu, u prostoru i različitim vremenским situacijama, izvor je dinamike življenja našeg identiteta.

Drugi izvor iz kojeg proizlazi dinamika jest istina da smo kao ljudi stvoreni u ovom svom konkretnom tijelu od mesa, kostiju i krvi, i to kako kaže Biblija: „Jahve, Bog, napravi čovjeka od praha zemaljskog“ (Post 2,7). I baš zbog toga što smo stvoreni iz „praha zemaljskog“, mi smo egzistencijalno povezani s kozmosom i svijetom na tako fundamentalan način da nas svaki naš izdisaj s njima povezuje, a svaki naš pogled omogućuje im da oni ulaze u nas. Osim toga, jer sam kao konkretan čovjek povezan s kozmosom i svijetom, povezan sam također i s drugim ljudima. S njima govorim isti jezik, zajedno s njima razmišljam na „ljudski“ način te tako postajem to što u biti jesam preko i kroz druge. Preko njih pronalazim svoj identitet a kroz svoju čovječnost omogućujem da drugi otkrivaju svoj identitet. Postati čovjekom i živjeti svoj identitet moguće je, dakle, jedino kroz dinamiku odnosa sa svijetom i ljudima.

tegrativen Therapie, u: H. Petzold, *Die Rolle des Therapeuten und die therapeutische Beziehung*, Junfermann 1980, str. 233.

² Wolfgang Beilner, *Das spirituelle Leben als Nachfolge in der Gemeinschaft*, u: Rudolf Bock-Gerd Domann, *Riskierte Brüderlichkeit*, Walter-Verlag 1979, str. 13.

Slijedeći izvor dinamike življenja našeg identiteta proizlazi iz činjenice što smo redovnici i redovnice. Kao takvi želimo i moramo svjedočiti i živjeti u Crkvi i svijetu svoju funkcionalnu i karizmatiku dimenziju, svoju mističnu i praktično-političku komponentu. A zadnja norma ove dvostruke dimenzije jest nasljedovanje. Nju II. vatikanski koncil definira po svom sadržaju ovako: „Zadnja norma red. života jest u Evanđelju prikazano nasljedovanje Isusa Krista. Ono mora važiti kao vrhovno pravilo svim institucijama.” (PC 2a). O toj normi kaže Metz: „Mjerilo koje sve mjeri, pa tako i povijest utemeljenja, kao i vjernost prema njoj u promjenljivostima povijesnog života, životni je zakon nasljedovanja — uz one posebne akcente koji su postavljeni u povijesti utemeljenja. Autentična redovnička povijest jest, dakle, uvijek povijest nasljedovanja. A budući da nasljedovanje nije vanpovijesna i vansituacijska imitacija, ukoliko, naime, situacije koje se mijenjaju kao i njihovi vapaji i izazovi ulaze u to nasljedovanje, moraju se pisati uvijek nova poglavlja povijesti Redova. U tim novim poglavljima neće se jednostavno prepričavati povijest utemeljenja, nego nju treba dalje pričati: tu nadolaze nove povijesti koje u svakom slučaju mogu poprimiti orijentacijsku i normativnu snagu za redovničku zajednicu — ako su to stvarno povijesti nasljedovanja i ako kao takve djeluju.”³

I još konkretnije: „Kako će danas uspjeti nekoj redovničkoj zajednici — kao zajednici — ostvariti onu radikalnost nasljedovanja, koja je bila prisutna na njezinim počecima i koja je te početke nadahnjivala? Tu se ne smije isključiti promjena kursa i položaja! Moglo bi se reći malo zaoštrano (ne i nedvosmisleno): Redovi trebaju i moraju biti konzervativni ukoliko će zadržati nasljedovanje kao životno pravilo; oni trebaju i mogu biti progresivni, tako što će svoj životni stil i svoju vjernost tradiciji uvijek provjeravati prema zakonu tog nasljedovanja. To najprije zahtijeva otvorenost i poučljivost „prema vani”, u odnosu na nove izazove i iskustva. Nadalje, to sve zahtijeva snagu za obnovu i integraciju „prema unutra” — prije svega onda i tamo gdje su se redovničke zajednice u međuvremenu same pretvorile u prekomplikirane institucije, pa onda olako smatraju kriterijem svoga identiteta ravnotežu i vlastitu zakonitost svojih organizacijskih oblika.”⁴

Redovi imaju, dakle, veliko značenje za cijelu Crkvu. Oni svoj vlastiti redovnički život stavljaju u općecrkvenu i općedruštvenu perspektivu ako ga shvaćaju u svom kontinuitetu i žive kroz izazove vremena ostajući vjerni svojoj naravi. Vjerojatno nam nije teško shvatiti kako veliku ulogu ima tu dinamika s kojom svoj identitet živimo, a još konkretnije to osjećamo u svojoj svakidašnjici.

Posljednji izvor dinamike življenja red. identiteta, kojeg navodim, jest apostolska djelatnost redovnika i redovnica. Redovništvo nije samo sebi svrhom. Ono je dar Crkvi, ono je poslano Crkvi i svijetu i zato mora imati u njoj svoju funkciju i mogućnost apostolskog djelovanja (Kanon 573). Kakve napetosti i dinamika postoje u ostvarivanju red. identiteta na tom području, čut ćemo u posebnom predavanju.

³ Johannes Baptist Metz, *Redovništvo, inovacija i korektiv?* KVRPJ Zagreb 1983, str. 20.

⁴ Metz, n. dj., str. 21.

2. DINAMIKA REDOVNIČKOG IDENTITETA OSTVARUJE SE U INTEGRITETU I ŽIVOTNOM KONTEKSTU

Svima je nama poznato kako je svaka naša red. zajednica na svom početku bila živa, privlačna i vitalna, puna dinamike i životne snage, puna privlačnosti i bez pomanjkanja zvanja. Taj je fenomen prisutan i danas u zajednicama koje nastaju (npr. Misionarke ljubavi – sestre Majke Terezije i razni redovi koji su se počeli širiti u Trećem svijetu). No, kasnije kada se zajednica strukturirala ili kada joj Crkva „nametne” institucionalizirani oblik života, taj život gubi svoju vitalnost, spontanost, životnu snagu, itd. a jače dolaze do izražaja njegove forme i strukture. Zato je Koncil, koji je osvežio lice Crkve, htio dati dinamičniji oblik života redovništvu i pozvao ga na obnovu, na vraćanje izvorima, otkrivanju i oživljavanju bitnih elemenata njegova života i njegova identiteta. Sve nas je to prisililo i dano-mice nas prisiljava da možda naš, već pomalo statički, život postaje snažniji i dinamičniji, ukoliko želimo da naše stanovanje pod istim krovom zasluži oznaku zajednice vjere, rada i života, u autentičnom smislu riječi, i ne ostaje samo izgled dobra obitelji, skupina ljudi, samo – stan.

Već sam malo prije spomenuo da redovništvo nije samo sebi svrhom. Ono je dano Crkvi i svijetu kao dar. Zato se mora promatrati i tražiti svoj identitet i integritet u svom životnom kontekstu, u odnosu i povezanosti s kozmosom, Bogom, braćom i sestrama s kojima zajedno živimo, kroz svoj rad i otvorenost Duhu.

2.1. *Živjeti povezano s kozmosom*

Čovjek može egzistirati samo u koegzistenciji, tj. u odnosu. Ta činjenica ima svoj duboki temelj u totalnoj povezanosti čovjeka sa svojom majkom prije rođenja. Iz te povezanosti tijela majke s tijelom djeteta, sve nas cijeli naš život prati svijest da smo nošeni, da imamo u sebi prapouzdanje, da smo obavijeni. Ova praiszborna ili prvobitna koegzistencija s majkom ujedno je izraz totalne povezanosti sa svim stvorenim i cijelim kozmosom (Sv. Franjo i drugi). O toj povezanosti govori i patristika kada čovjeka predstavlja kao „mali svijet” (mikrokozmos) koji ima udjela u svijetu i dio je svijeta uopće (makrokozmos).⁵ Tako čovjek ne živi u ovom svijetu kao tuđinac u stranoj i nepoznatoj zemlji, nego živi s njim i u njemu. Pavao kaže: „Prema tome, niste više tuđinci i gosti, nego ste sugrađani svetih i ukućani Božji” (Ef 2,19). Taj Božji svijet u kojem smo mi ukućani mjesto je našeg bivanja i to cijeli naš život. On nam pruža sigurnost i zaštitu, koju više ne možemo izgubiti, makar mi, ili civilizacija koja nas okružuje, to htjeli.

Međutim, stvarnost naše suvremene, industrijalizirane i sekularizirane kulturne sredine upravo je takva da tu povezanost i taj integritet čovjeka s kozmosom i drugima narušava i kida. Ta stvarnost povlači za sobom tri posljedice: 1. Svoju

⁵ H. Petzold n. dj., str. 230

životnu sredinu i ovaj svijet ne doživljavamo kao od Boga stvorene i nama dane kao zaštitu, nego kao nešto tuđe i strano, što nas i naš život ugrožava i razara (ekologija, borba za okolicu). 2. Ovo rušenje koegzistencije otuđuje nas samima sebi do te mjere da želimo sebe imati i posjedovati kao objekt, a ne živjeti i biti kao subjekt (danas obično više vrijedi čovjek po onome što ima nego po onome što jest); 3. Treća je posljedica narušavanja prvobitne koegzistencije činjenica da je naša međusobna povezanost narušena tako jako da nije više prisutna kao nešto prirodno, već se moramo za nju boriti (i u red. zajednicama živi puno osamljenih osoba!).

Ako je, dakle, istina, da je življenje naše egzistencije tako jako ovisno o našoj povezanosti s kozmosom i okolinom, onda nas redovnike i redovnice moraju činjenice razaranja koegzistencije u današnjoj kulturi šokirati i izazvati da postanemo osjetljiviji za sve ono što se događa u nama, s nama i oko nas, te nas prisiliti da shvatimo kao svoju zadaću sprečavati to narušavanje i graditi u svijetu i svojoj okolini onu harmoniju koju su gradili mnogi naši utemeljitelji. Na ovo ne možemo ostati indiferentni, jer rušenje koegzistencije, ekološko uništavanje i rušenje međudnosa, ujedno je uništavanje našeg identiteta i nas samih. Mi smo dužni, kako je to lijepo rekao i biblijski utemeljio jučer p. Jerko Fućak dograđivati a ne rušiti svijet.

2.2. Povezanost s Bogom

Redovnici i red. zajednice u traženju svog identiteta ne mogu nikako mimoći intenzivnu povezanost s Bogom i dinamiku Božjeg djelovanja; koja dolazi do izražaja na najrazličitije načine. Spomenut ću samo neke:

a) Poslušnost Božjoj riječi. Riječ je o poslušnosti koja Božju riječ ne samo sluša, nego i čuje. Jer tek onda kada netko Božju riječ čuje, zatreperi njegovo srce, tek onda padnu ljske s njegovih očiju, tek onda otkrije i konstatira: pa to je moja povijest, pa to sam ja. Tako je npr. David prepoznao sebe u Natanovu iznošenju preljuba i smrti bogataša (2 Sam 1,1–7). Isus nije nikada govorio općenito, nego uvijek konkretnom čovjeku i u konkretnoj situaciji. Njegova je riječ tog konkretnog čovjeka pogađala, mijenjala, liječila, hrabrila, opraštala mu, itd. Tu dinamiku i snagu ima Božja riječ u sebi i danas i za naš život, ako tu riječ slušamo tako da čujemo njezinu pouku za sebe i za svoje zajednice. Preko nje postaje nam jasno što su u ovom trenutku naši zadaci, koja je naša orijentacija i kako trebamo oblikovati svoj identitet.

b) Spremnost napuštati sigurnost sadašnjih uhodanih i rutiniranih kolotečina i prihvaćati nesigurnost budućnosti. To znači: neprestano se odvrćati od egipatskih lonaca naše vanjske sigurnosti i živjeti paradoks dinamike, preko koje Bog vodi naš život.

c) Spremnost živjeti svoju vjeru po uzoru na mnoge biblijske likove. U prvom predavanju slušali smo o vjeri Abrahama za kojega Biblija kaže da nije samo nešto učinio, nego najprije vjerovao. Nešto slično dogodilo se s Marijom, koja više stvari nije razumjela, ali je vjerovala. Tako i mi u onoj mjeri u kojoj živimo svoju

vjeru nalazimo sebe, svoj identitet, svoju slobodu, svoj neprestani, svakodnevni poticaj na djelo, pa i na traženje uvijek novih mogućnosti. Vjera se hrani molitvom, sakramentima i meditacijom.

d) Prihvatanje svoje grešnosti i okretanje obraćenju. Unatoč otkupljenju čovjek u biblijsko-teološkom vidu ostaje grešnik, što proizlazi iz činjenice da čovjekovo suprotstavljanje Bogu Kristovim spasiteljskim djelom nije uništeno jednom zauvijek. Treba, dakle, moći živjeti s istinom svoje grešnosti u kojoj prepoznajem kako sam sklon činiti baš ono što na drugima do kraja mrzim i što si sam ne bih nikada oprostio. „Jer u čemu sudiš drugom, tim samog sebe osuđuješ, budući da ti, suče, običavaš činiti isto” (Rim 2,1). Zato je papa Ivan Pavao II. u svom govoru u Lurdu 14. 8. ove godine pozvao prisutne i sve nas na proces obraćenja i rekao: „Ljudi našeg vremena moraju nadvladati svoj ponos i ponovno naći izgubljenost svijesti grešnosti. To nije ponižavajuće, nego oslobađajuće i moguće, jer se samo u grijehu i nesposobnosti raspoznavanja dobrog i zla nalaze korijeni zla i nepravde u svijetu” (Družina, 28. 8. 83, str. 1). Biti neprestano u procesu obraćenja zahtijeva od nas da u Kristovu svjetlu danomice prosuđujemo svoje konkretno ponašanje i kao pojedinci i kao zajednica.

e) Integrirati trpljenje i uključiti u svoj život i smrt, jer i jedno i drugo spada u naš život i zaokružuje našu egzistenciju.

Red. zajednice trebale bi biti privilegirani prostor u kojemu dolazi do izražaja življenje dinamike Božjeg djelovanja, koje čini sve novo i naš identitet otkriva uvijek u Božjem svjetlu. Je li to uistini tako?

2.3. *Intersubjektivitet*

Dinamika življenja red. identiteta ne ostvaruje se samo u koegzistenciji s kozmosom i u otvorenosti Božjemu djelovanju, nego i u našim međusobnim odnosima.

Koncilski dokument „*Perfectae caritatis*” kaže, da je „već od početka Crkve bilo muževa i žena koji su ostvarivanjem evanđeoskih savjeta nastojali u većoj slobodi slijediti Krista i izraziti ga nasljedovati” (tč. 1). Karakteristika tih muževa i žena, a i nas koji danas živimo svoj red. poziv, jest u tome što smo izabrali kao svoj egzistencijalni oblik života nasljedovati Krista zajedno s drugima.

Svima nama jasno je, da o redovničkoj zajednici ne možemo govoriti kao o mnogim drugim grupama i zato je ne možemo promatrati samo s vidika i principa grupne dinamike. Redovnička se zajednica razlikuje od drugih grupa po tome što je tu na djelu i Božja dinamika i to ona koja nas po vjeri veže s Kristom u otajstveni suživot, ona Božja dinamika kojoj smo se odazvali da bi zajedno s drugima nasljedovali Krista i život u bratskoj zajednici proživljavali u vjeri. U toj vjeri prihvaćamo jedni druge i zajedno živimo. Uvjeran sam da nam je ova teološka utemeljenost zajedničkog života dobro poznata i uzimamo je kao temelj svoga životnog opredjeljenja. Ali, s druge strane, ne smijemo nikada i nikako zaboraviti da svaki od nas i svaka zajednica traži svoj identitet u stvarnosti života, u dinamici međuodnosa, u spletu okolnosti u kojima živimo. Ponekad se dogodi da tu realnost želimo mimoići ili negirati ali se onda dogodi ono o čemu je govorila u

prošlom predavanju s. Robertina pod nazivom „Unutarnje napuštanje i izlasci“, tj. činjenica da netko živi u samostanu a da nije član zajednice. Zato je moguće shvaćanje zajedničkog života, kako kaže Bono Šagi, „čisto pravo, što će reći: u izvršavanju točaka dnevnog reda kao i određenih točaka duhovnog opsluživanja, a da se nužno ne dođe ni u kakav stvaran međuodnos s braćom, da ih se jednostavno ne osjeća kraj sebe. Moguće je i zajednički izgovarati molitve, a da se stvarno živi na posvema individualističan način. Zato često i oni, koji sebe smatraju veoma dobrim redovnicima, žive u neprestanom duhovnom odbijanju svoje braće, a da se čak nikad za to ni ne pokušavaju pokajati.”⁶

Ove i mnoge druge činjenice sile nas na zaključak: Svi mi znamo kakav je teološki sadržaj i kakve su norme našeg života, ali se lomimo i doživljavamo neuspjehe odgovarajući na pitanje kako to živjeti, kako to prenositi u konkretnost života. Odgovor je, duboko sam uvjeren, samo jedan: zajedno s drugima, u uzajamnom prihvaćanju braće i sestara, u dinamici međuodnosa.

Redovnička zajednica, pod vidom dinamike međuodnosa, jest cjelina sastavljena od ljudi koji se neprestano uvjetuju, jedni o drugima ovise, jedni na druge utječu i jedni su na druge upućeni. Ova međusobna uvjetovanost i usmjerenost jednih na druge dovodi do uzajamnog prihvaćanja drugih postupno:

— moram biti spreman sebe komunicirati drugima i s njima dijeliti svoj život;

— moram biti angažiran, spreman zalagati se;

— prihvatiti drugog kao različitog od sebe ali i meni potpuno jednakog;

— moram učiti vrednovati drugoga, dati mu svoj ti;

— drugoga moram prihvaćati u njegovoj egzistenciji a ne u njegovoj funkciji (zato što mi on treba, što mi pomaže);

— prihvaćati drugoga u njegovoj cjelini jer je on kao subjekt puno više nego samo skup elemenata ili skup svojih vlastitosti (rada, osjećaja, misli, mogućnosti, itd.).

Tek ova postupnost dovodi nas do kontakta i susreta koji postaju s vremenom sve intenzivniji i bogatiji. U takvom ozračju nitko se ne osjeća neprihvaćen i izoliran, na rubu ili kao promatrač, već je svatko uključen u dinamiku zajedničkog hoda, svi se osjećaju odgovorni i angažirani. U takvoj zajednici svaki član stvara ozračje povjerenja za druge a drugi za njega. U takvoj zajednici nije teško dijeliti suodgovornost, zajednički planirati, raditi i živjeti, jer svi osjećaju da je to njihov rad, njihova kuća, njihov apostolat, njihov život (tako župnik osjeća da iza njega stoji zajednica, poglavar nosi u sebi sigurnost da je njegova zadnja riječ u odlučivanju mišljenje i odluka zajednice, sestra na župi osjeća da predstavlja cijelu zajednicu).

Dinamika življenja red. identiteta pomaže pojedincima i zajednicama da svoj život povremeno kritički provjeravaju i neprestano ga obnavljaju. To je potrebno, jer:

a) Ljudima koji žive zajedno duže vremena često se puta dogodi da stvore

⁶ Bono Zvonimir Šagi, *Na poprištu redovničke obnove*, KS Zagreb 1979, str. 48

određene modele ponašanja i odnosa, koji s vremenom postanu stereotipni i ne omogućavaju više rast osobnosti, identitet zajednice, kao ni dinamičnost međusobnih odnosa i izmjenu religioznih iskustava. U takvim modelima ponašanja sve se samo po sebi razumije i među članovima zajednice stvara se toliko takta, da prestaje svaki kontakt, odnosno susret.

b) Članovi zajednice mogu početi na druge gledati kao objekt koji im treba za njihov rad ili ugled ili su međusobno komuniciranje pretvorili u funkcioniranje.

c) Na taj se način izbjegne opasnost individualističke izoliranosti s jedne strane, a s druge strane osobnost razarajuće omasovljenosti.

U zajednicama, dakle, koje pokušavaju u otvorenoj i samokritičkoj komunikaciji oblikovati svoj život ne dolazi do statičkih i zastarjelih modela življenja, jer se uvijek nalaze u traženju i obnavljanju. Takva zajednica radi toga uvijek je živa i sposobna biti izazov sadašnjici i eshatološki znak.

2.4. Svjedočenje radom

Naša je osnovna i najvažnija karakteristika u tome što smo redovnici ili redovnice. To je zajedničko svima. Ali taj poziv redovnika ili redovnice ostvarujemo i svoj identitet gradimo kroz svoj rad. Jedni kao pastoralni radnici, drugi kao obični radnici, drugi opet u različitim poslovima po kućama i samostanima, crkvama i bolnicama, staračkim domovima i socijalnim ustanovama, drugi opet kao znanstvenici, duhovni voditelji, misionari itd. Zato naše zajednice mogu biti zajednice života (tu se samo živi, a ne radi; radi se izvan njih), zajednice rade (članovi provode zajedno radno vrijeme, a ne žive tu) i zajednice rada i života (zajedno se živi i radi).⁷ No, bez obzira na to kakve su naše zajednice, za nas je važno u ovom kontekstu imati pred očima činjenicu da rad ostvaruje i potvrđuje naš identitet. Ovdje ne mislim više govoriti o radu, jer će o tome vjerojatno biti još govora u temi „Pastoralno djelovanje i red. identitet, niti mislim izlagati dinamiku našeg rada, već spomenuti još samo činjenicu kako je rad za nas potvrđivanje identiteta, jer njime svjedočimo.

Ljudi u svijetu često puta rade samo zato što na taj način stječu sredstva za život. Svakako da je to važno i za nas. Ali je za nas još važnije da svojim radom ne nagomilavamo materijalna dobra, nego radimo zato da svojim radom svjedočimo.

U području rada spada i trajni studij te permanentna formacija. Koliko studiramo stvari s eklezijskom, vjerskom, socijalno-društvenom a napose redovničkom tematikom? Možda zato što smo uvjereni da studij navedenih tematika ne gradi našeg identiteta, ili...

2.5. Otvorenost Duhu

Čut ćemo posebno predavanje o otvorenosti vodstvu Duha, zato bi o tome bilo

⁷ Bono Zvonimir Šagi, n. dj., str 86.

suvišno ovdje govoriti. Ipak, s obzirom na to da je za dinamiku življenja red. identiteta potrebna otvorenost vodstvu Duha, želim reći o tome nekoliko riječi.

Više-manje svi su redovi i kongregacije nastojali tako da su njihovi utemeljitelji, ponukani i vođeni Duhom Svetim, odgovarali na izazove i potrebe vremena i Crkve. Sigurno da izazovi postoje i u današnjem svijetu i Crkvi. Ako na te znakove današnjeg vremena želimo odgovoriti mi koji živimo u red. zajednicama, moramo biti uvjereni da to nećemo moći samo racionalnim razglabanjima i teoretskim istraživanjima, nego u prvom redu otvorenosti nadahnuću, koje je vođeno Duhom Svetim. Ta otvorenost vodstvu Duha omogućit će nam da naš život neće biti obilježen našim povijesnim karizmama, nego onim nadahnućem i otvorenosti vodstvu Duha koje nam pomaže živjeti svoj identitet i karizmu sada i odgovarati na potrebe današnjeg svijeta i čovjeka.

3. ŽIVJETI DINAMIKU REDOVNIČKOG IDENTITETA ZNAČI ŽIVJETI PUNINU ŽIVOTA

Tvrdnja apostola Pavla u Drugoj poslanici Korinćanima: „Naša sposobnost dolazi od Boga, koji nas je osposobio da budemo službenici Novoga saveza; ne slova nego Duha, jer slovo ubija, a Duh oživljuje” (3,6), vrijedi za naš kršćanski poziv, ali ona sigurno vrijedi i za naše redovničke propise i Pravila i kaže nam da i ovdje slovo ubija, a Duh oživljuje. Tu isto misao ističe novi Kodeks kanonskog prava, kada veli: „Svi (instituti) neka vjerno čuvaju duh i nakane osnivača...” (Kan. 578), a odredbe koje je izdala kompetentna vlast instituta „mogu biti ponovno ispitane i prilagođene zahtjevima mjesta i vremena” (Kan 587,4). Time nas Kodeks prisiljava da svoj redovnički život ne gledamo samo u slovu Pravila i Konstitucija, nego ga u praksi živimo u duhu svojih utemeljitelja, tj. u njegovoj dinamičnosti. Sve naše obnovljene Konstitucije iza Koncila postat će slovo koje ubija, ako im mi ne udahnemo život i ne ispunimo ih evandeoskim iskustvom. No, već sam spomenuo činjenicu da je dinamično življenje našeg redovničkog života odgovornija i zahtjevnija stvar od mehaničkog ispunjavanja propisa ali ono gradi pojedince, zajednice, Crkvu i društvo.

a) Živjeti dinamično svoj redovnički identitet omogućava pojedincima kao članovima redovničke zajednice da se ne osjećaju frustriranim, nego da se ostvaruju i kao osobe i kao kršćani, da kao takvi sazrijevaju u evandeoskom smislu riječi; da žive svoju vjeru puni radosti i poleta; da ljube svoje zvanje u slobodi Božje djece i ne osjećaju kompleks manje vrijednosti pred svojim suvršnjacima koji žive u svijetu. Jednom riječju: da žive puninu života.

b) Tek su takvi pojedinci sposobni graditi međuodnose i zajednicu u kojoj članovi jedni druge vide, jedni druge čuju, gdje su jedni drugima blizu, jedni na druge računaju. U takvom dinamičnom življenju članovi zajednice ponašaju se slobodno, u međusobnom su komuniciranju otvoreni, u izražavanju istiniti i bez prikrivanja, prihvaćaju se u svojoj različitosti i strpljivo se podnose; dijele među sobom radost i žalost, zajedno planiraju i rade, ne bježe iz zajednice da nadu u drugim grupama razumijevanje i prihvaćanje, nerazumijevanja i konflikte rješava-

vaju otvoreno i direktno te ih ne izbjegavaju niti prekrivaju plaštem neistinite ljubavi, otvoreno se i iskreno opominju (očitoвање pogrešaka, revizija života). U takvoj je zajednici molitva sa drugima a ne mimo njih, itd. Jasno je da takav život koji je izraz autentičnosti neke zajednice ne ostaje nezapažen za okolinu, već na nju utječe i privlači nove članove.

c) Redovništvo spada u jedro Crkve. Zato redovnička zajednica, koja je zbog svoje dinamičnosti života uvijek u nastajanju (procesu) i živi iz Evanđelja, bogati i Crkvu. Adolf von Harnack rekao je da je monaštvo i redovništvo u povijesti uvijek bila ona snaga koja je potapljajuću Crkvu spašavala, posvjetovnjačenu oslobađala svjetovnog duha, napadnutu branila. Redovništvo je hladna srca ponovno razgrijavalo i otpadnike privodilo natrag Crkvi.⁸ S druge strane, redovništvo gradi u Crkvi duh zajedništva. W. Stählin kaže: Pomanjkanje bratskog i sestrinskog duha u Crkvi njezina je bolest i siromaštvo, golotinja i sramota. Nijedna, iako dobra, teologija, nijedna izvrsna propovijed, nijedna, iako bogata liturgija, niti izvrsna glazba, niti jako izražajna umjetnost, niti izvrsna organizacija, niti sav misijski polet... ne može pokriti i nadoknaditi taj nedostatak Crkve. To može jedino živa zajednica.⁹

Što nam sve ovo govori?

d) Živa i dinamična zajednica može i našem socijalističkom društvu pomoći da u njemu bude prisutno još više humanih i duhovnih vrednota.

Ove ilustracije i naše životno iskustvo hrabre nas i govore nam da živjeti dinamikom redovničkog identiteta znači živjeti puninu našeg redovništva, koje otvara nove perspektive i nudi bogatiju i kršćanski radosniju budućnost.

ZAKLJUČAK

Da sve ovo ne bi ostala samo teorija, umjesto zaključka postavljam svima nama nekoliko pitanja:

1) Da li uopće vidimo perspektivu i budućnost ovakvoga našeg redovništva kakvo ono jest?

2) Kako gledamo na svoj osobni redovnički život i život svojih zajednica i kako ga vrednujemo?

3) Zašto naše redovništvo u Crkvu i svijet donosi premalo života i izazova?

4) Zašto smo postali u življenju svog poziva nekako umorni i zašto naše zajednice nisu jača središta obnove i duhovnog života?

5) Kako to da novi pulsevi kršćanskog života nalaze danas plodnije tlo u životu laika? Zašto sudjelovanje redovnika u njima u zajednicama često izaziva konflikte?

6) Kako i na koji način želimo i možemo dati svom redovništvu veću vitalnost i dinamičnost? U čemu vidimo njegovu budućnost?

⁸ Johannes Halkenhäuser, *Der Zeugniswert erneuerter Ordensstrukturen*, u: Rudolf Bock-Gerd Domann, n. dj., str. 193.

⁹ Isto str. 198.

POTEŠKOĆE U OSTVARIVANJU REDOVNIČKOG IDENTITETA

UVOD

Moramo se zaustaviti na općenitim poteškoćama, jer je pitanje redovničkog identiteta veoma kompleksna stvarnost, a njegovo življenje u raznim redovničkim obiteljima nama nedostupno. Novi CIC u kanonu 588 precizira da redovnički život nije ni klerički ni laički, što znači da govor o redovništvu i njegovu identitetu inia uključiti sve vrste tzv. instituta posvećenoga života kako kleričke tako i laičke, kako one papinskoga prava tako i one dijecezanskoga (usp. can. 589).

Osim toga nemoguće nam je ući u svačije zakonodavstvo, polog tradicije i duhovnu ostavštinu da bi se adekvatno uočio savkoliki redovnički identitet a potom i poteškoće u njegovu ostvarivanju.

Mi ćemo se truditi da predložimo poteškoće koje bi imale zajedničku naznaku svim redovničkim obiteljima ukoliko su one osobiti način posvećenog života unutar Crkve.

Pitanje uočavanja i konkretnog vrednovanja tih poteškoća postaje još kompleksnije ako se ima u vidu činjenica da svako konkretno ucjepljenje pojedine redovničke obitelji u mjesnu Crkvu, društvo i svijet, bitno utječe na stvaranje i življenje redovničkog identiteta.

U ovom izlaganju poći ćemo od vanjskih poteškoća da bismo se jače zaustavili na onim najbitnijima, a odnose se na našu eklezijalnu situaciju i duhovnu fizionomiju našeg redovništva.

Možda će i naš pristup izgledati previše negativan, no ne smije se zaboraviti da je misao vodilja ovoga pristupa takva da uočava poteškoće jer postoji pozitivni naboj unutar redovništva koji nas tjera na ostvarivanje svoga specifičnog poziva u Crkvi i svijetu našega vremena. Nadamo se da će ovo biti shvaćeno.

POTEŠKOĆE KOJE PROIZLAZE IZ PROMIJENJENOG SHVAĆANJA ČOVJEKA, DRUŠTVA I SVIJETA:

Personalistički pristup *čovjeku* pokrenut novijim teološkim istraživanjima i raznim suvremenim filozofskim pravcima, doveo je svijet, Crkvu, naše društvo, a stoga i redovništvo do izvjesne pomutnje kako u odgoju za takve ličnosti tako i u življenju međuodnosa u redovničkim zajednicama, Crkvi i društvu općenito. Čovjek je uočen kao vrijednost. On je oslonjen na sebe i na društvo. Transcendentno kao da mu ne treba nego kao neki amorfní oslonac nade. Pomičući naglasak

sa transcendentnoga na ljudsku ličnost, uočila se vrijednost ljudske slobode, osobne odgovornosti i kao domet teži se za samoostvarenjem osobe. Tako biva vidljivo zvanje sveopće ljudske obitelji na ostvarenje kako individualne tako i kolektivne osobnosti zvanje – biti osoba. Ovo promijenjeno stanje postavlja niz pitanja i poteškoća na koje redovništvo još nije iznašlo adekvatne odgovore, osobito imajući u vidu da je temeljna koncepcija čovjeka-redovnika o njemu samom „podložnost”. Sada se postavlja pitanje: kako ostvariti svoju ljudsku cjelovitost, sebe kao osobu, živeći redovnički život?

Teološki pristup *društvu* kao velikoj Božjoj obitelji, sve jače potiskuje odnos redovnika prema njemu označen raznim ideološkim i političkim obilježjima ili suprotnostima stavljajući u drugi plan granice i podjele, rasne i vjerske različitosti, premošćujući sve ovo objedinjavanjem društva i uočavanjem njegove pozitivne svrhe za sveukupni boljitak. Ovo je osobito značajno za otvaranje širih pogleda na vrijednosti koje pojedina društva u sebi nose i promiču. Ponekad je neshvatljivo da upravo redovništvo koje je niklo da bi život čovjeku učinilo ljepšim i evanđeoskijim, trpi zbog toga što je društvo preuzelo ili sve više preuzima one brige za ljude kojima se ono posvećivalo: socijalne ustanove raznih vidova (škole, vrtići, bolnice, razni društveni klubovi koji promiču humanizaciju, zdravlje, kulturu, itd.). Nemali broj redovnika i redovnica našao se u poteškoći jer se to dogodilo. Postoje li izvjesne mogućnosti redovničkog ostvarenja u takvim, pa čak i tzv. prohlbitivnim društvima?

I pristup *svijetu* se izmijenio i donio sa sobom dosta temeljnih pitanja koja nisu vezana samo uz neki filozofsko-sociološki pogled, nego duboko zadiru i u teološku strukturu i osmišljenost svijeta. Tako npr. dok je ranije sveukupna ovozemaljska stvarnost bila nazivana „svijet” i znalo se da objedinjuje ono najnegativnije, danas ta riječ i stvarnost ima svoje uvaženo mjesto u teologiji općenito kao i u duhovnosti posebno. Danas je redovništvo pozvano prihvatiti i vrednovati pozitivno ono što se ranije paušalno proglašavalo smetnjom u ostvarivanju redovničkog identiteta. Svijet i sveukupno stvorenje djelo je Božje i primaoci su spase-nja po Kristu. Redovništvo ga ne može osuđivati a niti prepuštati na milost i nemilost tijeka povijesti. Ovdje osobito valja istaći tzv. teologiju ovozemaljskih vrijednosti.

POTEŠKOĆE KOJE NASTAJU IZ NEDOVOLJNE UCIJEPLJENOSTI U KONKRETNO DRUŠTVO U KOJEMU NAŠE REDOVNIŠTVO DANAS ŽIVI:

Identitet se rađa, ali i stječe. Identitet kao izvorna karizma cjelokupnog redovništva rodio se onoga dana kada su pojedini utemeljitelji započeli živjeti određeni poziv na konkretan način. Međutim, svaka nova situacija u kojoj se redovništvo rađa, zahtijeva posvemašnju svijest o potrebi dotičnog časa povijesti u tom najkonkretnijem društvu i Crkvi. Ako imamo na umu da je ogroman dio našega redovništva nikao u drugim vremenima i na drugim podnebljima u određenom milosnom trenutku Crkve, onda moramo reći da je ogroman dio redovništva bio izraz potreba dotičnog vremena kako na socijalnoj tako i na duhovnoj razini.

Dovoljno je pogledati Pravila i Konstitucije pojedinih redova i družbi da bi se ovo prihvatilo kao objektivno. Pa i samo nastojanje Crkve da kroz velike povijesne obnove dovede redovništvo do aktualnoga znaka ide u prilog našoj tvrdnji.

S obzirom na razvoj društva kao cjeline i raznih društava posebno, o čemu smo nešto govorili u prethodnoj točki, naše se redovništvo našlo, i to velikim dijelom žensko redovništvo, jer je muško pribjelo u svećenstvo, u velikim poteškoćama u smislu na mogućnosti ostvarivanja vlastitog identiteta: izgubilo je strukturu koja je omogućavala da sadržaj (karizma) mogne biti življen. Uslijedila je mnogostruka obnova, ali bez većih rezultata i vidljivijih pomaka. Tako s jedne strane imamo teorijsku karizmu i zakone koji je štite i promiču, a s druge strane odbijamo stvarni teren i stvarnu mogućnost da se ona i ostvaruje. Osoba tako biva podijeljena, identitet je nejasan, a adekvatna sredstva (strukturalna) za njegov rast ne postoje, jer su pretežno fiktivne naravi. U vezi sa poteškoćama koje izviru iz takve situacije, nije zanemariva ni ona koja je, rekao bih, neovisna o strukturi pojedinog društva i mogli bismo je ovako formulirati: da li je naše redovništvo sposobno, i ako jest, onda da li je ono spremno odreći se onoga što je plod nekadašnjeg milosnog časa Crkve, a danas mu to isto postaje prepreka u njegovoj životvornosti? To je ono što Metz u svojoj knjizi „Redovništvo. Inovacija i korektiv” (Zagreb 1983) naziva „ars moriendi” (znati umrijeti).. Naime, ako je bitna karizma i ako je bitna jedna određena struktura da bi se ta karizma ostvarivala, onda je logično da će se tražiti adekvatni putovi, ukoliko se vjeruje da je sve to još uvijek aktualno, da se karizma utjelovi po određenoj strukturi. Obnove međutim kao da su išle više za tim da se ne učini neki jači raskorak između onoga što je nekada bilo i ovoga što je danas. Time se obezvrijedilo spasenijsku moć karizme i logično je da ona ne može nikoga učiniti sretnim, a niti biti znakom nečega vrijednoga. Koliko je recimo teologija o ovozemaljskim vrednotama, o povijesti spasenja koja se događa upravo u ovome svijetu, utjecala na traženje vlastitog identiteta utemeljenog na karizmi u raznim obnovama našega zakonodavstva? Koliko je npr. novi pristup čovjeku, svijetu i društvu prisutan u našim zakonima s obzirom na redovnika i redovnicu kao čovjeka u vlastitoj zajednici? Koliko je, recimo, pri otvaranju novih kuća pojedinog reda ili družbe prisutna opća situacija našega društva i njegovih potreba: pitanje brojnih obitelji bez sredstava za život i stana, pitanje nezbrinutih i socijalno ugroženih, pitanje raznih suvremenih poroka koji sve jače zahvaćaju mlade ljude (alkohol, droga, asocijalnost, itd)?

POTEŠKOĆE KOJE PROIZLAZE IZ NAŠE EKLEZIJALNE SITUACIJE:

Ovdje postoji mnoštvo pitanja na koja bi bilo nužno odgovoriti. Upravo je to povlašteno mjesto gdje se osobito izgrađuje redovnički identitet.

Jasno je da nije dovoljno pronaći neki saborski dokumenat i izvući iz njega određeni tekst koji će dati tzv. definiciju redovništva i time apstraktno odrediti i njegov identitet. Nema sumnje da je to potrebno, ali to nikako ne iscrpljuje ono što ustvari jest u Crkvi, društvu i svijetu, jer ono je prije svega trajno traganje, dinamika spoznaje i življenja nad, kako piše jedan naš autor, potpunijim prihvaća-

njem Kristova puta i potpunijim svjedočenjem za Kraljevstvo nebesko (usp. Z. B. ŠAGI, *Na poprištu redovničke obnove*, KS. Zagreb 1979, str. 11). A to znači da se redovnički identitet ima shvatiti „u smislu otvorene povijesti nasljedovanja”, tj. „zadržati nasljedovanje kao životno pravilo, ... ali svoj životni stil i svoju vjernost tradiciji uvijek *provjeravati* prema zakonu tog nasljedovanja” (Metz, nav. dj. str. 21).

Ako sada načas zanemarimo ovo trajno traganje, a vratimo se saborskim dokumentima, osobito PC., LG., GS, uočavamo bitnost redovništva za Crkvu, društvo i svijet, ali i značenje redovništva kao takva.*

Svakom je poznato da je prijašnja teologija gotovo zanemarivala redovništvo. Ono je bilo odsutno iz svih manula o Crkvi. K njemu se pristupalo kao nečem pravnom ili sladunjavu duhovnom gdje bi se nekako ostvarivali evangeoski savjeti u svrhu osobnog (individualnog) posvećenja.

Sada, međutim, tzv. teologija laikata otkriva temeljnu dimenziju krštenja i time *zajedničku* baštinu cijeloj Crkvi. Tako da ono što se nekada činilo svojstveno samo redovnicima, danas po otkrivenoj vrijednosti krštenja postaje sveopćom svojinom svih krštenih.

Tzv. redovničko *posvećenje* uočavamo danas kao bitno očitovanje krštenja. Stoga, ako postoji neko redovničko posvećenje ono ima biti traženo unutar ovoga krsnoga posvećenja.

Svetost, recimo, ne može se poistovjetiti više sa tzv. staležom savršenosti, nego je ona bitna dimenzija Crkve kao cjeline. Pa i sam naziv „stalež savršenstva” nema više svoje mjesto, jer je težnja za savrшеноšću plod krštenja i imaju je tražiti svi koji su postali jedno s Kristom sudjelujući u otajstvu njegove smrti grijehu i u otajstvu življenja za Boga.

Zvanje, npr. prije svega kršćansko zvanje, temelj je svakog drugog zvanja. Samo unutar ovoga treba tražiti mogućnosti poziva i odgovora kako bi se kršćanski život ostvarivao u cjelovitosti. Savršenstvo nije ničija povlastica, nego svačija obveza.

Svećenstvo se ne može više gledati samo kao „ministerijalna funkcija”. Sve je izrazitija potreba otkrivati u njemu karizmatike i proročke zahtjeve i oni su mu svojstveni iznutra. Osim ovoga, sve više postaje urgentno produbljenje određenog stila života u celibatu, siromaštvu i raspoloživosti — što je izgledalo svojinom redovništva.

Nasljedovanje Krista ne može se više svesti na jedno određeno zvanje, nego je to radikalni zahtjev života, a slijedi neposredno iz Evanđelja. Stoga bi uistinu bilo uvredljivo reći da npr. laici ili svećenici ne nasljeđuju Krista. Istovremeno se postavlja pitanje specifičnosti ovoga nasljedovanja u redovničkom životu.

Isto tako se veoma teško može govoriti o *isključivoj ljubavi* prema Gospodinu sa strane redovnika, jer ljubav je konstitutivni zakon svekolikog kršćanskog života.

* O tome je govorio fra Marko Štekić u svom predavanju. No, to nosi nemale poteškoće jer se radi o gotovo posve novom pristupu redovništvu kao bogatstvu cijele Crkve.

S obzirom na tzv. „*fuga mundi*” i ovo je u izvjesnom smislu svevažeći poziv, ukoliko je svaki kršćanin pozvan da umre grijehu i ambijentu grijeha. S druge strane i redovnički život ima biti prisutan u svijetu, stoga i taj „bijeg iz svijeta” je dosta relativan.

Molitva za koju se redovništvo držalo profesionalnim također je stvarnost koja obvezuje svakoga Isusova učenika; istovremeno primjećujemo kako gotovo svi aktivni redovi u zadnje vrijeme i toj molitvi daju veoma oskudnu pažnju.

Askeza života ne može se smatrati ničijim privilegijem, nego je to zahtjev cijele antropologije koja nastoji integrirati čovjeka učvršćujući unutarnje jedinstvo podlažući instinkte osobi da bi ih se humaniziralo. To je vrijednost svakoga kršćanina koji u sebi ima svijest razorne moći grijeha i potrebu da ga pobijedi.

Iz ovoga je vidljivo da je dosadašnja teologija redovništva ili privatizirala sveukupne kršćanske vrijednosti na štetu svoga vlastitog identiteta i identiteta sveukupne Crkve, ili se zadovoljavala time da jedan određeni stil redovničkoga života bude pravno osiguran bez svoje specifične utemeljenosti u najdublji život Crkve.

S druge strane praznina koja se pojavila u dosadašnjoj teologiji s obzirom na redovništvo, očituje i nauku o Crkvi: usredotočenost na Crkvu kao instituciju i na sakramente. Imao se dojam da ekleziologija nije drugo nego obrana hijerarhije. Nauka o Crkvi koja nema u vidu karizmatiku narav Crkve nije ni mogla govoriti o redovništvu koje je bitno karizmatičke naravi.

Sa II. vat. saborom dogodila se promjena, barem na razini teološkog naučavanja. Crkva nije više promatrana samo izvana, nego osobito iznutra te je uočena kao sakrament spasenja i to osobito po zajedništvu raznih redovničkih obitelji i sveukupnog Božjeg naroda: ona je Novi Božji narod čija je glava Krist, duša i voditelj Duh Sveti, a osnovni joj je zakon ljubav. Struktura i hijerarhija su bitne, ali unutarnji život Crkve je primaran. Ona je prvenstveno karizmatička duhovna stvarnost.

Osim toga sabor je istakao onostranu dimenziju Crkve. Po svojoj definiciji ona je putnički narod i nalazi se između „već” i „još ne” kraljevstva Božjega.

Stoga je logično da u ovoj eshatološkoj dimenziji promatranja Crkve, nije se moglo izostaviti promatranje redovništva kao bitno karizmatičke i eshatološke stvarnosti. Upravo radi ovoga bitnog obilježja redovništva, Sabor je postavio svoje izlaganje o njemu u srcu Konstitucije o Crkvi. Ova pak činjenica nije puko priznanje da redovništvo postoji i djeluje za Crkvu, nego je ona izvoriste prava egzistencije redovništva i doktrinalno podvlačenje odnosa redovništva i Crkve po kojima i nalazi svoje mjesto u strukturi otajstvenoga tijela Kristova.

Zato ćemo u LG 42-a naći da je redovništvo bitno crkveno usmjereno. Time se u stvari vratilo na sami pojavak redovništva, kako primjećuje jedan naš autor: „Jasno je da je, gledano povijesno (tj. sa stajališta rađanja identiteta redovništva — moja opaska), osnov iz koga niče redovnički život, kao savršeniji način prijanjanja uz Krista, samo crkvena zajednica. U početku je doista tako i bilo. Crkva je imala redovnike a ne redove, djevice a ne družbe” (Z. B. ŠAGI, nav. dj. str. 12).

Teološki gledano važno je uočiti ovo promatranje redovništva sa strane LG:

ekleziološki značaj redovništva. U korijenu, dakle, nije želja za osobnom (individualnom) svetošću kao što je to bilo naglašeno u ranijoj teologiji, nego je redovništvo bogatstvo cijele Crkve i za Crkvu. Stoga će i evangeoski savjeti primiti ovakvo obilježje: „Božji dar koji je Crkva primila od svoga Gospodina i po njegovoj ih milosti uvijek čuva” (LG 43-a). Oni su, dakle, dobro svake redovničke obitelji jer su svojina cijele Crkve.

Iz rečenoga nameću nam se tri zaključka koja se neposredno odnose na poteškoće redovničkog identiteta danas, a proizlaze iz nedostatnog shvaćanja Crkve i redovništva unutar Crkve:

a) Crkvu ne možemo cjelovito shvatiti ni u otajstvu ni na djelu bez redovništva;

b) Redovnički se život ne može cjelovito shvatiti ni razumjeti nego kao stvarnost duboko ukorijenjena u Crkvi;

c) Redovništvo se može ispravno proučavati samo polazeći od krštenja i zajednice Crkve i stalno upućujući na taj izvor njegove životvornosti.

Razrađujući ovu bitnu međuovisnost, Crkvu doživljavamo kao višečlano tijelo s ulogama i zadacima koji su različiti, ali komplementarni. Samo Krist, naime, ostvaruje puninu spasenja i puninu kršćanstva. Kršćanski odgovor nije nego djelomično traženje bilo da se radi o ustanovama ili pojedincima. Puna sinteza odgovora može biti učinjena od Crkve samo u njezinoj cjelini. Svaki vjernik i svaki stalež podvlači samo jedan djelomični vid ovoga bogatstva. Odatle i potreba za različitim karizmama i njihovom komplementarnošću. Tu je ujedno i teološki temelj različitih „staleža” u Crkvi.

Kada Sabor govori o kriterijima ove različitosti u Crkvi, onda uvažava dvostruko pristupanje Crkvi: kao životu i kao instituciji. Stoga će ti kriteriji biti obilježeni s jedne strane *načinom i stilom života*, i s druge strane *ministerijalnim* službama. Očito je da je ono prvo tipično za redovništvo, a drugo je svojstveno hijerarhiji (usp. GS 38-b; LG 31-b). Ako je ova naša primjedba točna, onda identitet redovništva ima biti postavljen na ono što redovnik uistinu jest u Crkvi, a ne na neku njegovu funkciju. Redovnik se, dakle, definira po onome što jest, a ne po onome što čini: on u svom biću utjelovljuje eshatološku vrijednost Kraljevstva predstavljajući se kao svjedok dubinskog života Crkve.

Ovo je važno naglasiti zbog dvostruke opasnosti kojom se može ugroziti identitet redovništva danas u nas: s jedne strane samo redovništvo u svojim traganjima za identitetom ima ići tim putem otkrivanja svoga mjesta unutar tijela Crkve i prihvatiti sve posljedice koje iz toga proizlaze. Drugim riječima: redovništvo se naše danas ima pitati da li njegova fizionomija života i rada odgovara ovoj bitnoj dimenziji Crkve (uprisutnjenje budućega svijeta, anticipacija kraljevstva Božjega) ili to vrši netko drugi tko nije uzeo javno obvezu pred Crkvom i u ime Crkve da će to živjeti i svjedočiti. Opasnost, dakle, ugrožavanja redovničkoga identiteta može doći i dolazi iz samoga redovništva ako ono nije spremno prihvatiti svoju istinsku ulogu unutar Crkve. Druga opasnost koja može ugroziti identitet redovništva može doći od manjkave ekleziologije sa strane crkvene hijerarhije, a to se događa onda kada se cijela ekleziološka problematika svede na pitanje funkcije, ministrija, institucije i konačno hijerarhije. Drugim riječima: kada se Crkvi ne

pristupa onako kako joj Sabor pristupa tj. da je ona stvarnost koja ima svoj život i svoju strukturu. Ako se ne uoči da Crkva ima svoj život, nego samo strukturu, onda se redovništvo ne može uočiti kao bogatstvo nego kao smetnja. Logično je tada očekivati sve jače i produbljenije napetosti i nesporazume. Ovo je veoma pogibeljno i ono se znade katkada eksplicirati kroz izričaje moje svećenstvo, moj kler; kroz rješavanje gorućih pitanja pojedine crkvene zajednice (biskupije) bez konzultiranja i uvažavanja redovničkih pogleda na tu stvarnost.

Od nemale je, dakle, važnosti za identitet redovništva imati jasne spoznaje o svome mjestu unutar Crkve i o međudnosima koje to mjesto nužno traži da bi stvarnost koja ga zauzima bila djelotvorna i uopće živa. Jednostavno: to je pitanje jasne ekleziologije. U ovome svi imamo još rasti.

POTEŠKOĆE KOJE PROIZLAZE IZ NEJASNOĆE VLASTITE KARIZME:

Temeljno pitanje s kojim se ovdje valja suočiti bilo bi ovo: da li redovništvo (naše) drži o sebi da je ono karizma i drugo da li pojedine redovničke obitelji vjeruju da je njihov red ili družba karizma?

Iz eklezioloških nejasnoća koje predstavljaju prave poteškoće za ostvarivanje redovničkoga identiteta naslućuje se da ova problematika nije posve bistra. Ako pak načinimo nekakvu radiografiju našega redovništva, onda će nam postati malo jasnije kako je ono upravo na tom području vlastitog osvjedočenja u svoju vrijednost dosta perpleksno: Unutar samoga redovništva, a i izvan njega, sve prisutniji postaje kriterij njegova vrednovanja „akcija” i „efikasnost”. Tako redovnički se život vrednuje po onome što redovnici i redovnice *čine* i po onome što se unutar pojedine redovničke obitelji „čini”. Kriterij je izvrnut: redovništvo je vrijednost (karizma) po onome što jest neovisno o onome što ono čini (čime se bavi). Tako ono se prihvaća kao neka „funktionalna” vrijednost upućena na nešto drugo, a ne kao vrijednost u sebi. Ali redovništvo nije neka određena djelatnost u Crkvi, nego *posvećenje* za znak. Ovo nosi nesagledive posljedice za formiranje redovničkoga identiteta: ako se sva vrijednost ili barem ona temeljna redovništva iscrpljuje u „akciji”, onda se treba pitati koja je to akcija koju redovništvo danas vrši u Crkvi a da ona ne bi mogla biti učinjena od svećenika ili laika recimo? Logično je stoga, da si mnogi redovnici i redovnice, a i ostali dio Crkve, postavlja pitanje o vrijednosti takve zasade redovništva i njegove održivosti u suvremenoj Crkvi i društvu. Sve širi sloj redovničkih osoba biva zahvaćen ovim temeljnim sumnjama koje su usko vezane uz vjeru u poziv. Odatle proizlaze razne poteškoće koje se pokazuju prilikom premještaja, zauzimanja dužnosti, itd. Ne polazi se od posvećenja, nego od namještenja. Ova postavka vuče za sobom i druge posljedice koje gutaju istinske vrijednosti redovništva: ide se za tim da se poštiva vrhunski kriterij „efikasnosti” (vidljive), što je u čistoj suprotnosti s Evanđeljem i otajstvom otkupljenja, te se toj vidljivoj efikasnosti podređuju bitne vrijednosti kao što je ljudska osoba i njezin ekvilibrij, a nerijetko i sam duhovni život.

Druga činjenica koja daje naslutiti klimavost našega osvjedočenja u redovništvo kao karizmu, je tzv. redovnička obnova o kojoj smo u drugom kontekstu već

nešto govorili: sve snage su se uložile za obnovu struktura. No, kao da se ne osjeća potreba istinske revalorizacije karizme kroz obnovu nutrine, osobe. Umjesto da obnova duha daje tenor obnovi struktura, u nas se stvari događaju obrnuto ili jednostrano: strukture su obnovljene, a mi ostali kakvi smo i bili. Svi mi imamo obnovljene Konstitucije, a da li se iz našega života može prepoznati ta novost karizme u koju vjerujemo?

Jedan drugi faktor također prisutan u našem redovništvu govori nam o labilnosti ili u boljem slučaju o napetosti oko redovništva kao karizme, a to je nespojivost suvremenih tendencija unutar samoga redovništva s obzirom na njegove vrijednosti: s jedne strane imamo kult zakona, ili bolje „slova” i s druge strane imamo kult „anarhije”. Jedni se drže prošlosti tako kao da Bog sada nije živ, a drugi preziru prošlost kao da čovjek ne nastaje postupno. Da bi se nadišla ova poteškoća nužno je da svaka redovnička obitelj unutar same sebe otpočne takav hod koji će je dovesti do integracije svih vrijednosti i načiniti sintezu od koje se može sretno živjeti.

U odnosu na teologiju redovništva otkrili smo vrijednost krštenja. No, međutim kao da je to otkriće istovremeno zatrpalo onaj karizmatički značaj krštenja koji se ostvaruje u redovništvu. Upravo zbog toga postoji tendencija unutar samoga redovništva da se usvoje kako vanjski tako i unutarnji kriteriji koji se gotovo ni u čemu ne razlikuju od onih što usmjeravaju laički život ili svećenički život u Crkvi. Ovakvim tendencijama prijateljuju svi postupci koji dolaze od nepoznavanja suvremene ekleziologije sa kojegod strane oni dolazili. Time se omogućuje stvaranje tzv. sekulariziranog mentaliteta unutar redovničkih obitelji.

Necjelovito shvaćanje vrijednosti zajedničkog života koje se očituje prvenstveno na „tehničkom” uređenju zajednica (da sve funkcionira), izbacuje na vidjelo oskudnost shvaćanja vlastite karizme koja bi se imala događati u zajednici. Nije tehnicizam svrha karizme, nego je tzv. „koinonija” ona najbitnija vrijednost koja izriče karizmu. Ova se koinonija ostvaruje u zajedničarenju sa Kristom i braćom. Ona je u stvari zajedničko i uvijek osobno ujedinjenje redovnika i redovničke zajednice međusobno i s Kristom. Krist postaje temelj našega bratskog zajedništva. Psihologija i sociologija ovdje mogu pružiti ruku izgradnji takve zajednice, ali one ne mogu zamijeniti niti nadomjestiti nedostatak žive osobe Isusa Krista kao aktualne kohezivne veze redovništva i kršćanstva općenito.

Upravo zbog svih ovih pojava, javlja se u redovništvu određena doza „rezignacije” koja zahvaća osobito mlade ljude koji dolaze sa izvjesnim idealima što ih je krsna milost u njima započela radati. Vidjevši da u dotičnoj redovničkoj obitelji ne nalaze potporu za življenje svoga ljudskog dostojanstva i svoje specifične krsne milosti, oni se obeshrabruju i odlaze sa velikom poljuljanošću ne samo u svom redovničkom, nego i u svom kršćanskom pozivu.

Svim ovim činjenicama treba dodati i jednu drugu koja također govori o nedostatku svijesti u karizmatiku vrijednost redovništva u Crkvi kod samih redovnika: radi se o odnosima među pojedinim redovničkim zajednicama, kao i o odnosima u tim samim redovničkim zajednicama. Ovdje osobito mislimo na sadašnju praksu „regrutiranja” zvanja gdje se najčešće ponašamo po nekakvom načelu „cujus regiones illius vocationes”, sebično grabeći svakoga tko pokaže ma kakvu

sklonost prema svećeničkom ili redovničkom zvanju ne vodeći računa ni o vlastitoj karizmi, a niti o karizmama drugih redova ili družbi kojima bi, možda, određeno zvanje više odgovaralo.

Ova sebičnost u stvari je izraz nepoštivanja bogatstva krštenja i negiranja istinske ekleziologije s kojom je usko vezana briga za njegovanje i širenje različitih Božjih darova kojima Bog po redovništvu i svećenstvu želi obogatiti svoju Crkvu.

Kada je riječ o poteškoćama koje proizlaze iz nejasnoće vlastite karizme unutar redovništva, onda nikako ne možemo mimoći ni, rekao bih, sustavno zaboravljanje ili zanemarivanje proučavanja i istraživanja kako na razini teološkoj, tako i na razini konkretnih inicijativa, onih oblika i sadržaja koji bi dostojno omogućavali suvremeno utjelovljivanje karizme u našoj Crkvi i našem društvu u ovom vremenu. Ovdje je važno podsjetiti na tzv. duhovna gibanja prisutna u svijetu mladih danas. Praksa ljudi koji se posvećuju ovim gibanjima i proučavaju ih u svjetlu vlastite karizme pokazuje da je mladi čovjek i te kako osjetljiv na sadržaje redovničke karizme i ona ga je kadra učiniti sretnim.

POTEŠKOĆE KOJE PROIZLAZE IZ MATERIJALIZACIJE POZIVA:

Možda je prejaka ova kvalifikacija koju izrekoh u ovom podnaslovu s obzirom na ono što se trenutno događa u našem redovništvu. Ovu stvar bi trebao, više nego ja, razjasniti P. Balažić. Ipak, jer mi se čini da je ova tendencija uzrokom mnogih nesigurnosti, postavih je u temelje raznih znakova po kojima je očita jaka kriza identiteta.

Da bi se udovoljilo jednom dostojnom životu čovjeka, redovništvo je s pravom poseglo za onim životnim standardom koji će biti na razini današnje društveno-gospodarske situacije. No međutim, tendencije postoje koje govore da se ovdje nije stalo, nego se ide sve dalje tako da se ima dojam da redovništvo ponekad vidi svoju *sigurnost* u sredenosti svoga materijalnoga stanja i obilovanju blagostanja. Ovdje je naročito zatajio govor evandeoskog siromaštva koje se ne može ograničiti samo na nutarnju nenavezanost. Istina je da su siromasi upravo oni koji svoju sigurnost vide u nutarnjoj slobodi od svega što nije Bog, ali ipak se treba pitati kako tu nutarnju slobodu (nenavezanost) učiniti *znakom*. Nama se čini da vanjsko siromaštvo ne može ići bez nutarnjega, a niti nutarnje bez vanjskoga. Tek tada jedno i drugo bivaju znakom da su vrijednosti kraljevstva Božjega primarne, te da naše siromaštvo ima veliku ulogu znaka u ljudskoj solidarnosti. Težnja k materijalizaciji povlači za sobom mnoge posljedice koje su kadre izvrnuti redovništvo naglavačke. Navodim samo neke važnije posljedice:

a) *Potiskivanje živoga Krista iz središta na periferiju života*: gubljenje svijesti da je zajednicu okupio Krist s nakanom da ona živi od njega i za njega. Umjesto da svoj identitet mjerimo po tom pokazatelju, nerijetko se događa da nam to uopće nije prisutno u našim međudodnosima, razgovorima, sastancima (kapitulima) i pastoralnom djelovanju. Materijalni kriterij znade ponekad biti odlučujući za uspostavu neke naše kuće ili pastoralne jedinice.

b) *Profesionalizacija zvanja*: život smo pretvorili u radne zadatke koje imaju obaviti kompetentne osobe. Ako je profesionalizacija znak nutarnjega bogatstva karizme, onda je ona dobrodošla, ali ako je znak materijalne unosnosti neke djelatnosti ili psihološke i vjerničke nesigurnosti posvećene osobe, onda je ona razarajući faktor. Postoje neki pokazatelji po kojima bi se moglo zaključiti da je ona ponekad znak ovoga posljednjega.

c) *Zanemarivanje uloge Duha Svetoga i obraćenja u izgradnji redovničkoga identiteta*: dopustiti da Duh Sveti ima slobodne ruke u našim životima kako bi on u nama mogao razviti svoje plodove kojih je krštenje nosilac. Omogućiti mu da on u nama izvodi svoja djela, da nas posjeduje kako bi s nama mogao raspolagati po svom nahodenju. Mogli bismo reći da danas postoji gotovo kronična zatvorenost Duhu Svetom i uglavnom ga blokiramo svojim programima. Očito je da je uz to usko vezano obraćenje. O ovome će zacijelo biti govora u izlaganju Oca Vlašića.

d) *Površnost duhovnoga života osobito u molitvi i pobožnostima*: biti pobožan znači biti po-Bogu. Pobožnost nužno uključuje predanost, izručenost volji Očevoj i povjerenje u njega. Pobožnost nije gomilanje raznih obrednih čina, nego je trajno utjelovljavanje Evanđelja. Inače je licemjerstvo.

Ovo isto se može primijeniti na molitvu. Nerijetko ustima puno radimo, ali srce zaključavamo i ne dopuštamo da Riječ uđe u nas, da nam izrekne poruku. Da se zbude susret. Kao posljedica oslabiljene molitve i istinske pobožnosti jest i neuredan moralni život, klонуće pred zahtjevnim zadacima koje nam Duh sugeriра da bismo očvrsnuli psihi i otvorili srce utjecaju milosti.

ZAKLJUČAK

Poteškoće o kojima je bilo riječi, iako izričito ne tretiraju pitanja vezana uz ostvarivanje redovničkoga identiteta pod vidom rasta u ostvarivanju evandeoskih savjeta, one ovu problematiku ne zanemaruju, jer su evandeoski savjeti znak crkvenosti redovništva s jedne strane i globalni okvir redovničke karizme s druge strane. O ovome je bilo riječi.

Sve poteškoće i nisu drugo nego negativni vid pozitivnog rasta. One su znak da naše redovništvo ima čemu ići i da mu je cilj nadohvat ruke. Istakao bih da je situacija u kojoj se nalazimo obilježena mnogim nejasnoćama, ali i traženjima. Osobitu pažnju trebat ćemo posvetiti osobitosti redovničkoga posvećenja kao *posebnom* razvoju krsne milosti u našoj Crkvi i našem društvu ovoga vremena. Što radikalnije zahvatimo to ćemo jače živjeti sebe kao karizmu. Time će nam i poteškoće bivati jasnije, ali i dublje jer se radi o radikalnoj preobrazbi čovjeka i zajednice da bude znak *trajnosti* provizornoga kao i o dokučivosti *konačnoga* u vremenu koje izmiče.

PASTORALNO DJELOVANJE I REDOVNIČKI IDENTITET

U pristupu ovoj temi nameće se dilema: govoriti opisno o pastoralnom djelovanju te označiti prostor i zadatke, specifične i otvorene redovničkim karizmama ili govoriti problemski o redovničkom identitetu u svezi s pastoralom kao spasenjskim služenjem Crkve u odnosu na čovjeka i svijet? Pođemo li prvim putem izlažemo se opasnosti da upadnemo u prikazivanje, čime se sve redovnici bave ili bi se željeli baviti; da, u neku ruku, statistički odvajujemo naše sadašnje realnosti i sadašnje mogućnosti, a da ne osvijetlimo sam problem koncepta (praktičnog shvaćanja) suvremenog pastora — pastoralnog identiteta — (što je, nedvojbeno, problem cijele Crkve, ne samo redovnika), ni gdje bi bilo specifično mjesto redovničkih instituta prema posebnosti njihove karizme u tom novom pastoralnom identitetu. Ni golo statističko odvajanje i prebrojavanje kao ni pozivanje na povijesne pozicije, što ih je pojedini redovnički institut stekao, ne može u ovom trenutku mnogo doprinijeti rješenju problema što ga redovnici osjećaju kao problem svoga identiteta — u stilizaciji pitanja: da li nas još treba? Moramo zato krenuti drugim putem, problemskim.

Mislim da se očekuje odgovor na pitanje: kolike su i kakve potrebe za redovnicima i šanse za redovničke institute u suvremenom pastoralu Crkve? Odgovori na to pitanje ne mogu se dobiti bez probijanja kroz procjepe suvremenih situacija u svijetu i unutar same Crkve, kako opće tako i mjesne. Ne radi se toliko o nekim mogućim novim apstraktno-teorijskim odgovorima, kojih obično u Crkvi ne nedostaje, već o refleksiji koja može uzbuditi proročko-praktične odgovore što ih sami redovnici moraju dati u živom, kroz dinamiku življenja vlastitog identiteta.

Želio bih da ovo moje izlaganje bude jedan kreativni pomak na poprištu stvarnosti, malo zrnca na njivi raznolikih redovničkih karizmi.¹

1. IDENTITET U SVEZI S PASTORALOM

Držim da je potrebno reći najprije riječ-dvije o identitetu kao pojmu iz vidika

¹ Radi toga što temi prilazimo odozdo, iz problema, malo ju je teže razumjeti onima koji nisu navikli na takav način mišljenja. Traži se mali napor za konkretno uočavanje i analizu situacija u kojima se nalazi naše redovništvo i naša Crkva, sada i ovdje. Literatura dostupna prosječnom našem čitatelju veoma je oskudna o ovim problemima.

pastorala i u svezi s pastoralom. Čisto etimološki, iz latinskog jezika, prevelo bi se: identitet — istovjetnost. U izvedenom značenju za našu temu: svojstvo nekog ili nečeg da unatoč promjenama u sebi i oko sebe u svim situacijama i svim odnosima ostaje jednak samom sebi — ono što jest. Ima tu više razina značenja na kojima se riječ identitet rabi kao misaona konstrukcija: logička, fenomenološka, doživljajno-psihološka, sociološka². Ne ulazeći ovdje u ono što će, svaki sa svog gledišta, objasniti drugi predavači, valja reći da pastoralnu teologiju kao akcionu teoriju pastorala i pastoral kao akciju naročito zanimaju slike, ideje, snage i utjecaji, sve što na bilo koji način utječe na osobe ili skupine osoba, da se u svom postojanju i svom djelovanju osjećaju ono što jesu³. Stoga se u pastoralnom, praktičnom načinu govora ovaj pojam upotrebljava u raznolikom smislu, prilagođenom pojedinim situacijama i pojedinim adresatima pastorala ili pojedinim nositeljima pastoralne akcije.

Posebno identitet kao pojam u pastoralu dolazi u svezi s pojmom *identifikacija*. Njime se u najširem značenju označuje proces stjecanja vlastitog identiteta, tj. nalaženja odgovora na pitanja: tko sam, kome pripadam, koja mi je povijest, kamo idem? To podrazumijeva razvijanje vlastitog pogleda na svijet i stvari (probleme) u neposrednom odnosu s njima⁴.

Proces i procesni način mišljenja (tj. koje uočava proces u osobama i oko osoba — u psihosocijalnim strukturama) za pastoral je od kapitalne važnosti. Govor o identitetu povezuje se s govorom o funkciji, ulogama osobe ili skupine osoba u nekoj većoj društvenoj cjelini, kao i s govorom o određenim načinima mišljenja i djelovanja (kulturni i drugi obrasci). Sve je to u svezi s pastoralom osobito aktualno, naročito kad se nađemo u nekom kriznom vremenu. Tada pitanje nalaženja identiteta postaje aktualnije.

Traganje za identitetom iskače u prvi plan u doba nekog previranja, nekih mijena, nekog odstupanja od uhodanog puta — riječju: u doba obnove neke društvene cjeline (strukture) ili neke ljudske zajednice. Takva pak obnova kao proces sa svojim nastajućim (tendiranim) novim oblicima, kao idealnim uzorima, i sama je traganje za *grupnim identitetom*, mada je istodobno i ponuđeni novi odgovor na pitanje identiteta pojedine osobe i pojedinih skupina osoba u spletu odnosa unutar dotične cjeline koja mijenja sliku — svoju strukturu.

Koncilskom obnovom Crkva je u cjelokupnoj svojoj vidljivoj strukturi pošla putem rasvjetljivanja svoga identiteta, da stekne novu, svježu samospoznaju sebe kao naroda Božjeg nasuprot uvriježene slike „savršeno uređenog društva”. No, istovremeno stupila je na *put traganja* u novim sociokulturnim i političkim situacijama, da spozna svoj *funkcionalni identitet* u vršenju svoje spasenjske uloge za suvremeni svijet. U tom smislu Koncil je bio pastoralni.

To traganje za identitetom na mnogim je razinama Crkve, u mnogim segmen-

² Usp. *Rječnik sociologije i socijalne psihologije*, više aut. Informator Zagreb, 1977, str. 225.

³ Usp. *Dizionario di antropologia pastorale* — EDB Bologna 1980, str. 503; 783.

⁴ Vidi: *Sociološki leksikon* — Beograd „Suvremena administracija” 1982, str. 220.

tima njenog vidljivog društvenog bića, obilježeno krizama. Te su pak krize dosta često izvirale iz stvarnog raspadanja uhodanih oblika pastoralnog djelovanja, iz frustracija pojedinih uloga.

Budući da se na pitanje o identitetu mora odgovoriti praktično u konkretnoj situaciji, tako da svatko zna, ne samo tko je, nego i koja mu je uloga u sklopu veće cjeline, pitanje — što sam kao redovnik danas i ovdje — traži također odgovor iz te konkretne situacije. Nije dostatno odgovoriti samo na pitanje „esse” (biti redovnik) bez istodobnog odgovora na pitanje „agere” (djelovati kao redovnik). Traži se jedinstven odgovor na pitanje „što znači biti redovnik i što znači apostolski djelovati kao redovnik”. Naći vlastiti identitet, osjećajući se u njemu fascinirajuće u Kristu, životno kreativan, moguće je jedino u dobrom poznavanju vlastite uloge na polju djelovanja.

Pojedini redovnik ne može uspješno nalaziti svoj identitet izvan pripadanja identitetu svojeg redovničkog instituta, a taj pak kao struktura mora moći odrediti svoje mjesto i svoju ulogu unutar crkvene cjeline. Stoga se, među ostalim, moramo baviti i pitanjem, što su redovnički instituti u Crkvi u vidu djelovanja, koja je njihova radna (pastoralna) svrha, njih kao struktura, unutar crkvene strukture kao funkcionalne cjeline.⁵

Ne ulazeći, razumljivo, u kompleksnost mnogih pitanja koja bi se trebala povezati s ovim traganjem za identitetom, nastojat ćemo bar malo osvijetliti smisao i mjesto redovnika u pastoralnoj djelatnosti Crkve.

2. PASTORAL — SPASENJSKO SLUŽENJE CRKVE U VREMENU I PROSTORU

Za našu je temu važno shvatiti pastoral što šire da ne bismo upali u još uvijek popularno poimanje da je pastoral samo ono što izvršavaju biskupi, župnici i njima izjednačeni svećenici, pa prema tome za redovnike (pogotovo za redovnice) to nije pravo područje. Svratimo zato pozornost na poimanje pastoralu kao spasenjskog služenja svega Božjega naroda u svim njegovim segmentima.

Po jednoj sada već klasičnoj definiciji *pastoral je spasenjsko služenje, utemeljeno na Božjoj volji da se svi ljudi spase, povjereno Crkvi i od nje izvršavano*⁶. Drugim riječima: pastoral je nastavljanje kroz Crkvu i po Crkvi eshatološkopashalnog djela Kristova u vremenskoj i prostornoj situaciji, sve dok on ne dođe (do paruzije). Iz toga slijedi da je pastoral u svojoj biti *crkven* i u tolikoj mjeri institucionalan i hijerarhičan u kolikoj je mjeri Crkva vidljiva, hijerarhijski uređena institucija, ali on je isto toliko živo djelo Kristovo u inkarnacijskom smislu, koliko je Crkva otajstvo koje se u povijesti stalno dinamički ostvaruje. Po toj

⁵ O tome više u B. Z. ŠAGI, *Na poprištu redovničke obnove*, KS Zagreb 1979, str. 62; 123s. i 132s.

⁶ Usp. Definiciju V. SCHURR-a u *Dizionario di pastorale* — Queriniana, 1979, str. 503.

crkvenosti pastoral je u unutarnjoj strukturi komunitaran, tj. zajednički. Znači: svi su činioци u njemu povezani u Crkvu kao strukturu u funkcionalnom smislu.

Cijelo Tijelo Crkve u svojim je organiziranim i iznova nastajućim izvanjskim oblicima (izdancima) u slici Krista koji spašava svakog čovjeka i sav svijet. Budući da je pastoral djelo Krista, događa se u *sili Duha*, zato je karizmatičan koliko i institucionalan, ali tako karizmatičan da su pojedine karizme ugrađene u crkveno otajstveno zajedništvo. Crkvena zajednica ujedno je i karizmatična a ne samo institucija.

Pastoral je usmjeren na svakog čovjeka, svaku ljudsku osobu pojedinačno, na odnose među osobama te na sav svijet. On je djelatnost ostvarivanja, izgrađivanja Kraljevstva Božjega kroz tok povijesti u eklezijalnoj, osobnoj i kozmičkoj dimenziji. U tom je smislu *proročan*, jer u konkretnom „ovdje i sada” pruža perspektivu povijesnog hoda prema budućnosti u Kristu, na djelotvoran, dohvatljiv način za svakog.

Sva se pastoralna akcija, sav pastoral odvija u Crkvi i po Crkvi na svim njenim razinama. Papa, biskupi, svećenici, svaki laik — dakle, svi vjernici svjedoci su života, smrti i uskrsnuća Kristova, njegova spasiteljskog djela i sili Duha, znak i oruđe misije same Crkve, svatko prema svom redu i udjelu u Tijelu Kristovu⁷. Svatko je u Crkvi najprije spašeni subjekt s pravima i dužnostima, ne samo kao primalac, nego i kao izvršitelj. Pastoral, stoga kao autentično spasenjsko djelo Crkve teži da integrira sve članove Crkve. Cijela je crkvena praksa (život i djelovanje) po sebi pastoralna (spasenjska). Čime god se Crkva bavila samo je toliko njoj primjereno, autentično Kristovo, koliko je na pastoralnoj (spasenjskoj) liniji. Smisao i opravdanje opstojnosti Crkve kao institucije jest u nastavljanju Kristova spašavanja ljudi.

Iz ovog temeljnog gledanja na pastoral kao sveukupno djelovanje Crkve mogu se tek ispravno prosuđivati oblici i pokreti, po sebi raznoliki, koji se pojavljuju u povijesti Crkve kao i u sadašnjoj njenoj životnoj dinamici. No, iz ovog istog slijedi i potreba da se sve osobe i skupine osoba, sve crkvene zajednice izgrađuju kao *subjekti* — *nosioci* pastoralna. To je osobito važno imati na umu kad se promatra hijerarhijsko ustrojstvo Crkve, da se ne bi jednostrano tumačilo. Ne bi se smjelo dogoditi da crkveni (hijerarhijski) službenici tako preuzmu sve djelovanje u zajednici, te dio Crkve bude samo objekt na koji se odnosi njihovo djelovanje.

Sasvim je normalno, tako bi bar moralo biti, da u bazi naroda Božjega niču pastoralne inicijative osoba i grupa, pokreti koji donose uvijek svjež udio i uključuju ga u cjelinu crkvene pastoralne akcije. Na taj način pastoralna djelatnost pruža sliku pluriformnog jedinstva. Zbog te mnogoobličnosti suvremeni pastoral zahtijeva i neki minimum crkvene „strategije”, na općem i na mjesnom planu — planove i programe — da bi bio dovoljno eklezijalan, tj. u nužnoj mjeri institucionalna akcija Crkve na svim njenim razinama, radi hijerarhijskog uređenja⁸. Planovi, programi i rečena strategija postaju posebno važni da bi povezali i ujedno poticali pluriformnu, okolnostima i društveno-političkim prilikama primjerenu djelat-

⁷ Usp. Lumen Gentium (Lg — Konstitucija o Crkvi II vat. koncila, izd. KS Zagreb, br. 33.

⁸ Usp. K. RAHNER, *Perspektive pastoralna u budućnosti* — Svesci 45/1982, str. 11–16.

nost mjesnih crkava i teritorijalnih crkvenih jedinica (župa i sl.). Osim toga, na taj se način najbolje povezuje *reprezentativna razina*⁹ s bazičnim (više spontanim) događanjem. Reprezentativna razina danas je naročito važna, jer informacijsko društvo brže prenosi informacije odozgo prema dolje, tj. sa reprezentativne razine neka ideja, neka akcija (bez obzira na njenu vrijednost) brže dopre do masa (naroda) nego iz baze...¹⁰ Bez povezanosti reprezentativnog i bazičnog pomoću sredstava javnih priopćavanja stvaraju se lažne vrijednosti i moguće su hotimične i nehottične manipulacije.

U integralnom gledanju na pastoral, kako ga ovdje razlažemo, valja se osloboditi onog, još uvijek prisutnog, dušobrižničkog (paternalističkog) pastoralnog modela (model službene osobe koja bdije nad vjersko-moralnim životom pojedinca), naslijeđenog iz vremena kad je Crkva bila integrirana u strukture kršćanskog društva, osobito iz doba prosvjetiteljstva.¹¹ U takvom poimanju u pastoralu je bilo mjesta samo za svećenika. On pak je bio tretiran kao činovnik. U tom paternalističkom konceptu dušobrižnička revnost najčešće se izvrće u rivalstvo, borbu za klientelu, za jači utjecaj nad ljudima.

I na kraju ovog odsjeka recimo još jednom u sintezi: Pastoral u eklezijalnoj dimenziji jest kompleksna višeooblična komunitarna djelatnost crkvene zajednice, koja dijelom iznova niče u svakom vremenu i prostoru u snazi Duha Svetoga. Izvršava je hijerarhijski organizirana Crkva pomoću zaređenih službenika i pomoću svih vjernika.

U toj i tako shvaćenoj pastoralnoj djelatnosti redovnici kao i druge karizmatične skupine sačinjavaju dinamičan dio.

3. REDOVNIŠTVO U STRUKTURI CRKVE

Već je iz ove analize pastoralnog koncepta vidljivo da redovnicima pripada jasno mjesto u njemu. Bez redovništva pastoral bi bio previše institucionalan a premalo karizmatičan. No, ta rečenica vrijedi samo kad se o redovništvu govori idealno teorijski, imajući u vidu karizmu kako se pojavila u nastanku pojedinog redovničkog instituta. U konkretnosti, međutim, imamo određene redovničke strukture (redove i družbe), svaku s određenom poviješću, određenim iskustvom, crkvenopravnim određenjima. Zbog toga nas ovdje zanima redovnička struktura kao takva — koje joj mjesto pripada u Crkvi i što je ona u cjelokupnoj strukturi Crkve u vidu pastoralne djelatnosti? Evo malo analize:

⁹ Pod reprezentativnom razinom podrazumijevamo ovdje pastoralne čine (posvećivanja, naučavanja, upravljanja) visokih crkvenih poglavara (njihovih ureda) te svečana događanja u ime, ili cijele mjesne Crkve, ili opće Crkve.

¹⁰ B. Z. ŠAGI, *Traganja za novom crkvenom praksom*, KS, Zagreb 1982, str. 181s.

¹¹ B. Z. ŠAGI, *Na poprištu redovničke obnove*, str. 126s.

„Crkva je uređena institucionalno i karizmatički, ali tako da i karizma pripada biti Crkve. I stoga je u njoj uvijek prisutna” u jednom svom dokumentu uče biskupi Jugoslavije¹². Govor o karizmama i karizmatičnosti već se udomačio u vezi s redovnicima. Svaki, naime, redovnički institut ima svoj početak u karizmi svoga ustanovitelja koju je Crkva prepoznala kao autentičan dar Duha Svetoga i kanonski učinila svojim institutom. Po strukturalnom razmišljanju u redovništvu vidimo najprije oblik života koji se ostvaruje po prihvatanju triju evanđeoskih savjeta. Taj oblik života po javnom zavjetovanju postaje radikalno crkven — ucijepljen u Tijelo Kristovo, zato se zavjeti teološki tumače u svezi s krstom.

Prema dogmatskoj konstituciji o Crkvi II. vatikanskog koncila sama crkvena vlast pod vodstvom Duha Svetoga pobrinula se da evanđeoske savjete tumači i upravlja njihovom praksom i da ustanovi stalne oblike života¹³. Iz toga slijedi da su u Crkvi stalni oblici života u kojima se vjernici „potpuno daruju Bogu (...) tako da se novim i posebnim naslovom određuju za Božju službu i Njegovu čast” i time „se na poseban način povezuju s Crkvom i njezinim misterijem”¹⁴.

Radi radikalnosti prihvaćenog *nasljedovanja Krista*, što je smisao i cijele Crkve, redovnici su, da se tako izrazimo, tješnje ugrađeni u crkvenu zajednicu i u njeno djelovanje. Njihov život „znači jedan poseban oblik sudjelovanja u sakramentalnoj naravi Božjega naroda (...) da pruže svijetu vidljivo svjedočanstvo o nedokučivu Kristovu misteriju, ukoliko oni uistinu samima sobom predstavljaju Krista ili dok razmatra na gori, ili navješćuje Božje kraljevstvo mnoštvu, ili dok ozdravlja bolesne i ranjene, ili obraća na bolji život grešnike ili dok blagosliava djecu i čini dobro svima, uvijek slušajući volju Oca koji ga je poslao”¹⁵. Očito je, dakle, da Crkva promatra posebne oblike redovničkog života kao izraz karizmatičnosti same Crkve i da im pridaje osobitu i aktivnu ulogu u svojoj pastoralnoj zadaći.

No kad se Crkva promatra kao struktura, u crkveno-pravnom smislu poseban se oblik života pojavljuje kao *poseban stalež*. Ta riječ stalež (status) ima svoja povijesna i sociološka opterećenja, kao da sugerira neko izdvajanje iz zajednice Naroda Božjega, kao da se radi o nekoj eliti. U sociološkom se smislu doista redovi često vide kao sekte¹⁶ — dakle, nešto izdvojeno iz cjeline religioznosti naroda.

II. vat. sabor upotrebljava i dalje riječ stalež, ali na pitanje koje bi se moglo postaviti u kontekstu hijerarhijskog razlikovanja klerika i laika, da li je redovnički stalež samo crkvenog prava ili božanskog, odgovara: „Stalež koji nastaje preuzimanjem evanđeoskih savjeta, iako ne spada na hijerarhijsko uređenje Crkve, ipak trajno spada na njezin život i svetost”¹⁷. Iz toga pak možemo zaključiti da taj

¹² Biskupi Jugoslavije: *Crkveno učiteljstvo i rast vjere*, KS, Zagreb 1971, br. 20.

¹³ LG, br. 43.

¹⁴ LG, 44.

¹⁵ *Kriteriji o odnosima između biskupa i redovnika u Crkvi*, KS — D 53, Zagreb 1979, str. 15; usp. LG 46.

¹⁶ Usp. J. LALOUX, *Uvod u sociologiju religije* — KS, Zagreb 1980, str. 84.

¹⁷ LG 43.

stalež ipak nije samo crkvenog prava i da bi Otajstvo Crkve bilo nepotpuno ostvarivano u povijesti kad ne bi postojali i neki kršćani koji se u „savršenoj ljubavi”¹⁸ upućuju za Kristom.

No, to još nije odgovor na pitanje staleža kao strukture. Crkveno-pravno se u prošlosti redovnički stalež uklapao u ostale strukture Crkve svojom djelatnošću po *privilegiju*. Privilegij je crkveno-pravno omogućivao *posebnost* karizme i otvarao prostor u sklopu institucionalne djelatnosti karizmatičnoj strukturi. Međutim, uvijek se postavljalo pitanje, gdje su redovnici kao stalež (struktura), da li između klerika i laika? Crkva odgovara: „Redovnički stalež nije neki srednji stalež između kleričkog i laičkog, nego nastaje i s jedne i druge strane kao poseban dar za čitavu Crkvu”¹⁹. Unatoč tome u funkcionalnom smislu problem ni danas nije stvarno riješen. Novi Kodeks crkvenog prava jednostavno usvaja i zaustavlja se na koncilskoj nauci, da redovnici nisu poseban stalež između klerika i laika nego spadaju na život i svetost same Crkve²⁰. Ništa nije rečeno o redovnicima kao funkcionalnoj (radnoj) strukturi u sklopu crkvene djelatnosti. Imaju li oni nešto svoje specifično i gdje je tome mjesto? Njihov prilog „posvećenim životom”²¹ može biti prisutan u svojoj djelatnosti Crkve u svim njenim radnim strukturama, ali redovnici kao, činjenično ipak, neka struktura (vidjeli smo da i sam Koncil ne može izbjeći upotrebu riječi stalež, makar tvrdi da redovnici nisu nikakav poseban stalež) nemaju dosta jasno označeno funkcionalno mjesto u crkvenoj organizacijskoj strukturi. Karizma je nešto nepredvidivo pa se teško može ugraditi u pravni sustav. Čini se da iznimke ili privilegiji nisu bili baš sasvim bezrazložni.

Dakle, gledano u smjeru djelovanja redovnici su prisutni u cijelom Tijelu Crkve svojom posebnom karizmom. Crkva institucionalno štiti tu *posebnost* redovničke karizme. Ona pak oploduje sveukupno pastoralno djelovanje Crkve, jer redovnici nisu neka zasebna struktura u radnom smislu koja bi u Crkvi imala konstitutivno određene zadatke kao klerici.

Međutim, upravo iz toga izviru mnogi suvremeni nesporazumi za redovničke strukture. Crkva, naime, štiti redovničke karizme kao posebne oblike života po evanđeoskim savjetima pravnom egzempcijom u odnosu na vlast pojedinih biskupa, ali ih ne štiti kao posebne oblike djelovanja iako se čini da život i djelovanje nije moguće stvarno odijeliti. Pretpostavlja se da će pojedini biskupi u okviru svoje mjesne Crkve uvidjeti prednost „posvećenog života” i u pastoralnom smislu, što u praksi nije bez velikih problema, jer su redovnici struktura opće Crkve. U prošlosti su taj problem redovnici rješavali, kako smo to već naglasili, privilegijima što su ih isprosili od centralne crkvene vlasti. Sada su upućeni na dogovor s pojedinim mjesnim biskupima²².

18 *Perfectae caritatis* (Dekret o prilagođenoj obnovi redovničkog života), izd. KS, Zagreb (više izdanja).

19 Usp. LG 43 i *Kriteriji* br. 10, str. 15.

20 Vidi novi kan. 207 i kan. 574.

E. CAPPELLINI (ed): *La normatività del nuovo codice* — Queriniana 1983, str. 109.

21 Usp. n. kan. 673.

22 Usp. literaturu i diskusije oko „Kriterija”: A. ŠUŠTAR, *Redovnički apostolat u doku-*

Čini se da je mnogo lakše uklopiti posebnost redovničkog djelovanja u sveukupnu crkvenu djelatnost kad je riječ o redovnicima – nesvećenicima ili o redovnicama nego kad je riječ o svećenicima redovnicima. Za kleričke redove ostaje otvoren problem njihova djelovanja u suvremenim prilikama Crkve, posebno u takvima kakve su ovdje naše. Mislim da ni novi Kodeks crkvenog prava tu nije bitno ništa pridodao da bi se problem perspektivnije mogao riješiti. Ostaje problem uklapanja redovnika-prezbitera u prezbiterij mjesne Crkve. Koja su im prava i dužnosti, da se ne osjećaju prezbiteri drugog reda u pojedinoj mjesnoj Crkvi? Gdje je mjesto redovnika-prezbitera unutar redovničke strukture koja, nekako, sada jako nejasno, pripada univerzalnoj Crkvi? No o tome ne bismo ovdje raspravljali²³.

Još uvijek se nalazimo u sadašnjem trenutku u takvim prilikama da se problemi moraju rješavati u hodu, jer ih, čini se, nije moguće zadovoljavajuće riješiti jasnim strukturnim određenjima. „U suvremenom procesu kulturnog razvoja i crkvene obnove nužno treba sačuvati identitet svakog instituta da se izbjegne opasnost neke nedovoljne određenosti zbog koje bi redovnici bili uključeni u život Crkve na neki nejasan i neodređen način, bez obzira na poseban stil djelovanja koji proizlazi iz naravi svakog instituta”²⁴.

Očito je da redovnici svojom karizmom i svojim „posebnim stilom” djelovanja imaju u Crkvi otvorenu mogućnost da „novošću i proročkom dinamikom” i „kritičnošću” oplođuju sveukupno služenje Crkve za svijet. Ali jednako je tako očita potreba da redovničke ustanove, upravo kao ustanove, budu jasnije djelatno ugrađene u crkvene pastoralne ustanove. Razlog za to sastoji se u tome što je Crkva na svim svojim razinama prejako organizirana i suviše birokratizirana pa dosta teško prima „poseban stil” djelovanja, pa makar se govorilo o njemu kao karizmatičnom. Postojeće pak redovničke ustanove boluju od svoje povijesne okamenjenosti. Brane i veličaju svoju povijesnu stečevinu što je u neku ruku simptom stanja „pred smrt” pa ne razvijaju proročki duh u konkretnim oblicima svojega života.

Crkva u svojim još uvijek važećim pastoralnim strukturama i svojom još najraširenijom praksom ima izgled „servisa za duhovne usluge” i paternalistički bdije nad narodom s davno već nesigurnom pretpostavkom da je to vjernički narod. U takvim pak se poimanjima obično dolazi u antagonizam sa svim novim što se bilo gdje u krilu crkvene zajednice pojavi. Redovnici kao da se boje biti nosioci novosti da ne bi izgubili aktualne pozicije do kojih je pojedini institut uspio doći.

U vezi s tim Metz misli da smo mi redovnici u Crkvi „preplanirani”²⁵, a ja

mentu kongregacije za redovnike i svjetovne institute „Kriteriji” u Zborniku radova VI. redovničkog tjedna, Zagreb 1980, str. 111–121. U istom Zborniku: diskusija na str. 122–125; B. Z. ŠAGI, *Pastoralna problematika Crkve u nas iz gledišta redovnika* (referat održan na proljetnom susretu BKJ i KVRPJ u Zagrebu 15. IV. 1980. u: „Vjesniku Hrvat. Kap. Prov. br. 4/1980, str. 198–202.

²³ B. Z. ŠAGI, *Na poprištu redovničke obnove*, str. 125s; 137–146.

²⁴ *Kriteriji...* str. 16; br. 11.

²⁵ J. B. METZ, *Redovništvo inovacija i korektiv?* KVRPJ Zagreb 1983, str. 16.

bih rekao da današnja Crkva ili bolje, današnje mjesne Crkve, ne računaju mnogo s redovničkim karizmama pa ih zato, kao takvih, uglavnom nema u planovima pastoralnih ustanova (strukture). Računa se s pojedinim redovnicima ali ne i s redovničkim ustanovama.

Sadašnje se zato redovničke strukture bore za onaj vid pastoralu koji im omogućava opstanak. „Ars moriendi” o kojoj govori Metz a i ne samo on²⁶ u ovom je kontekstu važna, ali je to sasvim drugo pitanje. U stvari se to isto pitanje mora staviti u kontekst više-manje s mnogim pastoralnim oblicima, strukturama i uhođanim praksama u Crkvi. Dokle god Crkva želi biti previše monolitna sučelice suvremenog svijeta, neće moći napustiti neke preživjele svoje pozicije. Redovničke strukture su u radikalnom smislu crkvene, pa se stanovita imobilnost ukupne crkvene strukture neminovno reflektira i na povijesne strukture redovništva. Možda u ovom proročkom smislu više šanse mogu imati nove redovničke karizme, koje bi se trebale pojaviti u Crkvi.

4. OBLICI PASTORALA I REDOVNICI

Do sada smo govorili o pastoralu samo općenito kao spasenjskom služenju Crkve u svijetu. Vidjeli smo da u tome redovnicima pripada i te kako važno mjesto. No, to mjesto je u stvari samo idealno, pod uvjetom da su redovnici karizmatici. Koliko pojedini od njih stvarno jesu karizmatici, uvijek mogu, to je njihova zadaća, stvarati „svetu novost”, kao na pr. Majka Terezija. Ali u konkretnim situacijama, takvi kakvi jesmo, u svojim povijesnim strukturama, moramo vidjeti i određene zadatke i neku perspektivu za vlastiti razvitak.

Sama prisutnost od Crkve prihvaćenih oblika posvećenog života jest vrijednost u pastoralnom, odnosno apostolskom smislu. Zato je traženje načina te prisutnosti kao apostolata u svim porama ljudskog društva osnovni zadatak redovničke djelatnosti. To bi bio suviše nejasan zadatak bez nekog mjesta u organiziranoj djelatnosti Crkve.

Pastoral je organizirana djelatnost. U toj organizaciji pastoralu nešto je redovno, nešto specijalno (posebno) a nešto izvanredno. U „redovno” spada ono neodložno u životu Crkve. Tako bi se „redovno” moglo sažeti najkraće u ovo troje: služba riječi, sakramenti, diakonija (evangelizacija i katehizacija, sakramentalizacija, diakonija). Sve se to odvija kroz uhođane oblike u pojedino vrijeme važećeg shvaćanja pastoralu. Taj je pastoral ponajviše vezan uz župe pa ga možemo nazvati župnim iako nije sav župni. *Specijalni* oblici niču iz potreba užih specijalizacija unutar toga redovnog (institucionalno-župnog) pastoralu. *Izvanredni* oblici, koji su ponekad karizmatični, trebali bi se pojavljivati iz otajstvenog zajedništva naroda Božjeg, inicijativama iz baze.

Velik dio redovnog pastoralu vrše redovnici, jer su ujedno svećenici. Već smo spomenuli da iz nedovoljno jasnog mjesta kleričkih redova u mjesnoj Crkvi redov-

²⁶ Isto, str. 17. i str. 64.

nici doživljavaju dosta problema baš u tom redovnom pastoralu npr. u vođenju župa. Uvriježilo se mišljenje da župni pastoral nije posao redovnika. Međutim, redovnici-svećenici su kroz svoju povijest osnovali mnogo mjesnih crkava i pokazali se kao vrlo vrsni djelatnici baš u tom župnom pastoralu. Teško se mogu osloboditi svoje povijesti kroz koju se razvijao njihov „poseban stil” djelatnosti i u tom redovnom pastoralu. Zbog toga se mora i nadalje tražiti djelotvorniji put ugradbe svećeničkih redova u mjesnu Crkvu, da se redovnici svećenici ne osjećaju frustriranim u svojoj svećeničkoj službi, pogotovo u onim krajevima gdje zbog sociopolitičkih prilika druge mogućnosti crkvene djelatnosti nisu lako ostvarljive.

Redovnice su tek u najnovije vrijeme uvedene kao pomoćnice u redovni institucionalni (župni) pastoral. Uvijek su, međutim, sudjelovale u kršćanskoj dijakoniji, u onom karitativnom dijelu²⁷.

Potreba posebnih oblika (raznih specijalnih ustanova) uvijek je bila velika i najčešće domena redovničkih instituta, ali se to mijenjalo prema vremenu i sociopolitičkim prilikama. Škole, odgojne ustanove, bolnice, socijalne, karitativne i sl. ustanove nisu svagdje i u svako vrijeme jednako na dohvat. Mnoge ženske redovničke družbe našle su se pred potrebom da svoj apostolat, svoju osnovnu djelatnost preorijentiraju, a jednako tako i oni muški redovi koji su vodili neku specijaliziranu ustanovu koja je prešla u svjetovne ruke. Redovnici jednog i drugog spola u pojedinim zemljama morali bi biti savitljivije organizirani, svaki za svoju osnovnu apostolsku svrhu, u novim okolnostima, da bi mogli uprisutniti Krista (crkvu) među siromašne, zapuštene, bolesne... Potrebna su nova osluškivanja Duha Svetoga da se pojave svježije karizme koje bi oživjele povijesne strukture redovništva.

Što se tiče redovnog pastoralu, redovnici i redovnice, svaki institut napose i više njih zajedno, morali bi u programima mjesne Crkve imati neko njima primjerenom mjesto. Svaki samostan i svaka provincija morali bi imati i neko svoje redovno pastoralno djelovanje, valorizirano u planovima mjesnih crkava. Povijesno to de facto imaju, ali u sadašnjim previranjima nije dovoljno valorizirano u pojedinim biskupijama pa se doživljava kao antagonističko u odnosu na svjetovni kler, kao da svjetovni kler, sam po sebi, ima veće pravo, bez obzira na zakon o „spasenju duša”.

U nas su mogućnosti pastoralnoga rada i gotovo svega crkvenog djelovanja skoro posve svedene na okvir župe i biskupije. Većina je u nas aktualnih redovnika (muških) uposlena redovno na župama dekretom biskupa (oko 100 — što čini otprilike polovicu aktivnih). Ako uzmemo u obzir da se neizravno i druga polovica redovnika (muških) bavi tim istim redovnim pastoralom²⁸, onda se moramo pitati što bismo mogli učiniti da pojedine redovničke karizme sa svojim specifičnostima dođu do izražaja?

²⁷ Pojam *kršćanske dijakonije* (služenja) na neki način odgovara cjelokupnom trostrukom vršenju crkvene službe naučavanja, posvećivanja, upravljanja, ali ga najčešće u pastoralci upotrebljavamo za služenje na soc. planu (odgoj, politika, bolesnici, karitas i sl.) Usp. *Dizionario di pastorale*, str. 206s.

²⁸ G. ŠTOKALO, *Naši redovnici*, KVRPJ 1977, str. 40.

Za redovnike-svećenike i njihov što plodonosniji angažman na župama, upravo ukoliko su redovnici, neophodno je razraditi efikasniji model župnog pastoralala, koji bi bio dinamičniji i rasčlanjeniji da bi se omogućio zajednički rad (u ekipi). Na taj bi način zajednički život redovnika obogaćivao i župnu zajednicu.

U razrađivanju župnog pastoralala i njegova izlaska iz zatvorenosti (autarkije) mogle bi se pastoralno revalorizirati redovničke kuće (muške i ženske) da postanu iznova u novim okolnostima duhovno žarište za svoje gravitaciono područje, prema posebnosti svoje karizme.

Redovnice u župnom pastoralu u nas osjećaju nesigurnost i ne vide dovoljno jasno svoju ulogu. Dok se ne pomakne sa reaktivnih pozicija vođenje župa, odnosno župni pastoralni rad, one to neće ni moći uvidjeti. U nas još nitko nije ni pokušao proučiti iskustva njihova pastoralnog rada na župama u ovim poratnim godinama. Njihov status s obzirom na taj rad nije još uvijek zadovoljavajuće riješen. Dakako, same bi redovnice u našim prilikama morale uvidjeti određene svoje šanse u tom radu. Ponekad se dobiva dojam da je to za njih sporedno područje rada. One bi se same morale boriti za svoj ravnopravni status u pastoralnom djelovanju, jer bi time omogućile da ženski udio u cjelini Božjega naroda dođe do jačeg izražaja. Same bi morale proučiti kako da se karizme njihovih instituta potvrde i osvjete u novonastalim prilikama naše Crkve.

Ako pak počnemo razmišljati o novim oblicima pastoralala, koji bi doista bili novi, dolazimo, konkretno u našim prilikama, do zaključka da se nismo baš mnogo pomakli. Objektivne poteškoće svakako postoje, ali ipak valjalo bi s više žara i ljubavi započimati i podupirati započeto traganje za uvijek boljim, uvijek svježim svjedočenjem na polju naše stvarnosti. Ne bi li se među redovnicima moglo naći više proročki nadahnutih osoba koje bi vidjele dalje u budućnost te inicirale pravu novost i ovdje u socijalizmu. Karizmatici su uvijek originalni u Duhu Svetom, ako jesu pravi karizmatici. Redovnici su dužni kao posvema Božji ljudi stajati na strani brata čovjeka, bez obzira tko on bio. Ne bismo li mogli više doprinijeti pomirenju u svijetu suprotnosti... Traže se novi oblici, novi pokušaji, zalaganje vlastitog života, ne žaleći žrtve...

5. ZAKLJUČNA REFLEKSIJA

Sve ovo izlaganje ispalo je, reći će se, komplicirano. No, to je samo onda ako se ne uđe dovoljno u srž problema koji se ovdje razlaže. Ne uvida se uvijek dovoljno ozbiljno, kako je upravo u svezi s traganjem za identitetom važno djelovanje onih s kojima se neka osoba želi identificirati. Dosta se često „pobožno” pojednostavljuje sam problem zvanja. Tko god ide u redovnike, gotovo uvijek kaže da ide zato da bi mogao lakše služiti braći, djelovati kao dotični redovnici. S tom motivacijom ljudi prihvaćaju i poseban način života. Idu za Kristom da bi služili ljudima kao on. Nerijetko se gorko razočaraju kad primijete da zajednica u koju su ušli ne služi, ili se dovoljno ne trudi, da bi služila ljudima, već nekom svom interesu, kao da je samom sebi svrhom. Isto se tako veoma bolno razočaraju kad primijete da crkveni poglavari ne drže u praksi do njihova zvanja toliko, koliko riječima pro-

povijedaju. Govori se kako su redovnici za Crkvu važni i neophodni, a onda primijete da im je baš to što su redovnici pred crkvenom hijerarhijom najveća zapreka da bi mogli učiniti ono što osjećaju da mogu ili moraju. Mjesne bi Crkve u ovom trenutku, kad se počela osjećati kriza redovničkih zvanja, morale pokazati više razumijevanja prema redovnicima.

Redovnici pak sa svoje strane, imajući u vidu konkretnu problematiku, moraju prije svih ostalih biti sposobni prihvatiti križ — žrtveni životni put — da budu u Crkvi dinamičan element koji razvija evandeosku slobodu sinova, neopredmećenih — stvarno slobodnih do smrti na križu... Tu se moramo složiti s Metzom i glede „vještine umiranja”. Oni se ne trebaju dati navući u nadmetanja i intrige, u borbe za prestiž, već u poniznosti tražiti put kako da zasvjedoče radikalnim življenjem Evanđelja da je Krist za svakog čovjeka i za sve ljude. Pravi nasljedovatelji Kristovi sve mogu u snazi njegova Duha — ako ne ide na jedan način treba pokušati na drugi. Tko ustraje do konca taj će se spasiti (Mk 13,13).

RAD U SKUPINAMA

DRUGI DAN

1. skupina — Voditelj: s. Mariangela Žigrić
Zapisničar: s. Slavka Sente
Sudionika: 16

Tema našeg razgovora bila je: Dinamičnost u našim zajednicama. Razgovor je tekao živo, dinamično, uz sudjelovanje svih sudionika. Posebno su nas se dojmile riječi predavača p. Balažica, da u našim redovničkim zajednicama ima članova koji nisu zainteresirani za naše zajedništvo; žive u zajednici, ali su praktično izvan nje. Kako animirati te članove? Ima mnogo načina. Svatko od nas je iznio svoj prijedlog koji je istovremeno potkrijepio iskustvom. Složili smo se da nema smisla „kukati” i „upirati prstom” na drugoga. Rješenje treba tražiti počevši od sebe. Iskreno se često pitati — što ja osobno činim, da bi moja zajednica bila dinamičnija?

Naše krize u redovničkom životu, kojih ima i kojih će uvijek biti, treba rješavati više na koljenima — u adoraciji, nego mnogim i dugim raspravama pa čak i kritikama.

Što se tiče popodnevni predavanja, unatoč kratkoći vremena, dotakli smo bitne točke koje su uvijek aktualne, a posebice danas:

- traženje identiteta osobe;
- obnovili smo strukture, a ostali isti — drugim riječima: „*novi vino u stari mješini*”.

Dinamičnost u našim redovničkim zajednicama ovisi o usklađenosti naših zahtjeva s temeljnim vrednotama na kojima zajednice počivaju.

2. skupina — Voditelj: s. Kornelija Zorić
Zapisničar: s. Bernardica Kesak
Sudionika: 18

Tema diskusije: Što nam sve sprečava živjeti dinamičnu puninu života, a što pospješuje živjeti puninu života u našim zajednicama? Istaknuto je, da je prenaplašena institucionaliziranost. Ako redovništvo postane samom sebi svrhom, usprkos ostvarivanom dinamizmu, članovi zajednica postaju sve više objekti, a sve manje subjekti redovničkog života i djelovanja. Puninu života pospješuje:

- *posvešćivanje stvarne situacije;*

- uz življenu askezu ostaviti prostor i proročkoj ulozi;
- ostvarivanje žive karizme koja se ne može „okovati“;
- podnošenje i prihvaćanje jedni drugih;
- zanos u zvanju, zaljubljenost u Krista.

Popodnevni rad odvio se u diskusiji oko tvrdnje: Crkva je spasiteljska za druge; njezin pastoral je služenje u vremenu i prostoru. Svijest o njezinoj spasiteljskoj ulozi treba prožimati crkvenu i redovničku bazu. Pitali smo se, kako možemo spasiteljski djelovati u konkretnoj situaciji u kojoj se nalazi svaki od nas? Odgovor je jednostavan: – ostvarivanjem svoga redovničkog identiteta.

Pozabavili smo se i pitanjem žene – redovnice u Crkvi. Uloga služenja redovnice je velika, ali se ne cijeni dovoljno.

3. skupina – Voditelj: p. Tomislav Vlašić
Zapisničar: s. Asumpta Svalina
Sudionika: 25

Skupina se usmjerila da izmjeni iskustva o vjeri; nutarnjim doživljajima vjere.

Sudionici skupine su tražili od voditelja p. Tomislava da iznese, ako mu je to moguće, svoja osobna nutarnja iskustva u vezi događaja u Međugorju, jer ondje živi i djeluje. On je to prihvatio i u kratkim crtama iznio:

- Bog upravlja ljudima i stvarima. Svijest o tome unosi u srce mir i radost.
- Doživljena vjera potiče na djelovanje.
- Prihvaćanje posta i molitve produbljuje obraćanje.
- Obraćanje rađa ljubav koja obuhvaća sve pa i neprijatelje.

Rad smo završili spontanim molitvama da po našem djelovanju Božja ljubav bude prisutnija i vidljivija.

4. skupina – Voditelj: p. Marko Štekić
Zapisničar: p. Marko Duran
Sudionika: 20

Složili smo se da raspravljamo o pitanju koje je predavač, p. Balažić postavio nakon predavanja: Kakvu budućnost predviđam današnjem – našem redovništvu?

Pošli smo od konkretnih problema. Budući da su većinu u skupini predstavljale sestre, postavljen je njihov problem: Kako udovoljiti potrebama svoje družbe koja je usmjerena prema vani (rad s mladima, njega bolesnika, katehizacija, posjeti obiteljima), a opet ne doći u sukob s vlastitim redovničkim propisima? Problemi se rješavaju zajednički i to u iskrenosti – otvorenosti – dobronamjernosti. Ako je zdrav duh zajedništva, onda se vanjski rad zna uskladiti s potrebama i zadacima redovničke zajednice. Treba čuvati karizmu zajednice, posebice u novonastalim – promijenjenim prilikama.

Jedna je sestra spomenula tzv. „nutarnje izlaske“. Naime, ima redovničkih osoba koje stanuju u samostanu, ali žive i rade kao da mu ne pripadaju. Neke trpe

komplekse neshvaćanja, „progonjenosti”. Njima treba naša sestrinska – bratska pomoć.

Govorili smo o nedostatku animatora u našim redovničkim zajednicama. Iskustvo nas uči, da nismo dovoljno osposobljeni za tako važnu funkciju.

Potrebni su nam samostanski sastanci i dogovori. Ako se ti sastanci i dogovori ostvaruju u međusobnom povjerenju, zajednica će izbjeći sukobe i nesuglasice, lakše će djelovati u duhu vlastite karizme. Teško je ostvarivati zajedništvo u velikim i heterogenim zajednicama (različita dob, služba, sklonosti), ali ne smije se klonuti duhom. Moramo nastojati shvatiti i prihvatiti druge. Zajedništvo se učvršćuje zajedničkom, proživljenom molitvom i djelotvornom ljubavlju.

U ostvarivanju redovničkog identiteta treba ići na izvore, nadahnjivati se duhom utemeljitelja – utemeljiteljice jer su bili izrazito zahvaćeni evanđeljem Isusa Krista.

Popodnevni rad iniciran je pitanjem: Kako spojiti zahtjeve suvremenog svijeta sa zahtjevom „znaka” redovništva? Treba se prilagoditi sredini u kojoj živimo. Siromaštvo treba ostvarivati nenavezanošću na novac i posjedovanje. Ne treba se bojati standarda, nego pomanjkanja našeg svjedočenja! Bitno je ne biti škrt prema drugima, a prema sebi širokogrudan.

Po čemu smo mi znak svijetu, kad se zavjetujemo živjeti siromaštvo? Više puta posjedujemo više od drugih (televizori, auta, radioprijemnici). Moramo se odricati u korist siromašnih – potrebnih. Mi, ipak, posjedujemo više nego nam je nužno potrebno!

5. skupina – Voditelj: p. Josip Sremić

Zapisničar: p. Ivan Milanović

Sudionika: 12

U diskusiji smo iznosili osobne iskaze u odnosu na dvije pojedinosti: a) Što mi je pomoglo da sam ostao u zajednici živjeti ovaj poziv?; b) Koje su poteškoće najizrazitije u ostvarivanju našega identiteta? (Odgovori ad a):

- zajedništvo i povjerenje u druge;
- komuniciranje svojih poteškoća – problema;
- razumijevanje i ljubav zajednice;
- osobni kontakti s Bogom u različitim oblicima molitve;
- osnovno – životno usmjerenje iz roditeljske kuće koje je nastavljeno u redovničkoj zajednici;
- dobre ispovijedi.

Osim ovih i ovakvih iskustava bilo je i onih koje nije moguće svrstati pod spomenute pojedinosti. Konstatirano je, da redovnik – redovnica nadvlada poteškoće, probleme, krize, a da ni sam (sama) ne zna kako.

Diskusija ad b):

- promjene shvaćanja čovjeka i svijeta te uloga koju treba ostvariti;
- nedovoljna ucijepljenost u zajednicu i društvo;
- ne biti ni na nebu ni na zemlji;

— imati pravu sliku sebe i svoje uloge.

6. skupina — Voditelj: s. Ancila Presečki
Zapisničar: s. Mila Bašić
Sudionika: 15

Započeli smo pitanjem: Kako redovnik — redovnica može u zajednici pronaći ozračje topline? Da bi redovnik bio prihvaćen, mora i sam uvijek biti spreman prihvaćati druge u vjeri i ljubavi. Skloni smo osobe promatrati kroz njihovu funkciju, a zaboraviti njihovu egzistenciju.

Veoma je važan odgoj za redovništvo. Poglavar treba pokazivati razumijevanje, posebice onima koji trebaju veću pomoć pri rastu ličnosti. Potrebno je odavati dužno poštovanje i priznanje, radovati se uspjesima drugih. — Osnovni uvjet rasta osobnosti jest prihvatiti svoju ograničenost, slabosti, a u tom svjetlu promatrati i druge. Osobama i događajima mora se pristupati bez predrasuda.

U popodnevnom radu smo promatrali svoj odnos prema apostolatu. Kako svoje nutarnje bogatstvo zračimo prema vani? Zašto nismo „izazovni“ kao u vrijeme osnivanja naših družbi? — Zaključili smo, da nam nedostaje radikalnost svjedočenja. Naveli smo primjer siromaštva. Nije dovoljno samo u duhu, nego i stvarno siromaštvo! Treba pokazivati više solidarnosti, ljubavi i nesebičnosti poglavito prema siromašnima, zapuštenima, odbačenima. Tako ćemo postati suvremeni „znak“ koji potiče i oduševljava!

8. skupina — Voditelj: g. Marko Pranjčić
Zapisničar: p. Zvonimir Gutal
Sudionika: 13

Odgoj za redovničko dozrijevanje, predmet je našega prvog dijela rada u skupini. Jedan od odgojnih problema za sjemeništare, bogoslove, aspirantice i novakinje jest dozrijevanje — rast na području osjećajnog doživljavanja. — Uza svu pedagogiju, psihologiju, sociologiju, medicinu i druge znanosti koje otkrivaju bogatstvo, ljepotu, sklad i usmjerenost ljudskog tijela prožetog besmrtnom dušom, ipak se kod odgoja kandidata i kandidatice za redovničko zvanje mora voditi računa o molitvi, žrtvi, životu u zajednici te ozbiljnom duhovnom vodstvu. — Postavljen je problem: Kako ću kao sestra na radnome mjestu biti normalna u ophođenju s mladima, starijima, starcima i staricama? Kako ću kao redovnik — svećenik na radnome mjestu biti normalan i prirodan u svom ponašanju prema vjernicima svih uzrasta — u svim prilikama? Hoće li se redovnica koja se u godinama formacije nije kretala u društvu s muškarcima znati snaći bilo u bolnici, bilo u katehezi, bilo u staračkom domu? Hoću li se kao redovnik koji u godinama formacije nisam živio u ženskom društvu znati snaći u pastoralnom radu?

Ovo su više teoretska pitanja, budući da je svaki od nas rođen u obitelji; ima brata ili sestru te preko praznika živio u obitelji i susretao se s mješovitim druš-

tvom. Jedna sestra reče: „U bolnici mi pričaju svoje životne probleme i avanture. Zavidni su mi da sam sretna, zadovoljna i smirena”. Druga veli: „Isus nas je pozvao u redovničku družbu. Radi Isusa volimo sve ljude u njima ga prepoznavamo, svima im želimo dobro kako nas Isus uči”. Veoma je značajno naše temeljno usmjerenje. U novicijatu, sjemeništu, redovničkoj zajednici uz pomoć duhovnika, ispovjednika, subraće – sestara, kroz molitvu i žrtvu „kujemo” svoje redovničko opredjeljenje i svjedočenje u svim prilikama. „Za mene su moja redovnička zajednica i moja subraća – veli jedan redovnik – najveća potpora i najjača obrana te najljepše ohrabrenje u rastu do potpunosti, zrele osobnosti.”

8. skupina – Voditelj: p. Jakov Mamić
Zapisničar: s. Danijela Vincetić
Sudionika: 19

Nakon molitve izrečene Gospodinu da nam blagoslovi rad, osvrnuli smo se na predavanje p. Štefana Balažica, posebice na njegovo pitanje: Ima li naše redovništvo – ovakvo kakvo jest – budućnost? – Sudionici su zaključili da ima uz uvjet da:

- duhovne vrednote izbiju u prvi plan;
- osobni molitveni život zauzima svoje pravo mjesto;
- redovnički život bude prožet obiteljskim ozračjem;
- dinamičnost i otvorenost snažnije potiču na hrabro svjedočenje evanđelja.

Ne smijemo stati na pol puta. U Kristu – kroz naša pravila i konstitucije – tražiti smisao redovničkog života. Potrebno nam je neprestano obnavljanje kroz datosti koje već postoje u našim redovničkim zajednicama:

- duhovne vježbe;
- duhovne obnove;
- redovnički susreti.

Svoj popodnevni rad nastavili smo istom otvorenošću, dinamikom i izmjenom iskustava međusobno se bogatili. Postavljeno je pitanje: Što bi konkretno svatko od nas trebao činiti kako bi Crkva po redovništvu bila više znak spasenja? Odgovori:

- savjesno obavljati svoje dužnosti;
- poštivati svaku osobu;
- nadahnjivati se Svetim pismom;
- paziti na ljestvicu vrednota – činiti što je u datom trenutku najvažnije.

9. skupina – Voditelj: s. Lea Brusač
Zapisničar: s. Benjamina Šmuc
Sudionika: 19

Grupni rad započeli smo kratkom šutnjom i Gospodnjom molitvom. Vodi-

telj skupine p. Fućak morao je otputovati pa smo izabrali s. Leu za voditeljicu.

Dopodnevni rad sveli smo na temu: Radosno svjedočenje redovništva. Onaj koji naviješta Radosnu vijest ne bi smio hodati smrknuta lica. Takvo naviještanje nije uvjerljivo. Mi imamo razloga za pravu radost. Slobodno smo se odazvali uskrsnom Spasitelju – radosno smo prihvatili vršiti evanđeoske savjete. Previše se zaustavljamo na krizama i problemima. Želimo sreću bez križa. Prava sreća sastoji se u radosnom prihvaćanju križa.

Zaključak rada u skupini: Nadahnjivati se Božjom riječi, udahnjivati je u sebe i živjeti radosno. Ljubiti sve članove svoje zajednice, svih zajednica i sve ljude. Tada će nas oni s kojima se susrećemo pitati: „Sestro – brate, gdje stanuješ?”

U popodnevnom susretu osvrnuli smo se na pitanje: Kako doživljavamo i ostvarujemo vlastitu karizmu? Izmijenili smo informacije i iskustva različitih redovničkih zajednica. Stekli smo bogatstvo koje će nam pomoći u našem daljnjem redovničkom svjedočenju.

10. skupina – Voditelj: p. Štefan Balažić

Zapisničar: s. Josipa Šimić

Sudionika: 26

Rad smo započeli pjesmom. Uslijedila je pauza; u tišini smo osluškivali što najjače odzvanja u nama od onoga što smo čuli. Izmijenili smo dojmove. Razgovor je otpočeo temom vezanom za sakramenat pokore. Konstatiramo da sakramenat pokore još uvijek nije našao pravo mjesto i pravi odjek, ne samo u vjernicima, nego i u našim redovničkim zajednicama. Zatim smo se usmjerili prema samima sebi – svom osobnom identitetu:

- Jesmo li ono što bismo morali biti?*
- Kako gledam na redovnički život?*
- Živimo li tako, da bogatimo sebe i druge?*
- Da li osobno „tonemo” dok se za druge žrtvujemo?*

Ne možemo biti sveti, ako ne uvidamo svoju ograničenost – grešnost. Prvo treba ispitati – preispitati sebe i svoju osobnost. Redovnički identitet treba graditi na svom ljudskom identitetu prožimajući ga evanđeoskim – redovničkim vrednotama.

U popodnevnom radu nastavili smo prijednevnu temu o identitetu. Umjetnost je radovati se malim pomacima u životu. Treba tražiti i ostvarivati ono što je dobro, a ne zaustaviti se na poteškoćama i negativnostima s kojima se susretamo. Moramo biti mnogo sretniji i zadovoljniji! U redovničkom životu koji je prožet radom i molitvom treba strpljenja. Naš identitet nije nikada potpuno ostvaren – on se neprestano ostvaruje!

Probleme ne treba povećavati; krize ne smijemo produbljivati! Redovnik – redovnica treba izaravati optimizam koji je u stanju djelovati ne samo unutar, nego i izvan naših zajednica.

Prijepodnevni rad: Otvoren razgovor o poteškoćama i nedostacima u našim redovničkim zajednicama. Analizirali smo pojedinosti koje pospješuju osjećaj osamljenosti i onemogućuju dinamizam, vitalnost, spontanost i otvorenost.

Ima li redovništvo perspektivu? Imamo li osjećaj kao da nas ljudi malo trebaju; često smo slični na ustajalu – bezživotnu vodu! Trebalo bi se u tom pravcu više ispitati, počevši od sebe vrednovati prilike našega vremena. – Problem osamljenosti: premalo je interesa za druge, velika je usmjerenost prema sebi i svojim interesima, prisutna je „diplomacija” koja ne dopušta pravu iskrenost i otvorenost. Neki uzroci ovakvih pojava:

– Izgubili smo svijest da moramo ostvarivati sliku Božju u sebi. Izgubili smo pravi smisao za nasljedovanje! Nastojimo više primati, nego davati!

– Izgleda da smo dobro osigurani. Obilujemo dok živimo među ljudima koji znaju oskudijevati.

Kako možemo biti svjedoci Božjeg kraljevstva? Gdje nam je jaka i živa vjera? Znamo li kome smo povjerovali?! Održavamo brojne skupove, seminare, duhovne vježbe, a promjene – nabolje – su neprimjetne. Puno teoretičara, a malo svjedoka!

Popodnevni rad: Osvrnuli smo se na dva pitanja:

– Kako se odgajaju mladi za karizmu i duh utemeljitelja, odnosno, kako ga živimo u svojim prilikama? Izgleda da ne poznajemo dovoljno vlastitu karizmu. Svaka redovnička zajednica može, treba i mora živjeti svoju vlastitu karizmu. Ne treba čekati na idealno vrijeme i idealne prilike!

– Problem „jagme” za zvanja poprima značajne razmjere. Ako želimo imati zdravo duhovno potomstvo, trebamo mu pripremiti zdravo duhovno ozračje u svojim redovničkim zajednicama. Problem redovničkih zvanja ne rješavamo „jagmom”, nego istinskim svjedočenjem evanđelja!

DISKUSIJA

DRUGI DAN

P. Jerko Penava: *Učinilo mi se da je p. Jakov Mamić u jednom kontekstu spomenuo grijeh i identitet. Molio bih ga da o tome rekne nešto više.*

P. Jakov Mamić: *Nisam spominjao grijeh, nego moralni život, odnosno pad moralnog života. Naime, pad i napredak u moralnom životu usko je povezan s molitvenim životom ili, ako hoćete šire, s redovničkim identitetom.*

S. Ancila Presečki (voditeljica dana): *Pater Štefan bi želio dati neka razjašnjenja u vezi s nekim točkama koje su istaknute u zapisnicima s rada po skupinama. Pater Štefan, izvolite!*

P. Štefan Balažić: *U jednom zapisniku se pita: kako pomoći osobama koje trpe od kompleksa da ih nitko ne prihvaća – ne voli? Slična tendencija je prisutna i u drugim zapisnicima. Ja bih rekao nekoliko stvarčica: Jako je potrebno uočiti što je uistinu bolest bez navodnika i bolest s navodnicima. Postoji fizička bolest, ali i psihička neuravnoteženost. Treba otkriti da li je osoba bila izolirana – osamljena već u djetinjstvu, ili se osjećaj izoliranosti pojavio tek u redovničkoj zajednici. Ima primjera, da se ljudi igraju bolesnika da bi se drugi oko njih vrtjeli. Ako je osoba bolesna fizički, treba je liječiti u klasičnom smislu, ako je psihički neuravnotežena, onda treba tražiti druga rješenja. Nekad je potrebno medikamentno liječenje, s ljubavlju prihvaćanje osobe kakva jest. Nekad je potrebno potražiti pomoć stručnjaka koji je u stanju pomoći riješiti ili rješavati problem. Ako osoba izigrava zajednicu i to do iznemoglosti, treba je suočiti sa stvarnošću i reći joj da tako ne ide!*

P. Janko Hajšek: *Imao bih jedan prijedlog. U našem traženju identiteta bilo bi dobro to traženje povezati s teologijom prvog sakramenta, tj. sakramenta krštenja. Mislím da naš identitet treba više svoditi na ovaj sakrament, nego na druge, iako stoji u uskoj povezanosti sa svima. Pater Bono Šagi bi nam o tome mogao mnogo više reći. Što bismo morali promijeniti u svom redovničkom pastoralnom djelovanju da bismo postali izazov na bolje?*

P. Bono Z. Šagi: *Žao mi je da nemamo više vremena za razgovor. Drago mi je, da je pater postavio ovo pitanje. Veoma je važno da mi svoje redovništvo živimo sa sviješću crkvenosti. To povezujem s krstom kojim pripadamo Kristu i Crkvi. Ta svijest nije dovoljno razvijena. Mi se danas previše bavimo sami sobom i svojim problemima; kao da spasavamo sami sebe. Postoji i „ars moriendi“, ako je to nužno!*

Bez temeljnih razmišljanja, planiranja i traženja teško je naći pravo mjesto za naše specifičnosti kojih ni sami nismo svjesni. Pater Jakov je to dobro istakao: nismo dovoljno svjesni što nam je činiti. Spomenuo bih ono bitno: treba da dođe do izražaja naš unutrašnji žar koji je prožet sviješću da smo u Crkvi, da ne spasavamo samo sebe, nego i druge ljude kojima smo poslani – s kojima živimo u istom vremenu i prostoru. Trebamo biti više kritični prema samima sebi – prema onome što smo već ostvarili, da bismo, uočivši svoje slabosti i probleme, bolje odgovorili svojim zadacima i poslanju Crkve.

S. Danijela Vincetić: U našoj skupini bilo je govora o katehisticama koje su na župama prenatrpale drugim poslovima uz one radi kojih su došle na određenu župu. Pitam patra Bonu: Postoji li mogućnost, da se neki poslovi koji su manje vrijedni (vođenje gospodarstva i sl.) prepuste drugima, a da se mi više posvetimo svojim prvotnim zadacima: molitvi, katehiziranju, karitativnim djelima?

P. Bono Z. Šagi: U nastavku mog predavanja, koje nisam stigao pročitati, stoji napisano (moći ćete pročitati u Zborniku) što sam govorio i na svećeničkim pastoralnim sastancima. Naime, trebalo bi ponovno temeljito razraditi župski pastoral, odnosno crkvenu djelatnost na razini župe. Mnoge stvari kojima se sada bavimo treba dovesti u pitanje.

Kako ćete se vi sestre boriti protiv onoga što smeta vašem prvotnom zadatku, ne bih mogao posve precizno odgovoriti. Treba proučiti okolnosti u kojima se nalazite. Mogle biste u dogovoru sa svojim poglavaricama mnogo toga promijeniti. Nije zgodno da sestra koja se školovala za jedan određeni vid pastoralne djelatnosti obavlja drugi posao kojem nije vješta, a i ne uklapa se u pastoralno djelovanje. Možemo reći, da sestre koje uz svoje prvotne dužnosti obavljaju i one koje nisu dužne, imaju višak ljubavi i požrtvornosti.

TREĆI DAN

REDOVNIK – PROMICATELJ REDOVNIČKOG POZIVA

UVOD

Često se u redovničkom životu susrećemo s problemom, kako zadržati početno oduševljenje. Čak nam se po koji put čini da se ono nakon nekog vremena provedenog u zajednici spusti zapanjujuće nisko na nivo nekog uskogrudnog životarenja, provođenje dana bez nekog jasnijeg cilja, smisla za običnu svakidašnjicu i bez nekog dubljeg oduševljenja ili režima Duha. Kada detaljnije pogledamo te i takove slučajeve, vidimo da se ipak ne radi o gubitku zvanja ili opće želje da dotični živi u zajednici već da je u njemu samome došlo do nekog unutarnjeg mrtvila ili bolje rečeno, do ravnodušja koje se zadovoljava najobičnijom osrednjošću.

U ovom članku želimo upozoriti na neke temeljne činjenice koje su važne da bi mladi redovnik ostao u trajnoj vezi sa vlastitom stvarnošću i u komunikaciji s drugima u zajednici, kao i u iskrenoj otvorenoj i jasnoj molitvenoj komunikaciji s Bogom.

I. OSTATI U VEZI SA SVOJIM OSJEĆAJIMA

Ostati u vezi sa svojim osjećajima, znači ostati u vezi sa stvarnošću vlastite osobnosti. Osjećaji su naša neposredna reakcija na stvari, događaje, osobe, situacije koje proživljavamo u susretu s drugim ljudima i u susretu s vlastitom stvarnošću svoje nutrine. Oni su prva reakcija koja se u nama budi i, ako je nismo navikli prigušivati, dovoljno je zamjetljiva i jaka da si je možemo postati svjesni. Teže će je zamijetiti oni koji su potpuno zanemarili svoj osjećajni svijet ili su ga namjerno „kao manje vrijednim od svijeta ideja” sustavno gušili...

Četiri su velike „obitelji” osjećaja: radost, žalost, strah, srdžba. Osjećaji radosti jesu znakovi ispunjenosti, pozitivnosti, oni nam govore da smo se u danom trenutku dobro postavili prema sebi i svojim potrebama. Dobro je da se zapitamo o tom osjećaju da bi nam postao jasniji, očitiji kako bismo lakše uvidjeli u kojem smo dijelu naše osobnosti ili naših potreba ostvarili neko ispunjenje. Kada na primjer, lijepo i brzo učinim ono što mi je povjereno, osjećam se *radosno*; kada sam imao strpljivosti i ljubavi za subrata kome je teško, našao načina da ga čujem i razumijem, prihvatim, *osjećam* u sebi *radost*; nakon doživljaja zajedništva s braćom osjećam se *sretno*; kada sam se postavio odgovorno u nekoj teškoj situaciji reagiram također *radosću*.

Tako mi moja svjesna povezanost sa svijetom mojih osjećaja radosti omogućava

va da punije i odgovornije živim svoju vlastitu stvarnost, i omogućava mi da dublje doživljam ostvarenja i ispunjenja svoje osobnosti.

Naprotiv, *osjećaj žalosti* govori mi o nekom gubitku pred kojim se doživljam bespomoćan, neutješan. Ti osjećaji su teški ili negativni. Kada o osjećajima kažemo da su negativni, tada to ne mislimo u moralnom smislu. Osjećaji zapravo nisu moralno dobri ni moralno zli. Oni su, gledano s moralne strane, indiferentni. Sigurno je da su oni prisutni i kod moralnih čina, kod moga djelovanja, no oni ne određuju da li će nešto biti moralno dobro ili moralno zlo. Ovo je vrijedno spomena i zbog toga što se ljudi često optužuju za svoje teške osjećaje kao da bi oni za njih bili krivi. Osjećaji kao takovi mogu mene pokrenuti na djelovanje, no to tada nije više pitanje osjećaja nego mojeg osobnog ponašanja.

Osjećaj straha također se ubraja među teške osjećaje. Taj osjećaj redovito ima jasan uzrok u situaciji koju živim i on je često glavni blok moje komunikacije s drugima, on me koči da ne ulazim u iskreniji, bliskiji i pun povjerenja odnos s drugima oko sebe, u zajednici i izvan nje. Taj osjećaj često i blokira moju iskrenu, predanu komunikaciju s Bogom, jednako tako tjera me, u nekoj drugoj situaciji, da se baš Bogu utječem da me oslobodi straha pred nečim što me potpuno priječi i blokira (strah da ću biti krivo protumačen i shvaćen; strah da ću biti odbačen ako reknem što stvarno nosim u sebi; strah od ranjavanja ako se više otvorim; strah da ću izgubiti povjerenje i ljubav onih koji su meni za život važni, itd.).

Osjećaj srdžbe vrlo je značajan. On je direktni spoj mojeg osjećajnog svijeta s umom. Vrlo je dragocjen. Dok naime taj osjećaj dominira našim bićem jako smo si svjesni pogrešaka u ponašanju, krivih poteza, bilo osobe koja je taj osjećaj u nama izazvala, bilo vlastitih pogrešaka i propusta u ponašanju. Tada smo u stvari najsvjesniji što nam je potrebno da bismo mogli izaći iz te situacije. Taj je osjećaj u prvi mah uperen protiv onoga tko ga je izazvao, a kada bolje postajemo svjesni svojega ja, vidimo da je on u nama, da je netko drugi samo dirnuo u bolno mjesto.

Kada je riječ o mojim osjećajima, kod mene su moguće dvije reakcije već na samu njihovu prisutnost u meni:

— Praviti se kao da ih nema, potiskivati ih ili nijekati; u tom će se slučaju posljedice prije ili kasnije pokazati. Osjećaji su naime signali onoga što se u meni zbiva. Teški osjećaji su pak alarmni signali koji me upozoravaju da je u meni neki nedostatak. Tako na pr. ako ja na osjećaj srdžbe na vrijeme ne reagiram i preuzmem odgovornost za ono što se dešava u meni, brzo će biti eksplozije, svađe ili kavgе...

— Druga moguća reakcija na teški osjećaj jest u tome da stvarno pogledam što mi taj osjećaj pokazuje. U meni postoji neki nedostatak, neka potreba koju treba da zadovoljim, o kojoj moram povesti računa.

II. BITI SVJESTAN SVOJIH POTREBA

Uz temeljne životne potrebe, kao što su potreba za jelom, pićem, snom, za minimumom sigurnosti koje treba da zadovoljim svaki dan i to ne jednom, postoje i četiri druge potrebe koje su također temeljne i jednako se tako ne mogu zadovolji-

ti jedanput zauvijek, ili koji put na mjesec ili tjedan. One moraju biti uvijek zadovoljene, a to su:

— Potreba da budem prihvaćen i voljen. Da se darujem kroz ljubav i da prihvaćam i primam ljubav drugih oko sebe. Ova potreba i nivo njezine zadovoljenosti u stvari opisuje kvalitetu mojih međuljudskih odnosa. Kvaliteta odnosa jest ljubav.

— Potreba da budem priznat, vrijedan, važan. Nije tu u pitanju vrijednost koju mi drugi daju, tu je prije svega pitanje moje svijesti o mojoj vlastitoj vrijednosti, o svemu što činim i da ja osobno vidim to što činim za sebe vrijednim i važnim. Svakako da i drugi svojim priznanjem, potvrđivanjem moje vrijednosti pridonose ispunjenju moje potrebe za vrijednošću, da imam pravu sliku o sebi i o vlastitoj vrijednosti.

— Potreba da pripadam, da budem nečiji, za nekoga i s nekim. Ova je potreba temelj mojeg identiteta; njezino stvarno ispunjenje pomaže mi riješiti moje temeljno pitanje odakle sam, čiji sam i za koga sam i s kime želim ostvariti svoj život, tj. sebe da bih taj život stvarno osjećao ispunjenim. Na tu je potrebu mislio i Gospodin svojim pozivom, svojom željom da njemu pripadamo i budemo s njime i za njega čitav svoj život.

— Potreba da budem autonoman, slobodan. Ova je potreba u dubokoj vezi s potrebom pripadnosti. Jedna i druga potreba moraju biti zadovoljene da bih se nalazio u potpunoj unutarnjoj ravnoteži. Ova mi potreba govori o mojoj autonomiji, o tome da je moj život u mojim rukama i da ga moram tako doživljavati, kao dar s kojim ja raspolazem, koji ja usmjerujem prema onom što stvarno želim s njime učiniti i kome se želim predati, što želim živjeti i s kime dijeliti sebe, kome pripadati. Ako se nekome predajem i za nekoga dajem autonomno, slobodno, osjećam se ispunjenim, no činim li to po volji drugoga u sebi se osjećam zakločenim, stisnutim, neslobodnim, zatvorenim ma kako ta pripadnost u sebi bila lijepa ili dobra. To nam govori i o tome da je naša redovnička pripadnost Kristu stvarno osobno slobodna i da se sam moram u tom opredjeljenju i ostvarenju voditi najplemenitijim osjećajima ljubavi i slobode.

Moji mi osjećaji govore o onome što mi je danas u ovom trenutku potrebno. Oni naznačuju moje potrebe, oni mi govore kroz znakove da li je na nivou mojih potreba sve sa mnom u redu ili mi štogod nedostaje...

Na meni je dakle, da potražim svoju duboku potrebu, podijeliti je sa svojim bratom ili sestrom u zajednici, svojim poglavarom ili poglavaricom, svojim duhovnikom i zajedno potražiti način kako joj udovoljiti. Jasno, radi se o načinu koji si ja kao redovnik/redovnica, poštivajući svoj stalež i svoje redovništvo, pošteno mogu dozvoliti.

Potrebe koje nosim u sebi nisu ni u kom slučaju slabost u meni. Nikoga između nas ne smatramo egoistom što jede, što pije ili spava. Zato, što vodim brigu o svojim potrebama nisam egoist. Bez obzira na to što ja o tome mislim, ja pošto-poto pokušavam zadovoljiti svoje potrebe, ili svijesno ili nesvjesno. Katkada u tom uspijem a katkada ih zadovoljavam na neodgovarajući način, kompenzirajući ih.

III. BITI SVIJEŠTAN KOMPENZACIJA

Potrebu da budem ljubljen, prihvaćen i voljen kompenziram potragom za tim da mi se drugi dive. To divljenje ne moram tražiti od svih u zajednici, tražim od nekog tko je za mene i za moj život važan, od nekog za koga puno radim ili se puno žrtvujem. To, što je također važno, ne činim svijesno.

Potrebu da budem priznat i važan kompenziram tako da sam sebe hvalim, da se „samopotvrđujem”. Karakteristično za to jest upravo da tada svaka moja rečenica započinje sa „Ja...”. Na taj način nastojim si priskrbiti jaču svijest o vlastitoj vrijednosti koju drugi ne vide ili ne žele vidjeti u meni, ili mi je oduzimaju ponižavanjem ili zapostavljanjem.

Potrebu pripadnosti kompenziram na taj način da živim s drugima „u miru pod svaku cijenu”, da se ne bunim ma kako me boljelo što se sa mnom ne dešava onako kako to moja duboka potreba zahtijeva, jer se bojim da će mi biti tada još gore. Kompenziram tu svoju potrebu i tako da živim u *potpunoj ovisnosti* o onome, kome želim pripadati (prijatelju, prijateljici, poglavaru, poglavarici, bilo kojoj osobi), da živim u *potpunoj fuziji*. Narod to popularno kaže „otkad su njih dvoje zajedno, on je njoj pozobao mozak” ili „on više nema svoga ja, ona mu je sve”, ili „njih dvoje su ko prst i nokat”. Karakteristično za sve te slučajeve jest to da je kod tih osoba ili barem kod jedne potpuno zaničvana potreba autonomije, obje osobe su u dubini jako nesretne, makar im je ta ljubav i snažno prijateljstvo donosilo na početku mnogo radosti, ispunjenosti i zadovoljstva... Nakon izvjesnog vremena kad su potrebu pripadnosti „izdovoljili” osjetili su da je to zagrljaj iz kojeg se ne može više van, da to nije ljubav već posesivnost i doživljava da su se ruke u zagrljaju stopile u jedan obruč i da je za njih slobode jednostavno nestalo.

Kada situacija postane neizdrživa dolazi do loma koji je često toliko jak da čitavu tu vezu uništi. U takove veze prijateljstva i bliskosti rado upadaju osobe po prirodi nedovoljno sigurne, željne i gladne ljubavi, pripadnosti. Ljubavi adolescenata često su slične, snažne i posesivne, često i zbog toga završavaju takovim lomovima da se veze više ne obnavljaju ili ne obnavljaju s istom osobom.

U redovništvu je dosta čest slučaj takove veze između pojedinca i poglavara/poglavarice. Kroz poglavara želi osoba što više „pripadati redu ili zajednici” i na taj način postane sjena ili drugi „mali poglavar/poglavarica” u zajednici. U prvi se mah to čini kao u redu, ispada da je to jedina osoba pravo poslušna poglavaru, jedina koja sve pita, često komunicira s njime/s njom. U stvari ona nema samostalnosti i zato joj je potreban trajni oslonac, ne usudi se učiniti ni jednog koraka bez pitanja... S vremenom to postane neizdržljivo za obje strane i dolazi do loma, često i takovog da ovisnija strana napusti zajednicu, ili više nikad ne želi biti s dotičnom osobom.

Uglavnom se te „igre” odigravaju bez puno svijesti što je zapravo u pitanju. Zna se desiti da se takova bliskost traži i s jasnim razlozima da bi se od „jače strane” dobilo ono što se želi — razne dozvole, razumjevanje, izlasci, praznici, dozvole za putovanja, posjete i slično...

Potrebu za autonomijom kompenziram na taj način da živim u neovisnosti.

U ovom je slučaju potreba pripadnosti izbrisana i potpuno zanemarena. Osoba se tako ponaša i živi kao da joj nitko nije potreban. Ne želi ničije blizine i ni s kim kakvu dublju vezu, pa tako i s vlastitom redovničkom zajednicom. Ona u stvari živi svoj, neovisan život. Pripadnost redu je samo nominalna, možda po odijelu ili po tome što joj zajednica podmiruje račune za njezine „naglašene osobne potrebe”... To su oni „duhovni izlasci” koje s. Robertina Medven, Sestara Srca Isusova, spominje u svojem predavanju održanom na ovogodišnjem Savjetovanju za odgojitelje i odgojiteljice.

Kod kompenzacije karakteristično je to, što potreba ili potrebe u prvi mah izgledaju zadovoljene, bar trenutno. No, *ubrzo se javljaju i to na jedan ogorčen način*. S vremenom se rađa *bol i patnja*.

Da ne bih trpio, da bih ublažio tu bol i patnju, posizem za „uništivačima boli” kao što su: piće, bježanje, depresije, droga, aktivizam — bježim iz posla u posao, kako bih izbjegao „slobodno vrijeme” u kojem bi me opet mogla pronaći moja patnja i bol, psihosomatske bolesti i tomu slično. Svatko je od nas nesvjesni iznalazač takovih „ubijaca”. Katkada se traže i svjesno, jer se čini da je to jedini izlaz...

Kada se u nama pojave ti alarmni signali, vrijeme je da se ozbiljno zapitamo gdje je naš duboki nedostatak, što nam je činiti...

IV. DIJALOG I ODGOVORNOST

Drugi u zajednici nisu dani meni (ni prijatelji ni poglavari) da ispune moje potrebe. U toj svojoj stvarnosti susrećem se s određenom samoćom, sam se nalazim pred svojim potrebama kao pred smrću. Sam moram uzeti sudbinu svoga života u svoje ruke. Moram potražiti vrijednost koja će moći odgovoriti na moje potrebe, koju ću živjeti i onda kada moja potreba ili potrebe nisu zadovoljene. I tada moje ponašanje mora ostati u skladu s onim što trebam, mora ostati na visini, moram i u takovoj situaciji ostati odgovoran za sebe i svoje ponašanje.

S druge strane znam da živim u zajednici koja jednako tako živi u ljubavi i želi živjeti u međusobnom prihvaćanju i razumijevanju, te su osobe, kao i ja, stavile na kocku svoj život i žele živjeti zajedno, međusobno se pomagati i voljeti, zato ću zamoliti pomoć — brata, sestru, prijatelja, poglavara, poglavaricu. Taj ili ta pomoći će mi da ostanem i postanem odgovoran/na za sebe i za svoj „da” Zajednici i Gospodinu. Neki put je dovoljna pomoć koju tražim od svojih bližnjih, neki put će biti potrebno da stanem kraj ceste s jerihonskim slijepcem Bartimejem, sinom Timejevim i vikati glasno dok me ne čuje: „Sine Davidov smiluj mi se!” Sa svoje strane ja sam spreman isto tako pružiti drugima oko sebe pomoć.

Odgovornost za sebe i svoj put u mojim je rukama, na meni je da vidim što mi treba i da tražim pomoć kakva mi je potrebna. Često se na tom području susrećemo s krivim shvaćanjem odgovornosti, kao da bi samo poglavari bili odgovorni... Svatko je odgovoran za sebe, poglavar je prvi odgovoran za sebe i čitavu zajednicu. Rast, dakle u toj odgovornosti i suodgovornosti za sve one kraj mene čini naš život punijim, otvorenijim, međusobno povezanim pravom vezom ljubavi,

koja nije negdje u zraku nego u našim stvarnim međuljudskim odnosima. To nas svakako potiče, da razmislimo i maknemo između sebe stvarne barijere koje priječe naše bliskije, otvorenije, pune razumjevanja i prihvaćanja međuljudske odnose. Za pravi dijaloški, zajednički život potrebna nam je iskrenost, povjerenje, međusobna spremnost čuti jedni druge i odgovornost. Bliskost se može izroditi tek onda ako uz nju nema prave odgovornosti, a odgovornost je upravo ona koja sav naš život, sve naše osjećaje, potrebe i život po vrijednostima usmjeruje prema jasnom cilju koji smo odabrali kada smo stupili u određenu redovničku zajednicu.

Dijalog, susret sa sobom, ispit savjesti ili moja dijaloška molitva Gospodinu, zvali mi to kako hoćemo, pomoći će nam da prepoznamo naše spontane želje, često i vrlo neposredne i jasne od naših ljudskih potreba. Zahvaljujući jasnoj, otvorenoj i odgovornoj komunikaciji s vlastitim dubinama i s drugima oko sebe, moći ćemo jedno drugom, jedni drugima pomoći da postanemo odgovorniji za svoj život, za svoj poziv.

Nezaobilazna je činjenica da se uvijek nešto u meni zbiva na nivou osjećaja, mojih potreba i života vrijednosti koje svojim ponašanjem nastojim živjeti. Tu prepoznajemo da „Stvoritelj radi u svojem stvorenju” (1. tj. Duh. vj.) i da su naše potrebe čudesan Božji dar preko kojeg nas potiče na trajni rast, na trajno promicanje svoje ljudskosti i svoga poziva kojeg kao osoba želim ostvariti živeći tu ljudskost, a na ovaj način i mogu to ostvariti. Potrebe nam pomažu da se ne ukopamo u sebe same, nego da ostanemo u komunikaciji, u trajnoj vezi sa sobom i s drugima oko sebe. Ne znači li to biti na sliku Božju (Otac, Sin i Duh Sveti)?

Trebamo, dakle, da postanemo sve slobodnije osobe kako bismo bili pravi odrasli članovi zajednice. Tek onoliko, koliko smo slobodni i odgovorni, možemo se u djelotvornoj ljubavi, dati Bogu i ljudima i tako pripadati i Bogu i ljudima.

V. VREDNOTE

Vrednote koje smo odlučili živjeti odgovori su na naše potrebe.

Tako smo izabrali za svoj život neku vrijednost ne zbog toga što bi ona morala biti življena, nego zbog toga što smo uvidjeli da ona odgovara dubokoj potrebi (ili joj koristi ili joj pak nedostaje).

Kroz djetinjstvo i mladost doživjeli smo što je za nas osobno značilo biti prihvaćen, voljen, što nam je značio život i rast u sredini koja je zračila povjerenjem i ljubavlju. Tako smo doživjeli i oduševili se za život u ljubavi, izabrali da ćemo i mi živjeti i širiti ljubav. U slučaju da smo imali i negativno iskustvo, doživjeli smo, koliko nam je manjkalo povjerenje i ljubav sredine u kojoj smo rasli, opet smo došli do zaključka, koliko je to važno za naš život i živote drugih oko nas i opet došli do istog zaključka da želimo živjeti ljubav.

Koliko nam je značilo potvrđivanje drugih dok smo bili mladi i neiskusni. Možda se i danas sjećamo prve pohvale koju nam je netko dao kada smo došli u samostan. To nam je dalo novu snagu, kao da se tom potvrdom udvostručila snaga za daljnji predani rad. Tako smo i mi odlučili priznavati ono dobro koje vidimo u drugima i na taj način im pomoći otkrivati talente, dati osobama oko se-

be sigurnost u dobro koje čine i žive. Ta je vrijednost često puta manje življena u našim zajednicama, jer se općenito nisu dijelila priznanja, „da se dotični ne bi uzoholio“... Kada pak gledamo vlastito iskustvo i koliko su nam značili prvi koraci u našem radu te koliko snage nam je dala neka sitna pohvala, vidimo kako je to važno za nas i za druge i kako nam baš takav oblik potvrde nekog sa strane manjka. Nema opasnosti ni od oholosti dok su ti darovi na raspolaganju Bogu i zajednici (usp. K. Rahner: *Duh. vježbe za svećenike*: O ist. grijehu, rukopis).

Tako sam u najranijem djetinjstvu doživio i pripadnost. Pripadnost mojim roditeljima, braći, sestrama, bratićima, sestričnima, najbližoj rodbini, generaciji djece s kojima sam krenuo u školu, pošao na vjeronauk, pripadnost župskoj zajednici, kasnije pripadnost redovničkoj zajednici, pripadnost mojem narodu. U tu moju potrebu je i Gospodin stavio svoj poziv... Tako vrijednost koju želim kroz tu potrebu živjeti jest: ljubav iznad svega za ... Svaki čovjek osjeća dubinu te potrebe i na nju se nadovezuje pitanje našeg identiteta, pitanje i odgovor na to pitanje koje baca svjetlo i istinu koja osmišljuje čitav moj život. Za nas je to postalo pripadnost ovoj redovničkoj zajednici i preko nje, pripadnost Kristu. Tu svoju potrebu može čovjek pokušati ispuniti raznoraznim „idolima“ – osobama, stvarima, stilovima života... no ako zaista živi u vezi sa samim sobom osjetiti će istinitost riječi sv. Augustina, da je nemirno naše srce dok se ne smiri u Bogu.

Za oženjene ili udate ta ljubav iznad svega pripada mužu, ženi i njihovoj djeci a onda Bogu...

Također kroz vlastito iskustvo došli smo do pravog osjećaja što znači biti slobodan, a ako govorimo o vrijednosti, to znači biti odgovoran za sebe. Sitne odgovornosti koje su nam npr. roditelji i nastavnici povjeravali, polako su nas pripremale za našu osobnu životnu odgovornost. Kroz to iskustvo smo došli do osjećaja slobode, do važnosti odgovornosti. Naš život vrijednosti odgovornosti na poseban je način vezan uz potrebu pripadnosti. Tu smo najosjetljiviji. Pripadati mogu samo slobodno, odgovorno, drugim riječima izbor o pripadnosti mora biti moj, inače se osjećam duboko nesretan i u okovima. Zato je i najveća odluka moje slobode upravo u pripadnosti i za pripadnost... Tako i svaki moj dan moram živjeti u slobodi, tj. u odgovornosti da upravo živim ono što sam izabrala, izabrao kada sam ušao u redovničku zajednicu. Tu se i vidi da je moj život u mojim rukama i da je na meni promocija mogega poziva, da me u promicanju mogega poziva ne može nitko drugi zamijeniti, mogu mi samo pomagati ako to ja želim...

Potrebno je od vremena do vremena pogledati svoje vrednote, odgovaraju li one doista ili ne odgovaraju na moje potrebe ili su postale samo običaji, nešto čega se sjetim tek prije ispovijedi, ili su pak nešto što bi trebalo da ponovno ugradim u svoju osobnost.

VI. PROŠIRENI DIJALOG

Pitanja koja slijede mogu upotrijebiti za takav susret sa sobom, da vidim gdje sam s obzirom na sebe i druge u svojem odnosu prema njima:

1. Koji su to moji osjećaji u određenoj situaciji? (Opisat ću što detaljnije

svoje osjećaje.)

2. Koje su to moje misli što su mi dolazile u glavu dok sam proživljavao određenu situaciju? (To su misli koje nemaju ništa zajedničko s mojim stvarima, odlukama, uvjerenjima; to su spontane misli koje pojačavaju moje osjećaje i koje nastaju s obzirom na stvar koja me je izazvala i uzбудila moje osjećaje.)

3. Kako vidim svoje ponašanje (opiši ga detaljno!)? (U pitanju je moje spontano ponašanje u određenoj situaciji ili inače moje redovito spontano ponašanje, kao da je uhvaćeno nekom kamerom iz prikrajka.)

4. Koje su to moje potrebe? Koje sam potrebe najsvjesniji? (Kroz misli i osjećaje koji su se u meni javili lagano ću doći do spoznaje svojih pravih potreba toga trenutka ili određene situacije o kojoj pišem). Što mi moje ponašanje (ono spontano) kaže, objavljuje o tome kako odgovaram na svoje potrebe? Je li moje ponašanje odgovorno? (Moje spontano ponašanje trebalo bi da bude u skladu s mojim stvarnim potrebama; ukoliko nije, tu je onda taj raskorak koji me je doveo do situacije koju živim — teških osjećaja i nesklada u meni.)

5. a) Što bih mogao učiniti bolje? Pokušaj pronaći bolje ponašanje da bi ublažio svoje stavove, da bi bolje uskladio svoje ponašanje s onim što stvarno doživljavaš da ti treba. (Npr. prestati biti agresivan u toj okolnosti; zamoliti nekoga za pomoć gdje ti je to potrebno; zamoliti za oprostjenje ako sam drugu stranu povrijedio; biti točniji, ne kasniti i sl.)

b) Što ću stvarno učiniti? Ispitaj različite stavove i moguća ponašanja i izaberi jedan (izaberi onaj način ponašanja koji ti se vidi za dotičnu situaciju najbolji. Ako je stvar već prošla, nastoj se vidjeti u budućnosti i izabрати ono što bi tada bilo najbolje — na pr. u konfliktu bih se mogao povući, sjesti i porazgovarati s tobom, reći ti svoje osjećaje, imati strpljenja saslušati te do kraja i sl.). Time što si izabrao bolji, otvoreniji, iskreniji stil ponašanja, i koji je više u skladu s tvojim potrebama, ne znači da ćeš se odmah uskladiti i srediti; za pravu promjenu bit će ti potrebno vjerojatno više vremena i nastojanja, jer to je polagano obraćanje ili trajni rast, trajno promicanje rasta tvoje osobnosti i svijesti o Tebi i Tvome pozivu

OSJEĆAJI	POTREBE	KOMPENZACIJE	VREDNOTE
radost	biti voljen	da mi se dive	ljubiti
žalost	uvažavan	samopotvrđivanje	potvrđivati
strah	pripadati	fuzija	ljubiti povrh svega...
srdžba	autonoman	neovisan	preuzeti odgovornost

Ovih pet pitanja može nam poslužiti i za molitvu i za ispit savjesti i za dublji dijalog. Kroz takovo dublje poznavanje sebe, naš će život postati stvarniji, naši odnosi iskreniji, bliskiji i odgovorniji, naše zajedništvo dublje, a teže ćemo se prepustiti valu života da nas nosi kamo hoće, jer ćemo bolje očitovati znakove Božjeg govora kroz našu Bogom prožetu ljudsku stvarnost.

„I ovo je moja molitva: Neka vaša ljubav sve više raste u pravoj spoznaji i svakom rasuđivanju da mognete prosuditi ono što je bolje: da budete čisti i bez-

priječorni za Kristov dan, i na slavu i hvalu Božju puni roda – pravednosti – koja dolazi po Isusu Kristu” (Fil 1,9–11).

LITERATURA:

J. DOMINIAN, *Maturité affective et vie chrétienne*, Paris, Cerf 1978.

I. GOBRY, *L'amour et vocation*, Paris, Téqui, 1978.

G. HEYRBAUT et l'équipe du MR, *Le secret du notre amour est la notre communication*, Bruxelles, 1983.

H. FRANTA, *Interazione educativa*, Roma, LAS, 1980³.

REDOVNICA I PROMICANJE REDOVNIČKOG POZIVA

I. POZIV(I) U BOŽJEM PLANU SPASENJA

1. Što je zvanje – poziv?

Hrvatska riječ zvanje – poziv prijevod je latinske riječi *vocatio*, koja se izvodi od glagola *vocare* što znači pozvati. To je, dakle, poziv koji Bog upućuje svakom čovjeku pozvanom na život, na spasenje, na svetost, na sreću (usp. 1 Sol 4,3), na službu u Crkvi.

2. Predestinacija milost krštenja – milost zvanja

Bog je počeo zvati ljude kad je stvorio naše praroditelje, Adama i Evu (usp. Post 1,26–31) i kad ih je obogatio nadnaravnim darom posvetne milosti učinivši ih „dionicima božanske naravi” (2 Petr 1,4), stoga svetima i sretnima sinovima Božjim i baštinicima raja (usp. Iv 1,12 i Iv 3,1). Upravo i Drugi vatikanski koncil iznosi božanski plan spasenja ovim riječima: „Vječni je Otac slobodnom i tajnom odlukom svoje mudrosti i dobrote stvorio cijeli svijet, odlučio ljude učiniti dionicima božanskog života i kada su u Adamu pali nije ih napustio nego im je uvijek davao pomoć da se mogu spasiti promatrajući Krista Otkupitelja „koji je slika nevidljivog Boga prvorodeni svakog stvorenja” (Kol 1,15). Sve odabrane Otac je već od vječnosti „unaprijed znao i predodredio ih da budu slični slici Sina njegova, da On bude prvorodenac među mnogom braćom (Rim 8,29; LG 2).

„U Božjem planu spasenja svaki je čovjek pozvan na rast, jer je svaki život poziv. Već s rođenjem dano je svima u klici dovoljno sposobnosti i osobina da bi donijele ploda i pun rast. Posredstvom odgoja primljenog u okolini i osobnim naporom svakome će biti omogućeno da se orijentira prema pozivu što mu ga je Stvoritelj Bog predložio”, kaže papa Pavao VI u jednom svom govoru.

Ovi tekstovi nam govore o postojanju predestinacije. Predestinacija je predodređenje na milost i slavu, što zaključujemo iz ove rečenice Pavlove poslanice Rimljanima 8,30: „A koje je predodredio one je i pozvao, koje je pozvao one je i opravdao, one koje je opravdao one je i proslavio.” Imamo mnogo znakova da smo predestinirani, a to su milost krštenja, ustrajnost u dobru, Duh Sveti koji nas podržava u nadi i miru i milost poziva. Ne smijemo misliti na predestinaciju kao na nešto što je bez obzira na našu volju već određeno, nego to Bog čini na temelju svog predznanja o sudjelovanju naše slobodne volje s njegovom milošću.

Milost krštenja je dar po kojem postajemo djeca Božja. O ljepoti krsne posvete govori nam sv. Ivan u svojoj poslanici: „Gledajte koliku nam je ljubav Otac iskazao da se zovemo i jesmo djeca Božja. A to i jesmo! Ljubljeni sad smo djeca Božja, a što ćemo biti, još se nije očitovalo (1 Iv 3,1–3).

Milosna vrijednost u jednom čovjeku vrednija je od čitavog svemira. Zaista je velika stvar biti, postojati kao čovjek i kao dijete Božje, govoriti Ocu nebeskom „Abba”, osjetiti da nas Bog ljubi; zato ne smijemo ostati gluhi i nijemi na Božju ljubav. Papa Ivan Pavao II kaže na jednom mjestu mladima: „Naš život je Božji dar. S njim moramo ostvariti nešto dobra. Mnogi su načini da život dobro upotrijebimo stavljajući ga u službu ljudskih i kršćanskih ideala. Ako vam danas govorim o posvemašnjem posvećenju Bogu u svećeništvu, u redovničkom ili misionarskom životu to je zato što Krist na tu nesebičnu avanturu poziva mnoge od vas. On treba i želi imati potrebu vaših osoba, vaše inteligencije, vaše energije, vaše vjere i vaše ljubavi.”

Prema gore rečenom u vidu božanskog poziva od strane Gospodina imamo različitih načina i službi u Božjem narodu, a prema tome i različitih odgovora sa strane čovjeka jer osim božanskog poziva na postojanje i spasenje postoji božanski plan za svakog člana zajednice.

Sv. Pavao o toj raznolikosti „zvanja” i dara piše u poslanici Korinćanima (1 Kor 12,4–7,28): „Milosni su darovi različiti, ali je isti Duh. Različite su i službe ali je isti Gospodin. Različiti su učinci, ali je isti Bog koji čini sve u svemu. Svakome se daje objava Duha na opću korist... Jedne je Bog postavio u Crkvi: prve za apostole, druge za proroke, treće za učitelje: zatim je dao dar čudesa, onda dar ozdravljenja, dar pružanja pomoći i dar različitih jezika. Da je to uistinu tako to otkrivamo na stranicama Svetoga pisma. Susrećemo mnoge osobe kojima je Bog upravljao svoj poziv. U prvom redu to je Abraham kojeg je Bog pozvao da sklopi s njim Savez. Abraham je spremno odgovorio na Božji poziv. „Vjerom se Abraham pokori kad primi poziv da ode u zemlju koju je imao primiti u baštinu. Ode iako nije znao kamo ide” (Hebr 11,8). Abrahamov poziv sadrži poruku za nas, a to je poruka spremnosti (predanja), tj. krepost kojom se čovjek trudi spoznati i ispuniti volju Božju u svom životu. Osim Abrahama možemo nabrojiti još mnoge osobe koje je Bog zvao, a to su kraljevi, svećenici i proroci koji su bili postavljeni za vođe zajednica. Nije njihova uloga bila uvijek laka i ugodna, katkada je Božji poziv naišao nepredviđeno, a pozvani ga nije baš oduševljeno primio. Ali kako da se opre? Prorok Amos u svom životopisu piše: „Lav riče: tko da se ne prestraši? Gospod Jahve govori: tko da ne prorokuje?” (Am 3,8).

Tako je Mojsije pozvan u pustinju od pastira za vodu Izraelskog naroda (Iz 3,1–12). David je izabran i pomazan za kralja (1 Sam 16,1–13). Jeremiju je Bog posvetio i postavio za proroka prije rođenja (Jer 1,1–19).

Spisi Novog zavjeta govore o pozivu apostola. U prvoj Crkvi oni su prikazivani kao tip božanskog poziva i ljudskog odgovora. U njima možemo uočiti ovo: Kristovi izbori ne odgovaraju „normalnim” ljudskim kriterijima rasuđivanja i izbora; apostol je pozvan da slijedi i živi uz Isusa da ga zatim može valjano propovijedati.

O tome nam govore ovi tekstovi Iv 1,35–51 – Odaziv prvih apostola;

Mt 4,18–22, 9,9: Zbor Dvanaestorice formira se u Galileji na poseban Isusov poziv i velikodušni odgovor apostola; Dj. 9,1–19: Pavao je primio svečani Gospodinov poziv: nije ga očekivao, ali Bog je pripravljaio taj čas... već od prvih časova njegova života (usp. Gal 1,11–17).

Osobe koje sam navela iz Starog i Novog zavjeta dokaz su da Bog i danas po vlastitoj inicijativi poziva ljude u svećeništvo ili redovništvo prema Božjem planu kojeg čovjek postaje svjestan tek naknadno.

Milost zvanja je dar koji Gospodin nudi, ali od pojedinca se traži da se otvori poticaj Duha da ponuđenu karizmu — dar u cijelosti prihvati. Svatko tko od Boga prima milost poziva može reći sa Newmanom: „Bog me poznaje i zove me imenom, Bog me je stvorio da mu uzvratim nekom službom posve određenom, povjerio mi je posao koji nije povjerio nikome drugom: ja imam svoje poslanje.”

Pravi odgovor na poziv u svećeništvo, na posvećeni život u (svećeništvu) redovništvu ili na misionarsko zvanje može proizići samo iz duboke ljubavi prema Kristu. Tu snagu ljubavi daje nam on sam kao dar koji se dodaje daru njegova poziva i čini mogućim vaš odgovor, poručuje papa Ivan Pavao II mladima.

3. Poziv na redovnički život

Milost redovničkog poziva je poziv na upotpunjenje krsne posvete. O tome nam govori i Lumen Gentium: „Već je po krštenju umro grijehu i posvećen Bogu, ali da može primiti obilnije plod milosti krštenja preuzimanjem evanđeoskih savjeta u Crkvi hoće da se oslobodi od zapreka koje bi ga mogle udaljiti od žara ljubavi i od savršenog božanskog štovanja i potpunije se posvećuje božanskoj službi (LG 44).

Redovnički život ne proizlazi iz ljudske volje već je plod djelatnosti Duha Svetoga.

Redovništvo nema neposrednog i izričitog temelja u slovu Svetog pisma, nego u njegovu duhu. On izvire iz srca Evanđelja, jer predstavlja njegov radikalizam kakav su provodili oni koji su odmah od početka slijedili Isusa.

Budući da je redovnički poziv, poziv na savršeniji način života, svi članovi redovničkih zajednica pozvani su po posebnom daru milosti i svom posebnom položaju člana u Crkvi da teže prema svetosti „preko užeg puta”. Dakle, da možemo shvatiti vrijednost znaka koji je vlastit redovničkom životu jest ono na što nas upozorava isti dokumenat: „Da redovnički stalež bolje nasljeduje i neprekidno u Crkvi predstavlja oblik života koji je primio Božji Sin došavši na svijet i koji je naložio učenicima koji su pošli za njim.” To se ostvaruje prakticiranjem evanđeoskih savjeta. Možemo reći da je redovništvo nasljedovanje Isusa Krista čistog, siromašnog i poslušnog.

Redovništvo zbog svoje posebne uloge ima i posebno mjesto u Crkvi. Stoga možemo reći: „Svijet može biti bez umjetnosti, priroda bez cvijeća, tako bi i Crkva mogla biti bez redovništva, ali tada bi bila siromašna. Crkva neće nikada biti bez redovnika, jer će uvijek biti umjetnika duhovnog života i bit će onih koje će Isus zavoljeti i koji će željeti i htjeti živjeti poput Krista. Zato s pravom možemo

reći da je redovništvo bogatstvo i ukras Crkve zbog svoje posebne zadaće. Duh Sveti neće dati da bi se Crkva uspavala i postala samo ljudska, on zapuše kada i gdje hoće djeleći pojedincima karizmu po kojoj predaju sebe kao dar u postizavanju savršene ljubavi.”

Ove posljednje rečenice daju nam optimističku sliku za budućnost redovništva u Crkvi ali gledajući sadašnje stanje u Crkvi odzvanjaju nam u ušima i u srcu riječi pape Pavla VI koji kaže: „Među problemima koji danas žaloste Crkvu sigurno je najteži opće opadanje duhovnih zvanja” (Pavao VI, 15. III. 1970.).

II. PROBLEM ZVANJA U CRKVI

U Evanđelju Krist nam je rekao: „Žetva je velika a radnika je malo. Molite dakle Gospodara žetve da pošalje radnike u žetvu svoju” (Mt 9,38; Lk 10,2).

Veliko je poslanje Crkve koju je Krist ustanovio; stoga je potrebno mnogo radnika koji će veselo i oduševljeno raditi na širenju Božjega kraljevstva na zemlji. Papa Ivan Pavao II poručuje: „Svijet danas treba više nego ikada svećenika, redovnica, redovnika i posvećenih duša koji će odgovoriti silnim potrebama ljudi” (Ivan Pavao II 1. V. 1980).

Prije nego se išta poduzme u otklanjanju problema opadanja zvanja treba uočiti i shvatiti temeljnu činjenicu da je Crkva koja danas proživljava taj problem ipak majka zvanja i da se nova zvanja trebaju radati u Crkvi i za Crkvu; samo prije svega treba uočiti koji su uzroci opadanju zvanja da bismo lakše mogli preboljeti bolno stanje u kojem se Crkva danas nalazi.

1. Uzroci opadanja zvanja

Važno je uočiti da se kriza zvanja ne smije svesti na jedan uzrok, već da uzroka ima više i da su različiti. Dakle, bez sociološkog studija sva naša briga za zvanja mogla bi biti beskorisna. Do krize zvanja došlo je zbog toga što je i samo kršćanstvo i religioznost u posljednje vrijeme došlo u pitanje. Kakav je današnji svijet, kako se to odražava u Crkvi? Opažamo da sve više opada crkvena religioznost. Prije je crkveni život sa svojim običajima bio povezan s društvenim životom, dok je danas posve drugačiji. Javnost i sredstva društvenog priopćavanja šute o religioznosti. Ovaj svijet kao da želi biti sam sebi dostatan i ne želi biti uključen u neku religioznu situaciju. Dakle, važno je opaziti proces sekularizacije.

Nema više prisile, tj. vjera ne dolazi silom. Vjera je dar, vjerovati treba srcem, a ne glavom. Što je u biti kršćanstvo? Da li je za prenošenje kršćanstva uvjet kršćanska atmosfera? Izgleda da mi kršćani Kristovo evanđelje ne propovijedamo dovoljno dobro. Ono bi trebalo biti najprije nama radost i život da bismo propovijedajući evanđelje mogli druge oduševiti za Krista. Trebamo autentično živjeti svoj kršćanski poziv da bi se radali novi kršćani slušajući nas, i promatrajući naš život.

To je uvjet i za rađanje novih duhovnih zvanja. Drugi uzrok je proces industri-

jalizacije i urbanizacije koji je izmijenio sliku svijeta. Dolazi do razvoja gradova. Ljudi se zbog zapošljavanja sele iz sela u gradove. U tim velikim gradovima čovjek se jednostavno izgubi i gubi vezu s Crkvom. Zbog nedostatka prostora za stanovanje dolazi do smanjenja broja djece, do rastave brakova, obitelj kao obitelj gubi svoj značaj. Dolazi do rasula obitelji i tu imamo problem zvanja, jer se djeca obično iz brojnijih obitelji opredjeljuju za svećenički ili redovnički stalež. Zbog tempa života i potrošačkog mentaliteta, ljudi žure da više zarade, žele da što više imaju, te nemaju vremena za molitvu, za razmišljanje o sebi i smislu života. I to je jedan od uzroka. Napredak znanosti i tehnike umanjuje ovisnost o Bogu. Na primjer, zbog napretka medicine ljudi se manje mole za zdravlje i slično. Jedan vidik krize zvanja možemo vidjeti iz ovog primjera: U prijašnja vremena pred mladom djevojkom u svijetu bio je samo ovaj izbor: biti majka ili teta, dok društveno promaknuće izvan ta dva oblika zbivalo se u kršćanskom svijetu kroz redovništvo. Ona djevojka koja je željela biti odgojiteljica, profesorica, bolničarka, misionarka, ta je nužno odmah mislila i na samostan. To je bio jedini put društvenog promaknuća žene. Suvremenoj su djevojci sva ta zanimanja i zvanja neposredno na dohvat ruke; da ih ostvari ne mora biti redovnica. Zatim djevojka koja je imala sklonost za molitvu, za duhovne aktivnosti mogla je to ostvariti samo pošavši u samostan; danas je i te pozive i te sklonosti moguće ostvariti i u svijetu. Iz ovog primjera vidimo da suvremeno društvo pa čak i religiozno unapređenje žene ima svoj odraz na krizu zvanja. Kad se raspravlja o problemima opadanja zvanja, ne smijemo te probleme gledati odvojeno od sveopćih problema srednjeg školovanja ili školstva uopće. Pogotovo je važno uzeti i to u obzir da je i cijelo društvo prebacilo za kasnije odluku o zvanju pa se ne smijemo čuditi što su nam sjemeništa i novicijati prazni.

2. Čija je dužnost promicati zvanja?

Koncil podsjeća više vrsta odgovornih na njihove dužnosti na tom području: to su roditelji, svećenici i kršćanski odgojitelji, propovjednici, ustanove i sami redovnici i redovnice.

Najveći doprinos moraju dati obitelji koje ako su oživljene duhom vjere, ljubavi i pobožnosti postaju pravo sjemenište. Kada dekret *Optatam totius* naziva obitelj pravim sjemeništem, on želi reći da obitelj u svim momentima razvoja osobe mora djetetu pružiti uvjete koje će omogućiti da se svećenički — redovnički poziv otkrije, razvije i sazrije.

Posebna zadaća u pastoralu zvanja spada na svećenike. Dekret *Presbyterorum ordinis* precizira da će prezbiteri to ostvariti propovijedanjem i vlastitim svjedočanstvom života, koji će odisati duhom služenja i jasno iskazivati „pravu pashalnu radost”. „Svećenici i kršćanski odgojitelji neka ozbiljno nastoje da zgodno i brižljivo probranim redovničkim zvanjima pribave Crkvi takav prirast koji zaista odgovara njezinim potrebama.”

Propovjednici su sa svoje strane pozvani da pridonesu svoje: „Neka u redovitom propovijedanju češće govore o evanđeoskim savjetima i prihvaćanju redov-

ničkog staleža." Ako hoće da budu sredstvo Božje milosti koja djeluje u dušama, oni će postati posrednici milosti zvanja, pomažući dušama koje su pozvane od Gospodina da upoznaju smisao poziva. Oni su dužni da današnjim ljudima prenesu poziv koji je nekad Krist izgovorio i koji donosi Evanđelje. Ustanove i sami redovnici i redovnice također su odgovorni u promicanju redovničkog poziva, ali o tome će biti govora kasnije.

3. Sredstva u promicanju zvanja

Osim propagande u prvom redu treba moliti za zvanja. Cijela Crkva i svaki kršćanin dužan je svakodnevno moliti za zvanja, a posebno na Svjetski molitveni dan za duhovna zvanja koji je ustanovio papa Pavao VI. 1964. godine.

Ivan Pavao II kaže: „Zadaća je kršćanskog naroda tražiti od Boga po zagovoru Gospe da pošalje radnike u žetvu svoju (usp. Mt 9,38) dopuštajući da mnogi mladi čuju njegov glas koji će potaknuti njihove savjesti prema nadnaravnim vrednotama i dati im da shvate i cijene u svoj njegovoj ljepoti dar takva poziva.”

Na drugom mjestu P. Annibale Difranca kaže: „Zvanja, kao djelatna milost moraju sići odozgo. Ako se ne moli, ako se ne izvršava Kristova zapovijed, zvanja odozgo ne silaze i ne postižu se plodovi tolikih napora i tolike plemenitosti. Sve je to zato što nijedan naš napor ne može dati stvarno i čvrsto zvanje, dok ga jednodušna molitva Crkve može postići i tada rad biskupa u sjemeništima može postati koristan i djelotvoran. Čvrsto stojim na tome da je jedini lijek molitva.”

Ovdje će biti korisno sjetiti se papina poziva: „Želim naglasiti kolika je temeljna vrijednost kateheze za buđenje zvanja. Ako redoviti pastoral nalazi u katehezi jedan od svojih najviših oblika i svoje najprikladnije sredstvo, i stoga slijedi da kateheza, osim što odgovara općem cilju evangelizacije, može biti upravljena specifičnom cilju zvanja” (Ivan Pavao II, 18. V. 1979. g.). U dokumentu „Catechesi tradendae” od 16. X. 1979. sam Ivan Pavao II to potvrđuje ovim riječima: „Kateheza pripravlja na velike kršćanske zadatke život odrasloga. Kad se radi, na primjer, o zvanju na svećenički ili redovnički život, sigurno je da su se mnoga od njih pojavila kroz katehezu koja je dobro obavljena bilo u dječastvu bilo u mladenaštvu” (br. 39).

Dakle, kateheza je sredstvo koje moramo zaista upotrijebiti u promicanju zvanja.

Svjedočanstvo zvanja koja se žive s radošću i posvemašnjim predanjem najbolje je sredstvo u promicanju, a o tome će biti govora u sljedećem dijelu.

III. REDOVNICA I PROMICANJE REDOVNIČKOG POZIVA

Kad je riječ o duhovnom pozivu radi se o osobnom odazivu i opredjeljenju za taj poziv. Oni sa strane: roditelji, domaći župnik, prijatelji, rodbina, odgojitelji i duhovni vođe svojim savjetima i primjerom života mogu pomoći, a u više slučajeva mogu biti i zapreka mladom čovjeku u odlučnim trenucima osobnog opredjelje-

nja na redovnički život. Dakle, možemo reći, iako je zvanje u većoj mjeri osobno djelo ono je i zajedničko djelo mnogih koji kao vanjski faktori utječu na radanje, rast i ostvarenje osobnog poziva.

Postavlja se pitanje što u promicanju redovničkog poziva mogu učiniti redovničke ustanove i pojedini članovi redovničkih ustanova. Dekret „*Perfecte caritatis*” donosi ovo: „Ustanove imaju pravo da s obzirom na njegovanje zvanja šire poznavanje vlastite ustanove te da skuplja kandidate; samo neka se to obavlja s potrebnom razboritošću i pazeći na smjernice Svete Stolice i mjesnog Ordinarija.” Propaganda je dakle ustanovama dopuštena u stanovitim granicama. No, najsigurnija i najodlučnija je ona propaganda što je daje svjedočanstvo svakoga pojedinog redovnika. To izjavljuje isti dekret: „Neka članovi pojedinih ustanova imaju na pameti da je primjer vlastitog života najbolja preporuka njihove ustanove i poziv da se prigrli redovnički poziv.” Dakle, možemo reći da pravi redovnički život potpuno življen pred očima Gospodnjim – to privlači duše na isti put.

Kada se radi o promicanju zvanja u svakom kraju treba napose ocijeniti, a dakako prije toga istražiti u koje sredine treba usredotočiti promidžbu, kojem životnom razdoblju je prilagoditi i koja sredstva upotrijebiti. Trebamo se ozbiljno zapitati da li je priliv zvanja sa sela još dugo neiscrpiv? Nije li možda naše promicanje zvanja upućeno na krivo razdoblje na djecu, umjesto na mlade ili suprotno? Da li s prave strane motiviramo stupanje u red? Trebamo imati na pameti drugo je biti promicatelj zvanja na selu, a drugo u radničkoj, odnosno gradskoj sredini. Važno je istaknuti da nijednu sredinu, nijedno razdoblje ne smijemo ostaviti bez njege.

Na Bogu je nadahnjivati gdje hoće, a na nama je orati na svim njivama kaže pater Bonaventura Duda u knjizi „Ima li naše redovništvo budućnost”. U promicanju zvanja služiti ćemo se svim prikladnim sredstvima koja će nam biti na raspolaganju ali bitno je ovo da svi članovi zajednice moraju surađivati da zajednica bude otvorena i gostoljubiva, tako da zajednički sestrinski život služenja i radosti može vršiti utjecaj na okolinu. Marija Propetog Petković svojim duhovnim kćerima često je govorila i ostavila zapisano „Kćeri moje živite svetim životom da mirisom svojih kreposti privučete mnoge duše, koje će kao i vi raditi na proširenju ljubavi i slave Božje.”

Ako se ovo ne ostvari, onda izgleda da je uzaludno svako drugo sredstvo. Dakle, ako se briga za zvanja ovako shvati, onda samo po sebi slijedi da naš život postaje pristupačan svima onima koje to zanima. Jasno je da će onaj koji je uvjeren da njegov način života ima neko značenje željeti da ga s drugim podijeli i da ga njima očituje.

1. Iskustva u promicanju redovničkog poziva

Iskustva ću iznositi vrlo kratko. Nabrojiti ću ih nekoliko. Radosno življenje svog poziva zaista je najjače sredstvo u promicanju poziva. To sam doživjela od svojih kateheta i svećenika kod mog opredjeljenja za redovnički život, a mislim, a tako i jest da to i današnju djecu i mlade privlači. Dakle: smisao za radost, šalu, biti

iskren prijatelj, jednostavnost, otvorenost i razumijevanje privlači i oduševljava mlade. Ako redovnica posjeduje ove kvalitete s takovim kvalitetama moći će u svojoj okolini stvoriti ozračje gdje će nicati nova zvanja.

Molitva za zvanja. Molitva čuda stvara. Svakodnevna molitva za zvanja u obitelji urodila je zvanjima u takvim obiteljima. Indirektni ili direktni poticaji, na primjer: Kako je lijepo biti sestra! mogu privući u redovnički život.

Dobro je rano govoriti o duhovnom zvanju. Već u petom i u šestom razredu da se klica zvanja polako razvija.

Osobni susret s misionarima i svećenicima koji oduševljeno govore o svom pozivu na kojima se vidi radost, jednostavnost i spontanost koja osvaja za Boga.

Anketa nakon susreta s mladima gdje su se upoznali sa svim zvanjima, a također i sa redovničkim, pomaže u ostvarenju poziva na takav život.

2. Poteškoće u promicanju redovničkog poziva

Kad se radi o pozivu radi se o hvatanju najtajnovitijih signala Duha. Onom koji osjeća — čuje poziv Božji potreban je duh vjere i života kojim će na dinamičan način odgovoriti tom Duhu. Treba da bude spreman slušati Duha u tom da bude uvijek iznova pripravan preispitivati svoju viziju života i poduzimati i nove pokušaje. U duši mladog čovjeka koji ima zvanje događa se nešto dramatično, glas koji postaje dvostruk: zvuk od drugoga izvana, od ljudi i zvuk osobni, nutarnji, nadahnuteljski. Dakle, nije lak posao donijeti odluku. I tu je potreban stručnjak duša, duhovni vođa. Potreban je prijatelj koji je iskusan u tajnama srca koji će pomoći mladom čovjeku raspoznati i čuti Božji poziv, poručuje to papa Pavao VI mladima u svojoj poruci za dan zvanja 1974. g. i nastavlja: Postoje tri područja na kojima se nekom zvanju javljaju tako jake protivnosti da ono vrlo lako usahne. Prvo područje jest specifično vjersko. Protivnost se izražava banalnim upitom: Ima li smisla uložiti svoju egzistenciju u formulu života koju Crkva predlaže kao sigurnu interpretaciju posvemašnje vjernosti u nasljedovanju Krista? A Krist, tko je On, da bi mu trebalo pružiti bezuvjetni prinos mog života? Ovaj prigovor je tako jak i kompleksan, ali treba doći do pobjedonosne Istine. Ona se može postići pomoću razmišljanja, studija, savjetovanja, molitve i osobito uz pomoć milosti. Drugo područje je područje socijalnog ambijenta. To su protivnosti, poteškoće i zapreke koje kao da paraliziraju i izgledaju nesavladive. Ono toliko zahvaća, privlači i uvjetuje u tolikoj mjeri mladog čovjeka, da mladom čovjeku danas izgleda vrlo teško osloboditi se i izaći iz njega preko određenog odijela, određenog stila, određene crkvene obaveze. Taj „ljudski pbzir“ nekada nije bio tako jak i nasilan. Danas je on možda najteža psihološka i praktična zapreka.

Mladi osjećaju kako je izvan mode, smiješno, nevjerojatno da oni iziđu iz općenitog načina ponašanja i prihvate svećeničko ili redovničko zvanje, bez svjetovnih kompromisa koji ne dolikuju takovom pozivu. Dolazimo na treće područje a to je Crkva. Crkvu koja je božanska i ljudska, koja je u stalnoj nutarnjoj suprotnosti između ideala i stvarnosti, te je više puta blijeda, uska, manjkava i egoistična, no ona je ipak uvijek „znak i sredstvo spasenja” i to ne bi smjelo odbijati mlade da joj se posvete.

3. Što mlade potiče i privlači, a što ih odbija da prihvate redovnički poziv?

Iako kriza zvanja gotovo svuda izaziva zabrinutost, redovništvo svojim autentičnim životom može još uvijek privući današnjeg čovjeka; ako živi suprotno to odbija današnjeg čovjeka. Ono „ako autentično živi” svojom privlačnom snagom objavljuje mu božanski poziv na evandeoski život u zajednici s ljudima gdje se žive evandeoske vrednote jer mnoge temeljne vrijednosti takova načina života upravo odgovaraju potrebama i težnjama današnjeg svijeta. Stoga možemo reći „Uvjerljivim životom redovnici svojim suvremenikima otkrivaju da ljudska i bratska ljubav, svako predavanje samoga sebe i sve služenje ima svoj izvor i objašnjenje u tajni koja je izvan čovjeka, u tajni samoga Boga”, kaže Tillard.

U očima suvremenog čovjeka, ako ne pokazujemo dostatno utjelovljenje onih ljudskih i evandeoskih vrijednosti kojima su toliki sveti utemeljitelji bili odlični nosioci u svoje vrijeme, današnji čovjek mnogo očekuje od onih koji utjelovljuju velike vrednote egzistencije. Upravo je redovnik, redovnica pozvana da djeluje hitno i s onom mudrošću koja je svojstvena Božjim ljudima. Ako djeluje suprotno, to sigurno ne može potaknuti mlade na redovnički život. Zapitajmo se s generalnim ministrima franjevačke obitelji prigodom 800. g. rođenja sv. Franje: „Ne zavisi li današnja kriza i otančale nade za budućnost od duhovne praznine koja često leđi naš život i od toga što smo suobličeni potrošačkom društvu? Dakle, možemo reći, ako znamo dati prvenstvo temeljnim vrijednostima redovničkog života, a to su: molitva, kontemplacija, radostan sestrinski suživot, vršenje evandeoskih savjeta, potpuna raspoloživost za služenje drugima, savršeno veselje, biti muževi i žene evandjelja, na taj način ostvarujući osobno i zajedničko posvećenje bit ćemo živi kvasac današnjem svijetu i oni koji ćemo poticati i privlačiti mlade na redovnički život.

4. Metode, savjetovanja i načini u promicanju zvanja

Metode i načini mogu biti različiti što ovisi o duhovnim i naravnim sposobnostima promicatelja, o njihovoj dosjetljivosti, spontanosti i sredstvima kojima se služe.

Nabrojiti ću nekoliko metoda koje nisu gotova rješenja već prijedlozi koji bi mogli poslužiti u promicanju zvanja. To su:

- proslava Svjetskoga molitvenog dana za zvanja: pripremiti bogatu liturgiju, službu riječi, molitve vjernika, pjesme, recitacije sa sadržajem o pozivu, napraviti zidnu ploču sa tekstovima i slikama o pozivima za svećenika, misionara, redovnicu i njihovom radu, prikazati dija pozitive i filmove.

- molitva za zvanja — meditacija o pozivu s mladima
- sat klanjanja u župi za duhovna zvanja,
- moljenje žive krunice među obiteljima i djecom na vjeronauku za zvanja,
- organiziranje trodnevnice u župi za obnovu zavjeta ili polaganje vječnih zavjeta,
- misije u župi — jedan dan posvetiti govoru o duhovnim zvanjima s odraslima i s djecom,

— kateheza — u kojoj se može mnogo govoriti o pozivu kad god se ukaže prikladna tema i momenat,

— organizirati roditeljske sastanke na kojima ćemo roditeljima govoriti o buđenju i njegovanju redovničkog poziva u njihove djece, i o molitvi za zvanja,

— posjetiti obitelji s brojnijom djecom i na indirektan ili direktan način svojim svjedočanstvom ili upitom stvoriti klimu za nicanje i razvijanje redovničkog poziva,

— posjetiti s mladima mjesta koja su vezana uz život i djelovanje svetih utemeljitelja i detaljno ih informirati o utemeljitelju reda i karizmi,

— omogućiti mladima da pristupe bliže jednoj ili više zajednica družbe i da sudjeluju u životu zajednice, tako da ih pozovemo na molitvu, na pjevanje Časoslova, Euharistijsko slavlje, Slavljenje Božje riječi, prigodom koje redovničke svečanosti, duhovnu obnovu, zajednički posao, odmor i slično,

— upriličiti susret mladih s odgojiteljicom redovničkog podmlatka i kandidatima da im oni govore o svojem pozivu,

— razgovori,

— dopisivanja,

— pismeni radovi na temu o pozivu,

— pozivati — jednostavno direktno ih pozivati. U tome nam daje hrabrost Ivan Pavao II koji kaže: „Ne plašite se pozivati. Idite među svoje mlade. Idite osobno k njima i zovite. Srca mnogih mladih i manje mladih spremna su vas čuti. Mnogi od njih traže neki smisao u životu. Žele otkriti poslanje kojemu vrijedi posvetiti svoj život. Krist će ih učiniti osjetljivima na svoj i vaš poziv. Mi moramo pozivati. Ostalo će učiniti Gospodin koji svakome nudi svoj posebni dar prema milosti koja mu je dana” (usp. 1 Kor 7,7 i Rim. 12,6).

IV. ZAKLJUČAK

Upoznavši se pobliže s problemima oko promicanja zvanja kroz ovo izlaganje možemo zaključiti da to nije lak i jednostavan posao, te je uvjetovan raznim okolnostima i poteškoćama koje možemo nazvati vanjski faktori — socijalni ambijent i unutarnji faktori koji dolaze sa strane pojedinca — neodlučnost, nesigurnost, gubljenje osjećaja za više vrednote, krize i sl., ili jednostavno rečeno o njegovoj suradnji s milošću koju mu je Bog ponudio. Redovnička ustanova i pojedini članovi u promicanju zvanja mogu biti oni koji će svojim životom poticati i privlačiti ili odbijati mlade da prihvate poziv na redovnički život. Na kraju svega možemo reći, budućnost zvanja nije toliko u propagandi koliko u autentičnom svjedočenju poziva kao i u što osobnijim susretima koji privlače. Čovjek koji zaljubljen živi svoje zvanje najbolje je obrazloženje mladom čovjeku da to zvanje prihvati. Ako bude bilo mnogo takvih koji zaljubljen žive svoj poziv, otvorenosti Duhu Svetom i odgovora na poticaje Duha to će uroditi novim snagama, novim zvanjima u Crkvi i za Crkvu.

LITERATURA:

B. DUDA, *Ima li naše redovništvo budućnost?*, KS, Zagreb 1971.

Dokumenti II. vatikanskog koncila

V. LUCCHESI, *Žetva je velika*, Glas koncila, Zagreb

J. GALOT, *Redovnici i obnova*, KVRPJ i UVRPJ, Zagreb 1973.

OTVORENOST VODSTVU DUHA

UVOD

Ova tema zahvaća cijelu dinamiku duhovnog događanja u osobama. Pretpostavlja otvorenost svim vrednotama, o kojima je već bio govor, jer Duh svemu daje život. Uvodi nas u najintimnije i u isto vrijeme najsvetije područje našeg redovničkog života. Svemu pozitivno rečenom daje sjaj i najugodniji miris.

U ovom kratkom izlaganju neću govoriti o Duhu Svetom. Ograničit ću se samo na otvorenost Duhu; u tom pravcu ću pokušati donijeti orijentire, stavove i potrebne vježbe koje nas stavljaju u poziciju aktivne otvorenosti Bogu.

Prema želji organizatora predavanje neće biti studijske nego više radno i poticajno. Razdijeljeno je u tri glavna dijela:

- *Načelne smjernice* – U ovom dijelu ukratko ću iznijeti stavove Sabora, Sv. pisma i temeljnu znakovitost redovničkog života;

- *Vraćanje na izvore* – Ovdje ćemo pokušati otkriti otvorenost Sv. Duhu svojih utemeljitelja, na kojima gradimo svoj život. Njihovi temeljni stavovi prema Bogu trebali bi biti i naši;

- *Živjeti dinamiku svoga znaka* – Tu ću ići više prema nama samima i situaciji u kojoj se nalazimo. Pokušat ću ukazati na potrebu proživljavanja smrti – uskrsnuća da bismo mi redovnici svjedočili tu znakovitost. I, na koncu, ukazat ću na neke stavove koji nas izvedu na put otvorenosti prema Duhu Svetomu.

Ovo poglavlje posebno računa s radom u skupinama.

Unaprijed se ispričavam sudionicima zato što neću moći donositi iskustva duhovne otvorenosti svih osnivača redova. To bi iziskivalo opširan rad. Želja mi je da vas svaki poticaj u izlaganju vodi prema iskustvu vaših utemeljitelja.

I NAČELNE SMJERNICE

1. *Smjernice II. vatikanskog sabora*

Sabor u redovništvu vidi radikalno življenje krštenja. Redovnik, ističe da je „već po krštenju umro grijehu i posvećen Bogu, ali da može primiti obilniji plod milosti krštenja, preuzimanjem evandeoskih savjeta u Crkvi hoće se osloboditi zapreka koje bi ga mogle udaljiti od žara ljubavi i od savršenog božanskog štovanja, i potpunije se posvećuje božanskoj službi” (LG 44). U dokumentu PC Crkva kaže za redovnike posvećene po zavjetima: „Cijeli su svoj život stavili na raspolaganje

njegovoj (Božjoj) službi. To im daje neku posebnu posvetu, a to ima svoje duboko korijenje u krsnoj posveti, koju potpuno izražava" (PC 5).

Otvorenost redovnika prema Bogu i njegovu Duhu bi po Saboru, dakle, trebala biti radikalna i potpuna. Radikalno življenje krštenja vodi prema radikalnoj uciepljenosti u božanski život. „To što su se posvetili službi Božjoj treba da ih neodoljivo potiče na trajno vršenje kreposti, osobito poniznosti i poslušnosti, odvažnosti i čistoće, po kojima postaju dionici Kristova poniženja, a ujedno i njegova života u Duhu" (PC 5).

Krštenje se ne može radikalno ostvarivati bez potpune spremnosti na suradnju s milosnim darovima Duha Svetoga. Stoga bi redovnički život trebao biti potpuna i aktivna otvorenost vodstvu Duha.

2. Svetopisamske smjernice

Ima mnogo mjesta u Sv. pismu u kojima Crkva vidi poziv na redovničko posvećenje. Temelj svega je osoba Isusa Krista u svojoj posvemašnjoj otvorenosti prema Bogu, čiju misiju izvršava, i prema ljudima, koje želi spasiti. Njegov cijeli život je pod vodstvom i silom Duha Svetoga: Začet po Duhu Svetomu (Mt 1,18); djeluje u sili Duha Svetoga (Lk 4,14); na svijet izlijeva Duha Svetoga (Dj 2,1–13); udahnuje ga apostolima kad ih šalje da propovijedaju Radosnu vijest (Mk 16,14–18). Duh ga posvema sjedinjuje s Ocem. „Ja ne govorim sam od sebe riječi koje vam kažem Otac koji boravi u meni čini svoja djela. Vjerujte mi: Ja sam u Ocu i Otac je u meni! Ako ne inače, vjerujte zbog samih djela (Iv 14,10–11). Od njega se ne dijeli ni onda kada Očeva volja od njega traži smrt na križu.

Njegov odgovor bogatom mladiću (Mt 19,21), u stvari znači: podi dalje od prosječnosti; ostavi sve što ti smeta i stavi se potpuno na raspolaganje Bogu da možeš biti savršen.

Otvorenost Duhu nije samo staleška. Premalo je pripadati jednom posvećenom pozivu. Traži se unutarnja otvorenost koju je imao mali Samuel naspram svećeniku Eliju (1. Sam 3).

Otvorenost Duhu ide dalje od najveće učenosti, dalje od ljudske logike. „A nama je to Bog objavio po Duhu. Duh, naime, ispituje sve, čak i dubine Božje. Ta tko od ljudi zna čovjekove tajne, osim čovječjega duha, koji je u njemu? Tako nitko ne pozna Božjih tajni osim Božjeg Duha" (1 Kor 2,10–11). Stoga je otvorenost vodstvu Duha u konačnici jedno usmjerenje, totalna prepuštenost Duhu. Tu redovnički zavjeti dobivaju svoj vrhunac.

Radikalna spremnost vodi prema sraslosti trsa i loze, kako ističe sv. Ivan (Iv 15,1–11), te prepuštanja Ocu da on u nama (Ne samo mi!) ukloni sve što smeta plodnosti milosnog soka koji dolazi od trsa. Posljedica svega je zajedništvo života s Bogom, te plodna i potpuna radost Isusa i nas.

3. Redovništvo je znak eshatološke stvarnosti

Sabor ističe da redovnički život „bolje svjedoči o novom i vječnom životu koji je stečen po Kristovu otkupljenju, a navješćuje buduće uskrsnuće i slavu nebeskog Kraljevstva” (LG 44). Dakle, ima ulogu znaka koji dinamikom života svjedoči ovdje moć milosti i pokazuje put prema eshatonu. A budući da se ne radi o simbolu, ili o bilo kakvom znaku, nego o čovjeku — slici Božjoj, najsavršenijem znaku, posvemašnja otvorenost Bogu po zavjetima trebala bi najdinamičnije govoriti o Bogu i životu koji dolazi.

Sv. Ivan piše: „Ako tvrdimo da smo u zajednici s njim, a živimo u tami, lažemo i ne postupamo prema istini” (1 Iv 1,6). Izjednačuje biti s Bogom i biti u svjetlosti. Posvemašnje redovničko predanje trebalo bi biti posvemašnja svjetlost. Odgovor ljudima na pitanje koje ne mogu dobiti putem čiste ljudske logike. Redovnički život bi trebao biti put, istina i život.

Jasnoća svjetlosti u redovničkom životu proporcionalna je otvorenosti Duha, odnosno zajedništvu s Bogom. Ako je svjetlost toliko slaba, bilo u pojedincima bilo u zajednici, onda smo pozvani da se svjetlosti otvorimo.

II VRAĆANJE IZVORIMA

1. Utemeljitelji

Redovnički utemeljitelji su uporišta na kojima se zajednice nadahnjuju.

a) Upoznati život osnivača — svetaca

Cijela Crkva na Saboru zaželjela se vratiti na izvore. To preporučuje također redovnicima: „Prilagođena obnova redovničkog života treba da jednako obuhvati: s jedne strane neprestano vraćanje na izvore svakog kršćanskog života kao i na izvorni duh redovničkih ustanova” (PC 2). „Tu obnovu treba izvršiti pod utjecajem Duha Svetoga i pod vodstvom Crkve” (PC 2).

Izvor kršćanskog života i izvorni duh redovničkih ustanova najizraženiji je kod utemeljitelja: živjeli su svetački, preko njih su potekle milosti Duha Svetoga. Zato je za nas neophodno osloboditi se povijesnih natruha i doći do autentičnih stavova utemeljitelja u odnosu prema Bogu. Nije dovoljno proučavati interpretacije utemeljitelja nego ga, po mogućnosti, treba upoznavati kroz neposredne izričaje i njegova duhovna iskustva. K tome je nužno da u njegov duh prodremo duhovnim vježbama, koje nam je ostavio. Suprotno od toga — proučavajući samo interpretirane životopise i ne služeći se vježbama za prodor u nutrinu — ostat ćemo na površini i daleko od otvorenosti Duhu Božjemu.

b) Duh ga je pokrenuo

Poznamo životopise svojih utemeljitelja. Na njihovom životnom putu, kod svakog

od njih (sv. Benedikta, sv. Ignacija, sv. Vinka, sv. Terezije, sv. Klare, sv. Franje, sv. Dominika, sv. Ivana Boska) zapazili smo momente nagla ili svakako ubrzana duhovnog rasta. Ti momenti označuju snažna otvaranja Božjem Duhu.

Videnja, nadahnuća, jasne riječi, svjetlo koje je prožimalo duše, usmjerilo je njihov život. Iz tih smo iskustava na određen način i mi rođeni. Zato je njihovo držanje prema Bogu mjerilo našeg držanja. Bar u visoku postotku.

Život svetaca je iskustveni put prema Duhu. Na temelju tih iskustava, ne racionalnih zaključaka, mi poznajemo teologiju duhovnosti. Razrađene duhovne vježbe sv. Ignacija L., bogata iskustva sv. Terezije, Ivana od Križa, Bernarda, Bonaventure, Tome, spontani susreti s Bogom sv. Franje Asiškog i drugih svetaca, nezaobilazan je put prema Duhu.

Sveci su suvremenicima bili jasan put. Bez reklame i zavoda za njima je mnoštvo krenulo i nalazilo život u Bogu. Udate i oženjeni zavidjeli su onima koji su ih mogli slijediti, pa su tražili pod svaku cijenu da ih slijede izbliza.

To je za nas obveza upoznati: upoznati taj put sveca; ostvarit ga na unutar-njoj razini; postati primjer drugim ljudima.

2. Stavovi otvorenosti utemeljitelja

Da ne bismo nastavili govoriti samo općenito evo nekoliko konkretnih stavova naših utemeljitelja u kojima prepoznajemo otvorenost Duhu.

a) Početak mudrosti je strah Gospodnji

Ne radi se ovdje o strahu koji ubija i zlaćuje. Radi se o osnovnom stavu u vjeri koji garantira napredak u mudrosti i spoznaji Boga.

Duše utemeljitelja bile su osjetljive na svaki poticaj milosti. To je ta mudrost! Divili su se, radovali se, plakali i pokretali u pravcu nadahnuća. Bili su kao naj-osjetljivija kazaljka. Naspram njima su kamena srca, koja ne samo da su zatvorena, nego uvijek imaju budne stražare — obrambene mehanizme — koji će odbiti i neutralizirati Božji poticaj.

Sv. Dominik je propovijedao u Francuskoj albigenzima s četrdeset misionara. Vozili su se kolima i jahali konje. Doživjeli su neuspjeh. Svijet je govorio: „Ovi jaše na konjima, voze se na kolima, a njihov Isus je pješačio!” To je bilo Dominiku dovoljno čuti. Odmah se pokrenio na pokornički život¹. Sv. Franjo Asiški je skakao i klicao od radosti kad je nakon pročitana evandeoskog odlomka o poslanju apostola spoznao da to Bog od njega traži.² To je ta mudrost koju su sveci imali!

Bl. Dj. Marija je posebno od Boga pripravljen i očuvana od svakog grijeha i unutarnjeg otpora. U njoj je Božja riječ naišla na potpuni odgovor; kod svetaca, naših utemeljitelja, u visokom stupnju. To im je garantiralo vodstvo Duha.

¹ PLENKOVIĆ Zlatan, *Sto uzoraka nebeskih*, Korčula 1980, str. 103.

² ČELANSKI Toma, *Životopis sv. Franje Asiškog* 1, Zagreb 1977, str. 14.

b) Život nisu poistovjećivali sa slovom zakona

Držanje i djelovanje utemeljitelja Duhom je prožeto. Na njih se ne odnosi Isusova prijetnja: „Ne bude li vaša pravednost veća od pravednosti književnika i farizeja, sigurno nećete ući u kraljevstvo nebesko” (Mt 5,20)! Oni pravednost iznenaduju i nadmašuju. Zakon ne dokidaju nego ostvaruju, i dopunjuju (Mt 5,17). Po ovom su sveci oni koji izvršavaju zakon i propise — jer se otvaraju Duhu života u zakoni-ma, a ne oni koji vole slovo zakona.

Sveci nose iskustvo živoga Boga. Pokreću pospale savjesti, uznemiruju grešne i statične ljude u Crkvi, prisiljavaju zakonodavce ljudskih propisa da ih prilagode životu i stave u njegovu službu.

c) Vide dalje od drugih

Svaki utemeljitelj bio je u isto vrijeme i prorok. Potpuno otvoren Duhu vidio je dalje, šire i dublje od ljudi koji su bili vođeni pretežno logikom i ljudskom pravednošću. Zato su bili za suvremenike, a posebno odgovorne u Crkvi „veliki problem”. Toliko velik da su uznemirivali više nego pojedini teški prestupnici.

Sv. Ivan Bosko bio je spremljen za ludnicu.³ Ostale su držali za lude, nerazborite, nestrpljive. Preporučivali su im da čekaju bolja vremena, da najprije sakupe sva sredstva pa da onda započnu, neka se ne upuštaju u rizike itd. No, svjetlost Duha nije im dala gledati samo oko sebe i vrtjeti se u zatvorenu krugu, sila Duha Svetoga gonila ih je da rade djela Božja, a ne samo ljudska.

d) Pokora i molitva

Za naše utemeljitelje to nije bila ni fraza ni vanjska obveza. Boga su tražili cijelim bićem, tražili su ga dok ga nisu našli. Sate, dane, noći i tjedne provodili su u traženju Boga. Puštali su da ih Duh vodi, a nisu dozvoljavali da ih zemaljske brige sapinju. Bog se izvanredno brinio i za njihove zemaljske potrebe, jer su najprije tražili kraljevstvo Božje.

e) Klanjanje

Molitva im je završavala dubokim poklonom. Stapali su se s Bogom. To je bio krajnji cilj njihova predanja.

Nije to bilo samo u ugodnim momentima. To se događalo i u momentima prezrenosti, odbačenosti, neuspjeha. Ostajali su ponizni pred Svemogućim. Tu su proživljavali najveće iskustvo Boga i svoju najveću plodnost.

Prekrasne riječi, koje ilustriraju ovaj stav, P. Eloi Leclerc je stavio u usta sv. Franje Asiškog u knjizi „Mudrost jednog siromaha”. Franjo se osjetio odbačen. Vidio je da se braća udaljuju od ideala koji je zacrtao. Uznemirio se. Ali zato se

³ BIANCO Enzo i De AMBROGIO Carlo, *Prijatelj napuštenih*, Zagreb 1982, 2. izdanje, str. 61/62

⁴ LECLERC P. Eloi, *Mudrost jednog siromaha*, Đakovo, str. 115.

povukao u dugotrajnu molitvu i pokoru, kroz koju je duhovno napredovao. Više u njemu nema brige ni uznemirenosti nego klanjanje. Kaže: „Uvijek želimo nadodati lakat svome stasu, na ovaj ili onaj način. To je svrha većine naših djela. Čak i onda kad mislimo da radimo za kraljevstvo Božje. Sve do dana kad nas pogodi neuspjeh. Tada nam ostaje jedna jedina stvarnost: Bog jest. Tada otkrivamo da je samo on svemoguć, i da je on jedini svet i jedini dobar. Čovjek koji prihvati tu stvarnost i zbog nje se raduje duboko, našao je mir. Bog jest i to je dosta. I što god se dogodilo, on ima Boga, Božju divotu. Dosta je Bog – Bog. Samo onaj čovjek koji tako prihvati Boga sposoban je uistinu prihvatiti i sama sebe. On postaje slobodan od svake vlastite volje. Ništa ne može više u njemu ometati božansku igru stvaranja.”⁴

To je najdublji stav otvorenosti Duhu. Beskorisne i ponizne sluge činile su sa svoje strane sve. Bog im je uzvratio sve: samoga sebe!

III. ŽIVJETI DINAMIKU SVOGA ZNAKA DANAS

1. Biti otvoren

a) Otvoreni svijetu

Otvorenost Duhu u isto je vrijeme otvorenost svim vrednotama. Zato se Crkva na Saboru otvorila svijetu. Dala je široko područje djelovanja u izgradnji kršćanske ličnosti mnogim znanostima, a posebno antropološkim – psihologiji, pedagogiji, sociologiji, medicini itd. U dodiru s vrednotama svijeta i drugim znanostima teologija je dobila nove poticaje. Sve te vrednote potvrđuju kršćanina, a jednako tako i redovnika. Zato im treba biti otvoren.

Kršćaninova, a posebno redovnikova otvorenost treba biti i prema onim osobama i životnim područjima u kojima su mnoge vrednote zgažene. On ih treba dizati, uskršavati. Zato vrata njegove duše ni s jedne strane ne smiju biti zatvorena, osim u momentu kada grijeh kuca na njih.

b) Ići dalje

Ljudsko znanje završava na jednoj točki. Tako i moć. Čovjek umire. Vjernik tu ne zastaje. On pred sobom ima svjetlo uskrsnuća. Na raspolaganju mu je sila Uskrsloga i vječni život.

U redovničkom životu dinamika prolaza kroz smrt prema uskrsnuću trebala bi biti posebno naglašena, kao što su se redovnici posebno i posvetili – otvorili Bogu. U stvari *najsnažnije ostvaren naš redovnički identitet jest u pokazivanju života u smrti.*

Nije to govor samo o životu iza groba. To može biti čista fraza. Pravo svjetlo dolazi kao odbijesak našeg življenja. Potrebno je uskrsli život živjeti u svagdašnjem umiranju. Sv. Pavao to prekrasno pokazuje: „U svemu trpimo nevolje, ali nismo tjeskobni; ne znamo kamo bismo se okrenuli u svojoj stvari, ali ne očajavamo; progone nas, ali nismo ostavljeni u pogibli; obaraju nas na zemlju, ali nismo

uništeni. Mi uvijek i svagdje nosimo na svojoj zemaljskoj osobi Isusove smrtno patnje da se i život Isusov očituje na našoj zemaljskoj osobi" (2 Kor 4,8–10). Prekrasno! On je više nego div. Sve mu možeš srušiti, i glavu skinuti, ali život ne; život sve moćnije iza njega izbija. Ova moć Duha kod sv. Pavla primjerena je otvorenosti Duha.

Redovnikom nikada ne bi smio ovladati osjećaj osamljenosti, razočaranosti, gorčine, bijesa, unesrećenosti... Ni onda kad su mu ruke svezane! Ni onda kada mu je sve prikovano na križ osim duše! Treba znati crpiti život od Duha. Pavao je to znao. Kad je u Filipima skupa sa Silom bio zatvoren, a noge mu bile u kladama, nije se prepustio smrti — očaju, osjećajima prijetnje, osvete i agresivnosti. On je molio i slavio Gospodina! Izbio je potres, vrata zatvora se otvorila, klade spale, a čuvar zatvora izišao iz zatvora svoje nevjere (Dj 16,16–36).

U mementima egzistencijalne smrti u našim dušama odvija se ista drama kao u Getsemaniju. Jedni predaju Isusa za sitni novčić, drugi se hvataju mača (pod kojim se krije svaka ljudska moć i agresivnost), a treći bježe bez duše u sebi. Jedini osvjetljen Duhom ostaje Isus. Svjesno prihvaća ljudske granice. Klanja se Ocu iako On od njega zahtijeva najbolniju odluku. Ne smatra promašajem što dalje ne može propovijedati, činiti čudesa, jer je svjestan da je uvijek najveći dometu sebe darovati.

c) Otklanjati zapreke

Na putu otvorenosti Duhu i izrastanja prema uskrsnuću nailazimo na mnoge zapreke osobne i kolektivne. Neke ću od njih, koje mi se čine posebno važnim, spomenuti. Budući da su to bolne točke, pozivam vas da ih razmotrite s ljubavlju i strpljivosti Isusovom.

— *Zastoj u unutarnjem rastu* — Za neke je redovnike vrhunac rasta u momentu ceremonijalnog polaganja zavjeta. Tada *prestaju iznutra rasti* i otvarati se Duhu, ili nazaduju. U takvom stanju tri najosnovnije potrebe osobe — *težnja za užitom, težnja za povezanošću s drugim i težnja za potvrđenošću* ne prerastaju u težnje koje se očituju u zrele čovjeka. A te su: *težnja za srećom, težnja za ljubavlju u smislu Kristova darivanja i težnja za ustrajnošću*. Bez tog izrastanja zavjeti su samo mukotrpno odricanje bez dinamike Duha: mira, sreće, ljubavi. Osobe pokazuju nezadovoljstvo, tjeskobu, lomnost, osjetljivost... To opet izbija u drugim formama bolesnog držanja: karijerizma, nepodnošenja drugoga, prepotentnosti... Nedostatak je to unutarnjeg rasta i otvorenosti Duhu! Šteta je polagati zavjete ako će oni postati grobnica — iako možda objeljena — života, kojemu ne sviće uskrsno jutro.

Lažni posluš — Nemam namjeru ovdje govoriti o pozitivnosti posluš. To je velika vrednota, koja zauzima ključnu poziciju u našem predanju Bogu. Zahtijeva široku obradu. No, ja ću se u ovoj točki ograničiti samo na lažni posluš kao zapreku otvorenosti Duha.

Kaže se: „Tko poglavara sluša, Boga sluša!“ To je lijepo pravilo. Ali se ne smije prihvatiti bez dinamike života koji se očituje pod svakim „slovom“ koje, po sv. Pavlu, ubija. Pod ovim pravilom, gore istaknutim, može se svašta kriti:

— Sa strane poglavara: prepotentnost, diktatura, tjeskoba, gašenje životne dinamike, skućivanje slobode — gašenje Duha. Njega, poglavara, mogu pratiti nedostaci koji prate svaku osobu zatvorenu Duhu, bez obzira na funkciju u Crkvi;

— Sa strane podložnika česta obilježja zatvorenosti Duhu očituju se u: karijerizmu, životnoj učmalosti, osobnoj skućenosti, sluganstvu, nedostatku unutrašnje slobode i svjetlosti.

Da bi se otklonile ove smetnje, pogled treba podići na više. Poglavar ne smije biti centar pažnje ni za sebe, ni za podložnike. Oči duše i jednog i drugog trebaju biti usmjerene prema Duhu. Obojica mu se trebaju do kraja otvoriti, prepustiti se njegovu nadahnuću. *Stupanj otvorenosti Duhu sa strane poglavara i podložnika stupanj je lakoće upravljanja, odnosno slasti služenja.*

Sv. Ivan Bosko piše kako treba postupati s podložnicima kod popravljanja njihovih mana: „Bez uzbuđenja u duši, bez prezira u očima, bez pogrde na ustima, nego milosrđe u trenutnom času, a nada za buduću, kako se pristoji pravim očevima, koji se trude oko istinskog ispravljanja i popravljanja.”⁵

Tako su postupali sveci, ljudi otvoreni Duhu Božjemu. Nisu pružali podložnicima prvenstveno slovo zakona, nego Duha Božjega. U podložnike su ulijevali ljubav, povjerenje... Disponirali su ih da osjećaju i vole vrednote. Skupa s podložnicima bili su u *oslušivanju Duha Božjega*, a to i čini bit posluha. Stoga oni i nisu naređivali, nego služili zajednici i nadgledali je.

Ako poglavar postane centar, u strogom smislu riječi, a podložnici samo kroz njegov duhovni domet naređivanja mogu susresti Boga, onda je to idololatrija. Posljedice toga su: muka, patnja, zamršenost, učmalost itd.

U zaglavlju, još jednom ističem, da sam govorio o mogućim zaprekama u posluhu. Time nisam htio nijekati vrednotu slušanja, niti je umanjiti.

— *Opterećenost tradicijom i propisima* — Iz Evanđelja vidimo kako je tradicija — ljudska predaja bila jedna od velikih zapreka širenja Radosne vijesti.

Sv. Petar, vođa Crkve, bio je njom zatvoren. Bog mu u viđenju nudi svakovrsne životinje govoreći: „Ustani, Petre, kolji i jedi!” Petar se opire: „Nipošto Gospodine, jer još nikad nisam jeo ništa pogano i nečisto!” (Dj 10,13,14). Daljnji tijek događaja znamo. Duh je prosvjetlio Petra kao i Pavla i izveo Crkvu na slobodu.

Juan C. Ortiz u članku „Svete protestantske tradicije” snažno govori kako tradicije znadu biti velike zapreke duhovnom rastu: „Tradicije su tako snažne da nekad nadjačaju riječ Božju”, kaže on. Na drugome mjestu upravo svom žestinom udara protiv protestantske tradicije koja je toliko jaka da ne dozvoljava bratsko prihvaćanje jednog katolika. I kaže: „Spremni smo izbaciti ljude iz crkve ako se ne slažu s našom tradicijom u svakom detalju. Tradicije mogu biti tako jake da se pitam ne stoje li iza njih zli duhovi.”⁶

⁵ BOSKO Ivan, *Časoslov naroda Božjega, Iz pisma sv. Ivana Boska prezbitera*, str. 1936.

⁶ C. ORTIZ Juan, *Svete protestantske tradicije*, u: *Izvori* br 2/82 str. 8.

Juan C. Ortiz vidi potrebu da strukture neprestano doživljavaju preobrazbu snagom Duha Božjega i da budu u službi života, a ne da ga zarobljuju. Ističe: „Tako je sa crkvenim strukturama. Služe nam dobro dok je sve statično, ali kad rastemo postaju smetnjom... Ako strukture ostaju stalno iste, to dokazujemo da ne rastemo.”⁷

Dakle, naša pažnja je usmjerena prema Duhu. Cijeli strumentarij običaja i propisa treba mu služiti — njih treba čuvati, njegovati i pokloniti im dužnu pažnju. Ali dogodi li se da naša pažnja bude usmjerena uglavnom na čuvanje propisa i običaja, lako se može dogoditi da nas Duh i život zaobiđu.

Nemoć u datom momentu otcijepiti se od običaja i tradicije, beznađe kad oni uđu u krizu, znak je često nevjere u Duha Božjega.

I, u zaglavlju ovog poglavlja o zaprekama nekoliko riječi.

Bog Mojsiju reče: „A ti moga lica ne možeš vidjeti, jer ne može čovjek mene vidjeti i na životu ostati” (Izl 33,20). Ta riječ važi za svakoga od nas i za cijelu Crkvu. Cijela povijest našeg života i cijela povijest spasenja samo je jedno iskustvo Boga. Ne konačna i definirana spoznaja Boga! *Bitni stav vjere jest poklon, otvorenost vodstvu Duha Životvorca.*

2. Pokazivati ljudima put prema Bogu

Vrijeme u kojem živimo mnogi nazivaju drugom etapom II. vatikanskog sabora. Svjesni smo mnogih poteškoća, ali i velikih proplamsaja Duha. Bog nas i u ovom razdoblju želi kao živi znak. Hoće da vodimo ljude k njemu. Imamo velik zadatak. Evo nekih zahtjeva koji nam se nameću:

— Karl Rahner jednom reče da je kršćanstvo ostalo bez svojih duhovnih guru — duhovnih vođa. Sve više vjernika — posebno laika i mladih — probuđena duha traže duhovno vodstvo;

— „Otočki pastoral” novi je pojam u današnjoj Crkvi. Mnogi ljudi probuđena duha na raznim seminarima bivaju nerazumljeni od svećenika, čak i odbacivani. Ostaju kao otoci usamljeni. Treba ih voditi Duhu makar njihovo iskustvo vjere ne prihvaćali;

— Odgojne strukture često su pretijesne za mladiće i djevojke koji nam dolaze s probuđenim duhom. Čuo sam npr. da u Texasu djevojke čekaju čak po nekoliko godina da bi ih zapalo ući u jednu dominikansku zajednicu, jer u njoj otkrivaju pravu otvorenost Duhu;

— Postoji veliko nepoznavanje mistične znanosti. Za neke svećenike i redovnike mistika je isto što i misticizam. Pred poticajima Duha u današnjoj Crkvi — doživljajima, ukazanjima, nadahnućima — koji su bili momenat-pokretač u otvaranju Duha naših utemeljitelja, stoje bez svjetla rasuđivanja, bez pozitivna stava vrednovanja, štoviše sa stavom ignoriranja. Pozvani smo da poticaje prosuđu-

⁷ Isto, str. 8.

jemo, vjernike usmjerujemo. Put do Duha utrt je kroz povijest svete Crkve i svetaca kao pojedinaca. Trebamo ga samo utrti u svojim srcima.

3. Zauzeti ispravne stavove

Druge ne možemo voditi, ako sami iznutra nismo prosvijetljeni. Pojave ne možemo rasuđivati, ako sami ne hodimo u otvorenosti Duhu. Zato je potrebno uz teološko znanje i praćenje drugih pomoćnih znanosti, u srcu imati usađene stavove koji nas drže u otvorenosti Duhu. Evo ponajglavnijih:

a) Mir

T. Beck i G. della Croce u knjizi „Non so vedere” pišu o daru razlikovanja duhova. Ukazuju na osnovno držanje srca u kojem možemo prepoznavati poticaje Duha. To držanje je *mir*; u biblijskom smislu sve ono što obuhvaća riječ *šalom*. U tom kreposnom raspoloženju vrši se ispravan izbor i rasuđivanje. S druge strane, rasuđivanje i izabiranje iz „*reagiranja*” vodi svijet u kaos, ističu autori.⁸

Ovaj stav potkrepljuju iskustvima najeminentnijih stručnjaka duhovnog života u Crkvi: Casijana, Augustina, Tome, Bonaventure, Bernarda, Ignacija, Terezije V., Ivana od Križa i dr. Svi ističu da u otvorenosti Duhu napredujemo preko uklanjanja neurednih osjećaja, a *završavamo u potpunom unutarnjem miru, kao jednom pasivnom stanju*.⁹

Sv. Terezija Avilska se strašno bojala neurednih reakcija u svojoj zajednici. Ona ističe: „Ako bi radi kakve riječi izrečene u naglosti nastala svađa, odmah to ispravite i za to žarko molite. (...) Bog nas očuvao od toga zla u samostanu! Ja bih radije voljela da u ovu kuću prodre oganj i da nas sve sažeže”.¹⁰ Te reakcije neurednih osjećaja stvaraju tamu u zajednici i kod pojedinca. A znamo tko je „Knez tame”.

Živimo ubrzanim tempom. Previše smo aktivni. Isus nas poziva da se preporodimo, kao što je pozvao i Nikodema. No, zapamtimo: nitko sebe ne može roditi! To je pasivan čin. Samo jedna potpuna unutarnja predanost Duhu omogućuje nam rađanje života od Duha Svetoga, a s njim nam dolaze i svi ostali darovi.

Polemike, žučne rasprave – makar to bilo o najsvetijim temama – a pogotovo osobni obračuni, neće nas nikad dovesti do svjetlosti. Zato nas sv. Terezija Avilska i poziva da u srce neprestano ugrađujemo krepost poniznosti: „Sva ova zgrada (misli na duhovni život) osnovana je na poniznosti. Što smo bliže Bogu to više trebamo da napredujemo u ovoj kreposti, inače smo propali” kaže ona.¹¹

⁸ Isto, str. 8.

⁹ BECK Tomaso i DELLA CROCE GIOVANNA, *Non so vedere*, EDB 1978.

¹⁰ Isto, str. 73–101.

¹¹ AVILSKA Terezija, *Put k savršenstvu*, Zagreb, 7,10–11.

b) Molitva

Do unutarnjeg duhovnog mira i svjetlosti ne dolazi se spekulacijom. To je Božji dar. Bog ga daje onomu tko je otvoren. A najotvoreniji je onaj tko za njim čezne kroz istinsku molitvu.

Isus je obećao da će nas po Duhu uvesti u svu istinu (Iv 16,13). Prva Crkva nam je ostavila praksu kako možemo doći do Duha. Jednako tako utemeljitelji naših redova. *Samo molitvom!*

Ne bilo kakvom molitvom. Samo molitvom koja čezne za Bogom; to je ona molitva koja ide za tim da svaku Božju riječ pretvori u život, molitva koja vodi do obraćenja. Takvu molitvu preporučuje Wilkerson kad kaže: „Molitva je bojište gdje kaplje krvav znoj, mjesto pobjede, mjesto gdje umiremo sami sebi, gdje sveti Bog otkriva tajni grijeh. (...) Ona rastjeruje sile tame i zato sotona žestoko napada sve istinske moliocce”.¹²

U vremenu molitvenih gibanja redovništvo ne smije biti na rubu. Treba biti u hodu s ostalim svijetom. Štoviše, treba iskustveno voditi druge u ispravne molitvene stavove.

c) Pokora

Uz molitvu, pokora dolazi kao neodvojivi pratilac na putu svetosti. Kod svetaca je jako istaknuta. Nezaobilazna je. Bez nje se ne može duboko moliti. Duboka molitva se počela gasiti u samostanima, kada se u njima počela zanemarivati praksa posta i mrtvenja.

Dr. F. Susman, liječnik i stručnjak za ekologiju, koji se bavi higijenskim postom iz duhovnih pobuda i praktični je vegeterijanac, reče mi u jednom razgovoru da trpljenje i post imaju spoznajnu funkciju. Ne na razini uma nego na razini srca. Čovjek mnoge stvari ne spoznaje, jer neće. Budući da je Božja riječ u momentima jako zahtjevnja, vjernik joj se zatvara i tako ostaje bez svjetlosti Duha. Postom i pokorom srca mekša i pripravlja za svjetlo Duha i onda kad u životu ostaje bez kruha, vlasti i igara (Isus kušan od đavla!), pa i onda kad Božje svjetlo traži da s najvećom ljubavlju prihvati poniženja, križeve i vlastitu smrt.

Redovnički život je pokornički život sam po sebi. U nj su utemeljitelji usadili, osim zavjeta, također praktične vježbe postova i odricanja. Ove vježbe pripravlja ju *unutarnje pokorničko raspoloženje*, bez koga zavjeti mogu biti samo jedna pokornička maska.

Spremnost na svu istinu Duha i na svu silu Duha znači u isto vrijeme spremnost i na najveće žrtve, kao što je i Isus bio spreman. A to nije spremnost za neke izuzetne momente nego trajno. Isus kaže: „Ljubite neprijatelje svoje i molite za one koji vas progone”... (Mt 1,44). „Naprotiv, udari li te netko po desnom obrazu, okreni mu drugi” (Mt 5,39). To se ne shvaća i ne usvaja bez dobre pokore.

Pozvani smo da Evanđelje opslužujemo „sina glossa”, potpuno, radikalno. Na putu smo, ako svoje srce za to pripravljamolomitvom, pokorom i završavamo

¹² Ista, *Životopis* (12,4)

u dubokom poklonstvenom stavu s mirom u srcu. Iz toga se rada obilan život Duha. Naše redovništvo postaje ljudima svijetao put do Boga.

ZAKLJUČAK

Rekao sam nešto. Malo! Ostavljam vam da vi dalje nastavite.

Za ovu temu trebao bi nam jedan cijeli redovnički tečaj. Pripremljen s prilagođenom metodologijom proživljavanja dao bi dobre rezultate.

Samo studijsko znanje neće mnogo toga dati. I cjelokupno znanje iz duhovnog života pomljivo izloženo neće, samo po sebi, dati velike plodove.

DISKUSIJA

TREĆI DAN

P. Timislav Vlašić: *Na početku želim reći slijedeće: Koji žele ovaj razgovor snimati mogu slobodno, ali nisam za to da se to prepisuje i umnaža. Naime, događa se da se pri tome mnogo umetne, komentira pa i preinači. Svatko može snimati da bi ponovo poslušao, ali prepisivanje, umnažanje, nadodavanje samo bi štetilo samom sadržaju. – Budimo pažljivi jedni prema drugima, posebice prema crkvenim poglavarima. Ništa ne bi smjelo stvoriti zapreku koja bi onemogućila otvorenost.*

Činjenica u kontekstu koje sam živio svoju otvorenost Duhu jest ukazanje. Kažem činjenica, jer do sada se može govoriti o činjenici koju vidioci doživljavaju. Kad kažem činjenica mislim na doživljaje koje znanost priznaje. Djeca u Međugorju imaju stvarne doživljaje. U jednom momentu molitve oni su kao pokošeni, bačeni na zemlju; što je neizvedivo nekom igrom. Možete ići reflektorima u oči – ne reagiraju. Jedna je činjenica doživljavanje, a druga je interpretiranje i tumačenje tog doživljavanja. Koji su dali pozitivno mišljenje, kao i oni koji su suprotnog mišljenja, ne znaju drugačije protumačiti tu činjenicu, osim u pravcu onoga što vidioci govore. Crkva treba donijeti svoj sud i stav koji treba poštivati i prihvatiti.

Ovim svojim iskazom ne želim donositi nikakav sud, nego samo svoje osobno iskustvo u kontekstu tih događaja. – Riječ je o 6 vidjelaca, odnosno 5, jer od Božića prošle godine jedna vidjelica nema više redovitih viđenja (njoj je povjerena i posljednja tajna). Naknadno je imala samo jedno viđenje. Ostali i dalje imaju viđenja. Njih šestero žive tzv. trodimenzionalna viđenja. U viđenju mogu dodirivati Bl. Dj. Mariju, s njom razgovarati, pjevati, moliti. Dakle, jedan odnos kao sa svim drugima. Uz ovih šestero značajno je u našoj župi viđenje male Jelene Vasilj (11 godina) koja ima nutarnja viđenja – „locutio interna”, svaki dan u isto vrijeme. Ta viđenja su drugog tipa. Nisu za to – kako ona kaže – da se preko nje prenose poruke svijetu, nego poticaj na svetost.

Ovo sam ukratko iznio da bih ukazao na kontekst u kojem su moji doživljaji smješteni. Na početku je moj stav bio otvoren, a u stvari bio je jako zatvoren. Otvoren, budući da sam kao svećenik nastojao biti prisutan i pratio te događaje. Međutim, u sebi sam govorio: meni ukazanja ne trebaju jer vjerujem u Boga. Sada, nakon dvije godine, kažem da sam onda bio farizej, budući da sad osjećam kako sam jako daleko od Boga. To kažem iskreno. Sad vidim da se preda mnom horizonti neprestano šire. Čini mi se, to je moje iskustvo, što se čovjek više iznutra prepušta Duhu, to su horizonti širi, evanđelje postaje sve bogatije i jasnije.

Moje temeljno iskustvo (iznio sam ga i u radnoj skupini, jer su to od mene tražili sudionici skupine) jest, da sam iskusio Boga na djelu. Vidio sam otiske Bož-

jih prstiju na osobama i događajima koji su se zbili i koji se zbivaju. Čak i događaji koji su išli protiv pomogli su mi u rastu vjere. Ako se poslužim riječima koje prenose vidioci u ime Gospe, onda moram izabrati nekoliko momenata da vam kažem što je to, što sam ja doživio. Na Veliki petak po tradiciji svijet ide na brdo Križevac gdje se nalazi križ koji je podignut 1933. godine kao spomen na 1900. obljetnicu Isusove smrti. Bilo je zabranjeno ići, brdo blokirano. Bili smo zaustavljeni. Odlučio sam javno protestirati. Bio sam napisao protest da bih ga poslao u javnost u ponedjeljak. Nisam nikomu to rekao osim župniku. Međutim, jedna vidjelica dolazi i veli mi: „Gospa ti je rekla nikomu se ne žalite. Kad imate prepreke pred sobom, onda se radujte, budite nasmijani, mirno nastavite moliti. Kad Bog stavi ruku na svoje djelo, onda ga više nitko ne može spriječiti“. Daljni moj hod bio je upravo u svjetlu tih riječi. U isto vrijeme vidio sam otiske Božjih prstiju na djelima. Iznutra sam se mogao prepustiti upravo u tom smjeru – u miru nastavio svoje dužnosti. – Uz to sam doživio još jednu pojedinost – sposobnost dići se iznad pojedinih grupa – grupica. Na skupovima (karizmatičkim, meditativnim) teško sam doživljavao sukobe među grupama (razilaženja s obzirom na metode rada, različita obilježja voditelja). Poruke koje vidioci prenose pomogle su mi riješiti te moje probleme. Gospa traži da se ljubi svaki čovjek. Svi su ljudi pred Bogom jednaki; razdiobe pravimo mi ovdje na zemlji. – U isto vrijeme doživio sam nutarnje vrednovanje.

Posebno me se doima – kako prenose vidioci – da Gospa pušta da vidioci budu slobodni. Ako pogriješe ili sagriješe, slijedi pažljiva opomena. Jedna izvanredna pojedinost: kad Gospa pojedine od vidjelaca opominje, nitko drugi ne čuje opomenu osim osobe kojoj je opomena upućena. Gospa ih pušta da sami odluče u važnim stvarima. Navest ću primjer. Jedno je od njih slab đak. Škola mu jako loše ide pa ne zna što će. Pitao je što će činiti. Odgovoreno mu je, da sam odlučim. Slično i kod drugih postavljenih pitanja. Odgovori su: sami odlučite, pitajte svećenike, slušajte Crkvu. Dakle, u krajnjoj liniji odgovornost je na meni. Odluku treba provesti u otvorenosti Duhu – slušajući što Krist kaže.

Nadalje, osvježena je moć posta i molitve. U pastoralu se trudimo primjenjujući razne metode kojima nastojimo pridobiti i sačuvati vjernike, a zanemarili smo post i molitvu. Ljudi se kroz post i molitvu najbolje pripravljaju da ispravno razumiju Božju riječ te je životno ostvare. Spomenut ću jedan slučaj koji me je potresao do suza. Jelena je dobila jednu poruku za biskupa. Ja sam to snimio na magnetofon. Ona je nastavila moliti. Pitao sam je da li je poruka cjelovita, treba li je provjeriti. Odgovorila je: „Gospa mi je rekla da se Božja riječ ne prenosi kako to ti činiš; prije se treba moliti, tražiti snagu Duha, u Duhu Božjem izreći svaku riječ“. Ovo me je potaklo da savjesnije pristupam misi i propovijedanju evanđelja. – Drugom zgodom mi je rekla, da mi slabo shvaćamo dubinu Božje ljubavi koja je na djelu u svetoj misi. Mala je korist onima koji dolaze k misi bez pripreme i otvorenosti prema Božjoj ljubavi; dapače, postajemo još tvrdi.

Ne postavljam pitanje autentičnosti i neautentičnosti ukazanja, nego iznosim momente koje sam doživio i koji su na mene djelovali. Posebice to vrijedi za moj odnos prema drugima, prema svim ljudima. Mogu posvjedočiti, da su ljudi koji žive ili dolje dolaze postali kao tijesto. Možete ih „mijesiti“ u evanđelju; izrazito su

mu otvoreni. U toj otvorenosti ima mnogo darova Duha Svetoga. O tome ne bih sad govorio; čuvam u srcu, stavljam na papir da bi se kasnije moglo bolje vrednovati. Kad kažem da je svijet postao kao tijesto, onda posebno napominjem jednu činjenicu: obiteljske molitve traju u prosjeku sat vremena i to svaki dan. Mladići i djevojke rado poste o kruhu i vodi, mole, uključuju se u karitativnu aktivnost. Isповједnici su ganuti iskrenim ispovijedima – brojnim obraćenjima.

Jedan paralelan momenat koji je neovisan o događajima u Međugorju (za koji su me ovih dana mnogi pitali) jest dolazak trojice svećenika, odnosno dvojice svećenika i jednog đakona, koji pripadaju karizmaticima. Oni su bili prošlog tjedna i molili. To iznosim usput i onako kako sam to doživio. Jedan je od njih prije deset godina bio na smrt bolestan od akutne tuberkuloze. Liječnici su bili najavili smrt. Nad njim je molila jedna grupa svećenika. U roku od tri dana on je izašao iz bolnice potpuno zdrav. Kaže da je nakon toga osjetio u sebi snagu Duha Božjega – potrebu propovijedanja evanđelja. Na svim skupovima po svijetu koje je vodio dogodila su se čudesna ozdravljenja. To se dogodilo i dolje u Međugorju za vrijeme molitve. Molio je kojih sedam–osam minuta nad cijelim skupom. Ima dar znanja i govori u pojedinom momentu, da se to i to događa s tom i tom osobom: Krist je liječi od toga i toga. Za dvije večeri – mi smo svjedoci – nekoliko osoba je prijavilo svoje ozdravljenje. Toliko o tom paralelnom momentu.

Nakon ove dvije godine temeljno iskustvo koje nosim u sebi sažeo bih ukratko: mir pred Bogom, klanjanje u kojem duboko osjećam svoju nemoć – slabost kojom se Bog služi da očituje svoju svemoć. To su moja iskustva. Iznosim ih u kontekstu događaja koji su se zbili. Događaji i ono što se u meni zbilo stvorili su u meni raspoloženje – kako veli sv. Franjo – živjeti evanđelje bez tumačenja, jednostavno i ozbiljno.

S. Rastislava Ralbovsky (voditeljica dana): Mislim da je prilika, da se osvrnemo na predavanje i ovo što je p. Tomislav sad izložio. Ako je nekom to lakše učiniti pismeno, može slobodno. – Ne znam jesam li u pravu: Sveto pismo ili Objava sadrži samo isječak Božjeg djelovanja. Bog i danas djeluje. Možete li o tome nešto više reći?

P. Tomislav Vlašić: Ljudi se postavljaju kao da su „iscrpili” Boga, poistovjećuju ga sa svojom pameću i svojim ograničenostima. Boga „razapinjemo” ako ga poistovjećujemo sa svojim ograničenostima. Koliko se god Bog objavio, još uvijek ostaje neizmjerljivo nazočan kao živi Bog. Naš stav ne smije biti zatvaranje pred Bogom i njegovim djelovanjem. Ispravan stav susrećemo kod svetaca: otvorenost u klanjanju, očekivanju, jer Bog živi i komunicira svom snagom. Ljudska sredstva trebaju biti na raspolaganju Duhu. Ne smijemo mi definirati njegov prostor i djelovanje. Cijela povijest Crkve svjedoči o jednom kontinuiranom djelovanju Duha Božjega.

N. N. (pismeno): Kada se Gospa počela ukazivati maloj Jeleni Vasilj?

P. Tomislav Vlašić: Prvi put je u srcu čula jedan posebni glas 15. 12. prošle (1982) godine. Tjedan dana poslije počeo joj se ukazivati anđeo (unutarnjim vide-

njem) potičući je na molitvu i pokoru. Tjedan dana poslije, točnije 29. 12. 1982. godine, veli da je prvi put imala unutarnje viđenje Bl. Dj. Marije.

P. Josip Visković: *Mistične pojave, ukazanja i slično pridonose usavršavanju i pojedinca i zajednice. Onaj koji ih proživljava i prenosi treba da se sam posvećuje i da pomaže posvećenje drugima. Znamo iz dosadašnjih ukazanja (Lurd, Fatima) da je Gospa bila posrednica u usavršavanju i posveti vidjelaca. Pitam ovo: Kako jedan vidjelac koji prenosi poruke Blažene Djevice Marije ne isprosi milost – pomoć da bude primjeren u svemu: u školi, svagdašnjem životu? Prirodno je moliti za jednu majčinsku direktivu i dobiti upute da bi se ispunio životni zadatak; ne ulazeći u to hoće li ili neće biti svećenik, hoće li ili neće biti časna sestra. Nije riječ o spasenju samo pojedinca, nego i zajednice kojoj je potreban primjer života!*

P. Tomislav Vlašić: *Za odgovor na ovo pitanje zamolio bih nekog tko se osjeća kompetentnijim.*

P. Janko Hajšek: *Ne osjećam se kompetentnim dati pravi odgovor. Čini mi se da je u pitanju objecka, a ne konkretno pitanje koje traži odgovor.*

P. Tomislav Vlašić: *Između karizmatičkog djelovanja i svetačkog doživljavanja postoji razlika. Svetačko doživljavanje, tj. životni odgovor vidjelaca, ostavljen je njihovoj slobodi. Karizma koliko je god ugodna, toliko je i zadatak na koji treba odgovoriti. U kojoj mjeri se traži odgovor, ne bih znao odgovoriti. Svjedok sam da su milosni učinci u pravcu svetosti kod vidjelaca različiti. Od koga to ovisi? Čini mi se od osobe koja je u sebi slobodna. Vidioci kažu, da Gospa daje savjet, a od njih traži, da sami odluče o svom životnom putu.*

N.N. (pismeno): *Međugorje – za mene je problem! Bojim se. Kamo će sve to odvesti: k Bogu ili sotoni? Ima puno kontradikcija! Toliko!*

P. Tomislav Vlašić: *Ne mogu odgovoriti. Ne znam o kakvim – kojim kontradikcijama je riječ. Treba utvrditi jesu li informacije istinite ili nisu. Pouzdano znam, da ima mnogo lažnih prenošenja – informacija, posebice onih koje su vezane uz Vickino ime. – Kamo će nas ovi događaji odvesti: Bogu ili sotoni? Središte zbivanja u našoj župi su oltar i sveta misa; put je: mir, molitva, pokora. Ne poznajem neku alternativu za pravo spasenje i pojedinaca i cijeloga svijeta.*

N.N. (pismeno): *Da li Gospa što govori o „hercegovačkom slučaju”? O kakvom znaku djeca govore?*

P. Tomislav Vlašić: *Ja ne bih govorio o „hercegovačkom slučaju”, jer je bolan – pa i kad se spomene čovjeka zaboli. – S obzirom na znak, djeca kažu da znaju točan datum kada će se pojaviti na mjestu ukazanja. Prema njima znak će biti vidljiv i trajan uz koji će se dogoditi mnoge čudesne pojave, ozdravljenja. Svi osim Marije Pavlović kažu da znaju datum. Vele da su taj znak vidjeli u viđenju. Prije tog znaka bit će neke opomene čovječanstvu. Napominju, da se znak daje izričito radi onih koji ne vjeruju, a da vjernici imaju dosta znakova te trebaju sami postati znak drugima. Ovo vrijeme do pojave znaka – vrijeme je milosti; treba doživjeti obraćenje i obnoviti svoju vjeru. Drugo nešto o znaku oni ne mogu reći dok im Gospa ne dopusti.*

P. Bono Z. Šagi: *Imam problem. Zapravo, imam nekoliko problema nakon*

ovog izlaganja. Priznajem karizme, otvorenost Duhu Svetome, sve što je pater Tomislav divno govorio. Bila je to krasna egzortacija nama svima. Međutim, kad smo kod konkretnoga u Crkvi, onda mi je veliki problem razlikovanja duhova. Crkva je, tako su me učili i toga se pridržavam u životu, nadležna prosuđivati i prosuditi u svakom pojedinom slučaju. Sve što slutim da bi mogao biti dar Božji podvrgavam prosudbi Crkve. To činim da bih bio siguran, da nešto nije – ružno rečeno – sotonino djelo. U pitanju su zbivanja u župi Međugorje. Crkva ima vjekovnu mudrost. Vjerujemo da je ta mudrost Crkvi data od Duha Svetoga i da Duh Sveti po njoj djeluje. Također vjerujemo da Duh Sveti djeluje kroz Crkvu kao instituciju. Ne smijemo reći, da su u njoj neki funkcionari koji se prave važnima, a da nas Duh Sveti potiče na nešto drugo! Moje pitanje glasi: Šta je s prosudbom tih događaja? Dok status quaestinis nije jasan, sve ostalo nije sigurno! Treba biti oprezan. Može se raditi o najobičnijoj, pa čak sotoninoj, manipulaciji. Pojavljuje se jedan drugi problem. Nedavno je u nas izašla knjiga o događajima u Gvajani. Svećenik koga je malo prije p. Tomislav spomenuo liječi. Način na koji on to čini frapantan je. Frapantno je „liječio” i Johns koji je svoju sektu odveo u Gvajanu gdje je kolektivno počinilo samoubojstvo oko tri tisuće ljudi. Oni su bili poneseni propovijedanjem, vjerom, duhovnim žarom, a tragično su završili.

P. Tomislav Vlašić: Ne znam da li mi se postavlja pitanje, ili je riječ o tvrdnjama.

P. Bono Z. Šagi: Osjećam potrebu iznijeti svoje osobno razmišljanje. Mislim da ono može pomoći našem zajedničkom razmišljanju – našoj diskusiji.

P. Tomislav Vlašić: Slažem se. Mislim da sam istakao, da na Crkvu spada donijeti odgovarajući sud. Međutim, postoje razine donošenja suda. Usput spominjem, da je nedavno (30 godina nakon pojave) komisija proglasila autentičnim Gospine suze u Sirakuzi. U međuvremenu postoji proročka služba koju treba vršiti. – S obzirom na drugi problem, rekao bih, da nije sotonino djelo budući da poruke potiču na produbljivanje vjere, molitvu, pokoru, obraćenje; vode Isusu Kristu. Pravila rasuđivanja duhova potvrđuju, da tako nešto sotona ne nudi.

N.N. (pismeno): Da li djeca imaju još uvijek svaki dan ukazanja?

P. Tomislav Vlašić: Imaju još uvijek.

N.N. (pismeno): Molim patra Tomislava da nam odgovori je li Gospa došla da bi „obranila” fratre od biskupa? Ako je protiv crkvenog autoriteta, onda je suvišan komentar – tu nema Gospe!

P. Tomislav Vlašić: „Hercegovački slučaj” treba promatrati izdvojeno. Poziv je upućen jednima i drugima, svima: prema miru – molitvom i obraćenjem. Na jednom mjestu izričito stoji: sramota je to što se događa među vama, nanosite veliki udarac Crkvi Božjoj; pružite ruku jedan drugome kao braća!

N.N. (pismeno): Recite nam nešto opširnije o Gospinim porukama!

P. Tomislav Vlašić: Znam onoliko koliko mi je preneseno. Prva poruka – poruka je mira. Vidioci kažu, Gospa veli, da će svijet propasti ako ne nađe mir. Mir se neće naći, dok se ne nađe Bog; pravi mir se može naći samo u Bogu. Kažu,

da im je u nekoliko navrata govorila o napetostima u svijetu koje svijet vode na rub propasti. Vidioci kažu, da im je ove godine na obljetnicu ukazanja rekla: recite svećeniku da kaže svijetu, da je došla samo zato da kaže svijetu, da Bog postoji, da je u Bogu punina života; da bi se svijet obratio i imao život. Ostale poruke na koje se često ukazuje su: obraćenje, molitva, post, češće primanje sakramenata.

N.N. (pismeno): Je li Gospa dala neku posebnu poruku redovnicima?

P. Tomislav Vlašić: To mi nije poznato. Možda i jest, ako je netko posebno pitao.

N.N. (pismeno): Ima poglavara koji su prepotentni i zatvoreni u duhu. Kakav stav zauzeti prema takvim poglavarima?

P. Tomislav Vlašić: U svojim stavovima treba se ugledati na Krista koji prolazi Getsemani, uzima križ iz ljubavi. Svi smo pozvani slušati glas Božji. Ako to činimo, imat ćemo razumijevanje jedni prema drugima. Prije nego se upustimo u analizu tudeg stava, potrebno je iskreno preispitati svoj stav prema drugima.

N.N. (pismeno): Zanima me ostaju li vidioci dosljedni onome što doživljavaju – vide? Čuje se sa strane, da ima i sablazni, da se ponašaju nedosljedno!

Tomislav Vlašić: Ne znam o kakvoj je sablazni riječ.

N.N. (pismeno): Čula sam da vidioci nisu dobri đaci. Možda je to znak, da je dragome Bogu dosta kojekakve nauke koja odvlači od Boga. Dragom Bogu trebaju ponizni, skromni, poštteni, koji poštivaju Božji zakon – Božje zapovijedi. Za mene je Međugorje ozbiljna opomena čovječanstvu koje u svojoj oholosti ne vide da ide u propast.

P. Jakov Mamić: Čini mi se da smo, ako griješim u procjeni povlačim riječ, skloni senzacijama. Skrećemo s bitnog u sporednu kolotečinu. Tema ovoga susreta nije bilo pitanje viđenja – neviđenja, autentičnosti – neautentičnosti ukazanja, koje tvrdnje su poruke – koje nisu. Opasnost je da ostanemo na površinskoj razini. Mnoga pitanja vezana za događaje u Međugorju proizlaze iz krivih informacija kojih je Zagreb pun, a ne samo Zagreb. Uz to se nalijepe razni tipovi koji ne odaju uravnoteženost i ozbiljnost. Želim istaknuti jednu drugu stvar. Naime, jedna inicijativa ne mora biti Božja direktno, ali ako proizvodi pozitivne plodove, može se uvažiti kao takva. Apstrahirajući vid istinitosti ili neistinitosti ukazanja, ako inicijativa pomaže rastu u vjeri, ona je nešto veoma značajno. – Čini mi se vrlo važnim skrenuti pozornost na ono što se događa u čovjeku vjerniku koji sudjeluje u tim događajima i hrani svoju vjeru, prijanja uz Isusa Krista i njegovo Evanđelje! Potreban je oprez na koji je upozorio p. Bono. On je ne samo potreban, nego i neophodan. Što se tiče sličnosti ovih događaja sa onim drugima, rekao bih, da je potrebno uočiti i velike razlike. Meni se čini, da ovo iskustvo o kojem je govorio p. Tomislav – nutarnje iskustvo rasta – potvrđuje, da je riječ o jednom mučnom iskustvu koje je jako daleko od nekih senzacija. To iskustvo temelji se na vjeri; ono izgrađuje nadu, učvršćuje ljubav. Na ovom skupu više bismo se trebali pozabaviti upravo samim tim iskustvom, ostavljajući – sad za sada – po strani ostale događaje i pojedinosti!

P. Bono Z. Šagi: *Oprostite, što se opet javljam za riječ. Postavljam pitanje organizatoru. Iz kojih razloga se dogodilo, da se pravi iznimka i da se na neki način, ipak, manipulira i sa ovim skupom? Oslobada se prostor i vrijeme za diskusiju o stvarima koje nisu još sazrele za to. To se dogodilo i na svećeničkom tjednu ove godine. I tada sam stavio primjedbju organizatoru. Ispada da se to forsira po svaku cijenu. „Dixi et salvavi animam meam”!*

P. Tomislav Vlašić: *Pitanje je upućeno organizatoru. Osobno nisam imao nakanu govoriti o događajima u Međugorju, iako su me mnogi molili za to. Govorio sam o svojim iskustvima. Ako sam sa svoje strane učinio bilo što negativno, iskreno se ispričavam. Ne bih želio, da me se shvati kao onoga koji se nameće. Nemam potrebu takve naravi.*

P. Zlatko Papac: *Mislim da ovdje nije kriv ni pater, ni organizator, nego plenum. Htjeli smo gotovo svi. I ja sam htio, da se o ovome javno progovori.*

P. Vlatko Badurina: *U ime Konferencije viših redovničkih poglavara i kao njezin predsjednik rekao bih, da je naša intencija bila da se govori o hodu – iskustvu rasta u vjeri. Naša intencija je ostvarena predavanjem i dijelom ove diskusije. Jedan dio diskusije izišao je izvan okvira teme Redovničkog tjedna. Imam dojam, da se lakše usmjerujemo prema drugima i događajima izvan nas, nego samima sebi – svojim iskustvima – svom identitetu i njegovu svjedočenju.*

S. Rastislava Ralbovsky (voditeljica dana): *Ovo je prilika, da se čuju različita mišljenja i izmjene različita iskustva. Mislim da nismo pogriješili, što smo tražili podrobnije informacije o događajima koji nas živo zanimaju i nisu izvan konteksta našeg crkvenog života. – Drago mi je što smo iskreno iznosili svoja mišljenja, iskustva i stavove. U takvom ozračju svatko može lakše i bolje prosuditi i ispravno se usmjeriti.*

ČETVRTI DAN

OKRUGLI STOL NA KRAJU TJEDNA

P. Ivo Plenković (voditelj plenarne diskusije): *Predavanja, izmjena misli i iskustava, međusobni razgovori, zajednička liturgija ispunjali su ove naše dane. Pred nama je plenarna diskusija predvođena našim vrijednim predavačima koji su, uz organizatore i dobre sestre koje su služile, obavili najodgovorniji posao. Za vrijeme ove plenarne sjednice možete izravno postavljati pitanja predavačima. Možete iznositi i svoje stavove koji će pridonijeti produbljenu i oživotvorenju razmatrane teme o redovničkom identitetu. – Nastojmo se pozitivno usmjeriti tražeći vrijednosti koje ćemo ponijeti sa sobom kao svoju duhovnu svojinu. Ne treba se bojati kritičkog načina izražavanja, naravno, u smislu iskrenih primjedbi bez duha polemiziranja.*

Da bi se naš rad uspješno odvijao, potrebno je nekoliko tehničkih uputa:

1. Pitanja i stavove treba iznositi kratko i jasno.

2. Po mogućnosti ne skakati s teme na temu, nego se stanovito vrijeme zadržati na već započetoj.

3. Olaksajte mi posao! Da ne bih prekidao one koji budu u „zanosu“, napominjem da smo vremenski ograničeni. Za pojedine intervente imamo na raspolaganju 2 minute.

4. Ne budimo zaokupljeni samo time što ćemo reći, nego nastojmo i pažljivo slušati.

5. Nemojmo ljubomorno čuvati svoje blago. Budimo velikodušni i hrabri iznijeti ono što mislimo da će nam biti od opće koristi.

6. Molim vas, da prije interventa kažete svoje ime i prezime; budući da se diskusija snima.

7. Postoji mogućnost anonimnih pitanja. U tom slučaju pitanje napišite na papir. Možete navesti ime predavača koji je prema vašem mišljenju najpozvaniji odgovoriti. Pitanja ćemo javno pročitati.

Redovnički identitet zasijeca u srž svakog od nas i svake naše zajednice pa vam ne trebam sugerirati o čemu i kako govoriti. Želio bih da ova diskusija bude spontana i konstantna.

P. Zlatko Papac: *Postavio bih jedno pitanje p. Marku, a prije toga mali komentar. On je govorio što drugi misle o nama, što mi mislimo o sebi. Istaknuo je, da drugi o nama misle jako pozitivno. Ja bih rekao – usudio bih se ustvrditi – da mi o samima sebi najbolje mislimo. Također je rekao, da drugi koji su prema nama neraspoloženi o nama misle jako crno. Dodao bih, da mi sami jedni o drugima zborimo još crnje. – Što p. Marko kaže na ovo?*

P. Marko Štekić: *Rečeno je, da za pojedini intervent imamo na raspolaganju dvije minute. Za odgovor na ovo pitanje meni bi trebalo bar dva dana. Ukratko bih rekao sljedeće: Iako mislim, da se nalazimo na jednoj blagoj uzlaznoj putanji, ipak još uvijek „tapkamo” u podnožju brda.*

G. Ivan Nedić: *Negdje sam pročitao, da su se redovnici u srednjem vijeku, kad nisu imali posla, svadali oko toga koliko konj ima zubi. I kaže se, da su se svadali tri dana, sve dok jedan brat pomoćnik, dakle skromni i ponizni čovjek, nije otišao u štalu, prebrojio zube konju, vratio se i rekao: „Braćo, nema smisla svadati se – konj ima toliko i toliko zubi.” Prvi put sam na jednom redovničkom tjednu. Mislim da nam nije potrebno neko filozofiranje i pametovanje. Predavanja su mi preduga i pomalo apstraktna. Predavanja bi trebala biti kraća, a rad u skupinama opsežniji i dinamičniji. Trebalo bi reorganizirati rad Redovničkog tjedna. Morala bi više doći do izražaja osobna iskustva. Crkva ne treba filozofa ni govornika, nego pravih svjedoka!*

P. Ivan Plenković: *Hvala vam lijepa! Mislim da nije riječ o pitanju, nego iskrenom iznošenju svoga mišljenja – stava.*

S. Ancila Presečki: *Ovo što ću iznijeti nije samo moje mišljenje, nego i nekih sestara s kojima sam imala priliku razgovarati. – Mišljenja smo, da bi nam više odgovaralo, kad bi prije podne bilo samo jedno predavanje. Moglo bi se u miru razmatrati ono što bismo čuli. Također nam se čini, da je popodnevni program prenatrpan. – Predavanja su bogata i traže razmišljanje. Svrha nam je traženje – obnavljanje svoga identiteta. Imat ćemo korist jedino od onoga što usvojimo, a kad se prenatrpava, nismo u stanju sve apsorbirati.*

P. Zlatko Papac: *Postavio bih jedno pitanje p. Tomislavu. Istina, da trebamo biti otvoreni Duhu Svetome, ali mi smo, filozofski gledano, materija koja je tvrda. Previše smo navezani na konkretnu zemaljsku situaciju i to nas nekako više privlači nego transcendencija. U kršćanstvu, a pogotovu u redovništvu, od presudne je važnosti da Duh Sveti prodre u nas – da nas obuzme. Kako s naše strane pridonijeti da susret s Bogom bude životniji?*

P. Tomislav Vlašić: *Pitanje je jako složeno i zahtijeva odgovor svih predavača, tj. mora biti na više razina. Mislim, da Duh treba doživjeti – doživljavati u Mističnom tijelu. Ne treba pogled dizati u neodređenom smjeru. Boga susrećemo u Crkvi, u čovjeku, u zemaljskim stvorovima. Tu ga treba tražiti i nalaziti, jer je stvarno nazočan. Pravo je polazište: pristupiti Bogu ozbiljno, uz evanđelje prionuti ozbiljno, svoje zvanje shvatiti ozbiljno. Ako ozbiljno pristupamo Bogu, evanđelju, svome zvanju, naše vrijeme – život ispunja se sadržajem; otvoreni smo djelovanju Duha. Sve ono što susrećemo u svojoj redovničkoj zajednici, svojim konstitucijama, životnoj praksi može pomoći našoj otvorenosti i hodu naprijed.*

S. Rastislava Ralbovsky: *Pater Tomislav je govorio o pokori. Molila bih ga da rekne nešto više u tom smjeru.*

P. Tomislav Vlašić: *Osobno mislim, da je pokora u svim svojim vidovima u posljednjem stoljeću poprimila reakcije na negativne vidove pokore u Srednjem vijeku. Otišli smo u jednu drugu skrajnost. Zanemareni su mnogi vidovi pokore koji*

su bili tako živo prisutni u povijesti Crkve, posebice to vrijedi za postove do kojih su puno držali naši utemeljitelji. Potisnuli smo klasične načine pokore, a nismo našli druge – odgovarajuće koji bi kontrolirali naše unutarnje – duhovno stanje. Bez pravih oblika pokore nismo osjetljivi na djelovanje Duha. Posebno mi redovnici i redovnice trebamo osmisliti sadržaj i načine pokore. Post i pokora u svim svojim vidovima igraju jednu od bitnih uloga u hodu kroz sfere duhovnosti. To ne govorim napamet; potvrđuju to iskustva današnjih mistika.

P. Ivo Plenković: Slušajući zapisnike rada po skupinama učinilo mi se da pričamo „Markove konake”. Predavanja su bila i te kako izazovna, poticajna za razmišljanje o identitetu. Međutim, kao da su ostala bez odjeka. Uglavnom smo iznosili već poznate stvari, često držali svoje uhodane stavove služeći se ne tako novim klišeima koje u sebi čuvamo još iz davnih predkoncilskih dana. Zanima me što predavači misle nakon pročitanih zapisnika. Misle li, da su radne skupine zahvatile bit sadržaja njihovih predavanja? Vjerujem da nam svi imaju još ponešto reći. Ne moraju biti dvije minute, mogu i tri... Možda nas izazovu na jednu potpuniju i sadržajniju diskusiju. Zovu me „ljevičarom”, ali ću početi s moje desne strane.

P. Bono Z. Šagi: Prihvaćam „nalog” voditelja diskusije. Ja sam praktički već to učinio kad smo završili rad u skupini. Vlč. Ivan je ovdje iznio svoje mišljenje – svoj stav, a možda je to mišljenje – stav i cijelog ovog skupa. Ako jest, treba poštivati glas naroda. Međutim, smijemo biti zabrinuti. – Kaže se, da ne trebamo pametovanja, nego dinamiku grupe. Nemam ništa protiv. Ne smijemo zaboraviti, da je dar razuma od Duha Svetoga. Bojim se ako bi naše redovništvo išlo u neku lažnu mistiku. Daru razuma treba dati ono mjesto koje mu i pripada. Teologija se služi razumskim rasuđivanjem, ima svoju određenu metodologiju kojom stvari i pojave promatra dosta objektivno. Mislim da nećemo pogriješiti, ako se tako usmjerujemo. Zabrinut sam ako nas bez razumskog rasuđivanja zanimaju neka „duboka” doživljavanja. Ona su često problematična. Mi redovnici i redovnice stojimo pred svijetom i njegovim mnogovrsnim problemima. Međutim, na ovom skupu ni jedan jedini problem svijeta nije nas zanimalo. Previše smo usmjereni samima sebi. – Priznajem, treba se obraćati, vjerovati, moliti, činiti pokoru, ali kad se obraćam, idem Isusu Kristu, prihvaćam njegov križ; nije mi potreban neki Guru koji drži seminare o nutarnjim doživljavanjima.

P. Ivo Plenković: Molim vlč. Marka Pranjića, da bi nam rekao kako je on doživio rad u skupinama. Može li se na temelju izvještaja ustvrditi, da su predavanja predstavljala jedan izazov u okvirima teme Redovničkog tjedna?

G. Marko Pranjić: Pratio sam izvještaje. Mislim da su to učinili i ostali predavači. – Kad sam pripremao predavanje nisam nastojao praviti „oganj”, „dizati prašinu”. Jednostavno, htio sam ponuditi ono što osobno mislim, smatram potrebnim. S obzirom na sadržaj koji sam izložio, mislim da nije bilo velikog odjeka. To opravdavam otprilike ovako: Možda sam bio previše osoban – nisam ponudio nešto što boli, što tišti... Moguće je, da ovakva predavanja ne odgovaraju ovakvom skupu. Osim toga, predavanje zadire u problematiku o kojoj se radije šuti, nego govori. – Osobno sam zadovoljan s onim što sam ponudio, a nisam ni očekivao

neki posebni odjek. Kao animator skupine nisam išao za tim, da svoje predavanje „utjelovim” u članovima skupine. Pustio sam, da sudionici govore, iznose svoja iskustva – svoje muke. Mi predavači, po mom sudu, ne smijemo „patiti” što naše predavanje ne izazove neki bombastični odjek. Ponudili smo svoje. Ako je to dobro, hvala Bogu, ako nije – popraviti ćemo se.

P. Ivo Plenković: Slijedeći predavač je p. Štefan. I poslije njegova predavanja bio je rad u skupinama. Želimo čuti njegovo mišljenje.

P. Štefan Balazic: Kad sam slušao izvještaje, dobio sam dojam, da smo ostali na pola puta. Međutim, dali smo prostora svom redovničkom suživotu u mnogim njegovim dimenzijama: duhovno-molitvenoj, pastoralnoj, dimenziji međuljudskih odnosa i slično. – Ipak sam očekivao da će rad u skupinama donijeti veće rezultate. Tjedan o redovničkom identitetu treba nešto roditi – početi radati, ili barem nešto zasijati. Ne smijemo stati. Pozvani smo intenzivnije ostvarivati svoje redovničko zvanje; intenzivnije pastoralno raditi, djelotvornije se uključiti u Crkvu i društvo. Opasnost je ostati na spoznaji potrebe. Mora se poći korak dalje. Danas, kad završi Tjedan, u svojim redovničkim zajednicama krenimo dalje, tražimo nove mogućnosti u dubljem i intenzivnijem načinu svoga duhovnog života, u savjesnijem življenju naših konstitucija, oživotvorenju – kako Metz kaže – našega nasljeđivanja! Tražimo nove putove i novu kvalitetu prisutnosti u Crkvi, bilo na pastoralnom, bilo na eklezijalnom području!

P. Ivo Plenković: Hvala lijepa! Na redu je p. Tomislav.

P. Tomislav Vlašić: Tražili ste odgovor na pitanje koliko se skupina uključila u daljnje razmatranje predavanja. Osobno stojim negdje u sredini između stava p. Bone i dviju sestara koje su ponudile način – prijedlog za rad u skupini. Naime, smatram da je potrebno ujediniti intelektualnu i doživljajnu sferu. Za mene je problem kad zamijetim, da je prevladao jedan smjer. Predavanja bi uvijek trebalo prilagoditi i jednom i drugom, ili ih usmjeriti: ako idemo u intelektualnom pravcu, treba da se tako formira i rad po skupinama – tako se nešto nauči, postigne; ako se ide u pravcu osobnih doživljaja, onda bi isto tako trebalo voditi računa o ponudi i radu u skupinama. Predavači bi prethodno međusobno uskladili svoja predavanja i plan rada u skupinama.

P. Ivo Plenković: Molim s. Leu za njezino mišljenje.

S. Lea Brusač: Sudjelovala sam u radu skupine, a ujedno sam je i vodila, kad je p. Jerko morao otputovati. Nastojali smo ponuđeni sadržaj razraditi u smislu njegove primjene. Radili smo u ozračju traženja pravih odgovora na pitanja vezana za naš redovnički identitet. Uvidjeli smo da nismo završili, nego započeli posao. Nastavak se treba ostvarivati našim životom nakon ovoga Tjedna.

P. Josip Sremić: S obzirom na rad u skupini zamijetio sam jedno napuštanje rada uslijed raznih obaveza – dužnosti, koje se nisu mogle ostaviti za vrijeme trajanja Redovničkog tjedna. S jedne strane to smeta radu u skupini, a s druge se pitamo koliko su ti sudionici bili spremni raditi i angažirati se u dotičnoj skupini? Ako se netko spontano ne otvara, ne može ga voditelj „vući za jezik”, da bi se otvorio. Bez otvaranja, želje i spremnosti na sudjelovanje, nema rada u skupini;

nema dubokog, iskrenog i istinskog izmjenjivanja iskustava, a niti onoga drugog tipa rada koji treba donijeti korisne rezultate – plodove. Mislim da bi trebalo staviti alternativu. Ući u radnu skupinu i stvarno raditi držeći se strogo pravila rada u skupini. Ukoliko nismo za to raspoloženi, možemo na jedan drugi način doživjeti iskustva drugih. Radna skupina u stanovitom smislu preuzima na sebe odgovornost da će rezultate rada životno provoditi. Nakon moga predavanja nije bilo rada u skupinama. Vjerojatno bi bilo i diskusije, jer je predavanje diglo stanovitu „prašinu”. Predložio sam jednu trajnu analizu samoga sebe. Mislim da bi se isplatilo pokušati jedan mjesec, ili barem 14 dana. Metoda analize samoga sebe već je pokušana i dala je velike rezultate.

P. Marko Štekić: Zapisničari su u velikoj stisci. Od njih se traži da rade na brzinu. Moraju za dvije – tri minute reći što se radilo sat i više vremena. Na skupove ovog tipa treba doći i sit i odmoran. Jedino tako se može ozbiljno raditi i privesti kraju s jasnim smjernicama jedan ovakav susret koji je značajan za naše redovništvo. – Potrebno je strogo se držati zacrtane teme, bilo predavanja, bilo rada u skupini. Ako već započnemo „glodati kost”, moramo to učiniti dokraja! Mi, međutim, kao što se u Bosni kaže: drneš ovdje – drneš ondje, malo tamo – malo vamo i gotovo! Rad mora biti sustavan.

P. Jakov Mamić: Tema Tjedna je „Redovnički identitet”. To znači analiza i odgovor na pitanje: tko smo, što smo; što bismo morali biti, što bismo mogli činiti – poduzeti. Meni se čini, da rad u skupinama (ne vrednujem ga po izvještajima, nego po onome što se stvarno događalo u skupinama) prilično zadr u temu, posebice pod vidom: biti redovnik – redovnica. Tu smo se osjetno zadržali, budući da se pojavilo složeno pitanje: što znači biti redovnik – redovnica danas – u ovom našem vremenu i prostoru? Iznosila su se iskustva, davale sugestije i osvjetljenja. Tako je uslijedilo blago potiskivanje funkcionalnog vida našeg identiteta, tj. djelovanja, u prvom redu pastoralnog, na koje je ukazao p. Bono. To je u neku ruku shvatljivo, jer kad čovjek osjeti da počinje tonuti, prvotno je usmjeren spaspavanju samoga sebe.

Tek rad u skupinama otkriva pravo stanje. Postoji mnoštvo konkretnih poteškoća koje predavanje izravno ne obuhvaća, a dođu jasno na vidjelo u jednom otvorenom i svojskom radu u skupini. Izvještaji su redovito šturi. Morali bi voditi računa i o drugima koji nisu obuhvaćeni jednom određenom skupinom. Kad bi izvještaji bili potpuniji, imali bismo potpuniju sliku tretirane tematike. – Pitanje poslušnosti, pitanje identiteta redovnice na župi, pitanje redovnice moliteljice, pitanje zrelosti međusobnih odnosa, pitanje afektivnog i moralnog života, pitanje siromaštva i čistoće – su pojedinosti o kojima smo govorili. O tim pojedinostima mogli bismo prozboriti i ovdje – zajednički.

P. Ivo Plenković: Otac Jakov reče, da kad čovjek tone, ne može misliti na svijet nego na sebe. Kad je čovjek već u vodi, onda na površini možete zamijetiti mjehuriće. Prije nego dođe u taj položaj (prije i za vrijeme „mjehurića”) obično viče: „U pomoć!” Ja sada, kao voditelj diskusije, vičem: „U pomoć!” tražeći vaš doprinos pitanjima, sugestijama, primjedbama.

S. Gizela Subotičanec: Predavanja su bila na visokoj intelektualnoj razini.

Bez toga ne bi mogla biti doživljajna u nama, u radu po skupinama. Ona su potakla našu unutarnju sferu. Predstoji nam ostvarivati ono, što smo jasno spoznali. P. Tomislav i p. Sremić su nam naveli posve konkretno načine kojima možemo razvijati ono što smo sada započeli. Hvala svim predavačima na divnim i poticajnim predavanjima.

S. Fides Vidaković: *Slazem se sa s. Gizelom. Smatram da su sva predavanja bila jedan veliki izazov, kako svakom pojedinačno tako i svim našim redovničkim zajednicama. Drago nam je, da će sva predavanja izaći u Zborniku koji će svima biti pri ruci. Bit će nam od velike koristi u našem redovničkom životu. Postavila bi jedno pitanje, u stvari ponovila pitanje koje je već spomenuo p. Jakov. Je li naše redovništvo dovoljno ucijepljeno u naše društvo? Koje bi inicijative trebalo poduzeti, da bi se ono jače ucijepilo? P. Jakov je sigurno o tome više razmišljao. Bila bih mu jako zahvalna, kad bi nam nešto o tome rekao.*

P. Jakov Mamić: *Što bih rekao uglavnom je načelne naravi. Pitanje sam postavio, da bismo zajednički postali osjetljiviji za tu važnu dimenziju našega identiteta, tj. potrebu ucijepljenja u konkretno društvo. – Redovnički identitet se ostvaruje konkretno – u sredini u koju je Bog „bacio” jednu redovničku zajednicu. Kao što sam se ja formirao u utrobi svoje majke, a ne vaše, tako isto i svaka redovnička zajednica. Na pitanje nemam odgovor. Htio sam potaknuti na osjetljivost za tako važnu stvar. Često više plačemo nad onim što smo izgubili, nego se radujemo nad onim što možemo činiti. Treba raskinuti sa mnogim okovima kojima smo trenutno vezani – tako ćemo bolje osjetiti potrebu i mogućnost veće ucijepljenosti u konkretno društvo. Naše inicijative i nastojanja Bog će popratiti svojom pomoći.*

P. Ivo Plenković: *Pretpostavljam da su za ovu našu diskusiju najspremniji predavači. Uložili su mnogo truda, izvrsno pripremili i izložili predavanja. Molio bih nekoga od njih, da na ovu temu iznese svoje mišljenje.*

G. Marko Pranjic: *Što se tiče same ucijepljenosti u društvo, imam neke poteškoće. Ovih dana bio je citiran Metz i njegova razmišljanja o redovništvu. On redovništvo promatra kao korektiv, šok, kao nešto što stalno drži budnu svijest, predstavlja izazov – kristovski izazov. Redovništvo nadilazi ovozemaljske vrednote. Ne bi se smjelo izjednačiti – poistovjetiti sa ovozemaljskim potrebama, potražnjama, željama, nego uvijek ostati jedan izazov – poticaj današnjem čovjeku i današnjem društvu.*

P. Janko Hajšek: *Prije se pitalo za osobno mišljenje s obzirom na naš rad na Tjednu. Imam dojam da želimo po svaku cijenu razotkriti sve tajne čovjekove nutrine. Zatim, uporno nastojimo otkriti nešto novo, što bi zapanjilo svijet. To mi sličí na ideologiju. Možda smo i nesvjesno pod utjecajem raznih ideologija pa im želimo parirati. Osobno nemam ništa protiv privatnih objava, ali odlučujem se i stojim na stanovištu Crkve, crkvenog učiteljstva koje traži određeni oprez i razboritost. Moramo izbjegavati brzopletost. Opasno je zagovarati spasenje pojedinca i cijeloga čovječanstva na način koji se nama čini jedino uspješnim. Istina, postoji mogućnost novih objava i one mogu biti djelotvorne u Crkvi, ali materijalizacija*

nadnaravnih stvari čini mi se forsiranom i ne bi trebala imati prostora u okvirima teme ovog našeg Redovničkog tjedna. Tema Tjedna je „Redovnički identitet“. Riječ je o našem hodu za Isusom Kristom. Drugim riječima, radi se o dosljednijem nasljedovanju Kristova načina postupanja u našem svagdašnjem životu. Pozvani smo da oslušujemo, a zatim svjedočimo za Isusa Krista. Blažena Djevica Marija ima veću čast kad štujemo i nasljedujemo Krista, jer i njezina slava dolazi od njezina Sina. Uvjeran sam, da nas ona vodi svome Sinu, radi na jedinstvu u Crkvi. U tom svjetlu treba promatrati i događaje u Međugorju. Možda se radi o znakovima vremena koji zahtijevaju djelotvornije uspostavljanje jedinstva Crkve u Hercegovini i uopće.

P. Ivo Plenković: Dobio sam jedno pitanje o Međugorju. Znam da mnogi žele da se o tome govori. Međutim, moramo biti disciplinirani i nastaviti započetu temu o redovničkom identitetu. Ukoliko stignemo, poštivat ćemo glas naroda. Uostalom, poslastice su obično na koncu...

S. Renata Mrvelj: Čini mi se da se ovih dana nisam odricala ni svog razuma, ni osjećaja, niti doživljaja. Promatrajući odvijanje rada Tjedna stječem dojam, da su ponude bliže redovnicima, nego redovnicama. Trebalo je više prostora posvetiti identitetu redovnice, njezinoj ucijepljenosti u Crkvu i suvremeno društvo. – Rad u skupinama bio je prekratak pa vjerojatno i zbog toga nije se uspjelo šire zahvatiti područje identiteta nas redovnica. Moje pitanje p. Boni ili p. Jakovu: Je li naše žensko redovništvo dovoljno ucijepljeno u Crkvu i društvo? Je li ono ucijepljeno na način na koji-ga Crkva danas treba?

P. Bono Z. Šagi: Imao sam namjeru više govoriti o ženskom redovništvu, ali nije bilo dovoljno vremena. Mislim da naše žensko redovništvo nije u svojoj svijesti dovoljno ucijepljeno u Crkvu. Istina, sestre su jako angažirane u Crkvi, ali problem vidim u svijesti današnjeg ženskog redovništva. Naime, sestre rade veoma mnogo i odgovorne su za važne stvari u Crkvi, ali nisu dovoljno toga svjesne; nisu dovoljno subjekti svoga rada i svoje odgovornosti u Crkvi. To je temeljna misao koju sam htio istaknuti, ali vrijeme mi je bilo, kako ste i sami vidjeli, preograničeno. Predavači nisu bili – gledano vremenski – jednako tretirani. Na kraju sažetka predavanja napisao sam pitanja za rad u skupinama. Jedno se odnosi upravo na spomenutu temeljnu misao o svijesti redovnica. Međutim, izgleda mi da nije bilo zanimanja za to. Žao mi je, što tolike žene – redovnice u Crkvi ne zanima njihovo temeljno pitanje. Više je prisutna sklonost unutarnjim doživljavanjima.

P. Jakov Mamić: Mislim da redovnice nisu dovoljno ucijepljene, ali imamo slučajeve i da su previše ucijepljene. Držim veoma važnom tvrdnju p. Bone, da su redovnice nedovoljno subjekt svoje ucijepljenosti, svoga identiteta. Biti ucijepljen u Crkvu i društvo za mene znači: istinski živjeti radost i tragediju Crkve i društva; duboko ih proživljavati i svojom pojavom i svojim primjerom. To treba ponutrašnjiti putem iskustva. U tu svrhu potrebna je meditacija – proživljena molitva. Veoma je važno, da redovnica shvati da je njezin identitet pitanje znaka – primjera i to doživljenog – proživljenog. Kad se okrećem samo vidljivoj efikasnosti, nekoj vanjskoj učinkovitosti, raznim vanjskim inicijativama – ostajemo prazni.

P. Vlatko Badurina: *Imam dojam da su nas predavanja toliko zaokupila, odnosno, zasula informacijama, da smo se pomalo prestrašili. Kao da se bojimo te situacije, te konkretnosti, ove sadašnjosti pa bježimo u sebe – u svoja iskustva. Poniranje u sebe i poznavanje situacije, konkretnih sadašnjih prilika, treba da ide – istovremeno – zajedno. Nalazimo se pred problemom življenja. Kako živjeti? Nekada je to bilo mnogo jednostavnije, jer se znalo: kako i što. Danas, iako smo toliko iza Koncila, nismo daleko stigli. Zato su nam ove naše refleksije potrebne i nužne. Ulaženje u sebe s refleksijama dovest će nas do integralnog iskustva, integralnog života koji uključuje i emocije i razum, praksu i meditaciju. Volio bih, da nam p. Bono pojasni ono svoje 6. pitanje za diskusiju: Koliko se naše zajednice zanimaju za suvremene probleme u svijetu: ekonomsko siromaštvo, mir, ekologiju itd? Možemo li što doprinijeti?*

P. Bono Z. Šagi: *Oprostite mi oče provincijale! Ja sam to pitanje postavio skupu misleći da će se skup zainteresirati, nešto o tome reći. Dobio sam odgovor. Nije bilo zanimanja. Nitko se nigdje nije osvrnuo (u radu po skupinama) na to pitanje (barem tako proizlazi iz izvještaja koje smo čuli). Slično se dogodilo i s drugim ponuđenim pitanjima. U njima su, na neki način, sažeti sadašnji problemi svijeta. Svakome od njih bi trebalo posvetiti posebno predavanje, a mi za to nemamo vremena.*

P. Ivo Plenković: *Možemo li malo pokušati? Teško je ući u srž problema s kojima se susrećemo, ali zajedničkim nastojanjima mogli bismo nešto i postići.*

S. Rastislava Ralbovsky: *Sestra Renata je pitala, koliko smo mi sestre ucijepljene u ovu današnju stvarnost. Pater Vlatko je rekao, kako bismo morali imati osjećaj za problematiku današnjeg svijeta. Mislim da je dobro ponoviti pitanje: jesmo li dovoljno ucijepljene i što je danas stvarno potrebno – najpotrebnije činiti? Treba mirno analizirati ono što jest. Ne treba nijekati ono što već činimo, nego gledati prema onome što bismo trebali činiti. Mi redovnice često obavljamo poslove koji su nevidljivi, ne mogu se mjeriti, obuhvatiti referatima pa je teško tvrditi koliko smo stvarno ucijepljene u život Crkve i probleme današnjega svijeta. Kad bismo sestre povukli iz bolnica i župa u kojima djeluju, postalo bi puno jasnije da smo ipak i potrebne i na stanoviti način ucijepljene.*

P. Anto Knežević: *Želio bih, da p. Balažić više pojasni jednu tvrdnju iz svoga predavanja: Mnogi redovnici žive „duhovno“, a odbojni su svima oko sebe i nikada se ne pitaju za razlog odbornosti. Što, ako je takav redovnik poglavar ili poglavarica?*

P. Štefan Balažić: *Pitanje je tako široko i složeno, da bi o njemu trebalo napraviti posebni tjedan. Možda će nas život, način života, način uključenosti u Crkvu i društvo, ipak na to prisiliti. – Pitanje uravnoteženosti osobe je jako važna stvar za svakoga čovjeka. Pitanje uravnoteženosti zrele ljudske osobe na duhovnoj, ljudskoj i pastoralnoj razini posebno je važno za redovnika i redovnicu, a pogotovu za redovničkog poglavara i poglavaricu. Naša Konferencija VRPJ imala je jedan svoj godišnji plenum posvećen temi „Lik i uloga poglavara u zajednici“. Mnogi provincijali su tu temu razrađivali sa svojim poglavarima na razini provincije. To*

je već jedan način – put rješavanja spomenutog problema. Što su napravile sestre u tom pravcu, ne znam. Važno je da se svatko od nas usmjeri prema stanju u svojoj zajednici – provinciji, pa razmisli i ponudi svoje osobno razmišljanje – rješenje problema. Ako su spomenute osobe i poglavari, problem je još teži, ali odgovornost za rješavanje je na svakome od nas. Na problem treba ukazati odgovorno i dostojanstveno, npr. provincijalnom vodstvu, ili nekom iz provincijalnog vodstva koji će biti u stanju pomoći željenom rješenju. – Kad sam prvi put postao provincijal, formirali smo zajednice, a onda je svaka sebi predložila poglavara.

Životne prilike su složene. Moramo biti spremni jedni druge prihvaćati i podnositi. Pri tome je glavni uvjet, da svi odgovorno sudjelujemo. Ove godine kod premještaja osoblja nismo sudjelovali sami mi – članovi provincijalne uprave, nego svi poglavari. Tako je odgovornost podijeljena – postala suodgovornost. Za poglavare treba birati osobe koje realno gledaju na život, koje su spremne druge prihvaćati i animirati, ne gledajući ni kroz „crne“, niti kroz „zelene“ naočale. Zajednica zajedno sa svojim poglavarom treba češće analizirati svoj suživot i to u otvorenosti i odgovornosti. Tako će se lakše i bolje čuvati i razvijati redovnički identitet.

P. Nikola Vukoja: Gledajući natpis – moto – našega Tjedna „Pođi za mnom!“, došla mi je misao, da bi bolje odgovaralo staviti: „Idite preda mnom!“. Imam dojam, da se današnja Crkva nalazi u duhovsko – poukrsnom vremenu. U tom slučaju više odgovaraju Isusove riječi „Idite u Galileju!“, idite u svijet, idite i propovijedajte! Ovo ne govorim radi igre riječi, nego da bih sudjelovao u ovome što se ovdje zbivalo i što se sada zbiva. U naše vrijeme Crkva se oslobodila ekleziocentrizma, okretanja oko sebe. Crkva je izrazitije osjetila probleme današnjega svijeta pa se usmjerila u tom pravcu. To je put i za nas redovnike i redovnice. Naš rad, naše molitve, naša razmatranja moraju biti usmjereni prema onima kojima smo poslani. Pater Bono je govorio o identitetu redovnika s obzirom na apostolat. Ako nije diskretno pitanje, pitao bih: da li se stvarno bez molitve ne može ozbiljno i ispravno naviještati Evanđelje – odgovoriti potrebama i zahtjevima današnjeg čovjeka?

P. Bono Z. Šagi: Pastoralno djelovanje Crkve, kojoj smo i mi dio, mora dati prednost Bogu u Duhu Svetome. Ta je svijest neophodna. Ja je obnavljam u svakom svom radu, jer to nije rad za novac, nego djelovanje – žrtvovanje za plaću druge naravi. Jedino tako se možemo angažirati sve do križa, do smrti na križu zajedno s Kristom! Pastoralno djelovanje ne smije biti odijeljeno od duhovnog. Redovnički identitet uključuje poslanje koje je redovnik primio od Krista Gospodina, odnosno, traži pravi odgovor na to Kristovo poslanje.

P. Serafin Turčin: Prisustvovao sam svim predavanjima. S jednim sam zadovoljan, s drugima oduševljen. Stid me je što nas redovnika, u odnosu na redovnice, ima tako malo na Tjednu. Trebalo bi razmisliti o razlozima izostanka. Pitamo se: hoće li ova predavanja, koja su nas kadra prodrmati, doći do one braće koja nisu ovdje? Na Tjednu se čula tvrdnja, da ima ljudi koji više napišu knjiga, nego ih drugi pročitaju. Nadajmo se, da se to ne odnosi na nas redovnike. Činjenica da Tje-

dan „spašavaju” redovnice trebala bi potaknuti, da se Tjedan više pozabavi pitanjima koja su vezana za život i redovničko djelovanje naših redovnica. Kao asistent časnih sestara uviđam, da bi ovdje morali biti nazočni ispovjednici i duhovni vođe časnih sestara. Kad se bolje upoznaju s problemima, lakše će i odgovoriti svojoj odgovornoj dužnosti. Osvrnuo bih se na jednu pojedinost koja se tiče nas svih. Časne sestre ne poštivamo kako bi to odgovaralo. Poglavarice koje znaju da im sestre, u nekim mjestima, ne mogu živjeti svoj identitet, da su samo radna snaga, nemaju vremena za molitvu, njihov apostolat ne može doći do pravog izražaja, morale bi se trgnuti, energično postupiti. U tom slučaju – povući sestre i dati ih tamo gdje ih se poštuje, gdje mogu živjeti svoj identitet. Tako će sestre dobiti na cijeni, odnosno, doći će do izražaja njihova prava vrijednost. Oprostite mi, ako smatrate, da sam pretjerao!

P. Štefan Balazić: Mislim da je dobro, što je p. Serafin ovo rekao. Na žalost to ne čuju oni koji bi trebali čuti. Sestrama bih sugerirao, da na svojim sastancima Unije VRPJ razmotre ovu problematiku pa „pritisnu na dugme” tamo gdje treba, odakle bi mogla stići pomoć.

P. Ivan Milanović: Jedno kratko pitanje. Sestra Lea je imala predavanje koje je za mene veoma važno. Ona je gotovo bojažljivo iznijela značajnu pojedinost. Naime, kao pastoralni radnik primjećujem, da su nam sestre „veliki konkurenti”. One znaju privući djecu, znaju ih zadržati, znaju sa ženskim svijetom, znaju ovo, znaju ono – i to bolje od nas svećenika. Međutim, one nama neće reći, ili vrlo rijetko i vrlo malo, kako se to radi. Ne bi se trebale bojati, da nas pouče.

P. Ivo Plenković: Vrijeme je za pauzu. Koristim priliku za jednu intervenciju. Na redovničkim susretima, sastancima, tečajevima, tjednima – obrađujemo redovničku tematiku. Upadno je malen broj redovnika. Molim časne sestre provincijalke i poglavarice da, prije nego se odluče nekoga pozvati za duhovne vježbe, pitaju: „Pater, jeste li bili na Redovničkom tjednu? Jeste li čitali Zbornik radova?” Ako nije dotični bio ni na jednom, niti pročitao nijedan Zbornik, odustajte od tog kandidata za duhovne vježbe ili duhovnu obnovu!

P. Šimun Šipić: Ne nastupam ovdje kao provincijal, nego kao jedan od sudionika Tjedna s temom „Redovnički identitet”. Razmatrati ovu temu znači, s jedne strane ući u opasnost, a s druge odgovoriti jednoj potrebi. Opasnost je, po mom mišljenju, što pojedinci lako mogu dobiti dojam, da mi nemamo identiteta i da ga trebamo naći. To je opasno i za pojedince i za redovničke zajednice. Svatko od nas već nosi stanovitu sliku što bi trebao biti prema duhu utemeljitelja (o tome se uči u novicijatu po godinu dana, a neki i dvije) – i sad eto, nastaje pitanje: što smo? Međutim, potrebno je uvijek iznova preispitati svoj identitet. To zahtijevaju okolnosti gotovo u svakom vremenu, posebice ako je slično našem. Svaka redovnička zajednica ima nešto svoje specifično, pa ovo nastojanje: kako izraziti svoj identitet u sadašnjem vremenu, nije samo stvar pojedinca, nego i svih naših redovničkih zajednica. – Ovo naše razmatranje sasvim je na mjestu. Predavači su nam dali temeljne linije na kojima treba promatrati, ostvarivati i unapređivati naš redovnički identitet u suvremenom svijetu. – Tema o kojoj bih želio još opširnije čuti obuhvatila je dva predavanja: p. Sremića i s. Lea.

P. Ivo Plenković: *Pater Sremić, kao da je osjetio da ćete ga „prozvati” pa se „izgubio”. Međutim, imamo alternativu.*

P. Šimun Šipić: *Sestra Lea je održala predavanje s temom „Redovnica i promicanje redovničkog poziva”. Osjećamo krizu u podmlatku. Dobro bi bilo čuti nešto konkretno o načinu kojim bismo u sadašnjem vremenu propagirali ili promicali redovničko zvanje.*

S. Lea Brusač: *Ja sam o tome pokušala nešto više reći u trećem dijelu svoga predavanja. Mislim da to nije dovoljno i da bi se još toga moglo reći iz iskustva. Išla sam s polazišta jedne katehistice koja djeluje u župi. Propustila sam iskustva sestara koje obavljaju druge dužnosti. Nije bitno koju ulogu sestra vrši, nego ono o čemu smo razmišljali ovih dana. Važno je svjedočanstvo života. Za promicanje redovničkog poziva presudno je radosno življenje svoga poziva, jednostavnost u radosti pred Gospodinom i središnom u kojoj se živi i djeluje; što pretpostavlja žarku, iskrenu – doživljenu molitvu.*

P. Tomislav Vlašić: *Sestra Lea veli, da je važno svjedočenje, odnosno, da je ono temelj promicanja redovničkog poziva. Meni se nameće misao koja je karakteristična za Evanđelje. Isus poimenice poziva – „Dođi!” Mi smo prije po župama jednostavno „kupili” – „regrutirali”. Trebalo bi razmotriti plan kojim se dolazi do novih redovničkih zvanja. Moje je iskustvo, da zvanje „drijema” u mnogim mladim osobama. Mi ne pristupamo njima otvoreno i ne zovemo ih po imenu. Način postupka bi trebalo razraditi, podijeliti u odgovarajuće faze, ali u svakom slučaju – hrabro pristupiti i reći: „Krist te zove, on te želi. Što veliš na to?”*

P. Ivo Plenković: *Sestra Lea je s pravom, apsolutnim pravom, rekla, da je za nova zvanja potrebna molitva. Evo, baš za vrijeme tečaja moja zajednica je izgubila jednog člana. Vi znadete što to znači, pogotovu kad zajednica nije brojčano velika. Sestrin naglasak na molitvi naveo me da sam, nakon predavanja, probdio noć misleći – razmatrajući o molitvi. Uzeo sam Matejevo evanđelje i čitao Kristove riječi o molitvi. Uzeo sam koncilske dokumente i tražio mjesta koja govore o molitvi. Dokumentat PC veli: „Neka svi članovi ustanova neprestanim marom njeguju duh molitve i samu molitvu”. Dalje nastavlja: „Neka u prvom redu svakog dana u rukama imaju Sveto pismo, da čitanjem i razmatranjem Božanskog pisma nauče nenadmašivo znanje Isusa Krista. Neka u duhu Crkve srcem i ustima obavljaju liturgiju, osobito Presveto otajstvo euharistije i neka iz toga izvora bogatije hrane i crpe svoj duhovni život”. – Mi bismo morali molitvi dati njezinu pravu dimenziju. Slažem se sa sestrom, da je to prvi uvjet u promicanju duhovnog poziva.*

P. Stane Bešter: *Sestra Renata je ukazala na razlike između muškog i ženskog redovništva. Držim da trebamo ići prema zajedničkom nazivniku – redovništvu uopće, iako su različita djelovanja. Međutim, muči me jedan problem koji se odnosi na muško redovništvo, a nitko se nije na nj osvrnuo na ovom Tjednu. Riječ je o braći laicima u našim redovima. Kod redova su u većini svećenici pa dolazi do izražaja neka klerikalnost. Redovnici polako ostaju bez braće laika (barem tako stanje je u Sloveniji). Iznosim problem, jer je on povezan s našom temom o*

redovničkom identitetu.

P. Bono Z. Šagi: *Zašto opada broj braće nesvećenika u redovničkim zajednicama? Zašto ih je tako malo? Ako ima koji brat laik na ovom skupu, bilo bi dobro da se javi za riječ i iznese nam svoje mišljenje. Slažem se, da je to problem našega redovništva. Taj se problem ne osjeća kod redovnica, budući da one imaju stanoviti ujednačujući status u Crkvi. Problem je u statusu braće nesvećenika. Jako je naglašena svijest o redovniku u svećeničkoj službi – i to u nekom „konkurentnom” odnosu prema svećeniku neredovniku. U našim sadašnjim prilikama nema izgleda za povoljno rješenje problema. Možda bi trebalo da iz baze Božjeg naroda „niknu” novi ljudi – muškarci koji će u redovništvu djelovati na jedan novi način.*

P. Tomislav Vlašić: *Osim problema ucijepljenosti redovnika u našu Crkvu, postoji veliki problem ucijepljenosti brata redovnika u naše redovničke zajednice. U pitanju su redovničke vrednote koje se mogu ostvarivati izvan svećeničkog djelovanja. Smatram da mi svećenici ne bismo izgubili, čak bismo mnogo dobili, ako bismo ostavljali više prostora djelovanja braći nesvećenicima. Zanimarujemo naglasak redovničkih (nesvećeničkih) vrednota!*

S. Luiza od Isusa: *Ovdje u Zagrebu postoje Mala braća – redovnici među kojima se ne osjeća razlika između svećenika i nesvećenika. Formacija je ista, a poslije se sami opredjeljuju: hoće li biti svećenici ili samo redovnici. Ne pojavljuje se „konkurentni” problem djelovanja. Glavno uporište je vlastita karizma koja je zajednička. Oni su jednostavno Mala braća – prava redovnička braća!*

G. Marko Pranjić: *Treba se ozbiljno zamisliti koliko mi svećenici ostavljamo mogućnost djelovanja braći nesvećenicima. Ima dosta funkcija koje obavljaju svećenici redovnici, a mogli bi ih savršeno obavljati redovnici nesvećenici; dapače i bolje nego redovnici svećenici. U našoj mjesnoj Crkvi uočavamo problem tiska. Je li nužno, da poslove tiska mora obavljati svećenik, ili bi to mogao raditi netko drugi? Već dosta dugo vremena za braću nesvećenike „rezervirani su” samo „skromni” – skriveni poslovi: vrt, štala i tome slično! Taj mentalitet se mora mijenjati! U Njemačkoj u našim samostanima sad se prilično propagira redovnički poziv nesvećenika – unaprijed mu se garantira formacija svećeničke razine. Ako brat laik želi studirati teologiju, može i za to ga se motivira. Ako želi neko drugo zanimanje – usmjerenje, daje mu se ista mogućnost kao i svećeničkom kandidatu.*

P. Alojzije Litrić: *Mene su pogodile dvije tvrdnje dvojice predavača: p. Jerka Fućaka i p. Marka Štekića. Pater Jerko je u dva-tri navrata naglasio, ako su za Isusom išli i dobri i zli, a nije dovoljno pojasnio, da se pretpostavlja, da su ti zli prestajali biti zli nasljedujući Isusa. – Pater Marko je rekao, da bi on rado svim fra-trima i svim sestrama omogućio srednju ili višu stručnu spremu, da kad iziđu iz redovničke zajednice mogu ljudski živjeti. Tvrdnja se može savršeno dobro razumjeti, ali se može i loše interpretirati, odnosno, postati osnovica za jednu lošu praksu. Naime, imam dojam, da bi to moglo pridonijeti tendenciji da samostan postane sve više „samo-stan”, studentski dom, ili kasnije starački dom. Jedno takvo postavljanje moglo bi podržati praksu, da oni koji su tijelom među nama bu-*

du srcem izvan naših redovničkih zajednica. Moglo bi se dogoditi, da se traži sigurnost u diplomi i poslu, a ne u traženju redovničkog identiteta. Pitam se, zašto mi njihova braća i sestre ne bismo imali hrabrosti otvoreno reći, da se moraju jasnije opredijeliti? Spomenute tvrdnje su mi povod da svratim pozornost na tematiku koja je silno aktualna po našim redovničkim zajednicama, a ujedno je usko povezana s okvirnom temom Redovničkog tjedna.

P. Marko Štekić: Pater Jerko je već otputovao pa moram uzeti riječ. Drago mi je što je ovo pitanje postavio jedan provincijal. Umjesto odgovora pitao bih sve nazočne: kako se osjećate kad se suočite sa spomenutim problemom? Smatramo da bi određenog trebalo „baciti vani“, ali nam se smuča kad vidimo da jadtik nema kamo. To je prava muka. Radije ga priprelim, da kad ga „izbacim“, mogne izići na radio-televiziju i reći: „Ljudi, izbacio me – nisam više fratar, ali nije me učinio bijednikom, nego me je ljudski osposobio da mogu stajati na svojim nogama“. U pitanju je život. Za mene su svi ljudi istovremeno i „dobri“ i „lopovi“. Zašto? Kad pogriješim kažem samom sebi: eto, slab si, nemoćan si, ne ide tako. Kad pogriješiš drugi kažem: vidi ti njega! – Ako nekoga treba „šutnuti“, treba ga „šutnuti“ osposobljena. Jeste li ikada doživjeli, da se čovjek krvavo muči? Meni su ljudi govorili: „Išao bih, ali nemam kamo!“ Ja svojim novacima kažem, ako nisi na čisto da možeš biti fratar, molim te i zaklinjem kroz ovu godinu novicijata obnovi srednjoškolsko gradivo, položi ispite. Uzmi bar prometne testove i uči. Nemoj „zijeovati“, nego uči! Kad položiš vozački, nastojat ću ti pomoći, da se zaposliš u kakvoj špediciji, da ne bi „odsrllao“ u bijedu, nego ljudski zarađivao svoj kruh.

P. Ivo Plenković: Martin Luther King je održao svoj poznati govor: „San sam snivao kada će svi ljudi biti jednaki“. Možda i mi „snivamo san“ kad će sve časne sestre i svi oni koji su u samostanu imati barem srednju stručnu spremu.

P. Štefan Balažić: Raspravljamo o problemu koji je zaista složen. Ne smijemo izgubiti iz vida Kristovu prisposobu o „pšenici i kukolju“. Onima koji neće postati ili ostati redovnici zajednica može puno pomoći. Bilo bi zanimljivo napraviti jedan susret za one koji su izišli iz redovničkih zajednica, bilo muških, bilo ženskih – pa malo vidjeti što ih je zapravo natjeralo da su otišli, što su ipak dobili u redovničkim zajednicama i kako se to odražava u njihovu životu. Lijepo je kad ih uz redovničku zajednicu vežu lijepe uspomene. Međutim, ima slučajeva, da oni koji odu prekinu svaku vezu čak i sa Crkvom. S druge strane, poglavarima je velika muka, kad u datom trenutku treba donijeti konačnu odluku. Veoma je značajan, a možda i presudan trenutak, kad nekome iz naših redova treba reći, da nije više za nas. Dobro je konzultirati cijelu zajednicu.

P. Jakov Mamić: Moja zajednica omogućuje sjemeništarcima pohađati državnu školu. Smatram to veoma korisnim. – Sad bi se malo osvrnuo na pitanje koje je postavio provincijal p. Šimun Šipić, a odnosi se na redovnički poziv. U predavanju sam istakao, da ni nama redovnicima nije posve jasna naša specifična karizma. Zvanja „regrutiramo“ nasumce. – Meni se čini, da bi u solidnom radu stvari trebalo postaviti tako, da se u čovjeku odgaja kršćanski poziv i svijest eklezijalnosti – pripadnosti Crkvi koja ima trajno spasenjsko poslanje. Drugi korak bi bio po-

kušaj otkrivanja i aktiviranja mnogovrsne krsne milosti, odnosno predočavanja spasenjske uloge Crkve za koju se traži velikodušnost. – Važno je drugovati s potencijalnim kandidatima, omogućiti im jednu eksperimentalnu spoznaju života za koji bi se mogli opredijeliti. Nije dovoljno sabrati mladiće, odnosno djevojke, pozvati nekoga da im održi lijepo predavanje i onda ih „regrutirati”: ovaj bi mogao, ovaj ne bi mogao biti naš. Uz to treba voditi računa o nadarenostima i osobnim sklonostima, koje mogu biti od presudne važnosti za jedno redovničko ostvarenje ili neostvarenje.

S. Ancila Presečki: *Diskusija je krenula drugim tokom, a ja bih se željela malo vratiti na pitanje p. Stanka. Ono nema iste dimenzije kod redovnika i redovnica. Ako sestra jednoga dana uvidi, ili mi uvidimo, da nije za naš red, neka pode zadovoljna što je u redu dobila ne samo nešto duha, nego i jedno osposobljenje na temelju kojeg će lakše živjeti. Radi se o kršćanskoj ljubavi. Nikad nismo požalile što smo u tom pravcu uložile. Samo jedna sestra od 19 posljednjih zvanja u mojoj zajednici nije pretendirala intelektualnoj izobrazbi želeći da se njezino djelovanje odvija u skromnim – općim – svakodnevnim poslovima. Jedna druga pojedinost muči nas redovnice. Kako spojiti puni angažman jedne katehiste (25–30 sati vjeronauka tjedno) s njezinim karitativnim radom u župi i vođenjem kućanskih poslova? Naše ucjepljenje u Crkvu i društvo često je popraćeno velikim, gotovo nesavladivim, naporima!*

P. Ivan Milanović: *Hvala p. Mamiću što je načeo temu zbog koje sam došao na ovaj Tjedan, a koja je došla do izražaja u predavanju p. Bone. Naime, mi redovnici uglavnom smo pastoralno angažirani sa stanovitom sviješću eklezijalnosti, pripadnosti konkretnoj mjesnoj Crkvi. Ako redovnici trebaju išta shvatiti, onda je to činjenica da su iz Crkve, u Crkvi i za Crkvu! Volio bih da je više došla do izražaja svijest odgovornosti koja je usko povezana s našim identitetom. Molio bih p. Bonu, da o tome rekne još koju riječ.*

P. Bono Šagi: *Hvala p. Ivanu za ovaj intervent. Vi ste već velikim dijelom sami odgovorili. Upravo, kad je riječ o identitetu, onda je na neizravan način riječ o osvješćenju Crkve u nama. Na bilo kojem mjestu se nalazili, možemo i moramo odgovorno pridonositi pravoj slici Isusa Krista i njegove Crkve. – U pitanju je ostvarivanje identiteta u pastoralnom djelovanju. Čime mi sudjelujemo u spasenjskoj ulozi Crkve u inkarnacijskom smislu kroz tijek povijesti? Jedinštvom i jednakošću u akcionom – operativnom smislu. Dok god ne shvatimo da svi – ama baš svi – naši poslovi od najobičnijih do „najgospodskijih” mogu poslužiti i služiti spasenjskoj ulozi Crkve, nećemo napraviti veliki pomak u ostvarivanju svog identiteta.*

S. Renata Mrvelj: *Nemam namjeru praviti poseban intervent. Željela bih istaknuti, da mi sestre nismo protiv poslova koje činimo. Međutim, kad čovjek okolo pogleda: koliko bijede, koliko bolesnika, koliko drogiranih, koliko napuštenih, a mi često trošimo svoje snage na nebitno, sporedno! Nisam protiv teorije, Bože sačuvaj, ali ne krenemo li od naše konkretnosti tražeći konkretne odgovore, ostat ćemo ondje gdje smo i bili.*

P. Ivo Plenković: *Naša plenarna diskusija privodi se kraju. Najljepše se zahva-*

ljujem predavačima, organizatorima i svim sudionicima ovoga Tjedna. Želio bih, da sve ono što bi moglo zasjeniti ovaj naš susret zaboravimo, a sa sobom ponese-mo u život ono pozitivno i tako novom svježinom svjedočimo za Krista – budemo njegov znak našem vremenu.

Lijepo molim m. Inviolatu Gračanin, predsjednicu Unije viših redovničkih poglavarica Jugoslavije da uputi završne riječi sudionicima Osmog redovničkog tjedna.

ZAVRŠNA RIJEČ

Poštovani oci provincijali, braćo svećenici, drage sestre!

Prije nego što pristupimo završnom euharistijskom slavlju, zahvaliti Gospodinu za sve što smo ovih dana radosno doživjeli dužnost mi je da u ime Konf. viših redovničkih poglavara u Jugoslaviji i Unije viših redov. poglavarica, zahvalim svima onima kojima ovaj čas dugujemo tu zahvalnost.

I ovaj put dugujemo posebnu zahvalnost našem Uzoritom kardinalu dr Franji Kuhariću, koji nas je obradovao svojom prisutnošću i u euharistijskom slavlju uputio nam riječi pune nade i ohrabrenja, zaželimvi uspješan rad. Rekao nam je da je i nas Isus izabrao, jer nas ljubi i da nas je tako uključio u svoje djelo otkupljenja. Pozvao nas je sve da molimo u ovoj godini Otkupljenja za braću i sestre kojima smo poslani. Na kraju nas je sve posvetio, tj. predao brizi nebeske Majke Marije, da ona bdije nad nama, kako bismo mogli sačuvati dar Božji – svoj redovnički poziv.

Zahvaljujemo upravi Dječaćkog sjemeništa pod vodstvom otaca Isusovaca, koji nas uvijek tako lijepo prihvaćaju i trude se da za vrijeme našeg boravka među njima ništa ne manjka.

Osobitu zahvalnost dugujemo našim predavačima, koji su se uz sve svoje redovne dužnosti spremno odazvali našim organizatorima te svaki na svoj način obradili zadane teme, koje se tako lijepo uklapaju u ovu Jubilarnu godinu. Uvjeren sam da će svakom od njih biti najljepša i najveća nagrada, ako mi svi koliko nas je ovdje taj svoj redovnički identitet ostvarimo i da u njemu nikada ne posustanemo.

Zahvaljujemo voditeljima radnih skupina, koji su se trudili da taj rad koji je često vrlo težak i nezahvalan, bude plodan. Na osobiti način zahvaljujemo našem vrijednom tajniku o. Jozi Vasilju, kao i požrtvovnoj s. Albertini, koji su najviše učinili da se ovaj skup mogao ostvariti. Ujedno zahvaljujemo i svima onima koji su im na bilo koji način pružili svoju ruku pomoćnicu.

Tu ne bi smjeli nikako zaboraviti na naše drage i vrijedne „Marte” koje su uz žegu dana pripremale nama sve ono čime su nas mogle osvježiti. Sigurna sam da će njihov trud biti nagrađen od Gospodina onako kako sam on znade nagrađivati.

Hvala svima sudionicama ovoga Tjedna, koje su svojom prisutnošću i svojim sudjelovanjem u radnim grupama pokazale svoju zainteresiranost oko ostvarenja svog redovničkog identiteta. Pozivam i molim sve poglavarice da i ubuduće potiču svoje sestre da rado sudjeluju na ovakvim skupovima.

Svoj poštovanoj braći svećenicima zahvaljujemo na njihovu doprinosu čime

su nas dopunjavali.

Nije li i ovaj Redovnički tjedan u ovoj Jugilarnoj godini – Godini otkupljenja bio naš zajednički napor, da bismo osmislili više i što dublje svoj redovnički identitet, da bismo otvorili vrata Kristu na što nas je pozvao Sv. Otac Papa Ivan Pavao II. svojom poslanicom od 6. 1. 1983. upravljenoj čitavoj Katoličkoj Crkvi pod naslovom: „Otvorite vrata Otkupitelju”.

Svi naši predavači su nastojali u svojim vrsno obrađenim predavanjima osvijetliti kako sam pojam redovničkog identiteta tako i promicanje redovničkog poziva kao postupni proces, trajni rast, otvorenost daljnjem razlučivanju i osluškivanju Duha. Svi su se gotovo seložili u tome da je redovnički poziv dosljedno, jače, radikalnije življenje i očitovanje evandeoskog poziva koji Bog upravlja cijeloj Crkvi i da on ima svoje duboko korijenje već u krsnoj posveti, koju potpunije izražava (PC). U PC se još naglašava da svi članovi bilo koje ustanove, prije svega i samo Boga traže, treba da spajaju kontemplaciju po kojoj se umom i srcem s njime sjedinjuju, s apostolskom ljubavlju koja ih goni da se suradnjom uključe u djelo otkupljenja i šire kraljevstvo Božje.

Završila bih ovaj skup VIII. redovničkog tjedna pripjevom pjesme „Krist na žalu”:

O, BOŽE, ZAR SI POZVAO MENE?
TVOJE USNE MOJE REKOŠE IME.
SVOJU LAĐU SADA OSTAVLJAM ŽALU,
ODSAD IDEM KAMO ŠALJEŠ ME TI.

Potaknuti ovim riječima zahvalimo Kristu u ovom euharistijskom slavlju i idimo kamo nas je on pozvao, idimo s njim, njega živimo i on neka bude po nama i u nama radost Crkve. Još jednom, Gospodine, molimo te da ne dižeš svoju ruku od nas, jer ti si naš Otac. Amen!

PRILOZI

„PODI ZA MNOM!” **((homilija))**

Draga braćo i sestre!

Osmi redovnički tjedan s temom „Redovnički identitet” izabrao je svoj moto: „Podi za mnom!” Isusovim riječima „Podi za mnom!” izražen je veliki misterij – misterij poziva. Mi smo u Isusu Kristu. Poziv dolazi od njega. On ima inicijativu.

Nalazimo se pred činjenicom koju često naglašavam: Bog se osobno odnosi prema osobi. Osobi pristupa s ljubavlju, osobnim izborom, osobnim zahvatom oslobođenja. Moramo se živo uživjeti u tu tajnu Božjeg odnosa prema nama. Svaki je od nas: svaki svećenik, redovnik, redovnica osobno pozvan – izabran između mnogih. Problem se pojavljuje s naše strane: kako poziv ostvariti, kako ga shvatiti, kako odgovoriti pravim odzivom?

Krećemo se u misteriju Otkupljenja. Isus Krist je u svijetu uprisutnjen. Čovjek ostaje trajni predmet otkupljenja. Duhovni je poziv poseban plod otkupljenja, poseban dar i odraz Božje ljubavi.

Veoma je poučljiva evangeoska zgoda s onim mladićem. Riječ je o susretu koji je važan za cijelu budućnost, za cijelu Crkvu. Isus je mladiću ponudio svoj poziv, svoj izbor: „Podi za mnom!” Šta je tražio od tog mladića? – Poziv uvijek uključuje određeno odricanje, određeni „izlazak iz Egipta od punih lonaca”, određeni „prijelaz preko Crvenoga mora”, određeno „putovanje pustinjom”. Zato Isus kaže: „Ako hoćeš biti savršen, idi prodaj sve što imaš i podijeli siromasima, pa ćeš imati blago na nebesima! Onda dođi i slijedi me!” (Mt 19,21).

Slušajući spomenute Isusove riječi mi obično mislimo na posjedovanje, da je taj mladić imao posjed i bio bogat, te da mu je bila najveća žrtva odreći se svoga bogatstva. Međutim, treba gledati mnogo dublje. Šta je s onim koji nema nikakva bogatstva, koji baš ništa ne posjeduje, a i na njega Isus primjenjuje: „Prodaj sve”? Šta ima prodati onaj koji ne posjeduje ništa? Znači, da je tu riječ o jednoj dubljoj poruci!

Svi mi u sebi imamo mnogo toga što nas opterećuje, što predstavlja neko naše bogatstvo, našu svojinu, naše posjedovanje; naš „ja” koji ima svoje račune, svoje prohtjeve, svoje ciljeve. Sve to treba „prodati” – osloboditi ga se.

Kao što je s Božje strane savršena sloboda da poziva, tako Bog želi da u nama bude savršena sloboda kad se odazivamo Božjem pozivu. Slobodno se odaziva samo onaj koji sve prodaje, ostavlja – dariva. Savršen uzor potpune slobode u odzivu Bogu jest Blažena Djevica Marija. Istina, njezin je odziv misterij za sebe s obzirom na posebni cilj Božjeg odabranja i na posebnu Marijinu uključenost u

Božje djelo otkupljenja, ali ona je bila zaista savršeno slobodna i savršeno se oда-
zvala. Zato je u punoj slobodi mogla reći: „Evo službenice Gospodnje, neka mi
bude po tvojoj riječi!” (Lk 1,38. Drugim riječima: neka se zaista u meni događa
tvoja volja, tvoj glas, tvoja ljubav, u meni nema zapreke, nikakva otpora. U Mariji-
nu biću i nije moglo biti zapreke Božjoj ljubavi, jer je ona Bezgrešna. A mi ostali
moramo upotrijebiti napor, koji podupire milost, da se u sebi oslobodimo svega
što smeta, da se Bogu potpuno odazovemo.

Pozvani smo da „prodamo” staroga čovjeka koji je u nama i opire se otkup-
ljenju, ostvarenju Božjeg svijeta, ostvarivanju novog – Božjeg čovjeka; čudesnoj
promjeni ljudskih sinova i kćeri u Božje sinove i kćeri.

Današnji redovnik i redovnica moraju pružati jasno svjedočanstvo, proživlja-
vati svoje uvjerenje, posjedovati živo iskustvo vjere. Postoje – na određeni način –
tri izvora naše spoznaje i naše susreta s Bogom. Jedan je izvor naš razum, naš
„ratio” koji sigurno može nalaziti i nalazi putove do Boga. Daleko je jači izvor
naše spoznaje Boga sama Božja Objava. Međutim, ima još jedan poseban vid:
mistični doživljaj Boga. Možda ga zanemarujemo, ali on je događaj koji se mora
dogoditi u nama. Posredstvom Božje milosti doživljavamo iskustvo Božje nazoč-
nosti, Božje blizine, Božjeg zova. Primjeri takva iskustva zbivaju se uvijek iznova –
u našim danima. Ponekad su ta iskustva snažno izrazita.

Govorimo o obraćenju. Je li obraćenje moguće bez mističnog susreta s Bo-
gom? Ako samo racionalno tražimo Boga i uvjerimo se da on postoji, to nas još
uvijek može ostaviti u sasvim hladnoj relaciji prema Bogu, kao biću koje ne an-
gažira naše srce. Mi slušamo propovijedi i čujemo razmatranja, ali slušana riječ
koja nas ne privlači može ostati izvan našega bića. Odziv se događa tek kad se os-
jeti Božja ljubav koja potiče na odricanje svega, da bi se sve darovalo. Trebamo
biti svjesni djelovanja Duha Svetoga. Treba s vjerom moliti da Duh Sveti dadne,
da se u duši osjeti njegova nazočnost i božanska ljubav. Tako duša doživljava tko
je Bog, što je Bog za nju. Kad se to dogodi, čovjek postaje zaista velikodušan.
Zato se duše, koje su na takav način doživjele susret s Bogom, ne „cjenkaju”,
idu do kraja – daju sve od sebe!

Što bi, u stvari, trebao biti redovnički poziv – redovnički identitet? To su
duše sasvim uronjene u Boga koje jasno shvaćaju sve svoje relacije; ne samo relaci-
ju prema Bogu, nego i relacije prema zajednici, prema svakoj osobi. To su onda
konstruktivne osobe koje grade autentično zajedništvo, budući da je u njima au-
tentično zajedništvo s Bogom. Bog i danas čini čudesa! Mi slabo vjerujemo u ču-
desa! Kad god vidim jednu ostvarenu redovnicu u današnjem vremenu, jednog
ostvarenog svećenika, redovnika, smatram to izvanrednim Božjim zahvatom –
Božjim čudom. Evo, i samo naše postojanje je čudo! Pravi kršćanin to dobro raz-
umije; redovnik i redovnica i razumije i proživljava.

Samo mistični susret s Bogom daje pravu radost i punu vjeru. Ako osjećate
radost vjere, da ste Božji, da vas Bog ljubi te radost da vi njega ljubite, onda ste
uronjeni u otajstvo, mistično otajstvo suživota Boga s dušom i duše s Bogom.
Riječ je o iskustvu. Tada razumsko „bistrenje” dobiva novo svjetlo. Radi se o is-
kustvu koje neodgodivo uvjerava, neizrecivo prožima, kristalno odražava pro-
duhovljeni identitet.

Svaka osoba je potencijalna svetost. Ako smo kao kršćani krštenjem pozvani na svetost, koliko smo tek na nju pozvani duhovnim zvanjem?! Riječima: „Prodaj sve i pođi za mnom!” najavljuje se umiranje egoizmu. Egoizam nam je prirodan. On je jedan od najočitijih dokaza posljedica istočnoga grijeha. Čovjekov egoizam, sebičnost, usredotočenje u samog sebe u tolikoj mjeri su nazočni, da traže da im se sve podloži. Otkupljeni čovjek spasava se na liniji umiranja egoizmu, slušajući Božji glas koji kaže: „Prodaj sve!” To je velik zahtjev i ne može mu se dostojno odgovoriti bez Božjeg zahvata.

Velika je vaša odgovornost pred Božjim poslanjem. Vaše mistično iskustvo Boga koji vas je pozvao neprocjenjivo je blago koje prenosite na ljude našega vremena — našu braću i sestre. Mistično iskustvo vas izvodi iz vaših, a uvodi u Božje kategorije mišljenja, shvaćanja, djelovanja. Tada na Božji način gledamo svijet, čovjeka, povijest — prošlost, sadašnjost i budućnost. Bog nam daje svoje oči da vidimo, a daje nam i svoje srce da ljubimo!

Molitveni život redovnika i redovnice središnje je uporište redovničkog identiteta. Njeguajte duh molitve i samu molitvu! U svakoj svetoj misi i u svakoj svetoj pričesti molite za Crkvu, za sve ljude koji su toliko potrebni naših molitava. Ako naše srce „gori” u molitvi, bit će u stanju „zapaliti” srca naše braće i sestara s kojima se susrećemo i dijelimo suživot!

Sve vas ovdje nazočne i cijelo naše redovništvo preporučujem Presvetom Srcu Isusovu koje nas neizmjereno ljubi i Prečistom Srcu Marijinu koje je majčinsko! Amen.

PLOD USANA KOJE ISPOVIJEDAJU IME GOSPODNJE (homilija)

Današnju Euharistiju odlučili smo proslaviti na staroslavenskom jeziku. Imamo za to ozbiljan i dostojan razlog: želimo obilježiti obljetnicu tiskanja prve hrvatske liturgijske knjige, želimo zahvaliti za dar što smo ga primili pred pet stotina godina, kad su naši pređi i naši prethodnici u vjeri dobili u ruke na hrvatskom liturgijskom jeziku, tzv. crkvenoslavenskom jeziku u hrvatskoj redakciji, tiskani misal po običaju rimske Crkve. Jezik kojim su se služili u bogoslužju nije se mnogo razlikovao od jezika kojim su govorili. Bio je to njihov svečani, službeni, crkveni i liturgijski jezik. Knjige su se pred pet stotina godina još prepisivale rukom, a vještina tiskanja knjiga upravo se počela širiti Evropom. Prva hrvatska knjiga bila je misal za koji danas želimo zahvaliti.

Možemo se ipak zapitati ima li danas smisla na zastarjelu i poprilično nerazumljivu jeziku slaviti Euharistiju, kad nam je mnogo jednostavnije obaviti ovu službu Božju na posve razumljivu, živom, suvremenom hrvatskom književnom jeziku, kao što to inače radimo. Mislim da odgovor na to pitanje, iako nejasan, nosimo svatko od nas u sebi. Ima li smisla u nekoj zgodi odlučiti se slaviti Euharistiju u nekoj staroj crkvi u kojoj se već odavna redovito ne održava bogoslužje? Ima li smisla okupiti se u nekoj zgodi u Solinu kod Gospe od Otoka ili u maloj katedrali Sv. Križa u Ninu? Ima li smisla hodočastiti istim stazama i puteljcima, kao što su to pokoljenja radila, na Mariju Bistricu, a mnogo je jednostavnije stići suvremenom cestom? Ima li smisla u nekoj zgodi upotrijebiti misnicu ili kalež koji su pohranjeni u riznici i već dugo nisu u uporabi, a nas nešto sili da ih na spomen nečega, baš zato što nam nisu svaki dan na raspolaganju, uzmemo i njima se poslužimo u slavljenju svetih tajni? Sve to ima smisla. Sve je to jednom služilo velikim stvarima, i sve je to jednom služilo ljudima. Namjena kojoj su te stvari služile i ljudi koji su se tim stvarima služili dali su smisao tim stvarima. Te stvari danas imaju svoj govor i samo treba imati srca da taj govor čujemo. Isto tako ima smisla upotrijebiti svoj jezik, makar u njegovu staru obliku, jer on je na poseban način izražaj naše duše. Po jeziku se prepoznajemo, on je naše najjače obilježje. Pa kad taj jezik i nije posve razumljiv kao suvremeni jezik, on nas ipak povezuje s onima koji su se njime služili. Mi smo dio njih i oni su dio nas; nismo zajednica samo mi koji danas živimo; zajednica smo u trajanju. Bogatstvo vjere koje smo naslijedili, naslijedili smo preko jezika koji su pomalo mijenjao. Iako svatko od nas može s pravom reći da vjeruje osobno, ipak sa zahvalnošću priznaje da je vjeru naslijedio.

Ipak, mi se redovito služimo živim i suvremenim jezikom, i dobro je razmisлити

kako se njime služimo. Mi se tim jezikom ne služimo samo u Službi Riječi, koju smo djelomično obavili čitanjem svetopisamskih odlomaka, a djelomično je obavljamo ovim razmišljanjem. Ne želim toliko upozoriti na važnosti Riječi Božje kojoj smo se već pričestili. Mislim da nikoga ne treba uvjeravati koliko je za život u vjeri važna Riječ Božja. Htio bih upozoriti na ono najprolaznije, najnedohvatljivije u našoj riječi: titraj zvuka što ga izazivamo svojim govornim organima, naš glas kojim se izgovarajući riječ oglašujemo, zvuk koji izlazi iz naših usta i nestaje. Što je s njim u našoj Euharistiji, što je s njim u našoj molitvi uopće, a posebno u liturgijskoj molitvi?

U Euharistiji prinosimo kruh, plod zemlje i rada ruku čovječjih, prinosimo vino, plod trsa i rada ruku čovječjih; trudimo se da kruh bude od čiste pšenice, da hostija bude pravilno oblikovana; stalo nam je do toga da u žrtvi bude prikazano dobro vino, jer ovi plodovi zemlje i djelo ruku ljudskih imaju postati Tijelo i Krv Kristova. A da bi naši darovi postali ono što želimo potreban je još jedan dar uz njih, još jedan plod, „plod usana što ispovijedaju ime Gospodnje” (Hebr 13, 15), potreban je naš ljudski govor, naša riječ, naš glas. Na prvoj Euharistiji, na posljednjoj večeri, Krist je svojim gestama dao smisao svojom riječi. I mi svojim činima dajemo riječ da se ostvari ono što Krist želi. Govor je neodjeljiv od Euharistije.

Kakav je naš govor, naš glas u Euharistiji, u liturgijskoj molitvi, u molitvi uopće? Čitav je čovjek dar Božji, toga smo svjesni. Na osobit je način dar Božji naša sposobnost govorenja. Po glasu kao i po licu prepoznavamo čovjeka, to je nešto naše i ničije više. I naš glas morao bi biti dar Bogu, morao bi biti žrtva hvala (Hebr 13,15). Je li doista naš glas, onakav kakvim izgovaramo svete riječi, Boga dostojan? Nisu li to riječi često napola, površno izgovorene, progutane, posve nerazumljive, bez sadržaja i smisla? Nisu li često takve da ih drugi ne bi mogao prepoznati da ih nije negdje pročitao ili već prije čuo razgovijetno izgovorene? Ne govorimo li Bogu na način kako nikada sa živim čovjekom ne bismo govorili? Naše riječi postaju to istrošenije što ih češće i više upotrebljavamo. Mi bismo morali sve dublje ulaziti u njihov smisao, a one na našim ustima svaki smisao gube. Euharistija i moljenje časoslova često mogu biti neugodni trenuci: govor posve stran, nepoznat, tuđ i iskrivljen. Dobrohotan vjernik zaprepastit će se i sablazniti nad izgovaranjem naših riječi. A što ako nas čuje netko manje dobrohotan? I vjera i Bog bit će mu još neprihvatljiviji. Doći će do zaključka da je sve što govorimo mrtvo jer su mrtve riječi na našim usnama.

Izgovaramo riječi božanskog podrijetla, riječi Bogom nadahnute; u molitvu su ih satkali ljudi koji su nam učitelji u vjeri i u molitvi; te su riječi posvećene ti-sućljetnom uporabom u bogoslužju; riječi koje je Crkva kroz stoljeća njegovala, koje nam Crkva, Majka i Učiteljica, daje kao sredstvo molitve, kao prinos za „žrtvu hvalbenu”. To su riječi na kojima bi se imao hraniti naš život, a te riječi na našim usnama gube svoj prirodni zvuk, iznakažene su; na našim usnama one gube svoju vrijednost i umiru. Naše riječi izgovaraju se samo iz navike, nisu prožete osobnom ljubavlju i pažnjom, nema u njima svježine i novosti trenutka. A morale bi biti nove, prožete ljubavlju, oduhovljene, žive, kao prvi put izgovorene.

Jedan od plodova uvođenja narodnog jezika u bogoslužje imao bi biti i to: ne samo da razumijemo ono što govorimo, nego da ono što govorimo bude razumljivo; da bude izgovoreno svjesno, kao nešto naše, nešto nenametnuto, nešto što proizlazi iz čitava čovjeka, što ima svoju dušu.

Naša riječ u bogoslužju neodjeljiv je dio bogoslužja, plod naših usana doista može biti žrtva hvale. Oko toga se moramo truditi. Stalo nam je do toga da misno odijelo bude prikladno i čisto, želimo da je sveto posude pozlaćeno, brinemo se za čistoću crkve, hoćemo da sve na neki način bude novo. Neka i naša riječ u molitvi bude nova, neka bude nov naš govor i naš glas, neka novina našega glasa bude svjesni prinos žrtvi hvale. Plod naših usana nek doista blagoslivlje ime Gospodnje!

NAŠE POSLANJE (homilija)

Kako li je samo jednostavno i lako i na ovom Redovničkom tjednu doživjeti sliku Crkve: Ima nas iz svih krajeva Lijepe naše, zastupljeni su Redovi i Kongregacije, vide se tolike boje i krojevi redovničkih odijela, čuju se različiti jezici o čudesnim odzivima na još čudesnije Božje pozive, uočava se – poput duginih boja – sva raznolikost nijansi velike karizme redovništva...

Sa sve četiri strane svijeta smo se sletili u svoj bijeli Zagreb-grad, da se bar na čas nademo u društvu tolike braće i sestara, koji nas spontano obogaćuju dosljednom vjernošću svome zvanju i nenametljivo usrećuju čarom svog oplemenjenog čovječstva. Svom smo dušom čeznuli da se ovih dana nadrugujemo i naprijateljujemo jedni s drugima i tako doživimo čar i rascvalost međusobnog prijateljstva. Željeli smo zauzeto i suodgovorno razgovarati, slušati i razmišljati o svome redovničkom identitetu, kako bismo se na kraju – ohrabreni vjerom drugih i utješeni zanosom tolikih – mogli vratiti u svoju svednevicu, da u njoj na novi način svjedočimo vjernost svome pozivu živeći u zavjetovanosti na način svoga Utemeljitelja, odnosno Utemeljiteljice.

Sva naša predavanja, razgovori i drugovanja ovih dana dosižu svoj vrh u ovom činu, što ga sad slavimo. Ovdje sve naše prerasta u stvarni susret i vjerničko drugovanje s Bogom našim. Ovdje smo uvijek sa svom svojom braćom i sestrama Božji pozvanici, uzvanici, prijatelji. Ovdje On sluša naš glas i naše molbe, a u isto vrijeme zove i nas da čujemo Njega i njegovu riječ. Zato i jest ovaj čas čudesan i presudan – za vrijeme i vječnost! Ovdje odzvanja stvoriteljska riječ Božja, po kojoj i danas nastaje novi svijet u svakom čovjeku, koji je ozbiljno, izuzetno i suodgovorno čuje i u svoj život – prevede! Zna se, na žalost, dogoditi, da se i Božja riječ prečuje, zataji i – izda.

Zaustavimo se i danas još jednom pred odlomcima riječi Božje, koje smo čitali i slušali pretprošle nedjelje (21. kroz godinu C): Iz 66,18–21; Heb 12,5–7. 11–13; Lk 13,22–30. Ali s učeničkim uhom i vjerničkim srcem! Prava su poruka o našem identitetu. Pred njima čovjek ostaje zadivljen i ponosan, a u isto vrijeme iznenađen i potresen. Proglašeni su na razmišljanje i ne ostavljaju nas indiferentima. Zovu nas na promjenu života i na misijsku djelatnost „u našem kraju” (Pj 2,12).

Trebalo bi ih riječ po riječ prevoditi u naš život. Barem nešto od toga. Počinju glagolom – poznavati. A mi baš želimo steći što više znanja o sebi, svom identitetu, svom poslanju. Nadasve pak o – svome Bogu! I da ne bismo krenuli krivim putem, sveti nas tekst vodi pred Poznavaoca svih stvari, koji jedini može reći o

svakome i svima: „Ja dobro poznajem njihova djela i namjere njihove” (Iz 66,18). Zna sve o nama. Prošlo, jer nam je Stvoritelj. Sadašnje, jer nam je Vođa i Učitelj. Buduće, jer nas zove da ostvarimo ideal o sebi. Nije mu svejedno, jesmo li već oni, koji trebamo biti, ili to još nismo. I dok se još nalazimo na svom životnom putu, hiti nam u susret: „Dolazim da saberem sve puke i jezike, i oni će doći i vidjeti moju Slavu!” (66,18). Gotovo da iz Lukina evanđelja (2,14) čujemo anđeoski navještaj Božića. Još više! Nije li Božić i sada po tome, što nas je sabrao po svome Duhu, da bismo se prepoznali kao Božja svojta — „Njegov smo čak i rod” (Dj 17,28) — pa onda i kao rodbina među sobom? Kad god se svoji među sobom razumiju i vole — Božić je!

I dok se trudimo da pronađemo svoj identitet i otkrijemo svoju životnu zadaću, evo nam riječi: „Poslat ću preživjele od njih k narodima” (66,19), koja nas kao grom iz vedra neba potresa do dna bića, i suzama umiva naše oči. Treba se upitati ozbiljno i svestrano: jesam li i ja među tim preživjelima? Ili sam već odavno umro? Zar se i prečesto ne čuje među ljudima: on je za mene mrtav? Nje više nema u mom vidokrugu? Može se, na žalost, hodati zemljom, a ne biti među živima. Koliki su samo mrtvi za mnoge? Međutim, za mene ne bi smio biti nitko — mrtav. To je logika Božjih ljudi. A mi već jesmo „djeca Božja” (1 Iv 3,1), kojima je „darom premilosrdnoga srca Božjega” (Lk 1,78) darovano posinstvo (Gal 4,5). No, uza sve to — koliki već umriješe svome Bogu, pa onda i tolikim ljudima? Ne dao Bog, da se to dogodi ikome od nas.

Zato nas i šalje kao svoje poklisare i skoroteče, da drugima donesemo vijest i da im budemo riječ o Njemu. I gledajte zemljopisne panorame, koje se otvaraju pred nama: „u Taršiš, Put, Lud, Mošek, Roš, Tubal i Javan — k dalekim otocima” (66,19). Treba je pročitati iz naše situacije. Mjesto navedenih gradova, krajeva i otoka, recimo mjesta, krajeve i sredine, u kojima živimo i djelujemo. Baš tamo nas šalje Bog, da navješćujemo slavu njegovu. A njegova je „Slava” (Iz 66,18; Lk 2,14), što nas ima „iz svakoga naroda, i plemena, i puka i jezika” (Otkr 7,9), koji su zaljubljeni u — Boga!

Prevedimo ovo još konkretnije, jer nabrojena mjesta i pokrajine mi i ne znamo. Ne treba ići nekamo „u daleku zemlju” (Lk 15,13), da bi se donijelo vijest o Bogu. U mnogo je slučajeva dosta stići do prvog brata ili sestre, s kojima živimo. Možda se baš njima zbog nekoga od nas još nije „pojavila dobrostivost i čovjekoljublje Spasitelja našega, Boga” (Tit 3,4)? Uostalom, nije li vrlo lako uz dobra čovjeka naslutiti blizinu Božju? I uz zla čovjeka posumnjati, da je Bog daleko?

Ostavimo Izaiju, premda nedorečena, da bismo se naslušali romana Isusove riječi iz Lukina Odlomka. Tko bi smio i pomisliti, da može čuti sve iz pregoleme poruke ovog odlomka. Dosta budi barem nešto od toga. Zadivljuje nas i začuđuje sam početak: netko je upao Isusu u riječ. Dobra li Boga, koji i to dozvoljava! Bio je to izraz čovjekove prirodene čežnje za znanjem. Tako se početak Lukina odlomka naslanja na početak Izaijina s razlikom: da je tamo Bog, koji sve poznaje, a ovdje i čovjek želi barem nešto znati. Kako li je divno rečena vijest iz Knjige postanka (1,26–27.), da je čovjek sličnost s Bogom i slika Boga?! Valja odmah čuti i poruku neodređene zamjenice „netko”. Baš zato, što nije ničim određeno, može se odnositi na svakoga: muško, žensko; staro, mlado...

Isus je upitan: „Je li malo onih, koji se spasavaju?“ (13,22). On ne odgovara direktno, nego učiteljski i navjestiteljski. Na čežnju čovjekovu za znanjem Isus uči, da znanje nije rad znanja, nego radi spasenja. Ono je u službi očovječenja i počovječenja. Što koristi i mnogo znanja, a ne biti čovjekom i ne postići spasenja? Isusov je odgovor: „Borite se da uđete na uska vrata, jer mnogi će, velim vam, tražiti da uđu, ali neće moći“ (13,24). Može se, naime, i puno znati, a ne uzrasti do — neba!

Još gore! Može se svojim načinom života učiniti i to, da Bogu, koji sve zna i poznaje, postanemo — nepoznati. Izaija je rekao glagol pozitivno: „Ja dobro poznajem“, a ovdje je rečeno negativno: „Ne znam vas“ (13,25). Tko da se ne potrese do dna svoga bića?! Otkuda to, da se i meni može dogoditi, da me moj Bog ne pozna?

Da ne odgovaramo sami, čujmo Lukinu riječ: „Odstupite od mene, svi zlotvorci!“ (13,27) Može se biti zlotvor prema sebi — ne živeti karizmu svoga zvanja. Zato nikad dosta pitati i tražiti: što je to, što moram biti? Koji je moj identitet? Sveti bi Franjo rekao: Počnimo iznova, jer sve što smo dosada činili, bilo je izvan puta.

Može se, na žalost, biti zlotvor i prema drugima. To još lakše nego li prema sebi. I to na mnogo načina. O tome imamo svi dovoljno gorkog iskustva. Što učiniti? Jedan je svetac rekao nekome: Popravimo se nas dvojica, pa su odmah dvojica zlotvora manje!

I da ne bismo svojim riječima natucali, što nam je činiti, evo nas na blistavom odlomku Poslanice Hebrejima. To je svojevrсни pedagoški traktat. Stoji na razmeđu između onoga iz Lukina evanđelja: „Ne znam vas, odakle ste!“ (13,25) i onoga iz proroka Izaije: „Ja dobro poznajem“ (66,18). Može se dogoditi da se i svome Bogu izgubim, da odem onamo, gdje me on neće više znati. Još uvijek imam mogućnost vratiti se — iz zla u dobro, iz tame u svjetlost, iz grijeha u milost ... Premda sam se možda već rasčovječio, još uvijek ima mogućnosti i načina, da se očovječim, počovječim — da budem čovjek. A to nije nimalo lagan put! Poslanica veli: „Poradi vašeg odgajanja trpite“ (12,7). Blago meni, ako na tom putu ne klonem!

Završimo zadnjom rečenicom iz Izaijina odlomka: „I uzet ću sebi između njih svećenike, levite“ (66,21). Valja čuti, da je baš svatko od nas izabran i pozvan, da bude u službi drugih. Krsno svećeništvo! Drugi su nam predani na brigu! Oni trebaju u nama i po nama „vidjeti“ (Iz 66,18) i doživjeti, da ih Bog ljubi i voli. Čudak li? Na mostu našega djelovanja i življenja Bog se želi sresti s tolikima?!

ŽIVJETI REDOVNIČKI IDENTITET (homilija)

Sestre i braćo!

Rad redovničkog tjedna je završen. Završeni su dani u kojima smo intenzivnije i konkretnije razmišljali o svom identitetu. No, nikako ne mogu reći i složiti se s činjenicom da je završen redovnički tjedan. On tek sada počinje. Sada počima vrijeme u kojemu bi trebalo sve ovo što smo ovdje čuli, o čemu smo osobno razmatrali, do čega smo pojedinačno i zajednički došli, prenositi u život, živjeti. Da bismo sve ovo lakše realizirali želim podvući tri stvari:

1. Nemojmo redovnički tjedan pretvoriti u riječi. Svakako da će nas oni koji nisu bili tu pitati kako je bilo, što se događalo, itd. Mi smo im dužni prenijeti informacije i izvijestiti ih o radu i hodu tjedna ali se bojmo da ne ostane sve samo kod toga, kod riječi. Zato poput Marije čuvajmo sve što smo čuli, sve o čemu smo razmišljali i sve što smo zaključili u dubini svoje osobnosti, u svojim najdubljim dubinama i dozvolimo da to u nama raste i da vođeno Duhom i prožeto vjerom u nama raste i tako se u nama pretvara u život te postaje utjelovljena riječ tj. životna praksa.

2. Ovih smo dana nekoliko puta čuli da smo mi izabrani i poslani. Biti poslan nije uvijek lako i ugodno pa stoga svi mi često puta osjećamo jaram tog poslanja s jedne strane, a s druge strane činjenicu kako je lakše govoriti nego svjedočiti. Ali nemojmo stati ovdje. Gospodin nam govori kako je njegov jaram sladak i breme lako. No, tu slatkoću osjećamo kada jaram poslanja ne izbjegavamo ili zaobilazimo, nego kada ga prihvatimo i svjesno nosimo. Onda smo sposobni gledati ne samo sjenu i crninu svoga života, nego i svjetlost, radost, optimizam, itd. Sve to će nas nadahnjivati i davati nam polet za radosno poslanje. Poslani smo braći i sestrama koje nam je Bog dao, poslani smo zajednicama u kojima živimo, župama i okolini u kojoj djelujemo, svojoj Crkvi i današnjem svijetu. Ne bojmo se, jer Bog poslanima daje svoju snagu, svoje obećanje: Ne boj se, jer sa sam s tobom. Stoga živimo radosno i u ovaj svijet briga, napetosti, borbe za standard, straha itd. unosimo veselje spašenih i veselje onih koji slijede Gospodina živući evanđelje i svoj identitet.

3. Živjeti poslanje znači: nasljedovati tj. na poteškoće i probleme života, zajednice, Crkve i društva odgovarati kroz nadu. Nasljedovati znači postaviti Krista u središte života. Kirkegaar kaže: „Trebaš ga obući... Krist ti daje svoju odjeću... i traži da ga predstavljaš”. Mi smo tijekom ovoga tjedna oblačili Krista po traženju identiteta. I tako svježe njim obučeni idimo u more današnjeg svijeta i plivajmo u njemu da ga na taj način posvećujemo.

Zato ovom euharistijskom žrtvom zahvalimo Bogu za ove dane, za sve što smo čuli, za sve što smo zaključili ili odlučili te recimo Gospodinu: Gospodine, vraćam se u život spreman živjeti identitet. Vraćam se u svakidašnjicu spreman biti poslan, jer si ti sa mnom, jer mi ti govoriš: ne boj se. Tu garanciju nam daje sam Gospodin, zato podimo kao oni

koji su spremni raditi na pomirenju,

kao oni koji nose mir i

kao tvorci jedinstva

u zajednicama, Crkvi i društvu. Amen.

ANKETA VIII. REDOVNIČKOG TJEDNA

UVOD

Osmi redovnički tjedan okupio je oko 350 sudionika. Od toga broja bilo je 77 redovnika i 273 redovnice. U odnosu na VII. redovnički tjedan osjeća se stanoviti pomak, ali u usporedbi s nekoliko prvih tjedana, ni ovogodišnji Tjedan nema obilježje masovnosti.

Anketa koja je upućena sudionicima Tjedna sadrži mali broj pitanja. Odgovore predstavljamo u najsazetijem obliku. Kratki prikaz odgovora (izražen brojčano i u postocima) podijeljen je na slijedeće dijelove: *I. anketirani, II. motivi sudjelovanja, III. razumljivost predavanja, IV. rad u skupinama, V. ozračje Tjedna, i V. organizacijski vid Tjedna.*

I. Anketirani

Od 350 sudionika na Osmom redovničkom tjednu anketni list ispunilo je 122 sudionika, što iznosi 34,9%; od toga 95 su redovnice ili 77,9%, dok je redovnika među anketiranim 27 ili 22,1%. Od 77 nazočnih redovnika u anketi je sudjelovalo 35,1%, što predstavlja za nijansu više od sudjelovanja 273 nazočnih redovnica, budući da su one na anketni list odgovorile u visini od 34,8%.

Tablica 1. Anketirani prema dobi

Dob	Redovnik (%)	Redovnica (%)	Ukupno (%)
18–25 godina	— —	10 (10,5)	10 (8,2)
26–35 godina	7 (26,0)	35 (36,9)	42 (34,4)
36–50 godina	13 (48,1)	23 (24,2)	36 (29,5)
51–65 godina	2 (7,4)	6 (6,3)	8 (6,5)
Bez odgovora	— (—	2 (2,1)	2 (1,6)
Ukupno	27 (100,0)	95 (100,0)	122 (100,0)

Tjednu su prisustvovali redovnici i redovnice koji sudjeluju u raznim oblicima redovničkog djelovanja. Od 122 anketiranih je na pitanje: *Koju službu obavljate u svojoj redovničkoj zajednici?* odgovorilo 111. Odgovori su svedeni na nekoliko modaliteta. U apostolatu (pastvi) djeluje 26 (23,5%) anketiranih; 17 (15,3%) radi u raznim bolnicama; službu poglavara (poglavarice) vrši 13 (11,7%); odgojitelja (odgojiteljice) 27 (24,3%); pomoćne službe u redovničkim zajednicama obavlja 25 (22,5%), druge službe 3 (2,7%).

II. Motivi sudjelovanja

Što Vas je potaklo da sudjelujete na Tjednu? Odgovorima se najviše navodi tema

kao glavni razlog dolaska i sudjelovanja. Uz temu kao glavni motiv zastupljeni su i drugi razlozi – motivi.

Tablica 2. Motivi sudjelovanja

Tema Tjedna	42 (34,4%)
Želja za spoznajom i duh. bogaćenjem	28 (23,0%)
Susret – zajedništvo	15 (12,3%)
Odluka poglavara	13 (10,7%)
Službena dužnost	6 (4,9%)
Nešto drugo – slučajnost	6 (4,9%)
Bez odgovora	12 (9,8%)
Ukupno	122 (100,0)

III. Razumljivost predavanja

Dostupnost predavanjima, u smislu njihova dovoljnog razumijevanja, vrlo je značajna i za organizatore i sudionike. Postavljeno je pitanje: *Jeste li mogli pratiti (razumjeti) sva predavanja/* Odgovori anketiranih potvrđuju, da predavanja nisu bila posve razumljiva – dostupna, posebice to vrijedi za redovnice!

Tablica 3. Razumljivost predavanja

Razumljivost	Redovnik (5)	Redovnica (%)	Ukupno (%)
Da, potpuno	20 (74,1)	45 (47,3)	65 (53,3)
Djelomično	7 (25,9)	49 (51,6)	56 (45,9)
Ne	– –	1 (1,1)	1 (0,8)
Ukupno	27 (100,0)	95 (100,0)	122 (100,0)

Na pitanje: *Imate li kakvu primjedbu na predavanje?*, sudionici ankete dali su sljedeće odgovore:

Tablica 4. Primjedbe na predavanja

Previše su teoretska	37 (30,3%)
Praktična su	65 (53,3%)
Nisu odgovorila temi	10 (8,2%)
Bez odgovora	10 (8,2%)
Ukupno	122(100,0%)

IV. Rad u skupinama

U radu po skupinama anketirani su u apsolutnoj većini sudjelovali svaki dan (rad u skupinama održao se samo prva dva dana Tjedna), posebice su bile aktivne redovnice. Cjeloviti pregled sudjelovanja u radu po skupinama donosi tablica broj 5. 86,3% anketiranih redovnica u grupnom radu su sudjelovale cijelo vrijeme njegova održavanja.

Tablica 5. Sudjelovanje u radu po skupinama

Sudjelovanje	Redovnik (%)	Redovnica (%)	Ukupno (%)
Svaki dan	19 (70,4)	82 (86,3)	101 (82,8)
Djelomično	3 (11,1)	11 (11,6)	14 (11,5)
Ne	5 (18,5)	—	5 (4,1)
Bez odgovora	—	2 (2,1)	2 (1,6)
Ukupno	27 (100,0)	95 (100,0)	122 (100,0)

Kako ocjenjujete rad u skupini (Vašoj skupini)? Iz odgovora se može zaključiti, da su sudionici veoma zadovoljni odvijanjem rada u skupinama.

Tablica 6. Ocjena rada u skupinama

Ocjena	Redovnik (5)	Redovnica (%)	Ukupno (%)
Slabo	2 (7,5)	6 (6,3)	8 (6,6)
Zadovoljavajuće	5 (18,5)	20 (21,1)	25 (20,5)
Dobro	10 (37,0)	38 (40,0)	48 (39,3)
Vrlo dobro	4 (14,8)	28 (29,5)	32 (26,2)
Bez odgovora	6 (22,2)	3 (3,1)	9 (7,4)
Ukupno	27 (100,0)	95 (100,0)	122 (100,0)

V. Ozračje Tjedna

Redovnički susreti — skupovi, kao što su redovnički tjedni nemaju samo radno—studijsko obilježje. Organizatori žele da dođe do izražaja dinamika susreta — zajedništva. Da bi se došlo do uvida u ozračje Tjedna, u anketi list je ušlo odgovarajuće pitanje. Pitanje glasi: *Što mislite o raspoloženju među sudionicima? Je li ono po Vašem mišljenju bilo: smireno, ugodno, usiljeno, napeto?* Odgovore predstavlja tablica broj 7.

Tablica 8. Ozračje VIII. redovničkog tjedna

Ocjena	Redovnik (%)	Redovnica (%)	Ukupno (%)
Smireno	11 (40,7)	35 (36,8)	46 (37,7)
Ugodno	12 (44,4)	46 (48,5)	58 (47,5)
Usiljeno	1 (3,7)	4 (4,2)	5 (4,1)
Napeto	1 (3,7)	8 (8,4)	9 (7,4)
Bez odgovora	2 (7,5)	2 (2,1)	4 (3,3)
Ukupno	27 (100,0)	95 (100,0)	122 (100,0)

VI. Organizacijski vid Tjedna

Iz odgovora na pitanje: *Smatrate li da Tjedan treba organizirati: svake godine, svake druge godine ili povremeno?*, može se zaključiti, da je većina za sadašnju praksu, tj. da se Redovnički tjedan drži svake druge godine.

Tablica 8. **Kako često Redovnički tjedan?**

Kako često?	Redovnik (%)	Redovnica (%)	Ukupno (%)
Svake godine	10 (37,0)	32 (33,7)	42 (34,5)
Svake druge godine	14 (51,9)	49 (51,6)	63 (51,6)
Povremeno	3 (11,1)	10 (10,5)	13 (10,6)
Bez odgovora	— —	4 (4,2)	4 (3,3)
Ukupno	27 (100,0)	95 (100,0)	122 (100,0)

U anketi se pruža mogućnost osobnim primjedbama na organizaciju i rad Tjedna. Odgovori sudionika ankete predstavljeni su dvjema slijedećim tablicama.

Tablica 9. **Primjedbe na organizaciju Redovničkog tjedna**

Bez primjedbe	49 (40,2%)
Izraženo zadovoljstvo ili pohvala	18 (14,8%)
Prenatran program, posebice predavanjima	18 (14,8%)
Popraviti strukturu i dinamiku rada u skupinama	14 (11,5%)
Više vremena za susret	8 (6,5%)
Više molitve — meditacije	5 (4,1%)
Uskladiti predavanja	4 (3,3%)
Više obavijesti o održavanju i temi Tjedna	3 (2,4%)
Više predavača redovnica	2 (1,6%)
Predavači trebaju nastupati u svom redovničkom odijelu	1 (0,8%)
Ukupno	122 (100,0%)

Tablica 10. **Primjedbe na rad Redovničkog tjedna**

Bez primjedbe	52 (42,6%)
Izraženo zadovoljstvo ili pohvala	10 (8,2%)
Olakšati program — prenatran je (predavanjima)	20 (16,4%)
Više rada u skupinama	14 (11,5%)
Animatore osposobiti za dinamiku grupe	10 (8,2%)
Više vremena za diskusiju — izmjenu iskustava	9 (7,4%)
Više molitve — meditacije	4 (3,3%)
Držati se programa	2 (1,6%)
Nešto drugo (više discipline!)	1 (0,8%)
Ukupno	122 (100,0%)

Zaključak

Ova kratka anketa samo je orijentativna. Pruža značajne pojedinosti onima koji su izravno zaduženi za organiziranje i rad redovničkih tjedana. Može poslužiti kao odgovarajući materijal onima koji se zanimaju za ovakve oblike redovničkih skupova ili prate redovnički život i djelovanje. — Središnja ocjena: program je doživljen kao prenatran, a predavanja odviše teoretska; treba više rada i dinamike u skupinama; osjeća se potreba veće izmjene iskustava — susreta u zajedništvu.

S A D R Ź A J

Program VIII. redovničkog tjedna	5
Pozdravi Tjednu	7
Vlatko Badurina: Otvorenje Tjedna	10

PRVI DAN

Jerko Fućak: Biblijska provjera redovničkog poziva	13
Marko Pranjić: Neke antropološke komponente redovničkog poziva	39
Marko Štekić: Obilježja identiteta redovnika	49
Rad u skupinama	65
Diskusija	71

DRUGI DAN

Štefan Balazić: Dinamika življenja redovničkog identiteta	75
Jakov Mamić: Poteškoće u ostvarivanju redovničkog identiteta	85
Bonaventura Z. Šagi: Pastoralno djelovanje i redovnički identitet	95
Rad u skupinama	107
Diskusija	114

TREĆI DAN

Josip Sremić: Redovnik — promicatelj redovničkog poziva	119
Lea Brusač: Redovnica i promicanje redovničkog poziva	128
Tomislav Vlašić: Otvorenost vodstvu Duha	139
Diskusija	151

ČETVRTI DAN

Okrugli stol na kraju Tjedna	161
Involuta Gračanin: Završna riječ	176

PRILOZI

Kardinal Franjo Kuharić: Pođi za mnom! (homilija)	181
Leonard Tandarić: Plod usana koje ispovijedaju ime Gospodnje (homilija)	184
Zlatko Papac: Naše poslanje (homilija)	187
Štefan Balazić: Živjeti redovnički identitet (homilija)	190
Albertina Baćak: Anketa VIII. redovničkog tjedna	192

REDOVNIČKI IDENTITET

Zbornik radova

Osmog redovničkog tjedna

Priredili: Albertina Baćak, Jozo Vasilj

Uredio i odgovara: Jozo Vasilj, Kaptol 9, 41000 Zagreb

Izdaje: Konferencija viših redovničkih poglavara u Jugoslaviji

Unija viših redovničkih poglavarica Jugoslavije

IZDANJA

Konferencija viših redovničkih poglavara i Unije viših redovničkih poglavarica Jugoslavije

Jean Galot: REDOVNICI I OBNOVA, komentar koncilskog dekreta o redovničkoj obnovi, 184 stranice, cijena 50 d.

Kerubin Barbarić: REDOVNICI DANAS, tematski komentar „Perfectae caritatis”, 180 stranica, cijena 50 din.

Zbornik radova: ZA BOLJE SVJEDOČENJE EVANĐELJA, priredio Ljudevit Maračić, Materijali I. redovničkog tjedna, 228 stranica, stoji 150 d.

Zbornik radova: DA SVI BUDU JEDNO, priredio Ljudevit Maračić, Materijali II. redovničkog tjedna, 184 stranice, stoji 150 d.

Dokumenti o redovništvu: CRKVA REDOVNICIMA, priredio Hadrijan Borak. Zbirka sadrži sve crkvene dokumente o redovništvu od Koncila do danas, 336 stranica, rasprodano.

Zbornik radova: GOSPODINE, NAUČI NAS MOLITI, priredio Ljudevit Maračić. Materijali III. redovničkog tjedna, 160 stranica, stoji 150 d.

Zbornik radova: REDOVNICI U MJESNOJ CRKVI, priredio Ljudevit Maračić. Materijali IV. redovničkog tjedna, 218 stranica, rasprodano.

Zbornik radova: REDOVNIČKO SIROMAŠTVO – KRISTOV ZNAK DANAS, priredio Ljudevit Maračić. Materijali V. redovničkog tjedna, 128 stranica, cijena 150 d.

Gabrijel Štokalo: NAŠI REDOVNICI '77. Statističko-panoramični prikaz redovnika u Jugoslaviji. U prilogu potpuni adresar svih muških samostana u zemlji, 64 stranice, stoji 50 d.

Zbornik radova: APOSTOLSKI VIDOVI REDOVNIČKOG ŽIVOTA DANAS, priredio Stjepan Bolkovac. Materijali VI. redovničkog tjedna, 170 stranica, cijena 180 d.

Zbornik radova: EUHARISTIJA – SREDIŠTE I VRHUNAC REDOVNIČKOG ŽIVOTA, priredio Jozo Vasilj, Materijali VII. redovničkog tjedna, 116 stranica, stoji 200 d.

Zbornik radova: REDOVNIČKI IDENTITET, priredili Albertina Bačak i Jozo Vasilj, Materijali VIII. redovničkog tjedna, 196 stranica.

BIBLIOTEKA KVRPJ

1. Johann Babtist Metz: REDOVNIŠTVO – INOVACIJA I KOREKTIV? Zagreb 1983. Cijena 150 d.
2. REDOVNIČKI ŽIVOT U NAUKU CRKVE – PAPA RAZGOVARA S REDOVNIČKIM POGLAVARIMA, Zagreb, 1984. Cijena 170 d.
3. Ivan Pavao II.: DAR OTKUPLJENJA; PAPA RAZGOVARA S REDOVNIČKIM POGLAVARICAMA, Zagreb 1984. Cijena 170 d.

Sva ova izdanja mogu se dobiti ili naručiti na adresu: Tajništvo KVRPJ, Vrbanićeva 35, 41000 Zagreb